

«Πρόγραμμα Καλλικράτης»

“Η αξιολόγηση της Διοικητικής Μεταρρύθμισης και οι δυνατότητες εφαρμογής του νέου πλαισίου στα δεδομένα του Δήμου Μεσσήνης της Περιφερειακής Ενότητας Μεσσηνίας”

**ΤΗΣ: ΕΥΓΕΝΙΑΣ Π. ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΥ
ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: κ. ΣΤΑΥΡΟΣ ΧΡΗΣΙΜΟΣ**

ΚΑΛΑΜΑΤΑ 2011

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Κατά τη διάρκεια της συγγραφής της πτυχιακής μου εργασίας είχα τη δυνατότητα να παρατηρήσω από κοντά τις αλλαγές που έφερε η νέα διοικητική μεταρρύθμιση, καθώς το ίδιο διάστημα πραγματοποίησα και την πρακτική άσκηση στο Δήμο Μεσσήνης. Σύντομες συναντήσεις με τους ερωτώμενους, καθημερινές επαφές επί δημνυιαία βάση με αιρετούς και κυρίως με το προσωπικό του ΟΤΑ βοήθησαν ώστε η έρευνα να αποκτήσει αξιοπιστία και εγκυρότητα.

Έτσι λοιπόν πρέπει να τους ευχαριστήσω για τη συμβολή τους στο πρακτικό κομμάτι της εργασίας μου. Όλο αυτό το διάστημα (όπως ήταν φυσικό) συνάντησα δυσκολίες, απροθυμία και δυσπιστία, ωστόσο με τη καθοδήγηση του επιβλέποντα καθηγητή μου κ. Σταύρου Χρήσιμου κατάφερα να ξεπεράσω τα εμπόδια, ενώ με τις γνώσεις και τις νουθεσίες που μου προσέφεραν οι καθηγητές της σχολής, οι οποίες θα με συντροφεύουν από δω και στο εξής, δημιούργησα μια αξιοπρεπή εργασία επιστημονικά τεκμηριωμένη. Σε όλους αυτούς λοιπόν οφείλω ευγνωμοσύνη.

Τέλος θέλω να ευχαριστήσω συγγενείς, φίλους και συμφοιτητές για τη στήριξη. Περισσότερο από όλους όμως τους γονείς μου Παναγιώτη (που αφιέρωσε τη ζωή του στη Τοπική Αυτοδιοίκηση) και Φωτεινή για την αγάπη, την εμπιστοσύνη και τις αρχές που μου έδωσαν και τα αδέρφια μου που μοιράστηκαν μαζί μου ανησυχίες και προβληματισμούς αλλά και έναν ακόμη ξεχωριστό άνθρωπο που δεν είναι πια μαζί μας και μου δίδαξε την τιμιότητα, την ηθική και την εργατικότητα, τον παλπού μου.

Σας ευχαριστώ όλους από καρδιάς που συμβάλλατε με το δικό σας τρόπο ο καθένας στη διαμόρφωση της προσωπικότητας μου, στη μετάδοση των γνώσεών σας και τελικά την ολοκλήρωση της πτυχιακής μου εργασίας, η οποία σηματοδοτεί το τέλος της φοιτητικής μου ζωής στο ΑΤΕΙ Καλαμάτας και την αρχή της επαγγελματικής μου σταδιοδρομίας.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ:

Το θέμα το οποίο προτίθεται να εξετάσει η παρούσα εργασία είναι η άποψη των πολιτών σχετικά με την αλλαγή του αυτοδιοικητικού συστήματος της χώρας που διαμορφώνει ένα νέο πλαίσιο οργάνωσης και λειτουργίας της τοπικής αυτοδιοίκησης. Η εφαρμογή του προγράμματος Καλλικράτης συμπληρώνει σχεδόν ένα χρόνο εφαρμογής και οι δημότες μέσω της έρευνας που πραγματοποιεί το τμήμα ΤΑ καλούνται να αξιολογήσουν τη μέχρι τώρα πορεία του αλλά και να συγκρίνουν τυχόν αλλαγές που παρατήρησαν έναντι του προγράμματος Ι. Καποδίστρια.

Ωστόσο το εγχείρημα αυτό αποτελεί καινοτομία όσον αφορά την αξιολόγηση της νέας διοικητικής μεταρρύθμισης και τη στάση που τηρεί ο κόσμος, δυστυχώς όμως σε πρακτικό επίπεδο διαπιστώνονται δυσκολίες. Οι περισσότεροι δημότες μάλιστα καθίστανται διστακτικοί για το μέγεθος των νέων ΟΤΑ φοβούμενοι ότι θα καμφθεί η αποτελεσματικότητα και η λειτουργικότητά τους, παραγκωνίζοντας την ύπαιθρο και υποβοηθώντας τα αστικά κέντρα να γίνουν ισχυρότερα.

Στον αντίποδα τώρα, κάποιοι θεωρούν ότι αν τα νέα μέτρα εφαρμοστούν επακριβώς θα είναι θέμα χρόνου να σταθεροποιηθεί η κατάσταση τόσο σε επίπεδο ΟΤΑ όσο και στις άλλες μονάδες που θα εφαρμοστούν. Είναι γεγονός ότι οι δημότες προβληματίζονται από την έλλειψη εξειδικευμένου προσωπικού, τις ανύπαρκτες προσλήψεις και τις αυξημένες δραστηριότητες. Παρόλα αυτά όμως η δημιουργία συλλογικών οργάνων με επίκεντρό τους τον πολίτη, τους βρίσκουν απόλυτα ευχαριστημένους αν και σε μικρό ποσοστό ερωτώμενων διαφαίνεται η γνώμη πως και αυτό το σύστημα σύντομα θα διαβρωθεί.

Ο απλός κόσμος έχει στο μυαλό του ότι ο Καλλικράτης είναι συνώνυμο της συγχώνευσης και η συγχώνευση αποτελεί προϊόν της οικονομικής δυσπραγίας της χώρας, άρα (για πολλούς από αυτούς) η έλλειψη χρημάτων οδηγεί σε ακραίες λύσεις που δεν εξυπηρετούν τον απλό πολίτη αλλά την επιβίωση οργανισμών και υπηρεσιών. Βέβαια η άλλη όψη του νομίσματος συμφωνεί ότι υπήρχαν αρκετές υπηρεσίες χωρίς ξεκάθαρο αντικείμενο που όχι μόνο δεν επέλυαν τις υποθέσεις τους αλλά ενέτειναν το πρόβλημα της γραφειοκρατίας.

Όλα αυτά θα εξεταστούν στην εργασία, η οποία χωρίζεται σε τρία μέρη. Στο πρώτο γίνεται εκτενής αναφορά του θεωρητικού υπόβαθρου της τοπικής αυτοδιοίκησης, με ιστορική αναδρομή από τη σύσταση του ελληνικού κράτους, στους μετέπειτα δήμους και κοινότητες καθώς επίσης και συγκριτική ανάλυση μεταξύ των προγραμμάτων Ι. Καποδίστρια και Καλλικράτη. Στο δεύτερο μέρος παρουσιάζεται η αναπτυξιακή φυσιογνωμία του Δήμου Μεσσήνης. Ενώ στο τρίτο και τελευταίο μέρος εκθέτεται η έρευνα που πραγματοποιήθηκε, με την ανάλυση των αποτελεσμάτων καθώς επίσης και τα συμπεράσματα που προέκυψαν.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: Πρόγραμμα Καλλικράτης, Δήμος Μεσσήνης, Πρόγραμμα Ι. Καποδίστριας, Ε.Π. ΕΛΛ.Α.Δ.Α.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ:

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....1

ΚΕΦΑΛΑΙΑ:

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

1.1 Εξελεγκτική πορεία των ΟΤΑ.....6
 1.2 Πρόγραμμα Ιωάννης Καποδίστριας.....8
 1.3 Πρόγραμμα Καλλικράτης.....10
 1.4 Οικονομικοί πόροι και Νομικά Πρόσωπα.....16
 1.5 Οι αρμοδιότητες των ΟΤΑ 19
 1.6 Οι Καλλικρατικοί Δήμοι της Μεσσηνίας.....19
 1.7 Ομαδοποίηση αυτοδιοικητικών συστημάτων των κρατών της Ευρώπης.....21

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

2.1 Ο Δήμος Μεσσήνης (γενικά) 23
 2.2 Ιστορικά 23
 2.3 Πολιτιστικά 24
 2.4 Γεωφυσικά Στοιχεία 25
 2.5 Δημογραφικά Στοιχεία 25
 2.6 Απασχόληση – Ανεργία 26
 2.7 Τομείς Παραγωγής... 31
 2.8 Υποδομές και Ποιότητας Ζωής 31
 2.9 Βασικές Υποδομές 33
 2.10 Συγκριτικά Πλεονεκτήματα 33
 2.11 Μειονεκτήματα 34

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

3.1 Ερευνητική Προσέγγιση 36
 3.2 Τμήμα Α: Στοιχεία Ερωτώμενου
 3.2.1 Ερώτηση 1. Στοιχεία Δημότη 36
 3.2.2 Ερώτηση 2. Φύλο 36
 3.2.3 Ερώτηση 3. Ηλικιακή Ομάδα 37
 3.2.4 Ερώτηση 4. Επίπεδο Εκπαίδευσης 37
 3.2.5 Ερώτηση 5. Απασχόληση 38
 3.2.6 Ερώτηση 6. Συμμετείχατε ποτέ σε τοπικά συλλογικά σχήματα; 39
 3.2.7 Ερώτηση 7. Τοπικά συλλογικά σχήματα που συμμετείχατε 39
 3.3 Τμήμα Β: Αξιολόγηση Θεσμικού Πλαισίου Α' βάθμιας Αυτοδιοίκησης
 3.3.1 Ερώτηση 8. Ψηφίσατε για την ανάδειξη Α'βάθμιας Τ.Α.;.....40
 3.3.2 Ερώτηση 9. Με ποια κριτήρια ψηφίσατε.....41

3.3.3 Ερώτηση 10. Οι λόγοι για τους οποίους δεν ψηφίσατε.....	41
3.3.4 Ερώτηση 11. Προβλήματα και βελτιώσεις της ΓΑ.....	42
3.3.5 Ερώτηση 12. Μέτρα συμμετοχής δημοτών στο σύστημα αυτοδιοίκησης.....	48
3.4 Τμήμα Γ: Εφαρμογή του προγράμματος «Καλλικράτης» στο δήμο σας	
3.4.1 Ερώτηση 13. Πως κρίνετε τη συνένωση στο δήμο σας;.....	49
3.4.2 Ερώτηση 14. Προβλήματα στη λειτουργία του δήμου	50
3.4.3 Ερώτηση 15. Αξιολόγηση των υπηρεσιών πριν τον «Καλλικράτη»	51
3.4.4 Ερώτηση 16. Αξιολόγηση των υπηρεσιών με τον «Καλλικράτη»	53
3.4.5 Ερώτηση 17. Συνολική αξιολόγηση των υπηρεσιών	56
3.4.6 Ερώτηση 18. Κρίσιμα ζητήματα μέριμνας από τη δημοτική αρχή.	57
3.4.7 Ερώτηση 19. Προτεραιότητες ΔΣ για τη διαχείριση των απορριμμάτων.....	63
3.4.8 Ερώτηση 20. Προτεραιότητες ΔΣ για τη διαχείριση των υδάτινων πόρων.....	71
3.4.9 Ερώτηση 21. Μέτρα για τη βελτίωση της επισκεψιμότητας	76
3.4.10 Ερώτηση 22. Τομείς αξιοποίησης των εθελοντικών οργανώσεων.....	76
3.4.11 Ερώτηση 23. Αξιολόγηση εθελοντικών υπηρεσιών.....	77
3.4.12 Ερώτηση 24. Συνεργασία του δήμου με τον ιδιωτικό τομέα	77
3.4.13 Ερώτηση 25. Υπηρεσίες που θα μπορούσαν να παραχωρηθούν σε ιδιώτες... ..	78
3.4.14 Ερώτηση 26. Αξιολόγηση της εκλεγμένης δημοτικής αρχής	79
3.4.15 Ερώτηση 27. Αξιολόγηση της εκλεγμένης αντιπολίτευσης	80
3.5 Τμήμα Δ: Εξατομικευμένες Ερωτήσεις	
3.5.1 Ερώτηση 28. Ενημέρωση για τις δραστηριότητες του δήμου.....	81
3.5.2 Ερώτηση 29. Τρόποι έκφρασης απόψεων για τις τοπικές υποθέσεις.....	82
3.5.3 Ερώτηση 30. Προσωπική συμπεριφορά σε θέματα ανακύκλωσης	82
3.5.4 Ερώτηση 31. Παροχή εθελοντικών υπηρεσιών	83
3.5.5 Ερώτηση 32. Διάθεση πληρωμής δημοτικών υπηρεσιών που καταναλώνετε... ..	84
3.5.6 Ερώτηση 33. Τρόπος κάλυψης κόστους των δημοτικών υπηρεσιών	84
3.6 Ερώτηση 34. Πέντε βασικά ζητήματα προς προώθηση.....	85
3.7 Συμπεράσματα	86
3.8 Προσωπικές Διαπιστώσεις- Προτάσεις.....	90
ΠΗΓΕΣ-ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	94

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α΄: ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΕΡΕΥΝΑΣ

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ – ΑΚΡΩΝΥΜΙΑ

- ΑΕ : Ανώνυμη Εταιρία
- ΑΕΙ : Ανώτερο Εκπαιδευτικό Ίδρυμα
- ΑΕΠ : Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν
- ΑΤΕΙ : Ανώτερο Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα
- ΒΙΟΚΑ: Βιολογικός Καθαρισμός
- Γ' ΚΠΣ : Τρίτο Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης
- ΓΠΣ : Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο
- ΔΔ : Δημοτικό Διαμέρισμα
- ΔΔ : Δημόσια Διοίκηση
- ΔΕ : Δημοτική Ενότητα
- ΔΕΥΑ : Δημοτική Επιχείρηση Ύδρευσης Αποχέτευσης
- ΔΟΥ : Δημόσια Οικονομική Υπηρεσία
- ΔΣ : Δημοτικό Συμβούλιο
- ΕΓΤΠΕ : Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων
- ΕΕ : Ευρωπαϊκή Ένωση
- ΕΕΤΑΑ : Ελληνική Εταιρία Τοπικής Ανάπτυξης και Αυτοδιοίκησης
- ΕΚΤ : Ευρωπαϊκό Κοινοτικό Ταμείο
- ΕΛΛ.Α.Δ.Α : Ελληνική Αρχιτεκτονική Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης
- ΕΛΣΤΑΤ : Ελληνική Στατιστική Αρχή
- ΕΝΑΕ : Ένωση Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων Ελλάδος
- ΕΟΤ: Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού
- ΕΠ : Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
- ΕΠΑΛ: Επαγγελματικό Λύκειο
- ΕΠΕ : Εταιρία Περιορισμένης Ευθύνης
- ΕΣΠΑ : Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς
- ΕΣΥΕ : Ελληνική Στατιστική Υπηρεσία Ελλάδας
- ΕΤΠΑ : Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης
- ΙΕΚ : Ίδρυμα Επαγγελματικής Κατάρτισης
- ΙΚΑ : Ίδρυμα Κοινωνικών Ασφαλίσεων
- ΙΤΑ : Ινστιτούτο Τοπικής Αυτοδιοίκησης
- ΚΑΠ : Κεντρικό Αυτοτελείς Πόροι

- ΚΔ : Κεντρική Διοίκηση
- ΚΕΑΔΗΜ: Κοινοφελής Επιχείρηση Αλληλεγγύης Δήμου Μεσσήνης
- ΚΕΔΚΕ: Κεντρική Ένωση Δήμων και Κοινοτήτων Ελλάδας
- ΚΕΠ : Κέντρο Εξυπηρέτησης Πολιτών
- ΚΤΕΟ : Κέντρο Τεχνικού Ελέγχου Οχημάτων
- ΜΜΕ : Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης
- Ν : Νόμος
- ΝΑ : Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση
- ΝΠ : Νομικά Πρόσωπα
- ΝΠΔΔ : Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου
- ΝΠΙΔ : Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού δικαίου
- ΟΑΕΔ : Οργανισμός Ασφάλισης Εργατικού Δυναμικού
- ΟΕΠ : Οικονομικά Ενεργός Πληθυσμός
- ΟΤΑ : Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης
- ΟΤΕ : Οργανισμός Τηλεπικοινωνιών Ελλάδας
- ΣΑΤΑ : Συλλογική Απόφαση Τοπικής Αυτοδιοίκησης
- ΣΜΑ : Σταθμός Μεταφόρτωσης Απορριμμάτων
- ΣτΕ : Συμβούλιο της Επικρατείας
- ΣτΠ : Συνήγορος του Πολίτη
- ΣΧΟΟΑΠ : Σχέδιο Χωρικής και Οικιστικής Οργάνωσης Ανοικτής Πόλης
- Τ.Α : Τοπική Αυτοδιοίκηση
- ΤΑΠ: Τέλος Ακίνητης Περιουσίας
- ΤΕΔΚ : Τεχνική Ένωση Δήμων και Κοινοτήτων
- ΤΚ : Τοπική Κοινότητα
- ΦΠΑ : Φόρος Προστιθέμενης Αξίας
- ΧΑΔΑ : Χώρος Ανεξέλεγκτης Διάθεσης Αποβλήτων
- ΧΥΤΑ: Χώρος Υγειονομικής Ταφής Απορριμμάτων
- ΧΥΤΥ: Χώρος Υγειονομικής Ταφής Υπολειμμάτων

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η Τοπική Αυτοδιοίκηση αποτελεί το πρώτο κύτταρο της δημοκρατίας χωρίς να περιορίζεται ο ρόλος της μόνο στο περιφερειακό όργανο άσκησης εξουσίας. Είναι η βάση του ελληνικού διοικητικού συστήματος και σύμφωνα με το Σύνταγμα έχει σαν σκοπό τη διαχείριση των τοπικών υποθέσεων. Στη δικαιοδοσία της δεν εντάσσεται μόνο η βελτίωση της ευημερίας των πολιτών αλλά και η εφαρμογή αναπτυξιακής στρατηγικής προς όφελος της τοπικής κοινωνίας.

Αντικείμενο της εργασίας αυτής είναι η πρόσφατη Διοικητική Μεταρρύθμιση (η μετάβαση από το πρόγραμμα I. Καποδίστριας στο πρόγραμμα Καλλικράτης) και πιο συγκεκριμένα η αξιολόγηση της νέας αρχιτεκτονικής στην Α'βάθμια αυτοδιοίκηση και οι δυνατότητες εφαρμογής του καινούργιου πλαισίου στα δεδομένα του Δήμου Μεσσήνης. Οι στόχοι της εργασίας είναι να διερευνηθούν τα παραπάνω ζητήματα τόσο μέσα από μία πρωτογενή έρευνα στους δημότες του δήμου Μεσσήνης όσο και μέσα από μία δική μου δευτερογενή έρευνα, με τη βοήθεια διαφόρων πηγών, της διοικητικής μεταρρύθμισης και της περιοχής του δήμου.

Στην εργασία γίνεται εκτενής αναφορά στους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης Α' βαθμού, με ειδικότερη αναφορά στα όργανα, τις αρμοδιότητες, την οικονομική ανεξαρτησία και τις βαθμίδες αποκέντρωσης. Στις αρχές της δεκαετίας του '80 ξεκινούν οι μεταρρυθμίσεις που αφενός έχουν εθνικό χαρακτήρα καθότι γίνονται αρκετές μεταρρυθμίσεις που ενισχύουν το ρόλο της τοπικής αυτοδιοίκησης, αργότερα (το 1994) θα ιδρυθούν οι νομαρχιακές αυτοδιοικήσεις και το 1997 (πρόγραμμα I. Καποδίστριας) θα συνενωθούν δήμοι και κοινότητες με δραστική μείωση του αριθμού τους και αύξηση του μέσου μεγέθους τους, και αφετέρου η τοπική αυτοδιοίκηση προσεγγίζει την ευρωπαϊκή πραγματικότητα με τη συμμετοχή της σε προγράμματα, την ενσωμάτωση εννοιών όπως η αρχή της επικουρικότητας¹ και της εταιρικής² αλλά και τη συμμετοχή της σε ευρωπαϊκές αυτοδιοικητικές διαδικασίες.

Το πρόγραμμα Καλλικράτης αναδιαμορφώνει το διοικητικό χάρτη της Ελλάδας και από την ανακοίνωση κιάλας της εφαρμογής του προκάλεσε θύελλα αντιδράσεων τόσο από τους πολίτες όσο και από τους αιρετούς. Εφαρμόζει τη συγκέντρωση των δήμων σε μεγαλύτερες μονάδες εις βάρος της αυτοδιοίκησης και της τοπικής δημοκρατίας. Αυτό συμβαίνει διότι τα αιρετά συμβούλια έγιναν λιγότερα, μεταφέρθηκαν στα

---

¹ «Στους τομείς που δεν υπάγονται στην αποκλειστική της αρμοδιότητα, η Κοινότητα δρα σύμφωνα με την αρχή της επικουρικότητας μόνο στο βαθμό που οι στόχοι της προβλεπόμενης δράσης είναι δυνατό να επιτευχθούν επαρκώς από τα κράτη μέλη και δύνανται συνεπώς, λόγω των διαστάσεων ή των αποτελεσμάτων της προβλεπόμενης δράσης, να επιτευχθούν καλύτερα σε κοινοτικό επίπεδο», άρθρο 3B εδ. 2 Συνθ. ΕΚ

² Ως καινοτομικό στοιχείο κυριαρχεί η σύσταση και λειτουργία των Αναπτυξιακών Συμπράξεων. Η σταθερή λειτουργία των δικτύων, των τοπικών συμφωνιών και του διαλόγου των κοινωνικών εταίρων, ωστόσο παραμένει αβέβαιη στο χρόνο.

αστικά κέντρα ενώ πριν βρίσκονταν στις έδρες των πρώην ΟΤΑ με αποτέλεσμα να μην εξυπηρετούνται το ίδιο καλά οι πολίτες όπως πριν.

Αν εξετασθεί συνολικά το πρόγραμμα και στους δυο βαθμούς αυτοδιοίκησης, παρατηρείται ότι το σύστημα έγινε περισσότερο αποκεντρωμένο επειδή μεταφέρθηκαν αρμοδιότητες από το κράτος (πρώην κρατικές περιφέρειες) στην αυτοδιοίκηση (αιρετές περιφέρειες).

Στο Δήμο Μεσσήνης που θα εξετάσουμε συμβαίνει ακριβώς ότι περιγράφεται παραπάνω. Η πλειοψηφία υπηρεσιών και εκλεγμένων αντιπροσώπων έχουν συγκεντρωθεί στη πρωτεύουσα του δήμου. Έχουν παραμείνει στις δημοτικές ενότητες ελάχιστοι υπάλληλοι οι οποίοι δεν κλήθηκαν ακόμη να υπηρετήσουν στο δημαρχείο με τη λογική της εξυπηρέτησης του κόσμου που κατοικεί στις απομακρυσμένες περιοχές. Στη πραγματικότητα η εν λόγω εξυπηρέτηση είναι ελλιπέστατη καθώς και αφαιρέθηκαν αρμοδιότητες από τις Δημοτικές Ενότητες (ΔΕ) και το εξειδικευμένο προσωπικό μετακλήθηκε στα κεντρικά για να καλύψει ανάγκες στελέχωσης.

Όπως η πλειοψηφία του ελληνικού λαού έτσι και οι κάτοικοι του δήμου αρχικά εξέφρασαν το δισταγμό και την επιφύλαξη τους προς το νέο σύστημα, περισσότερο λόγω της έκτασης που έλαβε το θέμα από τα ΜΜΕ και όχι τόσο γνωρίζοντας την ουσία του θέματος. Ωστόσο σε μια περίοδο οικονομικής δυσπραγίας οι συγχωνεύσεις αποτέλεσαν επιτακτική ανάγκη ώστε να μειωθούν σημαντικά οι δαπάνες του κράτους. Δυστυχώς όσο κι αν θλίβει το γεγονός της απώλειας διοικητικής και οικονομικής ανεξαρτησίας των ΟΤΑ συγχρόνως αποτελεί και ένα σημαντικό πείραμα πάταξης της διαφθοράς, της κακοδιοίκησης και κακοδιαχείρισης του δημοσίου χρήματος.

Οι αλλαγές που επιβάλλει, το νέο σύστημα αυτοδιοίκησης, έγιναν χωρίς να προηγηθεί ένα προπαρασκευαστικό διάστημα ομαλής ένταξης στον καινούριο θεσμό. Καλούμαστε λοιπόν να αφουγκραστούμε, μέσω της συγκεκριμένης πρωτογενούς έρευνας, τους κατοίκους για να σχηματίσουμε μια σαφή εικόνα για τη κατάσταση που επικρατεί.

Βασικός στόχος της εργασίας είναι η καταγραφή και επεξεργασία της άποψης των δημοτών απ' όλες τις δημοτικές ενότητες του νέου δήμου για το πρόγραμμα «Καλλικράτης», ως προς τις βασικές αρχές του και ως προς τη δυνατότητα αποτελεσματικής εφαρμογής του στο δήμο Μεσσήνης. Τα ερωτήματα που διατυπώθηκαν κατηγοριοποιούνται σε τρεις βασικές ενότητες:

- Η γνώμη των δημοτών για τη διοικητική μεταρρύθμιση από τον Καποδίστρια στο Καλλικράτη.
- Η άποψη των δημοτών για τις δυνατότητες εφαρμογής στο Δήμο Μεσσήνης.
- Η ευαισθητοποίηση και η συμμετοχή των δημοτών στα τοπικά θέματα και τις συμμετοχικές διαδικασίες.

Πέραν των προκαθορισμένων ερωτημάτων κλειστού τύπου δίνεται το δικαίωμα στους ερωτώμενους (εφόσον το επιθυμούν) να παραθέσουν ζητήματα που τους απασχολούν και θα ήθελαν να προωθήσει η δημοτική αρχή στο πλαίσιο μιας ανοιχτής ερώτησης.

Έγινε ανασκόπηση στο πλαίσιο της δευτερογενούς έρευνας της ελληνικής και της ξενόγλωσσης βιβλιογραφίας διακεκριμένων επιστημόνων που έχουν μελετήσει εις βάθος το θεσμό της αυτοδιοίκησης, καθώς επίσης συγγραμμάτων και άρθρων τόσο πολιτικών προσώπων όσο και στελεχών της.

Όσων αφορά το περιεχόμενο των ερωτήσεων δεν απαιτούνται ιδιαίτερες γνώσεις και ακολουθείται η παρακάτω διαδικασία. Εφόσον επιλεγεί ο ερωτώμενος και είναι πρόθυμος να απαντήσει έχοντας προετοιμαστεί κατάλληλα ξεκινάμε τη διαδικασία της συνέντευξης. Αν ο ερωτώμενος δεν επιθυμεί να απαντήσει ή δεν γνωρίζει την απάντηση συνεχίζουμε τις ερωτήσεις χωρίς να συμπληρωθεί η απάντηση έκτος κι αν ζητηθεί περαιτέρω διευκρίνιση από το δημότη. Ακολουθείται δομημένη συνέντευξη από τα προσωπικά στοιχεία μέχρι και αιτήματα που θέλουν οι πολίτες να προωθήσει η δημοτική αρχή. Απαγορεύεται κάθε μορφή προκατάληψης και επιλεκτικότητας ενώ αναφέρονται ο τόπος, ο χρόνος και ο τρόπος διεξαγωγής των συνεντεύξεων. Έτσι οι συνεντεύξεις έγιναν σε ήρεμο κλίμα και από τις δύο πλευρές κυρίως όμως από τον ερευνητή ο οποίος προδιέθετε με τη στάση του τον ερωτώμενο. Άρα χωρίς καλούς τρόπους και ευγένεια δεν επιτυγχάνεται η οικειότητα που θα οδηγήσει σε έγκυρα αποτελέσματα. Η πλειοψηφία των συνεντεύξεων πάρθηκε σε δημόσιο χώρο (καφετέριες, δρόμους, δημόσιες υπηρεσίες κλπ), χωρίς ιδιαίτερη ηχορύπανση και συνάθροιση θαμώνων για να επιτευχθεί η συγκέντρωση των ερωτώμενων στο θέμα.

Το δυσκολότερο μέρος της πρωτογενούς έρευνας ήταν η απροθυμία και η άρνηση για συνεργασία. Σε απομακρυσμένες περιοχές, κυρίως ορεινές, ο κόσμος είναι ιδιαίτερα δύσπιστος και σημαντικά επηρεασμένος από τη προπαγάνδα που ασκούν τα ΜΜΕ. Αυτό το φαινόμενο παρατηρήθηκε σε μεγάλες ηλικιακές ομάδες άνω των εξήντα, σε απασχολούμενους στον αγροτικό τομέα, στην οικοδομή – κατασκευές και σε γυναίκες που ασχολούνταν με τα οικοκυρικά και τις καλλιέργειες. Οι νέοι αν και περισσότερο πρόθυμοι να συνεργαστούν, τόσο στα αποτελέσματά τους όσο και στη συνέντευξη έβγαλαν έντονο αίσθημα δυσaráσκειας και απογοήτευσης.

Άλλοι πάλι φοβόντουσαν τυχόν άγνοια σε κάποιες ερωτήσεις ή και δημοσιοποίηση των απαντήσεών τους και γι' αυτό απέφυγαν ή απάντησαν χωρίς να δώσουν τα στοιχεία τους. Η πλειονότητα όμως των ερωτηματολογίων φέρουν στοιχεία αντιπροσωπευτικά για τον καθένα.

Οι εξήντα (60) ερωτώμενοι μοιράστηκαν σε τριάντα γυναίκες και τριάντα άνδρες και όλοι μαζί σε τέσσερεις ηλικιακές ομάδες απ' όλες τις δημοτικές ενότητες. Μικρή αύξηση των πολιτών υπάρχει στην κατηγορία 50-64 λόγω του γερασμένου πληθυσμού. Ο αριθμός δείγματος διαφοροποιήθηκε σε κάθε ΔΕ εξαιτίας των μόνιμων δημοτών που κατοικούν σε καθεμιά.

Αν και η Τοπική Αυτοδιοίκηση αποτελεί αυτοτελές επίπεδο διοίκησης στο πλαίσιο του Κράτους, ωστόσο είναι άρρηκτα συνδεδεμένη (για τους περισσότερους) με την εξουσία και περιστατικά αδιαφάνειας, διαφθοράς και πελατειακών σχέσεων που εμφανίζονται στην κεντρική διοίκηση.

Πληροφορίες που σχετίζονται με αριθμούς παρατίθενται υπό μορφή πινάκων και γραφημάτων για να μην χάσουν τη σημαντικότητά τους και κυρίως να μην επιβαρύνουν τον αναγνώστη με συγκεχυμένες αναφορές δίνοντας και αισθητικά ένα ποιοτικό αποτέλεσμα. Ανάλυση δεδομένων με την ανάλογη απόδοση ερμηνείας, τυχόν ομοιότητες και κατηγοριοποιήσεις παίρνουν σχήμα σε φύλλα συγκεντρωτικής παράθεσης στοιχείων και αναλύονται με σαφήνεια.

Η διαδικασία των συνεντεύξεων πραγματοποιήθηκε κατά το διάστημα Μάιος 2011 - Σεπτέμβριος 2011 και αφορούν το Δήμο Μεσσήνης. Ακολουθήθηκαν οι μέθοδοι της ποιοτικής και ποσοτικής ανάλυσης και οι ερωτώμενοι κλήθηκαν να απαντήσουν σε πέντε τύπους ερωτήσεων (πολλαπλών επιλογών με ιεράρχηση, πολλαπλών επιλογών χωρίς ιεράρχηση, μοναδικής απάντησης, πολλαπλών επιλογών χωρίς ιεράρχηση και διπλής απάντησης και σύνθετες). Τα αποτελέσματα ανάγονται στο σύνολο του πληθυσμού των μόνιμων κατοίκων και σε επόμενο κεφάλαιο θα αναλυθούν εκτενώς τα συμπεράσματα που προέκυψαν³.

Η δομή της εργασίας είναι η εξής: στο πρώτο κεφάλαιο αναλύεται η νέα Διοικητική Μεταρρύθμιση, η εφαρμογή του συστήματος Καποδίστρια καθώς και μια ιστορική αναδρομή. Ακολουθεί στο δεύτερο κεφάλαιο η παρουσίαση του Δήμου της Μεσσήνης σε γεωφυσικό, δημογραφικό, κοινωνικό και οικονομικό επίπεδο. Παρουσιάζονται πληθυσμιακά χαρακτηριστικά, η φυσιογνωμία της περιοχής, κοινωνικές υποδομές, δείκτες τοπικής οικονομίας και απασχόλησης, και η γενικότερη καταγραφή της υφιστάμενης κατάστασης. Στο τρίτο και τελευταίο κεφάλαιο αναλύονται τα αποτελέσματα ανά ερώτηση, παρατίθεται το ερωτηματολόγιο και η εργασία ολοκληρώνεται με τα συμπεράσματα της έρευνας.

Τα βασικότερα συμπεράσματα από την πρωτογενή έρευνα είναι τα παρακάτω:

Έγινε αξιολόγηση των παρεχόμενων υπηρεσιών πριν και μετά την εφαρμογή του Καλλικράτη όπου οι πολίτες αναμένουν βελτιώσεις με την εφαρμογή της νέας διοικητικής μεταρρύθμισης. Ερωτώνται για τη συμμετοχή τους στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων του Δημοτικού Συμβουλίου όπου δείχνουν το ενδιαφέρον τους, και απαντούν ευθέως όταν ερωτώνται για τα βασικά προβλήματα που αντιμετώπιζε η προηγούμενη δημοτική αρχή. Ιεραρχούν κατά προτεραιότητα κρίσιμα ζητήματα και κρίνουν τους εκλεγμένους αντιπροσώπους τους.

---

³Καθ' όλη την εκπόνηση της εργασίας κρατείται ημερολόγιο στο οποίο καταγράφονται σημαντικά γεγονότα και από κει επιλέγονται και οι χρήσιμες πληροφορίες που θα ενσωματωθούν στο κορμό της μελέτης.

Θίγονται επίσης σοβαρά θέματα όπως η παραχώρηση υπηρεσιών σε ιδιώτες που τους βρίσκουν σύμφωνους, διατυπώνονται οι τρόποι που ενημερώνονται για τα πεπραγμένα και τις επόμενες ενέργειες της δημοτικής αρχής, ενώ εκφράζουν τη γνώμη τους για την ανακύκλωση και τον εθελοντισμό. Τέλος καλούνται να δώσουν απαντήσεις σχετικά με το κόστος των υπηρεσιών που καταναλώνουν, τα οικονομικά μέσα που θα μπορούσαν να τα καλύψουν καθώς επίσης και την προώθηση (από μεριάς ΤΑ) κάποιων ζητημάτων που θεωρούν οι ίδιοι εξαιρετικής σημασίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

Η θεσμική ιστορία της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στη νεότερη Ελλάδα

1.1. Εξελικτική πορεία των ΟΤΑ

Από τις δημογεροντίες του '21 στη α'βάθμια και β'βάθμια αυτοδιοίκηση του Καλλικράτη (πολιτικό πλαίσιο)

Από την αρχή της νεότερης ιστορίας διαφαινόταν η ανάγκη για αποκέντρωση και συμμετοχή του λαού στη συγκρότηση του κράτους που πρέσβευε η Επανάσταση του 1821. Από την περίοδο της Τουρκοκρατίας ακόμη υπήρχε αυτοδιοικητικό στίγμα με τους δημογέροντες και τα τοπικά συμβούλια να διαχειρίζονται καθημερινές υποθέσεις. Η έλευση του Ιωάννη Καποδίστρια και το Ι' Ψήφισμα του 1828¹ έφερε την πρώτη διοικητική διαίρεση στον τόπο χωρίς όμως να περιέχονται σ' αυτή διοικητικοί θεσμοί, πράγμα που δικαιολογεί τη στάση του Κυβερνήτη να ισχυροποιήσει τη κεντρική εξουσία μέσω του συγκεντρωτισμού.

Οι πρώτοι ΟΤΑ συναντώνται κατά τη μοναρχία του Όθωνα στις τρεις βασικές νομοθεσίες: της Αντιβασιλείας το 1833², του Αρμανσπεργκ το 1836³ και του Κωλέττη το 1845⁴. Αν και φαινόταν το αυτοδιοικητικό στοιχείο με τους δήμους, τις νομαρχίες και τις κοινότητες να βρίσκονται υπό την απόλυτη εποπτεία της κυβέρνησης, αυτή αποφάσιζε και για τους εκπροσώπους της. Η συμμετοχή των πολιτών εστιαζόταν στα δημοτικά συμβούλια (σπανιότερα στα νομαρχιακά) με εισηγητικό χαρακτήρα έναντι των διορισμένων οργάνων που είχαν εκτελεστικό. Συνεπώς πρόκειται για βαθμίδες Κεντρικής Διοίκησης με μερική λαϊκή συμμετοχή. Κάτι ανάλογο συνέβη το 1899 με τη κυβέρνηση Θεοτόκη και το 1909 με αυτή του Μαυρομιχάλη.

Την ουσία της αυτοδιοίκησης αποτέλεσε ο νόμος ΔΝΖ 1912 του Ελευθέριου Βενιζέλου, με πλήρη παραχώρηση απ' το κράτος αυτοδιοίκησης σε κοινότητες και δήμους. Πρόγονος των σημερινών πρωτοβάθμιων ΟΤΑ ο τότε νόμος παρουσίαζε ένα μειονέκτημα. Οι νομαρχίες δεν έπαψαν να βρίσκονται κάτω από τον έλεγχο της κυβέρνησης. Παρά τις αλλαγές, ο κορμός του συστήματος παρέμεινε ίδιος μέχρι το 1994 και το Ν. 2218 του Α. Παπανδρέου με τη καθιέρωση της αιρετής νομαρχιακής αυτοδιοίκησης, ως δευτεροβάθμιοι ΟΤΑ. Τρία χρόνια αργότερα το 1997 η κυβέρνηση Σημίτη παρουσίασε το πρόγραμμα Ι. Καποδίστριας με το Ν.2539 μεταβάλλοντας τα διοικητικά όρια των πρωτοβάθμιων ΟΤΑ με συνενώσεις χωρίς όμως να αλλάξει ο θεσμικός χαρακτήρας τους. Η σημερινή διοικητική αλλαγή εντάσσεται στο πλαίσιο

¹ Ορίστηκαν 13 θέματα ή τμήματα ή επιτροπές με επιμέρους επαρχίες και έκτακτους επιτρόπους για κάθε ένα

² η Αντιβασιλεία άλλαξε τη διοικητική διαίρεση και συνέστησε 10 νομαρχίες και 42 επαρχίες και επιμέρους δήμους πχ. Τμήμα Κάτω Μεσσηνίας – επαρχία Νησιού (Μεσσήνης) – έκτακτος επίτροπος Γεώργιος Ψύλλας

³ Κατάργησε τις θέσεις των νομαρχών, νομοδιευθυντών και επάρχων και χώρισε την Ελλάδα σε 30 διοικήσεις και 10 υποδιοικήσεις με αντίστοιχες θέσεις διοικητών και υποδιοικητών.

⁴ Ορίστηκαν 10 νομοί, διαιρεμένοι σε 49 επαρχίες και σε δήμους πχ. Επαρχία Μεσσήνης

του Καλλικράτη που ψηφίστηκε από τη κυβέρνηση Γ. Παπανδρέου με το Ν. 3852/2010, ο οποίος συνένωσε ξανά σε μεγαλύτερους πρωτοβάθμιους ΟΤΑ παλιούς όμορους δήμους, κατήργησε τις νομαρχιακές αυτοδιοικήσεις και τη θέση των δευτεροβάθμιων ΟΤΑ πήραν οι περιφέρειες.

Τα βασικά στάδια στη διοίκηση και την οργάνωση του νεοελληνικού κράτους ήταν⁵:

1^η περίοδος: 1828-1912

Το νεοσυσταθέν ελληνικό κράτος αποτελείτο από τις Κυκλάδες, την Εύβοια, τη Στερεά Ελλάδα και την Πελοπόννησο. Το 1833 εισήχθη για πρώτη φορά η νομαρχιακή διοίκηση, έτσι λοιπόν διαιρέθηκε η χώρα σε 10 νομαρχίες, 42 επαρχίες και αυτές σε δήμους. Το 1836 καταργούνται οι νομαρχίες και οι επαρχίες και δημιουργούνται 30 διοικήσεις (αντικατέστησαν τις επαρχίες). Το 1845 ορίζονται 10 νομοί, οι οποίοι υποδιαιρούνται σε 49 επαρχίες και δήμους. Το 1899 αυξήθηκαν οι νομοί σε 26, ενώ το 1909 καταργούνται τα άρθρα του προηγούμενου νόμου και οι νομοί μειώνονται στους 16.

2^η περίοδος: 1912-1975

Το 1912 αποτελεί έτος ορόσημο στην Τοπική Αυτοδιοίκηση. Η κυβέρνηση Βενιζέλου αποφασίζει οι πρωτεύουσες των νομών με πληθυσμό άνω των 10.000 κατοίκων να γίνουν δήμοι, συνεπώς δημιουργήθηκαν 21 δήμοι και 2743 κοινότητες. Αρκετά χρόνια μετά (1971) η Δικτατορία των Συνταγματαρχών διαίρεσε τη χώρα σε 7 περιφερειακές διοικήσεις, αυξήθηκαν σε 56 οι νομαρχίες ενώ περιφερειακοί διοικητές διορίστηκαν οι υφυπουργοί της Κυβέρνησης.

3^η περίοδος: 1975-1997

Σε αυτό το διάστημα έχουμε ενίσχυση του ρόλου και των αρμοδιοτήτων της αυτοδιοίκησης, αρχικά με το Σύνταγμα του 1975 και στη συνέχεια με πολλά νομοθετήματα. Επίσης, γίνεται μία τομή στο διοικητικό σύστημα της χώρας, με τη θεσμοθέτηση το 1994 των αιρετών Νομαρχιών ως Β' βαθμός αυτοδιοίκησης.

4^ο περίοδος: 1997-2010

Με τη διοικητική μεταρρύθμιση του 1997 υιοθετήθηκε το πρόγραμμα Ι. Καποδίστριας, όπου προέβλεπε τη συνένωση μικρών όμορων κοινοτήτων και δήμων σε μεγαλύτερους. Με τη νέα διοικητική διαίρεση, η Ελλάδα είχε 13 περιφέρειες, 57 νομαρχιακές αυτοδιοικήσεις, 900 δήμους και 133 κοινότητες, ενώ έγινε και κατάργηση των επαρχιών.

5^η περίοδος: 2010- σήμερα

Από 1/1/2011 εφαρμόστηκε η νέα διοικητική διαίρεση που εισήγαγε το πρόγραμμα Καλλικράτης, το οποίο διαιρεί τη χώρα σε 7 αποκεντρωμένες διοικήσεις, 13 αιρετές περιφέρειες και 325 δήμους. Οι πρωτοβάθμιοι ΟΤΑ είναι οι δήμοι και οι δευτεροβάθμιοι οι περιφέρειες. Οι α' βαθμιοί διοικούνται από το δήμαρχο και το δημοτικό συμβούλιο και ο δήμος χωρίζεται σε δημοτικές ενότητες και αυτές σε κοινότητες. Οι β' βαθμιοί διοικούνται από τον περιφερειάρχη και το περιφερειακό

⁵ http://el.wikipedia.org/wiki/Κατηγορία:Διοικητική_Διαίρεση_της_Ελλάδας

συμβούλιο και οι περιφέρειες διαιρούνται σε περιφερειακές ενότητες (κατά κανόνα, οι πρώην νομαρχιακές αυτοδιοικήσεις).

Γενικά, η διοικητική διαίρεση και η οργάνωση του κράτους σε όλη την νεοελληνική ιστορία χαρακτηρίζεται από αλλεπάλληλες μεταρρυθμίσεις, σε μεγάλο βαθμό αποσπασματικές, που υπαγορεύονταν από τις εκάστοτε πολιτικές, οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες. Όπως αναφέρουν οι Στεμπίλης – Γρηγοριάδου σε άρθρο τους:

«Η ιστορία των θεσμικών ανακατατάξεων της ΤΑ από τη γέννηση του σύγχρονου ελληνικού κράτους μέχρι και σήμερα είναι μια ιστορία αντίρροπων δυνάμεων μεταξύ συγκεντρωτισμού – αποκέντρωσης, συγκρουσιακών συμφερόντων μεταξύ πολιτικό-επαγγελματικών ομάδων και ευρύτερων κοινωνικών και εθνικών ανακατατάξεων.»⁶

1.2. Πρόγραμμα Ιωάννης Καποδίστριας

Νόμος Καποδίστρια ή Σχέδιο Καποδίστρια είναι η συνηθισμένη ονομασία του Ν. 2539/97 του ελληνικού κράτους. Η διοικητική διαίρεση που προέκυψε ίσχυσε μέχρι το 2010 όπου και αντικαταστάθηκε από το σχέδιο Καλλικράτης. Σύμφωνα με το πρόγραμμα Καποδίστριας συνενώθηκαν κυρίως οι πρώην κοινότητες⁷ σε δήμους για τη βελτιστοποίηση της δημόσιας διοίκησης σε επίπεδο ΤΑ. Με το Νόμο Καποδίστρια εισήχθη ο όρος των δημοτικών διαμερισμάτων για τις παλιές κοινότητες. Στόχοι ήταν οι δημότες των νέων δήμων να συμμετέχουν ενεργά στην ανάπτυξη, να επιτυγχάνεται καλύτερη ποιότητα ζωής, οι νέοι να αποκτούν ευκαιρίες εργασίας, τα παιδιά περισσότερα εφόδια για μόρφωση και όλες οι κοινωνικές ομάδες να έχουν δικαίωμα στην πρόνοια και την περίθαλψη.

Από πλευράς υπηρεσιών, οι υπάλληλοι φροντίζουν να δίνουν λύσεις στα προβλήματα, οι αυτοδιοικητικές μονάδες στελεχώνονται από καταρτισμένο και επιστημονικά εξειδικευμένο προσωπικό, τα τεχνικά έργα εκτελούνται από μηχανήματα και μελετητές των ΟΤΑ⁸ και με δικά τους χρήματα. Οι υπάλληλοι παραμένουν στα χωριά με στόχο να μην ερημώσει η ύπαιθρος αλλά να αναπτυχθεί εισάγοντας νέες τεχνολογίες χωρίς να πληγούν οι τοπικές συνήθειες και η πολιτιστική ταυτότητα. Η αρχή όλων των παραπάνω αλλαγών ξεκινάει εκ των έσω και συγκεκριμένα από τα όργανα και τους εκπροσώπους του διοικητικού συστήματος. Όπως αναφέρθηκε, η επαρχία συνεχίζει να αποτελεί κοιτίδα πολιτισμού και γι' αυτό άλλωστε οι κοινότητες αναβαθμίζονται ως προς το ρόλο και τη μορφή τους.

⁶ www.edromos.gr "Η θεσμική ιστορία της ΤΑ στην Ελλάδα έως τη δεκαετία του '80", Δ. Στεμπίλης και Δ. Γρηγοριάδου, εφημερίδα Δρόμος της Αριστεράς, φύλλο Δευτέρας 25-12-2010

⁷ Συνήθως ο όρος της ΤΑ, ο οποίος ορίζει μια διοικητική μονάδα. Στην Ελλάδα σημαίνει η χαμηλότερη υποδιαίρεση ενός δήμου ενώ στο πρόσφατο παρελθόν (έως 2010) σήμαινε έναν μικρό ΟΤΑ.

⁸ Ονομάζονται τα ΝΠΔΔ που έχουν συσταθεί σε συγκεκριμένο τόπο της χώρας με σκοπό την επίλυση των τοπικών ζητημάτων. Τα όργανά τους εκλέγονται με μυστική ψηφοφορία. Έμμεσα εμπεριέχεται η δημογραφική – γεωγραφική σημασία, ξέροντας ότι κάθε ΟΤΑ έχει καθορισμένη έδρα, έκταση και πληθυσμό.

Εκλέγονται τοπικά συμβούλια με αρμοδιότητες συμμετέχοντας έτσι στα κοινά και αποκτώντας νέα σύγχρονη πολιτική. Οι κάτοικοι εξυπηρετούνται στο τόπο τους και λαμβάνουν μέρος στις αποφάσεις. Στα άμεσα όργανα⁹ (αιρετές αρχές των ΟΤΑ) εντάσσονται τα κοινοτικά συμβούλια, τα δημοτικά συμβούλια, η δημορχιακή επιτροπή και τα τοπικά συμβούλια. Τα μέλη των κοινοτικών συμβουλίων είναι οι σύμβουλοι και ο πρόεδρος, των δημοτικών συμβουλίων όλοι οι δημοτικοί σύμβουλοι, ο δήμαρχος αλλά και οι πρόεδροι των τοπικών συμβουλίων. Τη δημορχιακή επιτροπή απαρτίζουν ο δήμαρχος ή κάποιος αντιδήμαρχος που έχει οριστεί από το δήμαρχο ως πρόεδρος και από 2 – 4 ή 6 μέλη που εξαρτώνται από τον πλήθος των συμβούλων.

Μέσα στις γενικότερες αλλαγές που έγιναν στην αυτοδιοίκηση ήταν και οι νομαρχιακές αυτοδιοικήσεις. Στα άμεσα όργανά τους είναι το νομαρχιακό συμβούλιο, η νομαρχιακή επιτροπή και ο νομάρχης. Και σε αυτή την περίπτωση τα μέλη εξαρτώνται από το πληθυσμό των κατοίκων της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης. Επίσης σε κάθε ΝΑ λειτουργούσε η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και αποτελείτο από εκπροσώπους επιμελητηρίων, ΤΕΔΚ, εργοδοτών – εργαζομένων, εργαζομένων της ΝΑ και συνεταιριστικών οργανώσεων. Αξίζει να σημειωθεί ότι πριν το πρόγραμμα Καποδίστριας οι ΝΑ ονομάζονταν Νομαρχίες αλλά λόγω των νέων αρμοδιοτήτων που τους ανατέθηκαν χρειάστηκαν να μετονομαστούν. Όπως και στη περίπτωση του δημάρχου έτσι και στον νομάρχη υπάρχει εκλογή και 4ετής διάρκεια θητείας, όπως και για τους αντινομάρχες που τους πλαισιώνουν.

Κατά την περίοδο 1997-2010 οι κοινότητες και οι δήμοι ασκούσαν υπηρεσίες προστασίας εμπορίου, παραγωγής – ανάπτυξης, αναψυχής και περιβάλλοντος. Καθαριότητα, προσφορά νερού, οδοποιίας, κοινόχρηστοι χώροι, διαχείριση απορριμμάτων είναι μόνο μερικές από τις σημαντικότερες ίσως λειτουργίες της ΤΑ. Εκπαίδευση, κοινωνική μέριμνα αλλά και πολεοδομικός σχεδιασμός έρχονται αμέσως μετά στη λίστα των αρμοδιοτήτων.

Επιπροσθέτως είχαν το δικαίωμα ίδρυσης Νομικού Προσώπου όπως ιδρύματα και επιχειρήσεις και για τους δύο βαθμούς ΟΤΑ δημοσίου και ιδιωτικού δικαίου μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα όπως επίσης και να συμμετέχουν (π.χ. κοινές, διανομαρχιακές επιχειρήσεις κλπ). Το ίδιο ισχύει και με τις ΤΕΔΚ, ΕΝΑΕ¹⁰, και ΚΕΔΚΕ¹¹. Έπειτα βέβαια από απόφαση της πλειοψηφίας του συμβουλίου

⁹ Έμμεσα όργανα είναι οι υπάλληλοι

¹⁰ ΕΝΑΕ: είναι ΝΠΙΔ, με έδρα την Αθήνα και ελέγχεται από τον Υπουργό Εσωτερικών. Μέλη της είναι όλες οι ΝΑ της χώρας και στόχος της η συνεργασία και η εκπροσώπηση των ΝΑ. Το 2011 έπαψε να υπάρχει.

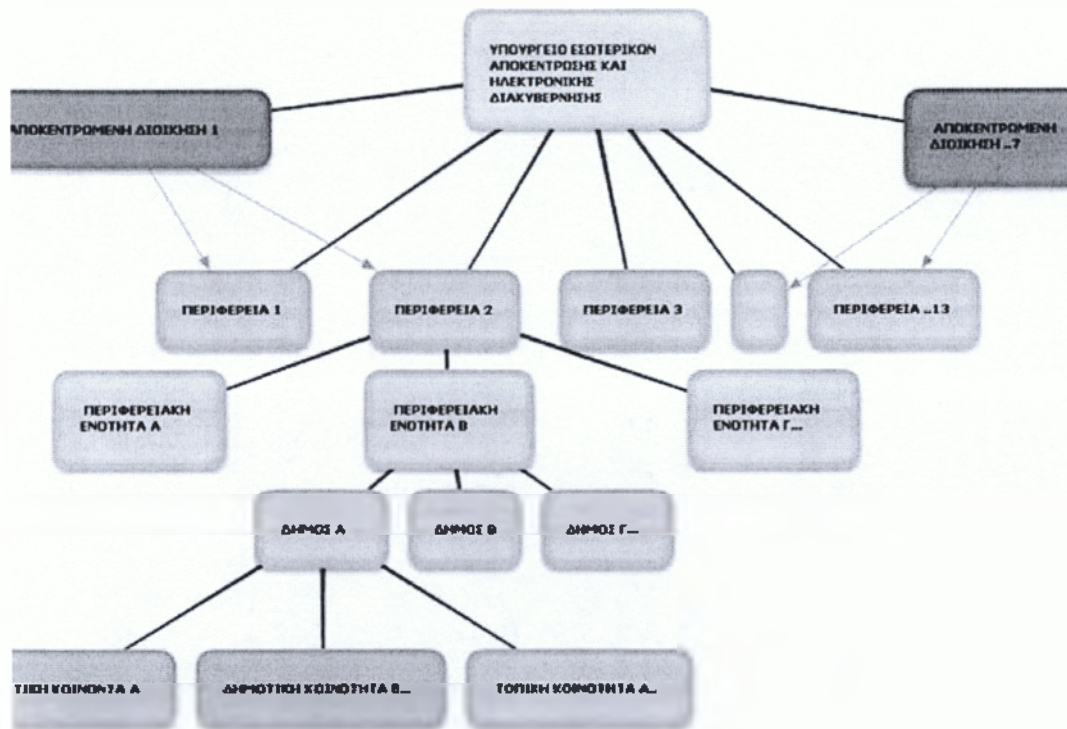
¹¹ ΚΕΔΚΕ: Ιδρύθηκε με ψήφισμα στις 3-11-1927 στο Α' Συνέδριο δημάρχων Ελλάδος με καταστατικό 11 άρθρων. Εδρεύει στην Αθήνα και γνωμοδοτεί για θέματα δήμων, κοινοτήτων και για νομοσχέδια. Με το πρόγραμμα Καλλικράτης μετονομάστηκε σε Κεντρική Ένωση Δήμων.

κατοχυρώνεται το πλεονέκτημα της συμμετοχής τους στις προγραμματικές συμβάσεις¹² των ΟΤΑ.

1.3. Πρόγραμμα Καλλικράτης - Γενικές διατάξεις και όργανα διοίκησης

Σχεδιάγραμμα: Νέα διοικητική δομή και οργάνωση του κράτους

ΠΗΓΗ: <http://dkalaitzidis.host22.com/arthra.php?aid=2>

Με το Ν. 3852/2010 πραγματοποιείται μια σημαντική αλλαγή στην Α' βάρθμια αυτοδιοίκηση (ΠΙΝΑΚΑΣ 1). Υπάρχει αισθητή μείωση των ΟΤΑ σε 325 από 1034 που ήταν πριν.

¹² Η δυνατότητα σύναψης προγραμματικής σύμβασης περιέχεται και στους δυο ΟΤΑ για τη παροχή υπηρεσιών, για τη μελέτη και υλοποίηση προγραμμάτων ανάπτυξης άρθρο 35 ΔΚΚ ενώ για υπηρεσίες κοινωνικού χαρακτήρα εξειδικεύεται στο ΝΟΜΟ 3174/2003 ΦΕΚ Α/205/28.8.2003

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

Καλλικράτης Νόμος υπ' αριθ. 3852/2010

Βαθμός	ΟΤΑ	Κατηγορίες
A'	Δήμος	Δημοτική ενότητα Κοινότητα
B'	Περιφέρεια	Περιφερειακή ενότητα

ΠΗΓΗ: <http://el.wikipedia.org/wiki/ΟΤΑ>

Ανάλυση των πρωτοβάθμιων και δευτεροβάθμιων ΟΤΑ καθώς και των υποκατηγοριών τους.

Ο δήμος αποτελεί βαθμίδα της Δημόσιας Διοίκησης και συνήθως περιλαμβάνει μια πόλη – κωμόπολη και τη γύρω περιοχή της. Στην Ελλάδα ο δήμος είναι α'βάθμιος ΟΤΑ ενώ σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες πρωτοβάθμιοι ΟΤΑ είναι οι κοινότητες π.χ. ιταλική *comune*, γαλλική *commune* και γερμανική *gemeinde/komune*.

Οι δημοτικές ενότητες είναι οι παλιοί καποδιστριακοί δήμοι που συγχωνεύτηκαν. Για παράδειγμα ο Δήμος Μεσσήνης έχει οκτώ (8) Δ.Ε., οι οποίες αντιστοιχούν σε επτά (7) δήμους και μία (1) κοινότητα. Έχουν δικαίωμα (έπειτα από απόφαση του δημάρχου) να διορίζουν έναν αντιδήμαρχο¹³ σε μια ή παραπάνω δημοτική ενότητα αλλά χωλαίνουν επειδή δεν διαθέτουν δικό τους δημοτικό συμβούλιο. Υποδιαίρεσή τους είναι οι τοπικές κοινότητες (δηλαδή τα παλιά δημοτικά διαμερίσματα) ή δημοτικές κοινότητες με περισσότερο πληθυσμό (δημοτικά διαμερίσματα, ή οικισμοί άνω των 2.000 κατοίκων).

Οι κοινότητες στην Ελλάδα είναι συνυφασμένες με τη χαμηλότερη υποκατηγορία ενός δήμου, ενώ στο πρόσφατο παρελθόν (έως 2011) ήταν ένας μικρός ΟΤΑ ή τοπικά διαμερίσματα των ΟΤΑ.

«Με το πρόγραμμα Καλλικράτης, επαναθεμελιώνεται η α'βάθμια αυτοδιοίκηση με λιγότερους και ισχυρότερους δήμους, ικανούς να ανταποκριθούν στις σύγχρονες απαιτήσεις, να αξιοποιήσουν την τεχνολογία και τις σύγχρονες μεθόδους διοίκησης»,¹⁴ σχολιάζει ο κ. Κουταλάκης.

Παρά το μεγάλο μέγεθος των δήμων εξακολουθεί να υφίσταται η ενδοδημοτική αποκέντρωση με μοναδικό σκοπό οι διοικητικές υπηρεσίες να βρίσκονται κοντά στο

¹³ Πάνος Ζυγούρης & Γεώργιος Παπαδόπουλος (2010). *Πρόγραμμα Καλλικράτης*. Αθήνα: Εκδόσεις Ολγας Ζυγούρη. σελ. 446-458

¹⁴ <http://viceversamag.gr/τι-δήμους-θέλουμε-Χαράλαμπος-Κουταλάκης,-Λέκτορας-στο-τμήμα-Πολιτικής-Επιστήμης-και-Δημόσιας-Διοίκησης-του-Πανεπιστημίου-Αθηνών>

δημότη. Η επίτευξη αυτού του στόχου γίνεται με τη σύσταση συμβουλίων στις τοπικές και στις δημοτικές κοινότητες, παρέχοντας κι άλλες εξουσίες που σχετίζονται με τις καθημερινές ανάγκες των πολιτών.

Άρα λοιπόν προσδιορίζονται τα αποκεντρωμένα όργανα και των δύο βαθμών να έχουν αποφασιστικές αρμοδιότητες που στοχεύουν από τη μία στην εξυπηρέτηση των δημοτών και τη διευθέτηση τοπικών υποθέσεων από την άλλη στη τοπική και περιφερειακή ανάπτυξη.

Επίσης τίθενται σαν στόχοι να επηρεαστούν θετικά τα δημοσιονομικά μεγέθη¹⁵ (αύξηση της αποτελεσματικότητας των ΟΤΑ και του κράτους) καθώς και η λειτουργία της αγοράς με πάταξη της αδιαφάνειας και του αθέμιτου ανταγωνισμού. Συν τοις άλλοις ο πολίτης παρακινείται να γίνει πιο ενεργός μέσω του εθελοντισμού και των κοινωνικών οργανώσεων. Χρησιμοποιούνται σύγχρονες μορφές ανάπτυξης όπως για παράδειγμα η ηλεκτρονική διακυβέρνηση. Σε επίπεδο απασχόλησης τώρα, χρησιμοποιείται η λογοδοσία – αξιολόγηση στη διοικητική λειτουργία, η διαφάνεια και η αξιοκρατία στη πρόσληψη προσωπικού. Τέλος οι δομές του κράτους προσανατολίζονται στην οικολογική συμπεριφορά, σε αντίθεση με το παλιό μοντέλο ανάπτυξης.

Οι περιφέρειες είναι οι 13 β'βάθμιοι ΟΤΑ, με δικά τους αιρετά όργανα (που εκλέγονται με καθολική ψηφοφορία), πόρους, νέες αρμοδιότητες, αυτοτελείς υπηρεσίες και προϋπολογισμό. Διαθέτουν συγκεκριμένη έκταση, έδρα¹⁶ και πληθυσμό. Ο αριθμός τους και τα διοικητικά τους όρια δεν άλλαξαν με το πρόγραμμα Καλλικράτης (σε σχέση με το προηγούμενο καθεστώς που ήταν κρατικοί φορείς) καθώς θεωρήθηκε ότι αυτό εξυπηρετούσε καλύτερα την υλοποίηση των περιφερειακών αναπτυξιακών προγραμμάτων με τη συνδρομή των κοινοτικών κονδυλίων, όπως αυτά του ΕΣΠΑ¹⁷, σε μία κρίσιμη περίοδο για τη χώρα.

Οι περιφερειακές ενότητες σαν έννοια εισήχθησαν το 2011 με το πρόγραμμα Καλλικράτης και προσδιορίζουν την υποδιαίρεση της περιφέρειας. Η περιφερειακή ενότητα δεν έχει ούτε αυτή δικό της συμβούλιο αν και εκλέγει δικό της αντιπεριφερειάρχη με αυξημένες ευθύνες. Τα γεωγραφικά όρια των περιφερειών φαίνονται στο χάρτη που ακολουθεί.

¹⁵ ΑΕΠ, έλλειμμα, δαπάνες και έσοδα

¹⁶ Θεσμικό πλαίσιο οργάνωσης και λειτουργίας, επίσημη πύλη των ελληνικών περιφερειών

¹⁷ ΕΣΠΑ: εθνικό στρατηγικό πλαίσιο αναφοράς 2007-2013 με στρατηγικούς στόχους την «Ανταγωνιστικότητα» και τη «Σύγκλιση», με θεματικές προτεραιότητες: επένδυση στο παραγωγικό τομέα της οικονομίας, κοινωνία της γνώσης, απασχόληση και κοινωνική συνοχή, θεσμικό περιβάλλον, ελκυστικότητα της Ελλάδας ως τόπου επενδύσεων, εργασίας και διαβίωσης.

ΠΗΓΗ: http://kamena-vovrla-news.blogspot.com/2010_08_01_archive.html

Ονομαστικά οι 13 περιφέρειες είναι οι ακόλουθες:

1. Περιφέρεια Αττικής
2. Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας
3. Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας
4. Περιφέρεια Κρήτης
5. Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας
6. Περιφέρεια Ηπείρου
7. Περιφέρεια Ιονίου
8. Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου
9. Περιφέρεια Πελοποννήσου
10. Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου
11. Περιφέρεια Θεσσαλίας
12. Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας
13. Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας

Το γεγονός ότι οι περιφέρειες έγιναν πλέον αιρετές διοικήσεις από κρατικές που ήταν, σήμαινε ότι θα έπρεπε να γίνει ανακατανομή των αρμοδιοτήτων. Ενώ πολλές αρμοδιότητες που ασκούσε πριν το κράτος σε περιφερειακό επίπεδο περνούσαν πλέον στις αιρετές περιφέρειες, υπάρχουν και ορισμένες αρμοδιότητες που θα έπρεπε να παραμείνουν στο κράτος. Γι' αυτό συστάθηκαν οι αποκεντρωμένες διοικήσεις για να ασκήσουν αυτές τις αρμοδιότητες για λογαριασμό του κράτους. Συνεπώς το κράτος αποφάσισε να γίνουν επτά αποκεντρωμένες διοικήσεις (ο αριθμός τους καθορίστηκε με κριτήρια οικονομικά, γεωγραφικά, κοινωνικά και χωροταξικά).

Συνεπώς η κρατική διοίκηση βρίσκεται πιο κοντά στο πολίτη ενώ παράλληλα συντονίζει τον αναπτυξιακό σχεδιασμό. Επίσης προβλέπεται συνεργασία μεταξύ πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας αυτοδιοίκησης και αποκεντρωμένης κρατικής διοίκησης.

Με το πρόγραμμα Καλλικράτης (Ν. 3852/2010) άλλαξε η διοικητική δομή και οργάνωση του κράτους. Βασικές τομές της νέας οργάνωσης είναι η ανακήρυξη των Περιφερειών ως Β' βαθμού τοπικής αυτοδιοίκησης στη θέση των Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων (με την ταυτόχρονη κατάργηση των τελευταίων), η δημιουργία των Αποκεντρωμένων Διοικήσεων ως αποκεντρωμένων υπηρεσιών του κράτους (στη θέση των κρατικών Περιφερειών) και η συνένωση των πρώην ΟΤΑ Α' βαθμού (δήμων και κοινοτήτων) σε νέους μεγαλύτερους δήμους, με απορρόφηση των περισσότερων από τις πρώην αρμοδιότητες των ΝΑ από τους νέους δήμους.

Όργανο της περιφερειακής διοίκησης αποτελεί το ομώνυμο συμβούλιο με μέλη καταρχήν το γενικό γραμματέα αποκεντρωμένης διοίκησης, τους περιφερειάρχες (εκλεγμένοι), τους εκπροσώπους των περιφερειακών ενώσεων των δήμων και τους γενικούς διευθυντές των περιφερειών. Αρμοδιότητα του συμβουλίου είναι κάθε ζήτημα που αφορά την γεωγραφική ενότητά του. Ωστόσο κάθε επίπεδο διοίκησης καταρτίζει και το δικό του αναπτυξιακό σχέδιο στο πλαίσιο του προγραμματισμού και της αρχής της επικουρικότητας¹⁸.

Θεσμοθετείται σε επίπεδο περιφέρειας, ο Περιφερειακός Συνήγορος που συνεισφέρει στη βελτίωση των σχέσεων πολιτών με τη περιφερειακή διοίκηση και απαλλάσσει τον Περιφερειάρχη (κατά κύριο λόγο) από τον αυξημένο όγκο των αιτημάτων των πολιτών.

Σε κάθε δήμο και με απόφαση δημοτικού συμβουλίου συγκροτούνται συμβούλια ένταξης μεταναστών (ως γνωμοδοτικό όργανο) για την ομαλή ένταξη των μεταναστών στη τοπική κοινωνία. Έργο του συμβουλίου είναι η καταγραφή των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν όσοι κατοικούν μόνιμα στην επικράτεια του δήμου και στόχος του είναι η ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής. Καθιερώνονται νέοι θεσμοί συμμετοχής των πολιτών στη διοίκηση μονάδων παροχής υπηρεσιών (λόγου χάρη παιδικοί σταθμοί, μονάδες φροντίδας ηλικιωμένων κ.α.)

Στον αντίποδα, οι νέοι δήμοι καλούνται να αξιοποιήσουν τεχνικές και τεχνολογίες για να ανταποκριθούν στα καινούρια δεδομένα. Συνεπώς η αυξημένη γεωγραφική έκταση τους καθιστά αποτελεσματικότερους έναντι των καποδιστριακών που αδυνατούσαν να εκτελέσουν βασικά έργα λόγω μικρού μεγέθους.

¹⁸ Η αρχή της επικουρικότητας είναι μια από τις Βασικές Αρχές του Ευρωπαϊκού Δικαίου, μαζί με την αρχή ειδικής εξουσιοδότησης, την αρχή αναλογικότητας και την αρχή κοινοτικής καλής πίστης. Ορίζει ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση πρέπει να δρα σε τομείς που δεν αποτελούν αρμοδιότητά της μόνο όταν η δράση της εξασφαλίζει καλύτερο αποτέλεσμα από αυτό των εθνικών κυβερνήσεων ή περιφερειακών ολοκληρώσεων.

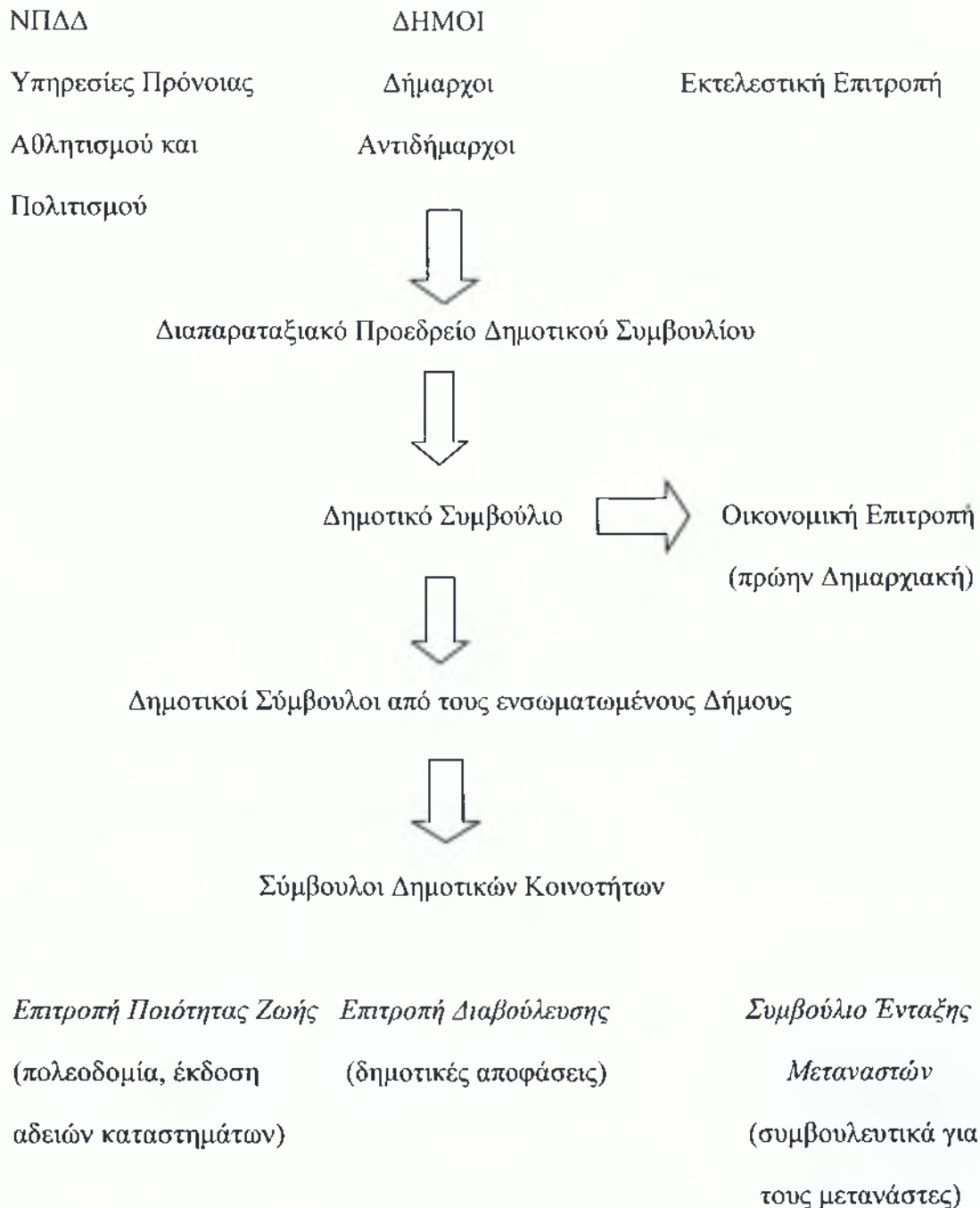
Συγκεκριμένα οι παράγοντες¹⁹ που καθόρισαν τα όρια των καλλικρατικών δήμων σύμφωνα με το νόμο ήταν:

1. Οικονομικά (απασχόληση, εισόδημα)
2. Πολιτιστικά – ιστορικά
3. Κοινωνικά (μορφωτικοί δείκτες, αλλοδαποί)
4. Γεωγραφικά (προσβασιμότητα, δίκτυα υποδομών)
5. Πληθυσμιακά (δημότες, πληθυσμιακή πυκνότητα)
6. Αναπτυξιακά (οικονομική δραστηριότητα, συμμετοχή σε κοινοτικά και εθνικά προγράμματα)
7. Χωροταξικά (επιρροές από άλλες περιοχές, χωρική ολοκλήρωση υποδομών για συνθήκες βιωσιμότητας)

Στους νέους δήμους (που είναι παλιοί όμοροι ΟΤΑ) δημιουργείται η Εκτελεστική Επιτροπή, συλλογικό όργανο συντονισμού που απαρτίζεται από το Δήμαρχο και τους Αντιδημάρχους (ΠΙΝΑΚΑΣ 2) έναντι της Περιφέρειας που την απαρτίζει ο Περιφερειάρχης με τους Αντιπεριφερειάρχες. Στα σημερινά τοπικά διαμερίσματα συγκροτούνται τα συμβούλια δημοτικών κοινοτήτων με αποτέλεσμα την ενδυνάμωση της διοικητικής αποκέντρωσης. Το ίδιο συμβαίνει και με την εκλογή δημοτικών συμβούλων για την εκπροσώπηση των συνενομένων δήμων, κάτι ανάλογο συμβαίνει και στη περιφέρεια.

Στον πίνακα που ακολουθεί αποτυπώνεται συνοπτικά η λειτουργία των δήμων σύμφωνα με τις οδηγίες του προγράμματος «Καλλικράτης». Τα ΝΠΔΔ που έχουν αφορούν αθλητικούς, πολιτιστικούς τομείς και τομείς πρόνοιας. Ο Δήμαρχος με τους Αντιδημάρχους αποτελούν την εκτελεστική επιτροπή και μαζί με την εκλεγμένη δημοτική αρχή και την αντιπολίτευση συστήνουν το δημοτικό συμβούλιο του δήμου. Μέλη του Δ.Σ. απαρτίζουν την οικονομική επιτροπή (πρώην δημοτική) και προέρχονται από τις δημοτικές ενότητες ενώ παράλληλα την εκπροσώπηση των τοπικών κοινοτήτων κάνουν οι τοπικοί σύμβουλοι. Το πρόγραμμα περιλαμβάνει ακόμη τη σύσταση επιτροπών με σκοπό να διευκολύνουν το έργο των δήμων προσεγγίζοντας τις κοινωνικές ομάδες που τον αποτελούν.

¹⁹ <http://kallikratis.ypes.gr/Contents.aspx?catid=261&lang=gr&View=20>

ΠΙΝΑΚΑΣ 2:*Σχέδιο διοίκησης ΟΤΑ²⁰ Α' Βαθμού*

²⁰ http://www.politonkinonia.gr/main/index.php?option=com_content&view=article&id=206%3A---&catid=25&Itemid=28

Σπουδαία αλλαγή (όχι μόνο ονοματική) υπάρχει και στη Δημαρχιακή και Νομαρχιακή Επιτροπή που μετονομάζεται σε Οικονομική (θητείας 2,5 ετών) με εξουσίες τόσο στη παρακολούθηση της υλοποίησης του προϋπολογισμού όσο και στον οικονομικό έλεγχο (άρθρο 72). Σε δήμους με πληθυσμό 10000 κατοίκων και πάνω παρουσιάζεται η Επιτροπή Ποιότητας Ζωής (άρθρο 73) με τα ίδια όπως και παραπάνω μελή και ζητήματα επίλυσης ανάπτυξης και βελτίωσης όπως τα πολεοδομικά κ.α. Απ' την άλλη τώρα οι Περιφέρειες έχουν δικαίωμα σύστασης μέχρι δυο επιτροπών (έπειτα από απόφαση του περιφερειακού συμβουλίου). Ως εκ τούτου επιτυγχάνεται (και σε επίπεδο δήμου και σε επίπεδο περιφέρειας) η αποσυμφόρηση του δημοτικού και περιφερειακού συμβουλίου.

Άλλη μια επιτροπή είναι αυτή της Δημοτικής Διαβούλευσης (άρθρο 76) που αποτελείται από δημότες και εκπροσώπους της τοπικής κοινωνίας και έχει γνωμοδοτικό χαρακτήρα. Καινοτόμος είναι και ο νέος θεσμός του Συμπαραστάτη του Δημότη και της Επιχείρησης (άρθρο 77), ο οποίος δέχεται τις καταγγελίες πολιτών για κακοδιοίκηση διασφαλίζοντας την αμεροληψία των αυτοδιοικητικών αρχών και την αποσυμφόρηση των αιρετών οργάνων απ' τη συσσώρευση αιτημάτων – παραπόνων των πολιτών. Μέτρο πρόληψης της αυθαιρεσίας των οργάνων χαρακτηρίζεται η υποχρεωτική ανάρτηση κάθε απόφασης (δήμων και ΝΠ) στο διαδίκτυο (ΔΙΑΥΓΕΙΑ- άρθρο 71) για τη διασφάλιση της διαφάνειας, της πρόσβασης απ' όλους τους πολίτες και για την ενημέρωση των δημοτών.

Σε κάθε δήμο λειτουργεί το συμβούλιο ένταξης μεταναστών ως συμβουλευτικό όργανο για την ενίσχυση της ομαλής ένταξης των μεταναστών στη τοπική κοινωνία (άρθρο 78).

Μιας που αναφέρθηκαν οι δημότες υπάρχει πλάνο για τη «κάρτα του Δημότη». Η κάρτα θα εξυπηρετεί ηλεκτρονικά τους κατόχους της σε εκδόσεις πιστοποιητικών, τοπικά δημοψηφίσματα και άλλες συναλλαγές με υπηρεσίες. Προς καλύτερη εξυπηρέτηση των πολιτών υπάρχει η προοπτική τα ΚΕΠ που προϋπήρχαν να διπλασιαστούν και να δημιουργηθούν νέα ηλεκτρονικά ΚΕΠ (e-ΚΕΠ) σε διάφορες περιοχές ανάλογα με τις τοπικές ανάγκες. Όσο για τα ηλικιωμένα και ανήμπορα άτομα συστήνεται υπηρεσία παροχής διοικητικής βοήθειας ώστε να διευθετηθούν οι υποθέσεις τους με τις κρατικές υπηρεσίες (άρθρο 98).

1.4. Οικονομικοί πόροι και νομικά πρόσωπα των δήμων με το πρόγραμμα Καλλικράτης

Τα ΝΠ των δήμων αναλύονται σε δυο τομείς: κοινωνικής προστασίας και παιδείας, και αθλητισμού και περιβάλλοντος. Προβλέπεται ένα ακόμη σε περίπτωση που ο δήμος διαθέτει επιχείρηση κοινής ωφέλειας και άλλο ένα για τη διαχείριση ζώνης λιμένα (λιμενικό ταμείο).

Σύμφωνα με το παρόν διοικητικό σύστημα ο δήμος μπορεί να έχει τις εξής επιχειρήσεις:

- Μια ΔΕΥΑ
- Μια Κοινοφελή επιχείρηση
- Μια επιχείρηση λειτουργίας ραδιοφωνικού ή τηλεοπτικού σταθμού (εφόσον προϋπήρχε στους συνενοούμενους δήμους)
- Μια δημοτική ΑΕ (μονομετοχική), εφόσον είχε συσταθεί στους συνενοούμενους δήμους

Η περιφέρεια μπορεί κι αυτή να:

- Συνιστά ή να συμμετέχει σε μια επιχείρηση, η οποία έχει τη μορφή αναπτυξιακής ανώνυμης εταιρίας

Όπως αναφέρει και ο κ. Τσέκος: «Το κράτος δεν μπορεί να είναι επιχειρηματίας αλλά ρυθμιστής και θεσμοθέτης κανόνων»²¹.

Επιγραμματικά αξίζει να αναφερθεί ότι οι δημοτικές επιχειρήσεις²² μπορεί να έχουν δραστηριότητες όπως ο τουρισμός, η παραγωγή ενέργειας, η αστική ανάπτυξη κλπ. και περιορισμένο ρόλο στον κοινωνικό τομέα. Υπόκεινται στο ιδιωτικό δίκαιο αλλά συμμορφώνονται στο δημόσιο πλαίσιο, είναι συνδυασμός ΤΑ και κανονιστικών αποφάσεων ενώ συνηθέστερη μορφή είναι η ΕΠΕ.

Η οικονομική στήριξη των ΟΤΑ στον Καποδίστρια γινόταν κατά κύριο λόγο από φόρους (ΦΠΑ, φόρο ακίνητης περιουσίας κ.α.) ενώ χρηματοδοτήσεις από πηγές όπως ο ΘΗΣΕΑΣ²³ και το Γ' ΚΠΣ²⁴ αποδείχτηκαν ισχνές. Στα έσοδα των ΟΤΑ βρίσκονται οι Κεντρικοί Αυτοτελείς Πόροι (ΚΑΠ), οι οποίοι προέρχονται από πηγές του κρατικού προϋπολογισμού (ΚΑΠ, ΣΑΤΑ) και καλύπτουν κόστη και δαπάνες, γεγονός που επιβεβαίωσε και η κ. Μαρκοπούλου.²⁵ Οι νέες πηγές χρηματοδότησης των δήμων αποτελούνται κατά 12% από έσοδα ΦΠΑ, 50% από φόρους ακίνητης περιουσίας και 20% από φόρους εισοδήματος φυσικών και νομικών προσώπων. Στις περιφέρειες τώρα αποδίδεται το 4% των εσόδων του ΦΠΑ και το 2,4% του φόρου εισοδήματος φυσικών και νομικών προσώπων.

²¹ Τσέκος – Μακρυδημήτρης, επιστημονική ημερίδα 14-05-2010 «Οι κρατικές επιχειρήσεις και οι επιχειρήσεις ΤΑ και η συμβολή τους στη τοπική ανάπτυξη»

²² Αυτό συμβαίνει σε Βέλγιο, Λετονία και Ηνωμένο Βασίλειο. Οι δημοτικές επιχειρήσεις ιδρύθηκαν το 19^ο αιώνα, έχουν συλλογική οντότητα και συγκεκριμένο έργο κοινού ενδιαφέροντος: Γκέκας, διευθύνων σύμβουλος ΕΕΤΑΑ

²³ Αναπτυξιακό πρόγραμμα ΤΑ που επιχειρεί να συγκροτήσει μια ολοκληρωμένη πολιτική για τους ΟΤΑ, η οποία θα ενισχύσει τον αναπτυξιακό ρόλο της α'βάθμιας ΤΑ μέσω συντονισμένων δράσεων και χρηματοδοτήσεων.

²⁴ Γ' ΚΠΣ (2000-2006): αποτελεί συμφωνία μεταξύ Ελλάδας και Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τις αναπτυξιακές προτεραιότητες της χώρας, οι οποίες θα συγχρηματοδοτηθούν από τα διαρθρωτικά ταμεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΤΠΑ, ΕΚΤ, ΕΓΤΠΕ)

²⁵ Διοικητική υπάλληλος στο τμήμα Εσόδων του Δήμου Μεσσήνης

Με το άρθρο 281 του ν. 3852/10 συστήνεται το επιχειρησιακό πρόγραμμα Ελληνική Αρχιτεκτονική Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης (ΕΛΛ.Α.Δ.Α), το οποίο θεσμοθετήθηκε στο πρόγραμμα Καλλικράτης και προβλέπει τη χρηματοδότηση έργων στους δήμους και τις περιφέρειες για την ενίσχυση της τοπικής ανάπτυξης. Κατηγοριοποιείται σε τρεις άξονες:

1. Ποιοτική αναβάθμιση των ΟΤΑ
2. Στελέχωση από ικανούς και καταρτισμένους εκπροσώπους και προσωπικό
3. Αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών για το σχεδιασμό και τη χρηματοδότηση του εθνικού προγράμματος ΤΑ

Στόχοι που επιτυγχάνονται είναι η ανάληψη πρωτοβουλιών ανάπτυξης, η ισχυροποίηση της αυτοδιοίκησης και η διαφάνεια – έλεγχος που ορίζεται ως καινοτομία του προγράμματος.

Παράλληλα ο νόμος αναφέρει οικονομικό πρόγραμμα εξυγίανσης στο οποίο εντάσσονται οι δήμοι των οποίων οι υποχρεώσεις υπερβαίνουν τα τακτικά τους έσοδα. Μόλις 212 δήμοι διέθεταν τον περασμένο χρόνο (2010) διαχειριστική επάρκεια ώστε να εκμεταλλευτούν χρηματοδοτικές πηγές του ΕΣΠΑ και της Ευρωπαϊκής Ένωσης.²⁶ Επομένως εξαρτώνται αποκλειστικά από τα κονδύλια της κυβέρνησης. Με το πρόγραμμα εξυγίανσης ανοίγει ειδικός λογαριασμός στο Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων. Όλες οι δαπάνες υπόκεινται σε προληπτικό έλεγχο του Ελεγκτικού Συνεδρίου. Πραγματοποιείται λοιπόν έλεγχος νομιμότητας όλων των συμβάσεων που συνάπτονται από τους ΟΤΑ, τα ΝΠ και τις επιχειρήσεις τους. Απ' την άλλη τώρα τίθενται προϋποθέσεις για τα δάνεια με δικλίδες ασφαλείας για την αποφυγή περιπτώσεων υπερδανεισμένων δήμων που δεν έχουν αντίκτυπο μόνο στα χρέη τους αλλά και στο δημόσιο χρέος της χώρας.

Το “ψαλίδισμα” των οικονομικών δαπανών αγγίζει και τις εκλογές. Πιο συγκεκριμένα, η εκλογική διαδικασία θα εφαρμόζεται κάθε πέντε (5) έτη μαζί με τις ευρωεκλογές (εξοικονόμηση περίπου 75.000.000 ευρώ ανά εκλογική περίοδο λόγω σύμπτωσης).²⁷ Μειωθήκαν στους μισούς οι δημοτικοί σύμβουλοι, οι αντιπεριφερειάρχες και οι περιφερειακοί σύμβουλοι (εξοικονόμηση της τάξης του 60%). Σημείο αναφοράς γίνεται η ηλικία των νέων που ενδιαφέρονται να συμμετάσχουν στις εκλογές της τοπικής αυτοδιοίκησης (άρθρο 13) και από ελάχιστο όριο το 21^ο έτος αίρεται το 18^ο, με τη παραχώρηση της ευκαιρίας να σχεδιάζουν και να διαμορφώνουν το μέλλον του τόπου.

²⁶ <http://kallikratis.vpes.gr/Contents.aspx?catid=260&lang=gr&View=20>

²⁷ <http://www.apopsinotou.gr/web/index.php/art/0/1/316/%CE%8F%CF%81%CE%B1-%CE%9A%CE%B1%CE%BB%CE%BB%CE%B9%CE%BA%CF%81%CE%AC%CF%84%CE%B7.html>

ΠΗΓΗ: http://pyrgostrifvlyias.blogspot.com/2010/05/blog-post_450.html

Πρώην Καποδιστριακοί και νυν Καλλικρατικοί δήμοι Νομού Μεσσηνίας

Ο Νομός Μεσσηνίας αποτελείται από έξι (6) Καλλικρατικούς δήμους:

- Δήμος Μεσσήνης με έδρα τη Μεσσήνη αποτελούμενος από τους δήμους: Αίπειας, Ανδρούσας, Αριστομένους, Βουφράδων, Ιθώμης, Μεσσήνης, Πεταλιδίου και την κοινότητα Τρικορφου, οι οποίες καταργούνται.
- Δήμος Πύλου -Νέστορος με έδρα τη Πύλο αποτελούμενος από τους πρώην δήμους: Κορώνης, Μεθώνης, Παπαφλέσσα, Πύλου, Νέστορος και Χιλιοχωρίων, οι οποίοι καταργούνται.
- Δήμος Τριφυλλίας με έδρα την Κυπαρισσία αποτελούμενος από τους πρώην δήμους: Αετού, Αυλώνας, Γαργαλιάνων, Κυπαρισσίας, Φιλιατρών και την κοινότητα Τριπύλας, οι οποίοι καταργούνται.
- Δήμος Οιχαλίας με έδρα τον Μελιγαλά αποτελούμενος από τους πρώην δήμους: Ανδανίας, Αρφαρών, Δωρίου, Είρας, Μελιγαλά και Οιχαλίας, οι οποίοι καταργούνται.
- Δήμος Μεσσηνιακής Μάνης με έδρα την Καρδαμύλη αποτελούμενος από τους πρώην δήμους: Αβίας και Λεύκτρου, οι οποίοι καταργούνται.
- Δήμος Καλαμάτας με έδρα τη Καλαμάτα αποτελούμενος από τους πρώην δήμους Άριος, Θουρίας και Καλαμάτας, οι οποίοι καταργούνται.

1.7. Ομαδοποίηση των τοπικών αυτοδιοικητικών συστημάτων των κρατών της Ευρώπης²⁸

1. Γαλλικό πρότυπο → Κράτη μεταξύ αυτών και η χώρα μας που επηρεάζονται από το Ναπολεόντειο σύστημα διοίκησης²⁹. Έχουν ελάχιστη λειτουργικότητα και περισσότερο πολιτική σημασία, χαρακτηρίζονται από συγκεντρωτικές δομές και κύρια στοιχεία είναι η συνεχόμενη εποπτεία του κράτους, οι πιέσεις των αιρετών προς τη Κεντρική Διοίκηση και τέλος ο τοπικός χαρακτήρας των αρμοδιοτήτων.
2. Αγγλοσαξονικό πρότυπο → Σ' αυτό το σύστημα ο πολιτικός ρόλος ασθενεί δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στην αποτελεσματική λειτουργία του θεσμού (που έχει υψηλό βαθμό αυτοτέλειας)

²⁸ ²⁸ Χριστοφιλοπούλου Ε., «Κατανομή των λειτουργιών μεταξύ κεντρικής εξουσίας και τοπικής αυτοδιοίκησης» στο Χλέπας Ν.Κ. (επιμ.), « Προοπτικές της Τοπικής Δημοκρατίας: Ένας ελληνογερμανικός διάλογος για τη Τοπική Αυτοδιοίκηση», εκδόσεις Σάκκουλα, 1998. Η ομαδοποίηση αυτή έχει γίνει από τους Hesse και Sharpe στο «Local government in International Prospective: Some comparative Observations», 1991.

²⁹ «Τοπική και Περιφερειακή Αυτοδιοίκηση στην Ευρωπαϊκή Ένωση», Στ. Γεωργούλης εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα 1997, σελ. 15-16

3. Η ομάδα της Βόρειας και Κεντρικής Ευρώπης → Στη περίπτωση αυτή παρατηρούνται κοινά στοιχεία με την προηγούμενη ομάδα όπως η έμφαση στη παροχή υπηρεσιών και στην αυτοτέλεια, εξίσου όμως σημαντική είναι η συμβολή του στη τοπική δημοκρατία και στη πολιτική του στάση.

Με την αύξηση των λειτουργιών που επιτελεί η ΤΑ και την άμβλυνση του κρατικού ελέγχου διαπιστώνεται το φαινόμενο κινητικότητας του γαλλικού προτύπου σ' αυτό της βόρειας και κεντρικής Ευρώπης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

Παρουσίαση του Δήμου Μεσσήνης

2.1. Ο Δήμος Μεσσήνης

Ο Δήμος Μεσσήνης ανήκει στη Περιφέρεια Πελοποννήσου και με το πρόγραμμα Καλλικράτης συνενώθηκε με τους προϋπάρχοντες δήμους Αίπειας, Ανδρούσας, Αριστομένη, Πεταλιδίου, Μεσσήνης, Βουφράδων, Ιθώμης και την κοινότητα Τρικόρφου. Η έκταση του νέου δήμου είναι 563,7 τετραγωνικά χιλιόμετρα και ο πληθυσμός του σύμφωνα με την απογραφή του 2011 φθάνει τους 23.970 κατοίκους (προσωρινά αποτελέσματα της ΕΛΣΤΑΤ¹ τον Ιούλιο του 2011).

2.2. Ιστορικά

Η ιστορία του ξεκινά το 150 π.Χ. με αναφορά του Πausανία στο όνομα «Λίμναι» και συνεχίζεται στη Φραγκοκρατία ως «Νησί». Καθ' όλη την έκταση του δήμου τα αρχαιολογικά ευρήματα χαρακτηρίζουν την ιστορική παράδοση του τόπου. Αρχαία Μεσσήνη και Αρχαία Ιθώμη είναι τα γνωστότερα μνημεία που σώζονται ως σήμερα με τη πραγματοποίηση πολιτιστικών εκδηλώσεων στους εκεί χώρους. Στη πορεία των ετών και συγκεκριμένα το 1770 διαδραματίζεται η Επανάσταση του Ορλώφ ενώ το 1800 ο Καλλίνικος Καστόρχης ιδρύει το πρώτο αλληλοδιδασκτικό σχολείο. Κάτοικοι με γενναίες ψυχές έπαιξαν πρωταγωνιστικό ρόλο και στην Επανάσταση του '21 με γνωστά ονόματα όπως ο Δαρειώτης και ο Καλαμαριώτης. Πέντε (5) χρόνια αργότερα ο Ιμπραήμ κατέκαψε όλη τη περιοχή. Τη περίοδο του Μεσοπολέμου ο λογοτέχνης Πατατζής εμπνεύστηκε το μυθιστόρημα 'Μεθυσμένη Πολιτεία'.² Αυτός ο τόπος ανέθρεψε σπουδαίους ανθρώπους³ της τέχνης, των γραμμάτων, της πολιτικής και του πνεύματος κάνοντας τους δικούς τους υπερήφανους και προβάλλοντας τη γενέτειρά τους.

¹ Άνδρες 12.240, γυναίκες 11.730. Πυκνότητα πληθυσμού ανά τετρ. χλμ 42,65 με αισθητή μείωση (28.754 το έτος 2001) και πιθανότητα απώλειας βουλευτικής έδρας.

² Αυτό το έργο του συγγραφέα αποτελεί συνδυασμό φαντασίας και προσωπικών βιωμάτων από την γενέτειρά του, Μεσσήνη. Πολλά στοιχεία του έργου (πρόσωπα και καταστάσεις) αντικατοπτρίζουν την Μεσσήνη του Μεσοπολέμου.

³ Ευάγγελος Μουτσόπουλος Ακαδημαϊκός, Γιάννης Αλευράς Πρόεδρος της Βουλής των Ελλήνων, Δέσποινα Στυλιανοπούλου Ηθοποιός, Μιχαήλ Στασινόπουλος Πρόεδρος της Δημοκρατίας κ.α.

Ιερά Μονή Μεταμόρφωσης του Σωτήρα (Ανδρομονάστηρο)

ΠΗΓΗ: <http://www.pulse.gr/anastilos-i-andromonastiro-messinia/news/1959122/>

2.3. Πολιτιστικά

Ο Δήμος Μεσσήνης διαθέτει πλούσια πολιτιστική, πνευματική και αθλητική δραστηριότητα σε όλη τη περιφέρειά του. Κάθε Σεπτέμβρη (20-29 του μήνα) κατεβαίνει η θαυματουργή εικόνα της Παναγίας της Βουλκανιώτισσας στη Μεσσήνη με τη διοργάνωση του γνωστού «νησιώτικου πανηγυριού». Μαραθώνιος της Μεσσήνης με αθλητές από Ελλάδα και εξωτερικό, καρναβάλι με φωτιές το βράδυ της Αποκριάς και κρέμασμα της γριάς Συκούς το πρωί της Καθαρής Δευτέρας. Κάθε καλοκαίρι στο πνευματικό κέντρο για περίπου ένα μήνα πραγματοποιούνται εκδηλώσεις πολιτιστικού – αθλητικού χαρακτήρα με μουσικές βραδιές, τουρνουά beach volley, θεατρικές παραστάσεις κ.α. Το πολιτιστικό κέντρο ‘Στρατηγός Δασκαρόλης’ αποτελεί δωρεά του Υπουργείου Πολιτισμού και φιλοξενεί καλλιτεχνικές εκθέσεις, ημερίδες, στο 1^ο όροφο λειτουργεί δανειστική βιβλιοθήκη με αναγνωστήριο και στο 2^ο θεατρικό εργαστήρι. Ακόμη σεβόμενοι οι ντόπιοι τη τοπική παράδοση συμμετέχουν σε πανηγύρια των τοπικών διαμερισμάτων με τη σύμπραξη συλλόγων και εθελοντών.

Αξίζει να σημειωθεί ότι η Μεσσήνη έχει το δικό της σύλλογο εθελοντών⁴ με πλούσια ενεργό δράση. Σύγχρονος δήμος με εναλλακτικές λύσεις διασκέδασης, διαμονής και εστίασης για τον επισκέπτη. Ο συνδυασμός βουνού – θάλασσας συναντάται σε λίγες περιοχές με αποτέλεσμα να υπάρχει τουριστικό πλεονέκτημα. Στα ορεινά θα συναντήσουμε καταπράσινο τοπίο με βοσκοτόπια, παρθένα δάση και καταρράκτες ενώ στα πεδινά μια τεράστια έκταση από δαντελωτές πεντακάθαρες

⁴ <http://ethelosm.org/>

παραλίες μια εκ των οποίων εδώ και χρόνια βραβεύεται με γαλάζια σημαία⁵, αυτή της Μπούκας.

2.4. Γεωφυσικά Στοιχεία

Το μεγαλύτερο μέρος της γεωργικής γης καταλαμβάνουν οι δενδροκαλλιέργειες, κυρίαρχη από τις οποίες είναι η καλλιέργεια της ελιάς (βρώσιμης και ελαιοποιήσεως). Στα διοικητικά όρια του Δήμου δεν υπάρχουν σημαντικές μονάδες μεταποίησης παρά στην ευρύτερη περιοχή και κατά μήκος του οδικού άξονα Καλαμάτας - Μεσσήνης. Οι μικρότερες μονάδες του δευτερογενούς τομέα αναπτύσσονται κατά μήκος των οδικών αξόνων Μεσσήνης-Μελιγαλά και Μεσσήνης-Ριζόμυλου. Δυτικά του νεκροταφείου της πόλης λειτουργεί το ΚΤΕΟ (η θέση του προβλεπόταν από το εγκεκριμένο ΓΠΣ). Τέλος, στην περιοχή υπάρχουν φυγοκεντρικά ελαιουργεία και πηρυνελαιουργείο, που η λειτουργία τους επιβαρύνει με τα απόβλητα τους σημαντικά το περιβάλλον. Στα όρια του δήμου λειτουργούν τυροκομεία, απεντομωτήριο σύκων, συσκευαστήρια πατάτας, και τυποποιητικές μονάδες ελαιόλαδου.

2.5. Δημογραφικά Στοιχεία

Η επαρχία Μεσσήνης με 79,2% αγροτικό πληθυσμό και πυκνότητα 54,2 κατ/τετ. χλμ το 1991, είναι η μόνη που συνεχίζει να χάνει πληθυσμό τη δεκαετία του '80 (μείωση κατά 4%), ενώ κατά τη δεκαετία του '70 είχε ήδη υποστεί σημαντική πληθυσμιακή μείωση (κατά 15,2%). Αναφορικά με τα δύο φύλα εμφανίζεται μια σχετικά ανισόρροπη αύξηση, με τον ανδρικό πληθυσμό να παρουσιάζει εντονότερες αυξητικές τάσεις, με ποσοστό αύξησης 6,02%, ενώ τον γυναικείο να αυξάνεται με ηπιότερους ρυθμούς (3,87%).

Σύμφωνα με τα προσωρινά αποτελέσματα της απογραφής του 2011 που φαίνονται στον ΠΙΝΑΚΑ 3, ο πληθυσμός του δήμου είναι 23.970 κάτοικοι⁶ με έκταση 563.7 τετρ. χλμ. και το 2001 πριν την εφαρμογή του Καλλικράτη ο πληθυσμός του ήταν 11.041 κάτοικοι και η έκτασή του 84,6 τετρ. χλμ. Ο πραγματικός πληθυσμός του Δήμου Μεσσήνης, σύμφωνα με τα στοιχεία της απογραφής της ΕΣΥΕ του 2001, ανέρχεται σε 11.041 άτομα, ενώ ο μόνιμος πληθυσμός σε 10.853 άτομα. Συνεπώς, ο μόνιμος πληθυσμός του Δήμου, ο πληθυσμός που κατά την ημέρα της απογραφής δήλωσε ότι διαμένει μόνιμα στα όρια του ΟΤΑ είναι μικρότερος.

⁵ Σύμβολο ποιότητας με κριτήρια που θέτει η Ελληνική Εταιρία προστασίας της Φύσης. Κριτήρια: περιβαλλοντική εκπαίδευση και πληροφόρηση, πρώτες βοήθειες, ναυαγοσώστης, ασφάλεια, εγκαταστάσεις εξυπηρέτησης λουομένων, υποδομές ΑΜΕΑ κ.α.

⁶ Πηγή ΕΣΥΕ (Απογραφή 2011)

ΠΙΝΑΚΑΣ 3:⁷

Διοικητική Διάρθρωση	Σύνολο Πληθυσμού	Έκταση	Ορεινή	Ημιορεινή	Πεδινή
Δήμος Μεσσήνης 2011	23.970	563,7 τ. χλμ	-	-	-
Δήμος Μεσσήνης 2001	11.041	84,6 τ.χλμ	1,3 τ.χλμ	5,9 τ. χλμ	71,7 τ. χλμ

Για τη την ορεινή, ημιορεινή και πεδινή έκταση δεν υπάρχουν ακόμη ακριβή στοιχεία.

Ο Δήμος Μεσσήνης κατατάσσεται αναφορικά με το μέγεθος του πληθυσμού, δεύτερος στο Νομό Μεσσηνίας, μετά το Δήμο Καλαμάτας, και αποτελεί το 6,24% του συνόλου του Νομού. Η μεταβολή του πραγματικού πληθυσμού⁸ του Δήμου Μεσσήνης σύμφωνα με την τελευταία απογραφή της ΕΣΥΕ το έτος 2001 παρουσίασε αύξηση της τάξης του 5,22% σε σχέση με την αντίστοιχη απογραφή του 1991.

2.6. Απασχόληση – ανεργία

Στο παρόν τμήμα επιδιώκεται μια πρώτη προσπάθεια ανάλυσης της κατανομής των οικονομικά ενεργών (Οικονομικός Ενεργός Πληθυσμός-ΟΕΠ)⁹ στο σύνολο του Δήμου στο κλάδο απασχόλησης και κατά φύλο καθώς και μεταβολές των αντιστοιχών δεικτών τα έτη (1991 και 2001)¹⁰. Ένας άλλος καίριος δείκτης για τις τάσεις της τοπικής οικονομίας είναι και ο δείκτης της ανεργίας. Συγκεκριμένα καταγράφεται το συνολικό ποσοστό ανεργίας και η μεταβολή του τα έτη 1991 και 2001. Ειδική έμφαση δίνεται στην ανεργία των γυναικών και στην ανεργία των

⁷ Πηγή πληροφορίας ΕΣΥΕ

⁸ Σύμφωνα με την ΕΣΥΕ η έννοια του Πραγματικού Πληθυσμού υποδηλώνει το σύνολο των ατόμων τα οποία βρίσκονταν στα όρια της επικράτειας την ώρα 0:00 Σαββάτου προς Κυριακή την ημέρα της απογραφής. Ως τόπος απογραφής του πραγματικού πληθυσμού θεωρείται ο τόπος διανυκτέρευσης κατά την παραπάνω ώρα. Διαφέρει από το νόμιμο που ορίζεται στη βάση του Δήμου ή της Κοινότητας όπου κάποιος ανήκει καθώς και από το μόνιμο που ορίζεται στη βάση του τόπου μόνιμης ή συνήθους διαμονής του απογραφόμενου

⁹ Οικονομικός Ενεργός Πληθυσμός χαρακτηρίζεται για την απογραφή πληθυσμού :

1) απασχολούμενοι που διακρίνονται σε δύο κατηγορίες α) οι απασχολούμενοι 10 ετών και άνω που δηλώνουν ότι εργάζονται με σκοπό το κέρδος ή την αμοιβή ή ακόμη ως άμισθοι βοηθοί στην οικογενειακή επιχείρηση εφόσον εργάζονται σε αυτήν τουλάχιστον το 1/3 του κανονικού ωραρίου ή περισσότερο από 90 μέρες το χρόνο και επομένως εργάστηκαν πάνω από 15 ώρες την προηγούμενη εβδομάδα από την απογραφή και β) άτομα που απάντησαν ότι εργάζονται αλλά την προηγούμενη εβδομάδα εργάστηκαν λιγότερο από 15 ώρες ή καθόλου (άρα στο ΟΕΠ εντάσσονται και οι μερικώς απασχολούμενοι και οι εποχικώς απασχολούμενοι).

2) Οι άνεργοι : άτομα ηλικίας 10 ετών και πάνω που δηλώνουν ότι ζητούν εργασία

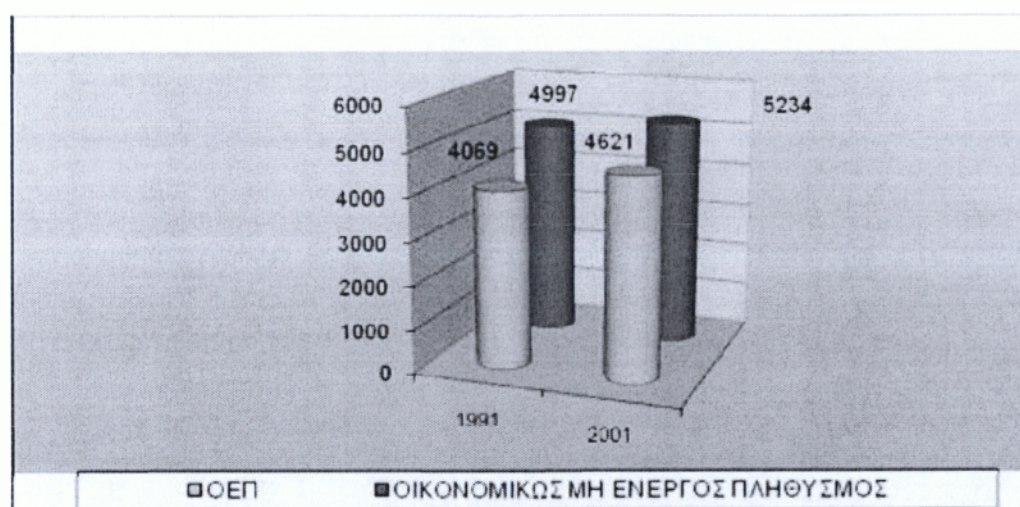
¹⁰ http://www.karagilanis.gr/images/site/1000/2848_pe_4.pdf

νεαρών ατόμων επιδιώκοντας την εντόπιση ομάδων του τοπικού πληθυσμού που βιώνουν τα μεγαλύτερα προβλήματα εισόδου στο χώρο της απασχόλησης.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της απογραφής (1991), ο οικονομικά ενεργός πληθυσμός (Ο.Ε.Π) του Δήμου, ανέρχεται σε 4.069 άτομα του συνολικού πραγματικού πληθυσμού του. Το 2001, ο Ο.Ε.Π στον Δήμο ανέρχεται στα 4.621 άτομα παρουσιάζοντας μία σχετική αύξηση σε σχέση με την προηγούμενη περίοδο. Το 1991, ο οικονομικώς μη ενεργός πληθυσμός¹¹ είναι 4.997 άτομα, ενώ το 2001 είναι 5.234 άτομα, παρουσιάζοντας ελάχιστη διαφοροποίηση σε σχέση με τη προηγούμενη δεκαετία. (ΠΙΝΑΚΑΣ 4 και 5)

ΠΙΝΑΚΑΣ 4:

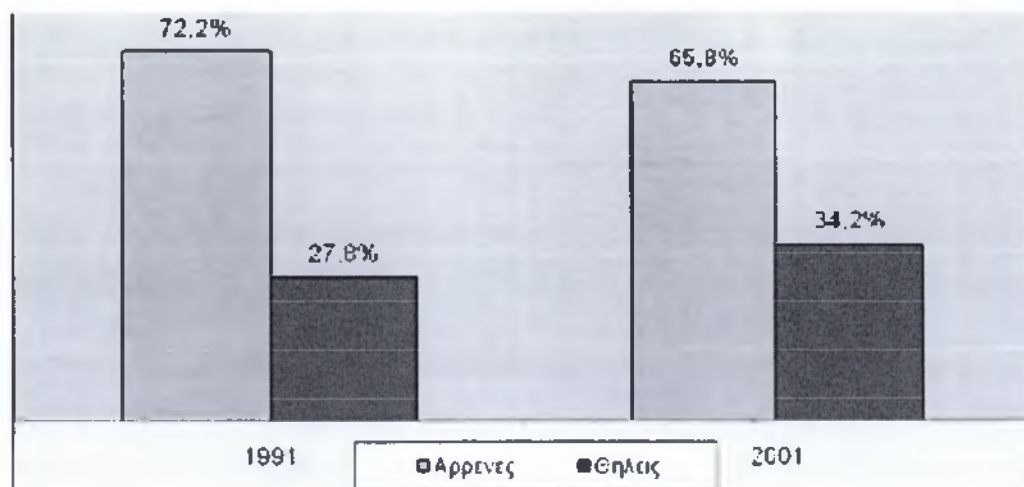
Οικονομικώς ενεργός και μη οικονομικώς ενεργός πληθυσμός 1991-2001

ΠΗΓΗ: Επεξεργασία στοιχείων ΕΣΥΕ (1991, 2001)

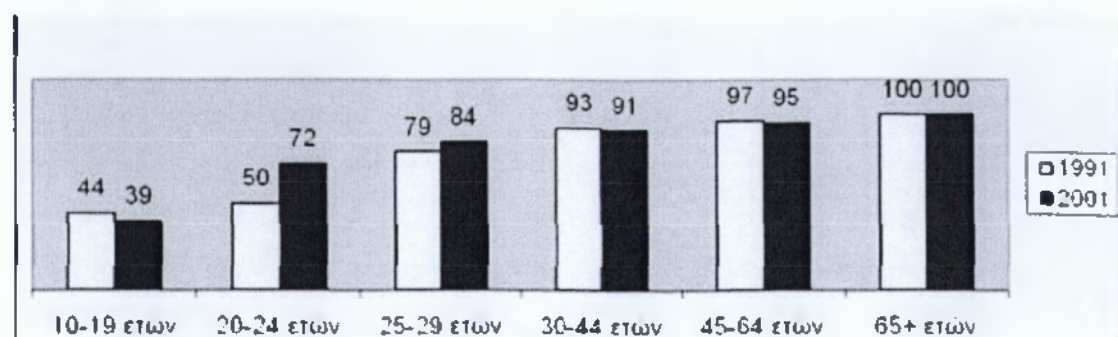
Είναι φανερό από τα παραπάνω ότι ο Οικονομικώς ενεργός πληθυσμός του Δήμου παρουσιάζει αύξηση μεταξύ των ετών 1991-2001 στο σύνολο του πληθυσμού του Δήμου Μεσσήνης, ενώ ο οικονομικά μη ενεργός πληθυσμός παρουσιάζει σχετική σταθερότητα.

¹¹ Οικονομικώς μη ενεργοί χαρακτηρίζονται σύμφωνα με την ΕΣΥΕ τα άτομα ηλικίας από 10 έως και 65 ετών και άνω που δήλωσαν κατά την ημέρα της απογραφής ότι δεν εργάζονται και ούτε ζητούσαν εργασία.

ΠΙΝΑΚΑΣ 5:*Ποσοστό του ΟΕΠ ανά φύλο στο Δήμο Μεσσήνης*

Η ανάλυση της κατά φύλο σύνθεσης του ΟΕΠ του Δήμου Μεσσήνης στα έτη 1991 και 2001 αναδεικνύει την υπεροχή του ανδρικού φύλου στη σύνθεση του ΟΕΠ. Ο ανδρικός πληθυσμός αποτελεί το 72,18% του ΟΕΠ του Δήμου για το 1991, ενώ για το 2001 το αντίστοιχο ποσοστό ανέρχεται σε 65,83%. Παρατηρείται λοιπόν πως η υπεροχή του ανδρικού φύλου έχει μειωθεί σημαντικά στη διάρκεια της δεκαετίας, ενώ έχει αντίστοιχα αυξηθεί η ποσοστιαία συμμετοχή των γυναικών από 27,82% το 1991 σε 34,17% το 2001.

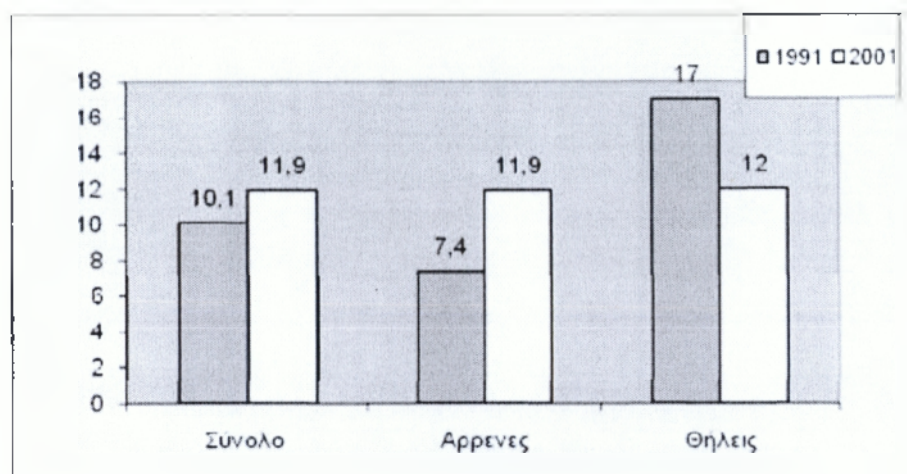
Όσον αφορά τους άρρενες τα μεγαλύτερα ποσοστά του μη οικονομικά ενεργού πληθυσμού παρουσιάζονται κατά κύριο λόγο μέχρι την ηλικία των 19 ετών και μετά την ηλικία των 45 ετών. Όσον αφορά τις θήλειες (ΠΙΝΑΚΑΣ 6) το φαινόμενο φαίνεται να παρουσιάζεται από την ηλικία των 30 ετών. Παράλληλα, ενδιαφέρον αποτελεί ότι και για τα δύο φύλα (ΠΙΝΑΚΑΣ 7), τα μεγαλύτερα ποσοστά συμμετοχής στο μη ΟΕΠ εμφανίζονται στις ηλικιακές ομάδες 10-19 ετών, 45-64 ετών και 65 ετών και άνω.

ΠΙΝΑΚΑΣ 6:*Ποσοστιαία απασχόληση θηλέων κατά ηλικία στο Δήμο Μεσσήνης*

Στις γυναίκες και στις ηλικίες 20-29 ετών παρατηρείται αύξηση του ποσοστού των απασχολούμενων κάτι που δικαιολογείται απόλυτα από την τάση που υπάρχει τα τελευταία χρόνια για ενεργότερη συμμετοχή των γυναικών στην εργασία.

ΠΙΝΑΚΑΣ 7:

Η εξέλιξη του ποσοστού της ανεργίας 1991-2001 στο Δήμο Μεσσήνης

ΠΗΓΗ: Επεξεργασία στοιχείων ΕΣΥΕ (1991, 2001)

Το ποσοστό ανεργίας στην περιοχή το έτος 2001 βρίσκεται σε υψηλότερα επίπεδα (11,9%) σε σχέση με την Χώρα, γεγονός που αναδεικνύει την προβληματική απορρόφηση του ΟΕΠ στο Δήμο. Η ηλικία αποτελεί καθοριστικό παράγοντα στις δυνατότητες που έχει κάποιος να βρει εργασία. Τα άτομα νεαρής ηλικίας έως 29 ετών αντιμετωπίζουν τα μεγαλύτερα προβλήματα στην προσπάθεια εύρεσης εργασίας.

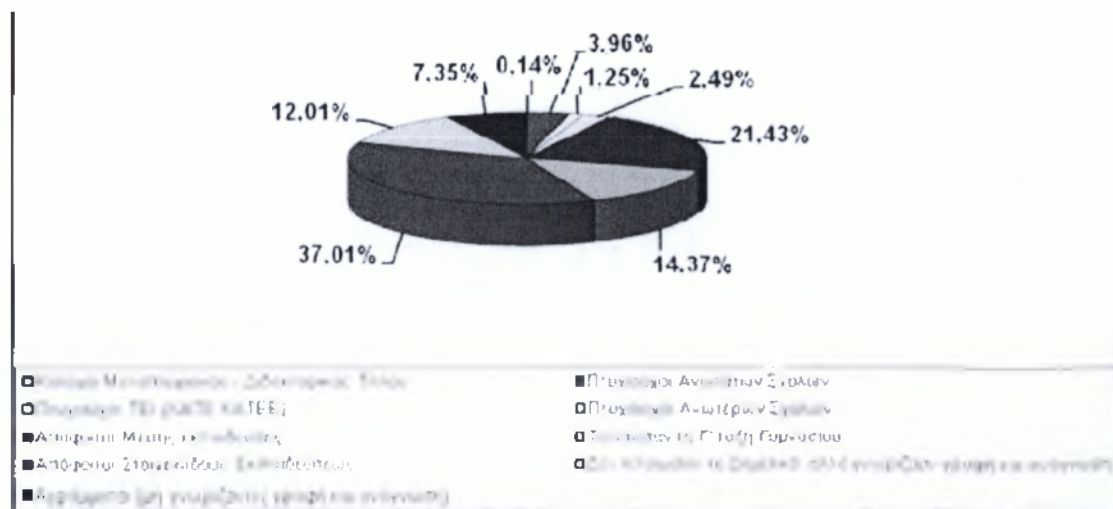
Οι απόφοιτοι στοιχειώδους και μέσης εκπαίδευσης¹² συνιστούν τον κύριο κορμό του πληθυσμού του Δήμου Μεσσήνης με ποσοστό 37,01% και 21,43% αντίστοιχα. Σε πραγματικούς αριθμούς, οι απόφοιτοι μέσης εκπαίδευσης φτάνουν τα 2.112 άτομα ενώ οι απόφοιτοι στοιχειώδους εκπαίδευσης τα 3.647 άτομα. Στην τρίτη σειρά, με ποσοστό 14,37% ή 1.416 άτομα, έρχονται οι απόφοιτοι του Γυμνασίου. Ακολουθούν όσοι δεν τελείωσαν το Δημοτικό αλλά γνωρίζουν γραφή και ανάγνωση με 12,01% ή 1.184 άτομα, ενώ μικρά ποσοστά (οι αγράμματοι με 7,35%, οι πτυχιούχοι Ανωτάτων Σχολών με 3,96% και οι πτυχιούχοι Ανωτέρων Σχολών με 2,49%) και πολύ μικρά ποσοστά (πτυχιούχοι ΤΕΙ με ποσοστό 1,25% και κάτοχοι μεταπτυχιακού τίτλου με ποσοστό 0,14%) διατηρούν οι υπόλοιπες κατηγορίες (ΠΙΝΑΚΑΣ 8)¹³.

¹² Η κατηγορία 'απόφοιτοι στοιχειώδους εκπαίδευσης' αναφέρεται στους απόφοιτους του δημοτικού σχολείου. Η κατηγορία 'απόφοιτοι μέσης εκπαίδευσης' αναφέρεται στους απόφοιτους του λυκείου και των τεχνικών- επαγγελματικών σχολών.

¹³ http://www.karagiannis.gr/images/site/1000/2848_pe_4.pdf

ΠΙΝΑΚΑΣ 8:

Ποσοστιαία σύνθεση Πραγματικού πληθυσμού Δήμου Μεσσήνης ανά Εκπαιδευτικό επίπεδο (2001)

ΠΗΓΗ: Επεξεργασία στοιχείων Ε.Σ.Υ.Ε. (Απογραφή 2001)

Στον οικονομικά ενεργό πληθυσμό του δήμου το μεγαλύτερο αριθμό απασχολούμενων τον έχει Δ.Ε Μεσσήνης και ακολουθεί αυτή του Πεταλιδίου. Από τους απασχολούμενους σε όλες τις δημοτικές ενότητες την πλειοψηφία κατέχουν οι άνδρες ενώ συντριπτικά είναι τα δεδομένα για τους νέους κάτω των 25 ετών και για τις γυναίκες. Σε τρεις από τις οκτώ δημοτικές ενότητες οι γυναίκες κάτω των 25 χρόνων είναι άνεργες ενώ σαν σύνολο σε όλες τις Δ.Ε υπερέχει η κατηγορία των ανδρών και αυτό εξηγείται διότι οι άνδρες υπερτερούν αριθμητικά των γυναικών. Άλλο ένα σημαντικό στοιχείο είναι οι μη ενεργοί οικονομικώς πολίτες όπου και εκεί οι γυναίκες καταλαμβάνουν μια άσχημη πρωτιά.

Παραδείγματα:

Δ.Ε Βουφράδων → από τους 44 ανέργους κάτω των 25 ετών οι 24 είναι γυναίκες

Δ.Ε Ιθώμης → από τους 4497 οικονομικά μη ενεργούς οι 3383 είναι γυναίκες

Δ.Ε Πεταλιδίου → από τους 1465 απασχολούμενους μόνο οι 438 είναι γυναίκες

Οι πλειοψηφία των απασχολούμενων είναι απόφοιτοι Γυμνασίου – Λυκείου, ακολουθεί το Δημοτικό ενώ μόλις με ποσοστό 18,3% (έναντι 40,7% και 38,5%) οι πτυχιούχοι ΑΕΙ-ΤΕΙ και μεταπτυχιακών. Οι απόφοιτοι Δημοτικού απασχολούνται ή υποαπασχολούνται σαν αγρότες ή αυτοαπασχολούμενοι. Οι άνδρες απόφοιτοι της

μέσης εκπαίδευσης ανέρχονται στο 78% και οι γυναίκες απόφοιτες Δημοτικού στο 29%, όσοι απόφοιτοι ΑΕΙ-ΤΕΙ μείνουν στην επαρχία απορροφώνται. Έντονο πρόβλημα αντιμετωπίζουν οι νέοι 15-19 ετών σε σχέση με τους εθνικούς δείκτες είτε λόγω σπουδών είτε επειδή δε μπόρεσαν ακόμη στην αγορά εργασίας.

2.7. Τομείς Παραγωγής¹⁴

Η απασχόληση (σε ποσοστά) στον α'γενή τομέα αγγίζει το 34,97%, στο β'γενή το 14,49% και στο γ'γενή το 50,56%¹⁵.

Πρωτογενής τομέας: πατάτες, ελιά- λάδι, σύκα, σταφίδα- κρασί, εσπεριδοειδή, οπωροκηπευτικά, ρύζι, τομάτες, αλιεία, κτηνοτροφία μη σταβλισμένου τύπου και παραγωγή γάλακτος.

Δευτερογενής τομέας: βιομηχανία τροφίμων και ποτών, κατασκευές, κατασκευή άλλων προϊόντων από μη μεταλλικά ορυκτά (μάρμαρα-τσιμέντα), τυποποίηση μελιού, επεξεργασία βρώσιμης ελιάς και εκμετάλλευση πυρηνόξυλου για παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας. Πρόσφατα μάλιστα ολοκληρώθηκαν οι διαδικασίες κατασκευής φωτοβολταϊκού σταθμού στο δήμο.

Τριτογενής τομέας: εμπόριο, μεταφορές μέσω αγωγών (νερού, καυσίμων και ηλεκτρικής ενέργειας) και τουρισμός. Υπάρχει δυνατότητα ανάπτυξης δραστηριοτήτων οικοτουρισμού στους ορεινούς όγκους.

Κυρίαρχη είναι παραδοσιακά η καλλιέργεια της ελιάς και των εσπεριδοειδών. Στον τουρισμό παρατηρείται αύξηση των αφίξεων των περιηγητών. Και στους τρεις τομείς υπάρχει συρρίκνωση των ποσοστών τους που γίνεται εντονότερο στον πρωτογενή με μείωση της τάξης του 13,4%, όμως στο δευτερογενή η κατάσταση χειροτερεύει αφού το ποσοστό φτάνει το 26,3%.

2.8. Υποδομές και Ποιότητα Ζωής

Μόλις 2 χλμ από τη πόλη της Μεσσήνης λειτουργεί ο κρατικός αερολιμένας με διεθνείς πτήσεις charters τους καλοκαιρινούς μήνες από τις σκανδιναβικές χώρες και πτήσεις εσωτερικού Καλαμάτα – Θεσσαλονίκη και Καλαμάτα – Ηράκλειο δύο (2) φορές την εβδομάδα. Σε όλες τις περιοχές του δήμου μπορεί να φθάσει ο επισκέπτης με δρομολόγια του ΚΤΕΛ και με συχνότητα μισής ώρας από το κέντρο της πόλης στη Καλαμάτα. Με το νέο αυτοκινητόδρομο η οδική σύνδεση με την Αθήνα γίνεται σε 2,5 ώρες ενώ η θαλάσσια συγκοινωνία πραγματοποιείται από το λιμάνι επίσης της Καλαμάτας κυρίως τη τουριστική περίοδο. Δυστυχώς το τελευταίο διάστημα

¹⁴ <http://www.peloponnisos.gr/index.php?option=content&task=view&id=93>

¹⁵ Εμπορικό Επιμελητήριο Μεσσηνίας

καταργήθηκε το σιδηροδρομικό δίκτυο της Πελοποννήσου με απόρροια να μείνει χωρίς τρένο και η επαρχία.

Στο Δήμο Μεσσήνης (ΠΙΝΑΚΑΣ 9) λειτουργούν τράπεζες, συνεταιριστικές ενώσεις, ταχυδρομείο, Κέντρο Υγείας και περιφερειακά αγροτικά ιατρεία σε όλες σχεδόν τις Δ.Ε., τέσσερα μεγάλα ξενοδοχεία στη Μεσσήνη, μονάδες πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (σε απόσταση αναπνοής λειτουργεί το ΙΕΚ, το ΑΤΕΙ και το ΑΕΙ Καλαμάτας και οι σχολές του ΟΑΕΔ ενώ στο κέντρο της πόλης ήδη γίνονται ενέργειες για τη στελέχωση του Φιλοσοφικού Κέντρου. Ακόμη υπάρχουν υποθηκοφυλακεία, δικαστήρια, ΔΟΥ, Δημαρχείο, διάφοροι εθελοντικοί, πολιτιστικοί και αθλητικοί σύλλογοι, αστυνομικό τμήμα, ΙΚΑ, ΚΕΠ, υποκατάστημα του ΟΤΕ, δημοτική επιχείρηση αλληλεγγύης, ιδιωτικό και δημόσιο ΚΤΕΟ, εκδοτήριο εισιτηρίων του ΚΤΕΛ, δημοτική επιχείρηση ύδρευσης αποχέτευσης, ιδιωτικό κέντρο αιμοκάθαρσης Μεσόγειος και τέλος γραφείο σχολικών συμβούλων και γραφείο γεωργικής ανάπτυξης.

Τις δύο τελευταίες δεκαετίες μειώνονται δραματικά τα σχολεία και οι μαθητές, συνέπεια της γήρανσης του πληθυσμού λόγω μετανάστευσης και μετακίνησης στα αστικά κέντρα. Ύπαρξη ΤΕΙ και Πανεπιστημίου, σε απόσταση περίπου 15 χλμ ενώ εξετάζεται η λειτουργία του Φιλοσοφικού Κέντρου για τη διδασκαλία των μεταπτυχιακών φοιτητών.

ΠΙΝΑΚΑΣ 9:

Συνοπτικά – Περιγραφικά Στοιχεία

ΔΗΜΟΣ ΜΕΣΣΗΝΗΣ

Με επικεφαλής τον Δήμαρχο κ. Αναστασόπουλο Σ.

- ✓ 7 Αντιδήμαρχοι
- ✓ 33 Δημοτικοί Σύμβουλοι
- ✓ 2 Δημοτικές Επιχειρήσεις (ΔΕΥΑΜ, ΚΕΑΔΗΜ)
- ✓ ΚΕΠ (σε όλες τις Δημοτικές Ενότητες)
- ✓ ΝΠΔΔ (Φίλαρμονική, Μουσείο Χαρακτικής «Τάκη Κατσουλίδη», Κληροδοτήματα 'Ν. Χιώτη', Αρχαία Μεσσήνη)
- ✓ Τοπικά Συμβούλια
- ✓ Τοπικό Συμβούλιο Νέων
- ✓ Κέντρο Υγείας Μεσσήνης
- ✓ Κέντρο εφημερίας Λογγιάς
- ✓ Αγροτικά Ιατρεία (σε όλες τις Δημοτικές Ενότητες)
- ✓ Υποθηκοφυλακεία
- ✓ Ειρηνοδικείο
- ✓ Δ.Ο.Υ
- ✓ Μονοπρόσωπη Δημοτική Εταιρία Αυτοκινητοδρομίου
- ✓ ΚΑΠΗ
- ✓ Δημοτική Βιβλιοθήκη

2.9. Βασικές υποδομές (συνολικά)¹⁶

Τις βασικές υποδομές του δήμου αποτελούν η υπηρεσία ύδρευσης και αποχέτευσης με το 88% του δικτύου ύδρευσης του δήμου να έχει αντικατασταθεί και με το βασικό πρόβλημα να έγκειται στην ορθή διαχείριση του νερού. Αποχετευτικό δίκτυο διαθέτει μόνο η Τοπική Κοινότητα Μαυροματίου και η Δημοτική Ενότητα Μεσσήνης, όπου τα λύματα υφίστανται δευτεροβάθμια επεξεργασία στο ΒΙΟΚΑ. Τώρα προωθείται η Α' φάση του βιολογικού καθαρισμού στη δημοτική ενότητα Πεταλιδίου και εκκρεμεί αυτή της Αίπειας. Στις υπόλοιπες περιοχές υπάρχουν δίκτυα ομβρίων υδάτων ενώ αρκετά νοικοκυριά εξυπηρετούνται με βόθρους. Ταυτόχρονα καταβάλλεται προσπάθεια ώστε να ενταχθεί το έργο του βιολογικού στη Β' φάση του ΕΣΠΑ.

Όσον αφορά τη διαχείριση στερεών και υγρών αποβλήτων, ολόκληρος ο νομός συμμετέχει στη Β' Διαχειριστική Ενότητα του Περιφερειακού Σχεδίου Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων. Στο δήμο υπάρχουν συνολικά 11 ΧΑΔΑ εκ των οποίων οι 4 είναι ενεργές.

Το οδικό δίκτυο της ΔΕ Αίπειας καλύπτει μήκος 527 χλμ., της ΔΕ Ανδρούσας μήκος 268,80 χλμ, της ΔΕ Αριστομένους μήκος 658,50 χλμ, της ΔΕ Βουφράδος 157 χλμ, της ΔΕ Ιθώμης 463,62 χλμ, της ΔΕ Πεταλιδίου 741,60 χλμ, της ΔΕ Τρικόρφου 185,20 χλμ και της ΔΕ Μεσσήνης 281 χλμ. Η κατάσταση των κύριων οδικών δικτύων μπορεί να χαρακτηριστεί από μέτρια έως κακή.

Σύμφωνα με τα στοιχεία του ΕΟΤ υπάρχουν 16 ξενοδοχειακές μονάδες, 2 υπό κατασκευή και 72 που φέρουν το σήμα του. Βρίσκονται επίσης οργανωμένες ζώνες αναψυχής στην περιοχή του Αγ. Ανδρέα και της Μπούκας που βραβεύεται τα τελευταία χρόνια με τη γαλάζια σημαία. Στις τουριστικές υποδομές προσθέτονται η υψηλή ποιότητα υπηρεσιών και ο σεβασμός στο περιβάλλον. Τα τελευταία χρόνια αναπτύσσεται ο εναλλακτικός τουρισμός κυρίως ο αγροτουρισμός και ο ορεινός φυσιολατρικός τουρισμός.

Στο κέντρο της πόλης της Μεσσήνης λειτουργεί Κέντρο Υγείας επί 24ωρη βάση το οποίο υπάγεται στο Γενικό Νοσοκομείο Καλαμάτας και σε περιφερειακό επίπεδο από 14 Αγροτικά Ιατρεία. Στη πλατεία στεγάζεται το ΚΑΠΗ και η ΚΕΑΔΗΜ, ενώ λειτουργούν ακόμη 4 παιδικοί σταθμοί, 12 Νηπιαγωγεία, 11 Δημοτικά σχολεία, 7 Γυμνάσια, 4 Λύκεια, 1 ΕΠΑΛ, 30 γήπεδα και 2 πάρκα κυκλοφοριακής αγωγής.

Ο Δήμος διαθέτει πλούσιους πολιτιστικούς, αρχαιολογικούς και ιστορικούς πόρους. Χαρακτηριστικά παραδείγματα είναι η αρχαία Μεσσήνη και η αρχαία Ιθώμη. Αρχαιολογικοί χώροι, μνημεία, κάστρα, πολιτιστικά κέντρα, ναοί, μοναστήρια και μουσεία πλαισιώνουν την ιστορική ταυτότητα του τόπου.

2.10. Συγκριτικά πλεονεκτήματα

- Ύπαρξη ΒΙ.ΠΕ (στα όρια του Δήμου Μεσσήνης με το Δήμο Καλαμάτας)
- Παραγωγή παραδοσιακών προϊόντων
- Φυσικό κάλλος (συνδυασμός βουνού – θάλασσας)

¹⁶ <http://www.messini.gr/docs/announcement/2164.pdf>

- Αρχαιολογικά μνημεία
- Χρηματοοικονομικοί πόροι (αποταμειωτικές καταθέσεις ιδιωτών) σε αποδοτικές επενδύσεις για ανάπτυξη παραγωγικότητας
- Μικρή αλλά ικανοποιητική η απόδοση των εμπορικών επιχειρήσεων σε σχέση με αυτή της χώρας
- Δημιουργία βιομηχανίας τόσο στο τομέα της μεταποίησης όσο και των κατασκευών
- Η ίδρυση Α.Ε.Ι και η πολυετή λειτουργία του Τ.Ε.Ι στο διπλανό δήμο (Καλαμάτας) έκανε τη περιοχή πόλο έλξης των εκπαιδευτικών και επιστημόνων που μελετών τις δομές και το ιστορικό πλαίσιο του τόπου
- Καλλιεργήσιμες γεωργικές εκτάσεις, ορεινοί όγκοι, βοσκοτόπια και ακτογραμμές συνθέτουν τη ποικιλότητα των φυσικών χαρακτηριστικών και τη φυσιογνωμία της περιοχής
- Η οδική, θαλάσσια και αεροπορική συγκοινωνία συμμετέχουν στη τουριστική ανάπτυξη και συγκλίνουν για τη δημιουργία εναλλακτικών μορφών τουρισμού.
- Η εξαγωγή τοπικών παραδοσιακών προϊόντων κυρίως ελαιολάδου και πατάτας έχει κάνει γνώστη τη Μεσσηνία διεθνώς αναγνωρισμένη.

2.11. Μειονεκτήματα

- ❖ Η πρωτοβάθμια εκπαίδευση πλην των αστικών κέντρων λειτουργεί με ολιγομελείς μαθητικές κοινότητες και μονοθεσία ή διθέσια σχολεία. Υποδομές δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης δεν υπάρχουν σε αρκετές Δ.Ε και με το πρόγραμμα Καλλικράτης οι περισσότερες σχολικές μονάδες που δεν πληρούν τις αριθμητικές προϋποθέσεις συγχωνεύονται.
- ❖ Η απασχόληση των κατοίκων μοιράζεται μεταξύ τουρισμού και γεωργοκτηνοτροφικών δραστηριοτήτων. Η μεταποιητική δραστηριότητα είναι μικρή και συνδέεται κυρίως με το βασικό τοπικό προϊόν, την ελιά. Καινούργια ενασχόληση και δίοδος οικονομική είναι οι τουριστικές παροχές εκμεταλλευόμενοι οι κάτοικοι το φυσικό πλούτο και την ιστορική φυσιογνωμία του τόπου ωστόσο χωλαίνει ακόμη. Ο αγροτικός πληθυσμός δεν παρουσιάζει ιδιαίτερες αυξήσεις κυρίως λόγω γήρανσης και μετανάστευσης. Στη γεωργία (κυρίως σταφίδα, σύκα, εσπεριδοειδή) σημειώνεται χαμηλή παραγωγικότητα ενώ υψηλό είναι το ποσοστό των μόνιμων καλλιεργητών.

- ❖ Το πρόβλημα των απορριμμάτων είναι ταυτόσημο και με άλλους δήμους διότι καταλήγουν σε χώρους ημιελεγχόμενης ή ανεξέλεγκτης διάθεσης. Βασικό μειονέκτημα αποτελεί η μη χρήση της γης λόγω ρύπανσης του εδάφους και του υπεδάφους
- ❖ Υποβάθμιση του υδροφόρου ορίζοντα που συνεπάγεται τη αποδυνάμωση της αγροτικής παραγωγής και δημιουργεί πρόβλημα υδροδότησης κατά τη τουριστική περίοδο.
- ❖ Υψηλός δείκτης γήρανσης. Ο πληθυσμός φθίνει και αριθμητικά και από πλευράς δυναμικής εφόσον ο μέσος όρος των ατόμων στις μεγάλες ηλικιακές ομάδες αυξάνεται.
- ❖ Μείωση του κατά κεφαλήν Α.Ε.Π σε σχέση με αυτό της χώρας κατά τη τελευταία εικοσαετία, με συρρίκνωση του πρωτογενή και του δευτερογενή τομέα και σταδιακή ανάπτυξη του τριτογενή. Διόγκωση απασχόλησης και υποαπασχόλησης στο πρωτογενή (παραδοσιακά προϊόντα με πρόβλημα τιμής και διάθεσης)
- ❖ Αύξηση της ανεργίας κυρίως στις γυναίκες σε συνδυασμό με το χαμηλό μορφωτικό επίπεδο, τη διαφορά ποσοστού ανεργίας μεταξύ ανδρών-γυναικών και τη μείωση του ποσοστού των πτυχιούχων που επιστρέφουν δημιουργεί δυσκολίες στην εύρεση εργασίας των νέων 20-30 ετών της μέσης εκπαίδευσης
- ❖ Έλλειψη υποδομών οδικών δικτύων (επαρχιακό - δημοτικό). Οι περισσότεροι οικισμοί συνδέονται με χωματόδρομους και κρίνονται απαραίτητες παρεμβάσεις όπως βελτιώσεις και επεκτάσεις ενώ και το επαρχιακό είναι ιδιαίτερα δύσβατο.
- ❖ Η έλλειψη υποδομών για τη προστασία του περιβάλλοντος φανερώνει προβλήματα στις υποδομές ύδρευσης, στη διαχείριση στερεών και υγρών αποβλήτων και στη ρύθμιση του κυκλοφοριακού προβλήματος στα αστικά κέντρα με ρύπανση από τα καύσιμα και τον ήχο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

Παρουσίαση αποτελεσμάτων έρευνας του Δήμου Μεσσήνης

3.1. ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

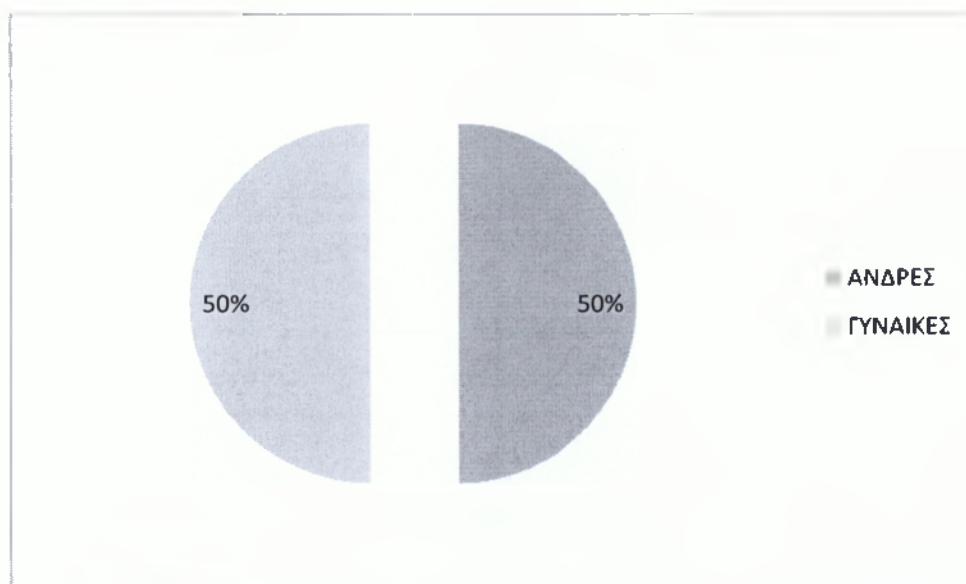
Όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως, στα πλαίσια της εργασίας επιλέχθηκε η έρευνα με ερωτηματολόγιο (Παράρτημα Α). Ακολουθεί παρουσίαση των αποτελεσμάτων και ανάλυση για κάθε ερώτηση.

3.2. Τμήμα Α: Στοιχεία Ερωτώμενου

3.2.1. Στοιχεία Δημότη

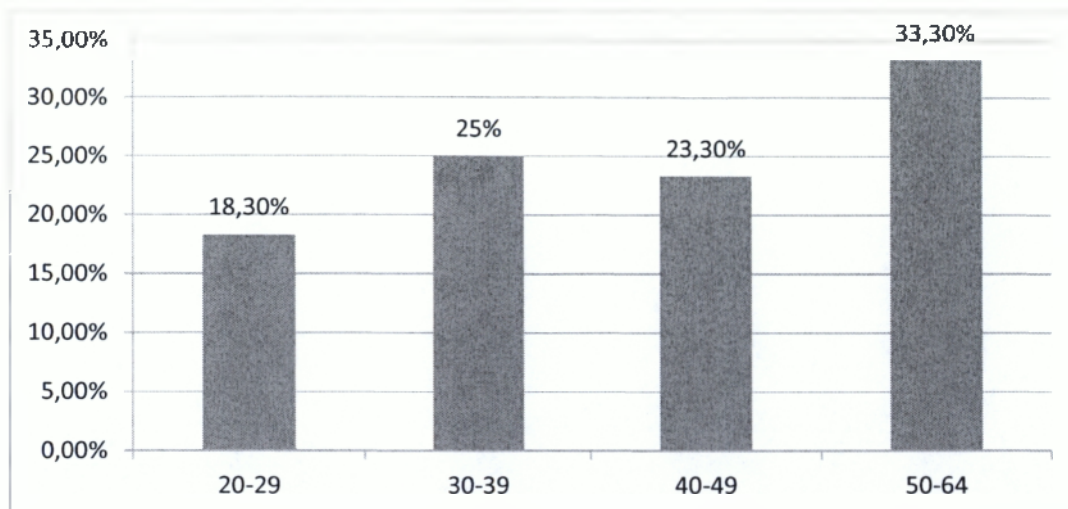
Οι περισσότεροι δημότες δέχτηκαν να καταγραφούν τα στοιχεία τους ενώ κάποιοι άλλοι φάνηκαν διστακτικοί. Συνολικά συμπληρώθηκαν εξήντα ερωτηματολόγια (πέντε από τη Δ.Ε. Αίπειας, έξι από τη Δ.Ε. Ανδρούσας, επτά από τη Δ.Ε. Αριστομένη, τέσσερα από τη Δ.Ε. Βουφράδος, πέντε από τη Δ.Ε. Ιθώμης, εικοσιτέσσερα από τη Δ.Ε. Μεσσήνης, επτά από τη Δ.Ε. Πεταλιδίου και δύο από τη Δ.Ε. Τρικόρφου).

3.2.2. Ερώτηση 2: Φύλο

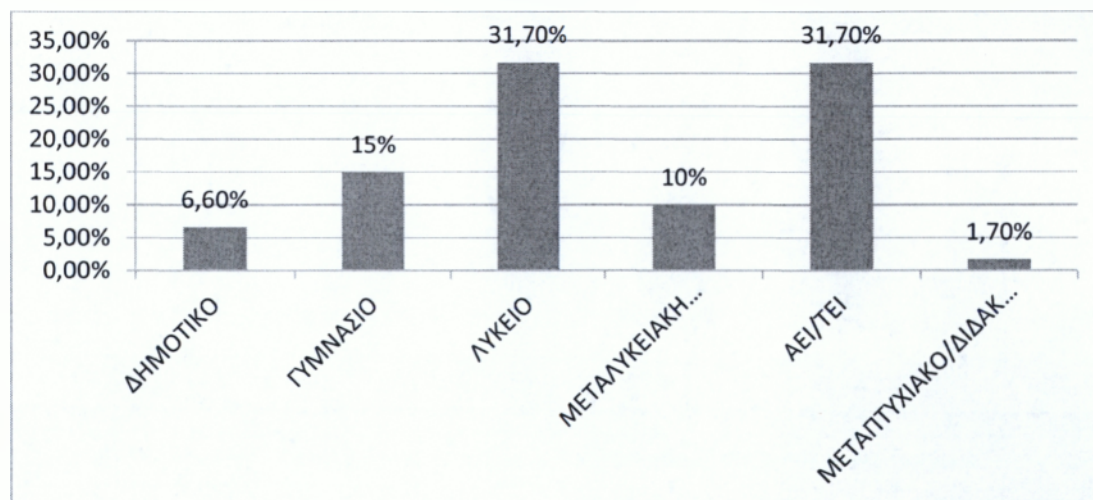
Για την έρευνα χρησιμοποιήθηκε ίσος αριθμός ανδρών γυναικών ώστε να επιτευχθεί η αξιοκρατία στο δείγμα.

1.2.3. Ερώτηση 3: Ηλικιακή Ομάδα

Στη κατηγορία 20-29 επιλέχθηκαν έντεκα (11) άτομα, στην κατηγορία 30-39 επιλέχθηκαν δεκαπέντε (15) άτομα, στη κατηγορία 40-49 απάντησαν δεκατέσσερις (14) και στη κατηγορία 50-64 είκοσι (20) άτομα. Ο αριθμός των ατόμων κατά κατηγορία ορίζεται από το πληθυσμό του δήμου και έτσι διανέμεται στις ομάδες που έχουν οριστεί. Το μεγαλύτερο μέγεθος συναντάται στην ηλικιακή ομάδα 50-64 και αυτό επειδή κατ' αναλογία ο πραγματικός πληθυσμός του δήμου ανήκει σε αυτό το ηλικιακό πεδίο.

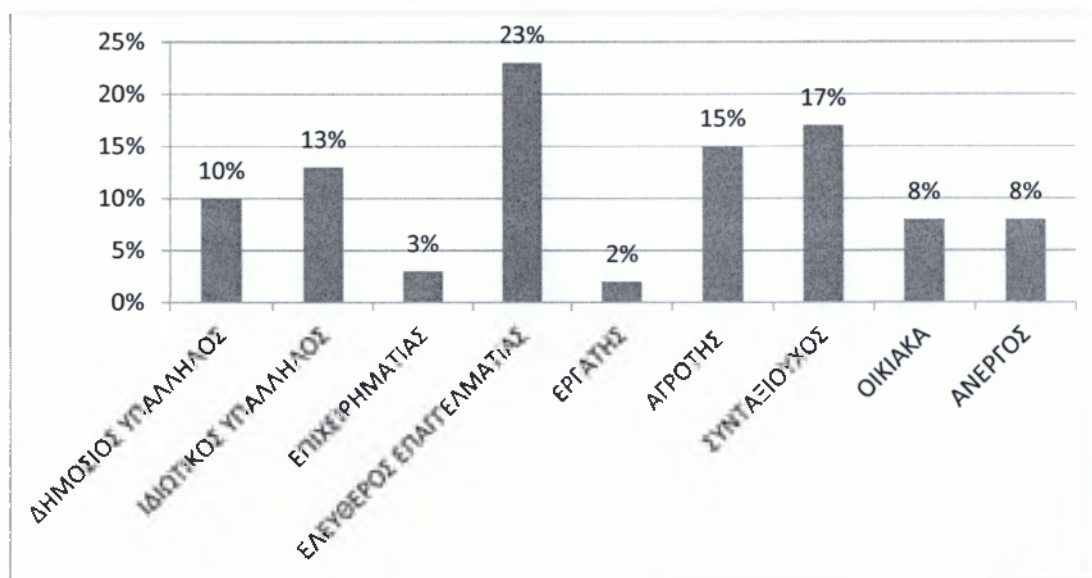
1.2.4. Ερώτηση 4: Επίπεδο Εκπαίδευσης

Στο παραπάνω γράφημα παρατηρείται ισοβαθμία μεταξύ της δευτεροβάθμιας και τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και συγκεκριμένα του Λυκείου και των ΑΕΙ-ΤΕΙ. Ακολουθεί το Γυμνάσιο, το ΙΕΚ, το Δημοτικό ενώ στο χαμηλότερο επίπεδο είναι οι Μεταπτυχιακές σπουδές. Αυτό εξηγείται διότι οι περισσότεροι επιλέγουν να τελειώσουν το Λύκειο που αποτελεί την υποχρεωτική πλέον εκπαίδευση και να ασχοληθούν με οικογενειακές επιχειρήσεις ή τη γεωργία όπως θα διαπιστώσουμε και

παρακάτω. Περίπου το ίδιο συμβαίνει και με τις σπουδές σε ΑΕΙ και ΤΕΙ αν αναλογιστούμε ότι σε μικρή απόσταση από τη πρωτεύουσα του δήμου λειτουργούν δύο αξιόλογα τριτοβάθμια εκπαιδευτικά ιδρύματα με σημαντικό αριθμό μεσσηνίων φοιτητών (που είτε λόγω προσωπικής τους επιλογής είτε λόγω οικονομικής στενότητας των οικογενειών τους) σπουδάζουν στο τόπο καταγωγής τους. Βέβαια στην επαρχία επικρατεί η άποψη πως ο αγροτικός κόσμος ωθεί τα παιδιά του να σπουδάσουν¹ για να έχουν καλύτερη ποιότητα ζωής και περισσότερα εφόδια επαγγελματικής αποκατάστασης απομακρύνοντας τα από τις σκληρές συνθήκες που χαρακτηρίζουν το γεωργικό και κτηνοτροφικό κλάδο. Ακολουθεί το Γυμνάσιο και το ΙΕΚ και με μικρότερα ποσοστά το Δημοτικό και το Μεταπτυχιακό.

1.2.5. Ερώτηση 5: Απασχόληση

Διαπιστώνεται ότι το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού που εξετάστηκε είναι ελεύθεροι επαγγελματίες, ακολουθούν οι συνταξιούχοι με τους αγρότες με μικρή διαφορά μεταξύ τους οι ιδιωτικοί υπάλληλοι, οι άνεργοι, οι γυναίκες που ασχολούνται με τα οικιακά και τις χαμηλότερες θέσεις καταλαμβάνουν οι εργάτες με τους επιχειρηματίες. Ο δήμος Μεσσήνης αποτελεί παράδειγμα τόσο εποχιακού τουρισμού όσο και θρησκευτικού, έτσι λόγω γεωγραφικού πλεονεκτήματος (συνδυασμός βουνού-θάλασσας) αλλά και λατρευτικών εκδηλώσεων κατακλύζεται από περιηγητές και πιστούς καθ' όλη τη διάρκεια τους έτους. Για το λόγο αυτό δραστηριοποιούνται πλείστα εμπορικά καταστήματα και επιχειρήσεις που δεν έχουν να ζηλέψουν τίποτα από τα εμπορικά της πρωτεύουσας. Στον αντίποδα συναντάται ο μη ενεργός πληθυσμός δηλαδή οι συνταξιούχοι, πράγμα που φανερώνει σύμφωνα με τα στοιχεία της Στατιστικής Υπηρεσίας ότι το 2050 η Ελλάδα θα είναι μια «χώρα γερόντων»² και ο συγκεκριμένος δήμος δεν θα αποτελεί την εξαίρεση του κανόνα.

¹ <http://www.edu4u.gr/Comments.aspx?qId=531>

² http://www.express.gr/news/ellada/131995oz_20090213131995.php3

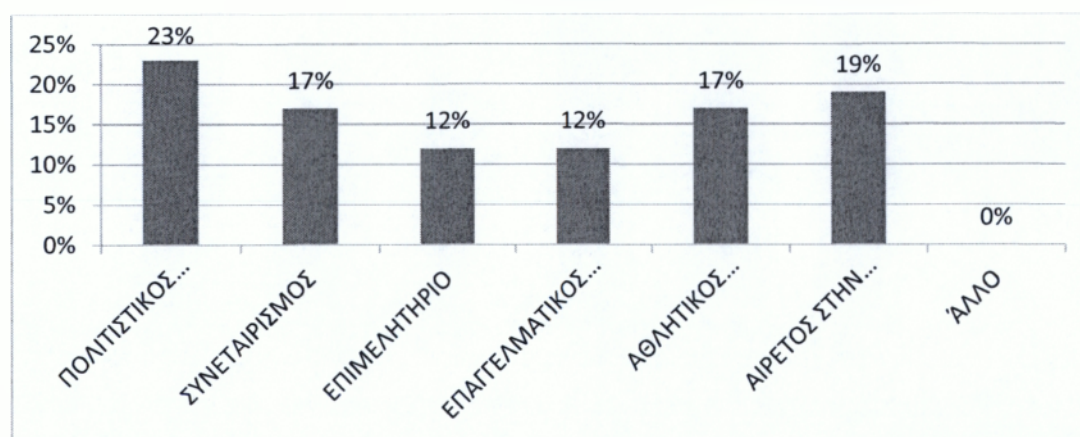
Στη τρίτη θέση έρχονται οι αγρότες εφόσον πρόκειται για έναν αμιγώς αγροτικό δήμο με παράδοση σε γεωργικά προϊόντα. Στις επόμενες θέσεις είναι οι υπάλληλοι ιδιωτικού και δημοσίου τομέα, οι άνεργοι και οι γυναίκες που ασχολούνται με το σπίτι και το μέγλωμα των παιδιών και στη χαμηλότερη κλίμακα οι επιχειρηματίες με τους εργάτες.

1.2.6. Ερώτηση 6: Συμμετείχατε ποτέ σε τοπικά συλλογικά σχήματα;

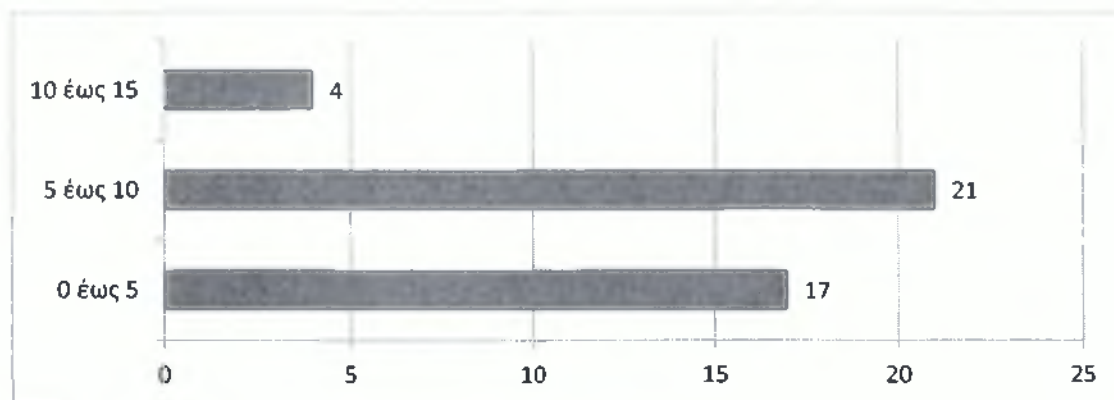

Με τριάντα δύο «ναι» έναντι εικοσιοκτώ «όχι» υπερिशύει το δείγμα των ερωτώμενων που συμμετείχαν σε συλλογικά τοπικά όργανα, άρα είναι πρόθυμο να συνεργαστεί και να συμβάλει για το κοινό στόχο.

1.2.7. Ερώτηση 7: Τοπικά συλλογικά σχήματα που συμμετείχατε

Στη πρώτη θέση βρίσκονται όσοι συμμετέχουν σε πολιτιστικούς συλλόγους και στη δεύτερη όσοι καταλαμβάνουν θέσεις αιρετών στην ΤΑ με αρκετά υψηλά ποσοστά. Τη τρίτη θέση μοιράζονται όσοι είναι μέλη σε συνεταιρισμούς και αθλητικά σωματεία, στην επόμενη θέση αυτοί που είναι γραμμένοι στο επιμελητήριο και σε επαγγελματικούς συλλόγους. Συνεπώς ο πολιτισμός κατέχει τη ξεχωριστή θέση δεδομένου ότι οι δημότες αρέσκονται να συμμετέχουν σε τέτοιες δράσεις.

Οι πλειοψηφία των ερωτηθέντων συμμετέχει σε συλλογικά σχήματα από 5 μέχρι και δέκα χρόνια, μέχρι πέντε έτη συμμετέχουν δεκαεπτά άτομα και από δέκα και πλέον έτη μόνο τέσσερις.

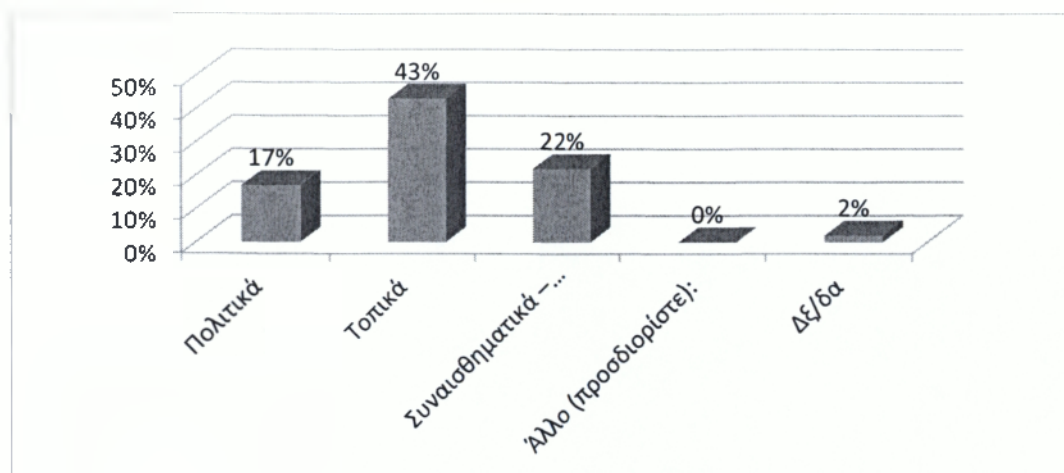
1.3. Τμήμα Β: Αξιολόγηση Θεσμικού Πλαισίου Α' βάθμιας Αυτοδιοίκησης

3.3.1. Ερώτηση 8: Ψηφίσατε στις τελευταίες εκλογές για την ανάδειξη Δημάρχου & Οργάνων Α' βάθμιας Τοπικής Αυτοδιοίκησης;

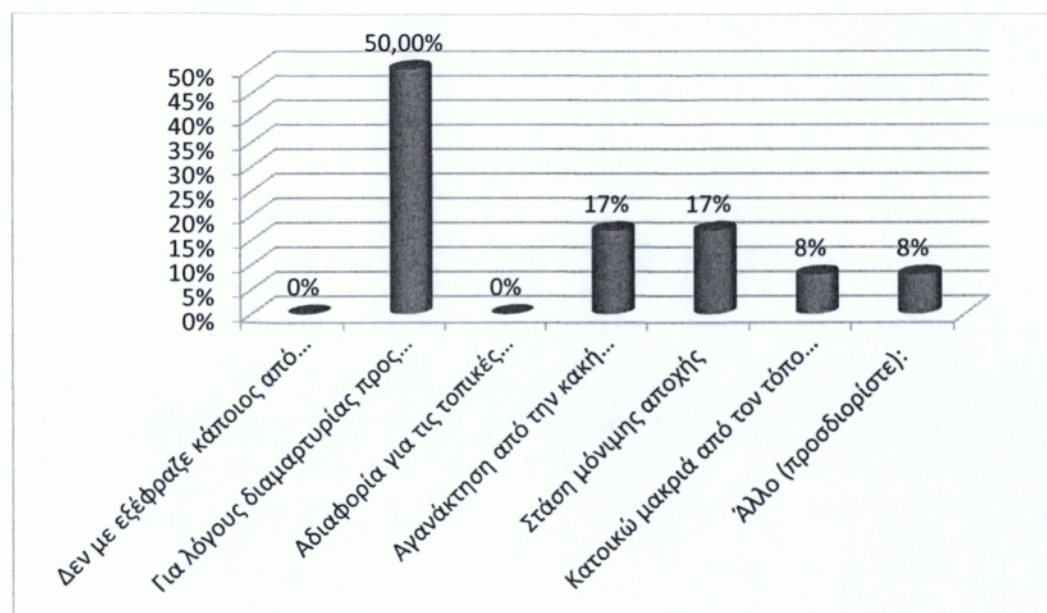
Το μεγαλύτερο μέρος των ερωτηθέντων (80%) απάντησε ότι προσήλθε στις κάλπες για την ανάδειξη τοπικών αρχόντων σε αντίθεση με το 20% που δεν ψήφισε κυρίως για λόγους διαμαρτυρίας προς το υπάρχον πολιτικό σύστημα. Αν και πρόκειται για τοπικές εκλογές ο κόσμος γνωστοποίησε τις απόψεις του στέλνοντας με αυτό τον τρόπο μήνυμα αγανάκτησης και δυσαρέσκειας για την κατάσταση που επικρατεί σε εθνικό επίπεδο και πλήττει και τη τοπική κοινωνία.

3.3.2. Ερώτηση 9: Αν ψηφίσατε, ψηφίσατε με τι κριτήρια;

Η πλειοψηφία των δημοτών που κλήθηκαν να απαντήσουν στη παρούσα ερώτηση δήλωσαν πως ψήφισαν δίνοντας προτεραιότητα στην ανάπτυξη της του τόπου τους που ταλαιπωρείται από την οικονομική δυσπραγία, αμέσως μετά τα συναισθηματικά κριτήρια δεδομένου ότι οι υποψήφιοι που συμμετείχαν βασίστηκαν στην στήριξη συγγενών, γνωστών και φίλων και ακολουθεί η κομματική προτίμηση ενώ τέλος ένας δημότης δήλωσε πως δε γνωρίζει.

3.3.3. Ερώτηση 10: Αν δεν ψηφίσατε, λόγοι για τους οποίους δεν ψηφίσατε

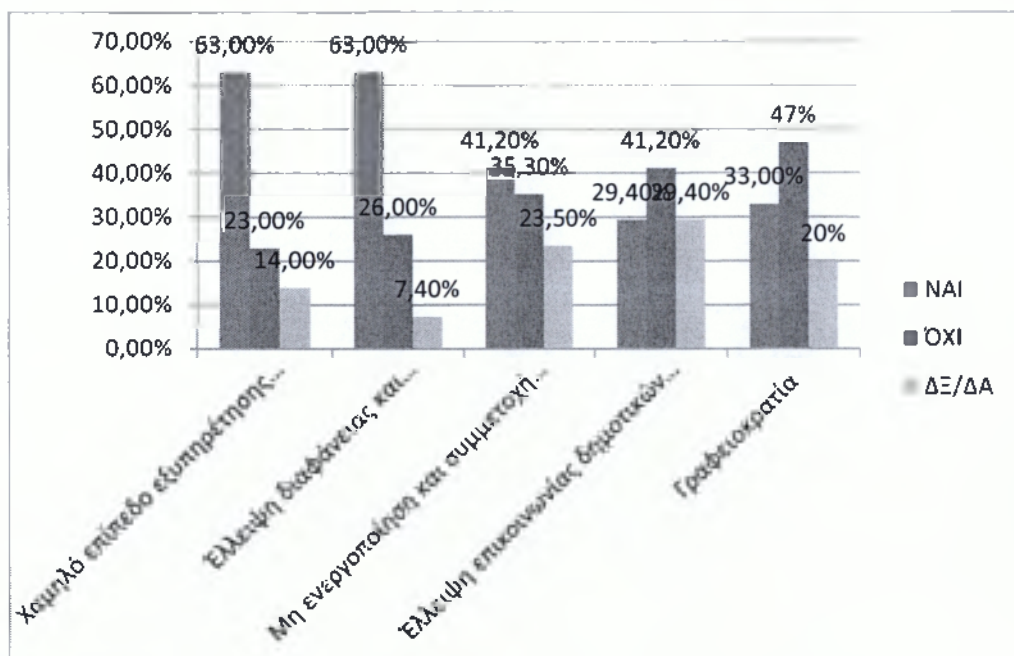
Με πολύ μεγάλη διαφορά έναντι των υπολοίπων υπερτερούν οι λόγοι διαμαρτυρίας προς το υπάρχον πολιτικό σύστημα – έχοντας απόηχο και στη ΤΑ-, αμέσως μετά έρχεται η αγανάκτηση από την κακή δημοτική διαχείριση και η στάση μόνιμης

αποχής ενώ ακολουθούν οι λόγοι απουσίας και ένα άτομο που δεν ψήφισε λόγω ασθένειας. Φαίνεται ξεκάθαρα η δυσαρέσκεια του κόσμου προς την πολιτική και δε διστάζουν να το εκφράσουν. Καλώς ή κακώς οι πολίτες έχουν ταυτίσει τη πολιτική με κάθε εκλεγμένο και αποτέλεσμα αυτού είναι να εξωτερικεύουν τη δυσφορία που νιώθουν και τη καταπίεση ακόμη και στις τοπικές εκλογές.

3.3.4. Ερώτηση 11: Πείτε μας την άποψή σας για τα προβλήματα – αδυναμίες με ο προηγούμενο καθεστώς ΤΑ («Καποδίστριας») και η δυνατότητα βελτίωσης με το πρόγραμμα « Καλλικράτης»

- Προβλήματα κατά τον «Καποδίστρια»

Με μεγάλη διαφορά σε σχέση με τις άλλες δύο απαντήσεις οι δημότες ευελπιστούν να αναβαθμιστούν οι παρεχόμενες υπηρεσίες και να αυξηθεί το επίπεδο εξυπηρέτησης. Αυτό θα συμβεί αν εκσυγχρονιστούν οι τεχνολογίες που χρησιμοποιούνταν μέχρι τώρα και με τη πρόσληψη εξειδικευμένου προσωπικού.

Η εφαρμογή του Καλλικράτη για τους περισσότερους σημαίνει κυρίως διαφάνεια. Σε μεγάλο βαθμό αυτό επιτεύχθηκε με την ανάρτηση στο διαδίκτυο όλων των αποφάσεων και των ενεργειών που πράττει ο δήμος, άρα ως ένα ικανοποιητικό βαθμό ο δημότης γίνεται γνώστης των πεπραγμένων της δημοτικής αρχής.

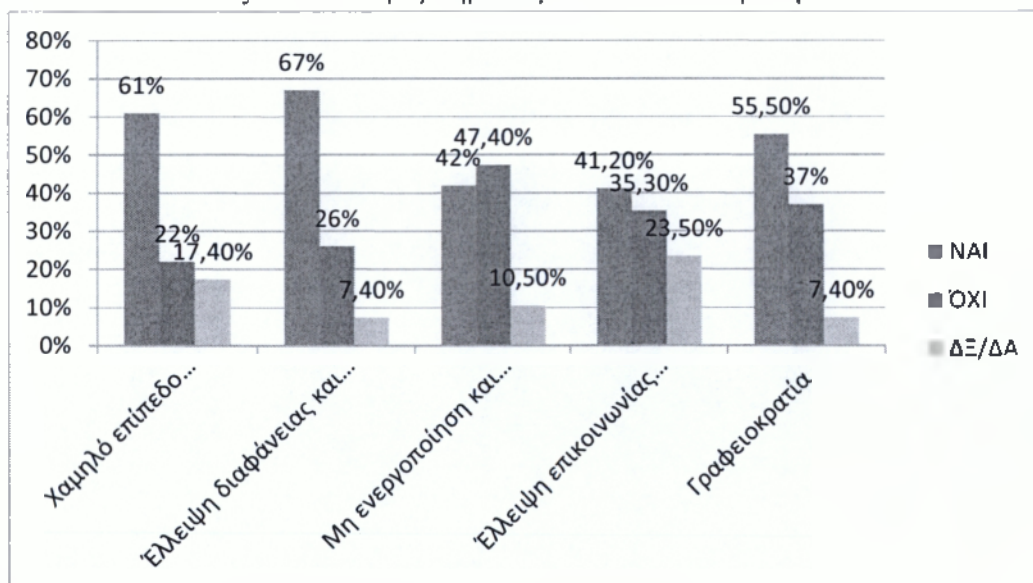
Ο κόσμος φαίνεται προβληματισμένος για τον αν τελικά θα επιτευχθεί η συμμετοχή του στα κοινά. Οι απαισιόδοξοι θεωρούν ότι ούτε αυτή η διοικητική μεταρρύθμιση θα καταφέρει να ενώσει τους αιρετούς με το πλήθος. Ο κόσμος είναι απόμακρος από το πολιτικό γίνεσθαι και από την άλλη είναι δύσκολο οι εκλεγμένοι να δεχτούν την ανάμειξη των δημοτών στο λειτούργημά τους. Από την άλλη οι πιο αισιόδοξοι

νομίζουν πως με αμοιβαία κατανόηση τελικά θα προωθηθεί ο θεσμός της συμμετοχικής δημοκρατίας.

Όπως όλοι αντιλαμβανόμαστε πρόκειται για τον απόλυτο διχασμό της κοινής γνώμης. Οι μεν πιστεύουν ότι δεν θα υπάρξει έλλειψη επικοινωνίας με τη δημοτική αρχή και οι δε άλλοι ερωτώμενοι πως αυτή η νοοτροπία δε πρόκειται ποτέ να αλλάξει. Και σε αυτή τη περίπτωση μιλάμε για μια αμφίδρομη σχέση που αν δεν χαρακτηριστεί από καλή θέληση δεν υπάρχει προοπτική να ευδοκιμήσει.

Χρόνιο πρόβλημα κάθε υπηρεσίας, κάθε δήμου και του ίδιου του κράτους είναι η γραφειοκρατία και οι ανάμειξη πολλών φορέων. Δημιουργήθηκε λοιπόν η πεποίθηση (όπως φαίνεται και στο διάγραμμα) πως τα πράγματα όχι μόνο θα απλουστευθούν αλλά και θα μειωθούν και τα χρονικά πλαίσια που χρειάζονταν μέχρι πρότινος.

- Βελτιώσεις στα ίδια προβλήματα με τον «Καλλικράτη»

Όσον αφορά το χαμηλό επίπεδο εξυπηρέτησης και παροχής υπηρεσιών υπάρχει έντονη αισιοδοξία κάτι που χαρακτηρίζει και το δεύτερο ερώτημα (έλλειψη διαφάνειας και λογοδοσίας). Παρά την ολιγόμηνη εφαρμογή του διοικητικού συστήματος οι δημότες συνεχίζουν να πιστεύουν πως δεν δίνεται το πράσινο φως για τη συμμετοχή τους στις τοπικές υποθέσεις. Από την άλλη έχει βελτιωθεί το ζήτημα της επικοινωνίας δημοτικής αρχής - δημοτών ενώ αξιόλογη είναι και η άποψη του κόσμου για τη πάταξη της γραφειοκρατίας.

- Αδυναμίες του προγράμματος Ι. Καποδίστριας

Αν και η ΤΑ αποτελεί τμήμα της κεντρικής διοίκησης ωστόσο ο κόσμος πιστεύει ότι θα τηρηθεί η ανεξαρτησία και η αυτονομία της χωρίς αυτό να σημαίνει ότι θα πάψει να βρίσκεται υπό την εποπτεία της ΚΔ. Βέβαια θα ήταν αφελές από μέρους μας να θεωρούμε πως, με το παρόν οικονομικό καθεστώς που επικρατεί στη χώρα, η ΤΑ δεν είναι εγκλωβισμένη στην εξάρτηση από την κεντρική διοίκηση μέσω του συστήματος των πόρων, που καθορίζεται απόλυτα από την κυβέρνηση.

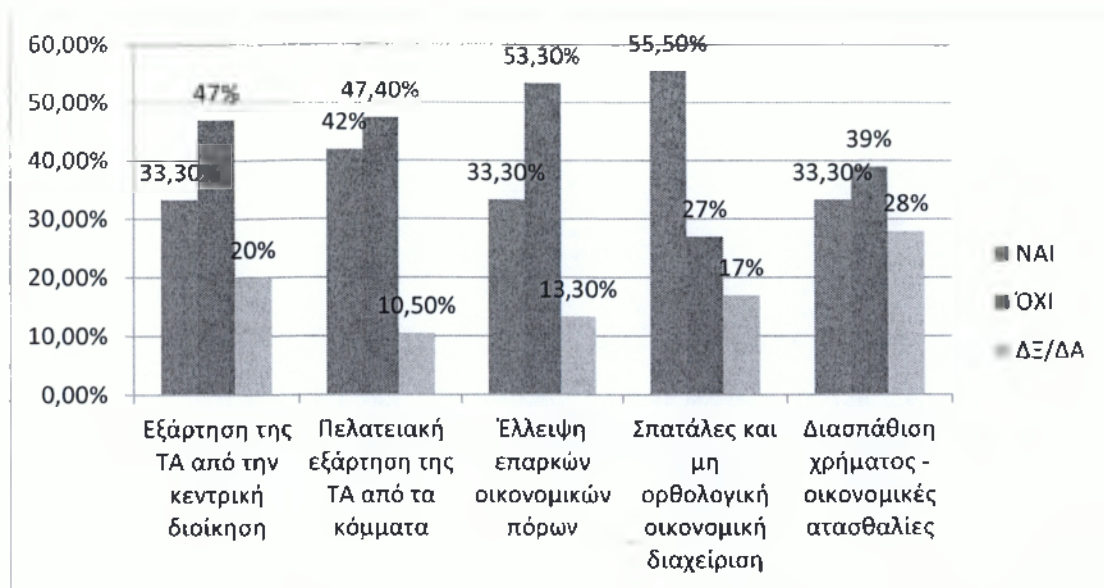
Με διαφορά υπερτερεί η γνώμη πως η τοπική αυτοδιοίκηση θα πάψει να εξαρτάται από τα κόμματα αν και οι πιο ρεαλιστές εκφράζουν ότι δεν είναι δυνατόν ένας 'θεσμός' τόσων ετών να καταργηθεί με τη νέα μεταρρύθμιση όταν επιβίωσε και από τις προηγούμενες.

Ο νόμος επέβαλλε στους δήμους την οικονομική τους ενίσχυση. Αυτό το γνωρίζουν οι πολίτες και ωστόσο θεωρούν ότι υπήρχαν ελλείψεις πόρων που διατέθηκαν για συγκεκριμένους σκοπούς.

Ακόμη και με την αυστηρή οικονομική εποπτεία που υφίσταντο οι ΟΤΑ ο κόσμος με αρκετά υψηλό ποσοστό πιστεύει ότι παρατηρήθηκαν φαινόμενα σπατάλης των πόρων.

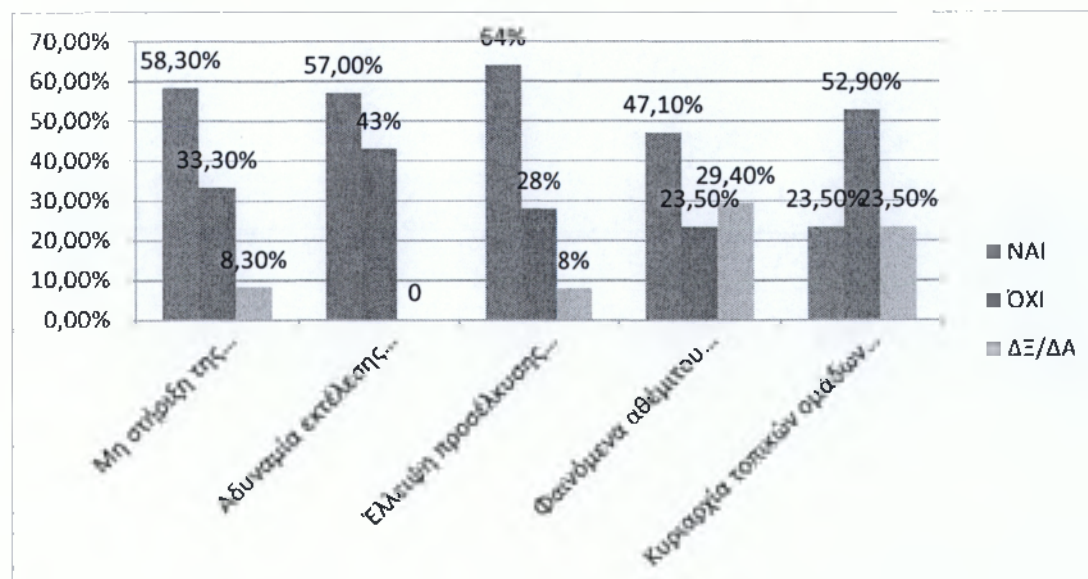
Το διπλογραφικό σύστημα καθώς και ο έλεγχος που υπήρχε απέτρεψαν φαινόμενα οικονομικής ατασθαλίας αν και δεν είναι λίγοι αυτοί που ισχυρίζονται ότι υπήρξαν μεμονωμένα περιστατικά.

- Βελτιώσεις των παραπάνω προβλημάτων από το πρόγραμμα Καλλικράτης

Η απάντηση για την εξάρτηση της ΤΑ από τη ΚΔ δε φαίνεται να διαφοροποιείται ιδιαίτερα από αυτή που δόθηκε κατά την εφαρμογή του προηγούμενου συστήματος. Το ίδιο συμβαίνει για την πελατειακή εξάρτηση από τα κόμματα, την μη ορθολογική διαχείριση των οικονομικών καθώς επίσης και τη διασπάθιση του χρήματος. Συντριπτική αλλαγή διαπιστώνεται στους οικονομικούς πόρους που σύμφωνα με τους όρους του νέου προγράμματος κάθε νέα αρμοδιότητα που θα μεταφέρεται στους δήμους θα συνοδεύεται και από τα ανάλογα κονδύλια. Οι δε υπερχρεωμένοι δήμοι θα υφίστανται μεγαλύτερο οικονομικό έλεγχο έναντι των υπολοίπων και όλοι θα λογοδοτούν πριν, κατά τη διάρκεια και μετά τη λήψη αποφάσεων για έργα και δαπάνες.

- Προβλήματα Καποδιστριακών δήμων

Σε αυτή τη περίοδο που μαστίζεται από ανεργία και χαμηλή παραγωγικότητα καλούνται οι δήμοι να δώσουν λύσεις και να στηρίξουν την τοπική ανάπτυξη και όπως φαίνεται οι δημότες τους εμπιστεύονται.

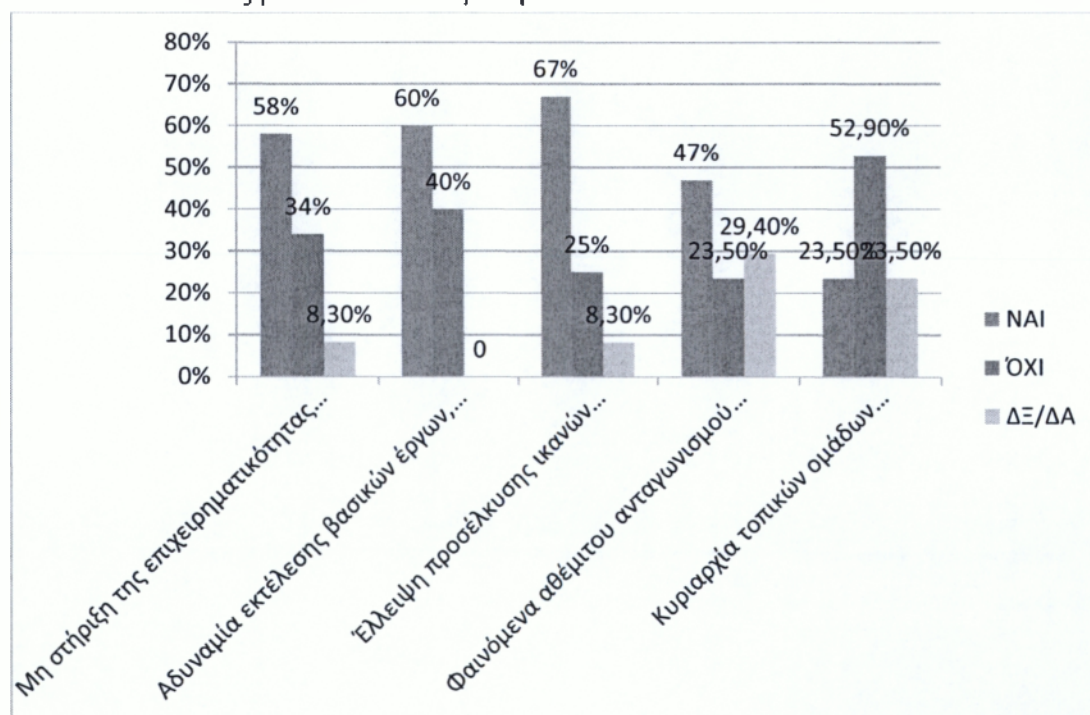
Ένα πολύ σημαντικό πλεονέκτημα που είχε το νέο σύστημα είναι η υλοποίηση μικρών έργων ζωτικής σημασίας που με το προηγούμενο καθεστώς ήταν αδύνατο.

Πολλοί μικροί δήμοι λόγω γεωγραφίας, μεγέθους και ελλিপών υποδομών διοικούσαν από αιρετούς χαμηλού μορφωτικού επιπέδου χωρίς ιδιαίτερες γνώσεις και εμπειρία. Πλέον η κατάσταση άλλαξε και τη θέση τους παίρνουν αξιόλογα στελέχη, με διάθεση συνεργασίας και ευαισθησία στα τοπικά προβλήματα.

Υπαίθριο εμπόριο, παρεμπόριο, λαϊκές αγορές και πλανόδιοι μικροπωλητές έχουν παρέλθει πια στη δικαιοδοσία των δήμων και της δημοτικής αστυνομίας. Οι πολίτες εμφανίζονται θετικοί στη πάταξή του, αν και μεγάλο ποσοστό ερωτώμενων δε γνωρίζει αν τελικά θα λυθεί το πρόβλημα.

Λόγω της διευρυμένης έκτασης των δήμων αλλά και του αυξημένου αριθμού εκλεγμένων, σύμφωνα με τη άποψη του κόσμου, παύουν να υφίστανται πελατειακές σχέσεις, συμφέρονται και φαινόμενα ευνοιοκρατίας.

- Βελτιώσεις με τον «Καλλικράτη»

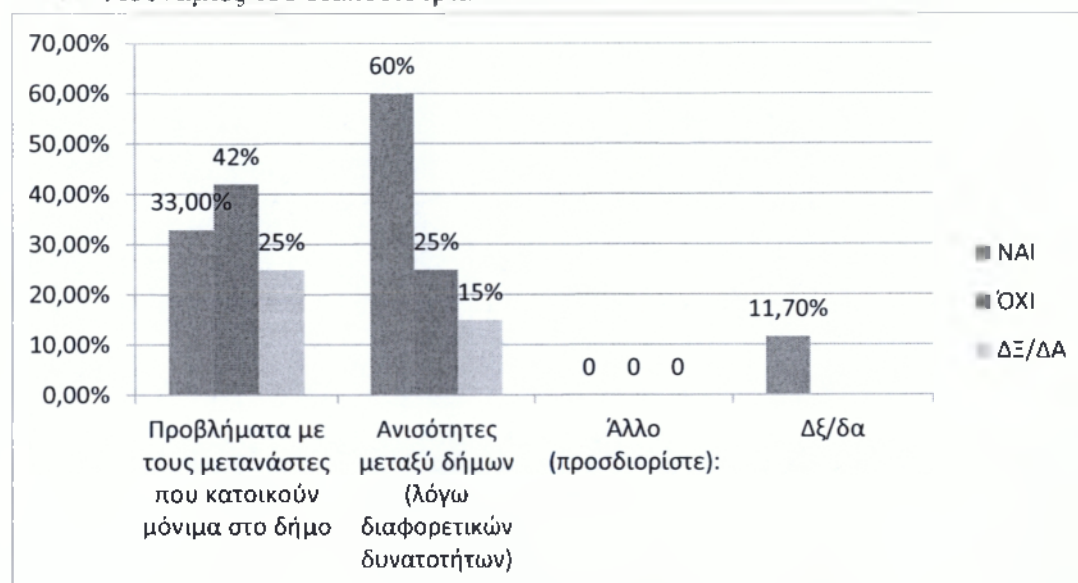

Η νέα διοικητική μεταρρύθμιση φέρνει αλλαγές σε όλα σχεδόν τα επίπεδα. Απόλυτη ικανοποίηση υπάρχει για έργα που μέχρι πριν ήταν αδύνατο να υλοποιηθούν λόγω του μικρού τους μεγέθους, άσχετα αν ήταν μείζονος σημασίας. Οι διευρυμένοι δήμοι απαιτούν μορφωμένα και ικανά στελέχη που θα ανταπεξέλθουν απόλυτα στις

τεράστιες απαιτήσεις και θα επωμιστούν τις ευθύνες. Απαραίτητη χρήζεται η παρέμβαση των τοπικών αρχών για την εξάλειψη ζητημάτων αθέμιτου ανταγωνισμού και κυρίως στήριξης της επιχειρηματικότητας αυτή τη δύσκολη οικονομική περίοδο.

Άξια σχολιασμού είναι η απόκριση που δόθηκε σχετικά με τις πελατειακές σχέσεις που επικρατούν και όπως διαπιστώνεται δε φαίνεται να αλλάζουν. Είναι ίσως στη νοοτροπία του Έλληνα η πατρωνία όπως και η ευνοιοκρατία.

• Αδυναμίες του Καλοδίστρια

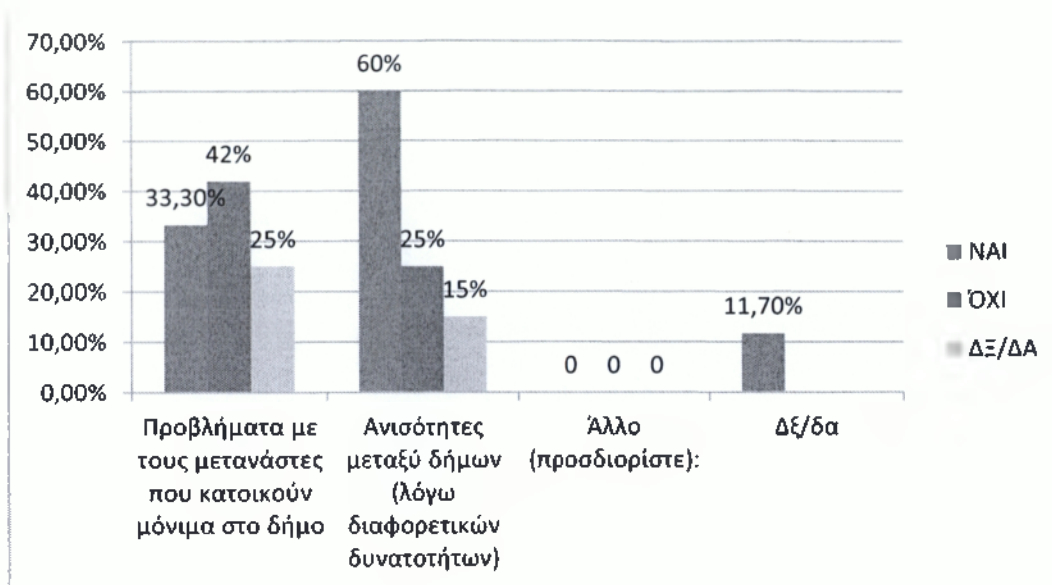

Η κοινή γνώμη είναι σχεδόν μοιρασμένη για το αν θα μπορέσει η δημοτική αρχή να επιλύσει το χρόνιο πρόβλημα των μεταναστών ενώ αρκετά υψηλό είναι και η μπάρα των αναποφάσιστων.

Οι ανισότητες μεταξύ δήμων ήταν γεγονός και αφορούσαν τόσο γεωγραφικά όσο και πληθυσμιακά κριτήρια. Σαφώς τα προβλήματα και οι ανάγκες ποικίλουν μεταξύ τους ωστόσο όπως θα δούμε παρακάτω τα δεδομένα θα αλλάξουν προς το καλύτερο.

Από τους εξήντα ερωτώμενους το 11,7% αποφάσισε να δηλώσει την απάντηση δΞ/δα σχετικά με την ερώτηση για βελτίωση προβλημάτων και αδυναμιών του προηγούμενου καθεστώτος.

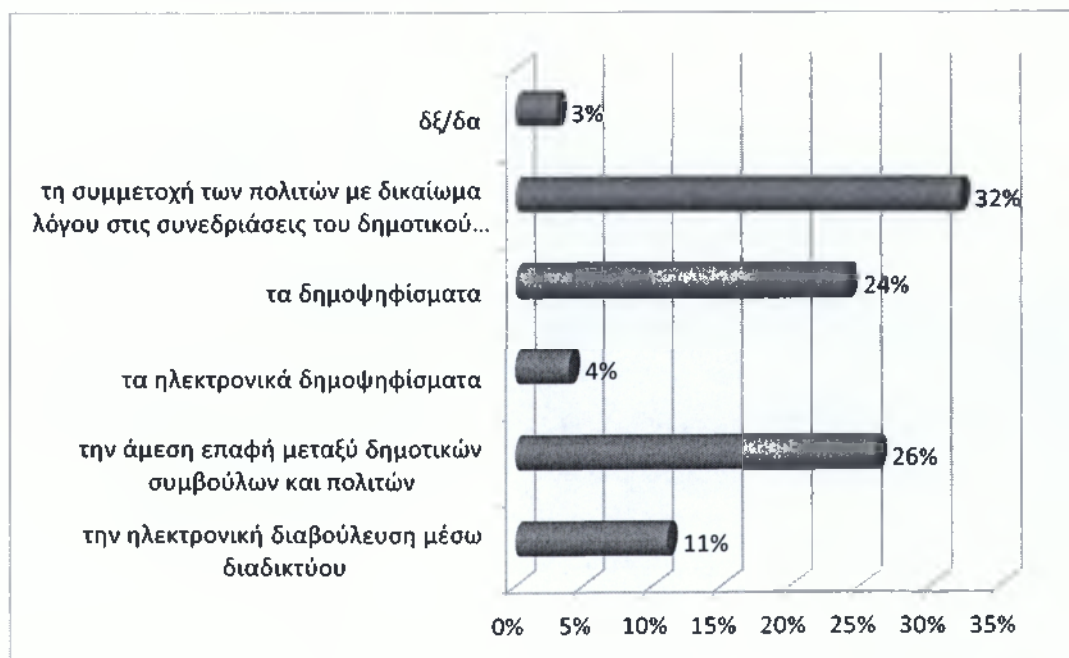
- Βελτιώσεις που αναμένονται από τον Καλλικράτη

Χρόνιο πρόβλημα όλων των δήμων είναι αυτό των μεταναστών αλλά όπως παρατηρούμε παραπάνω ακόμη δεν έχει βρεθεί λύση.

Οι διευρυμένοι δήμοι αποκτούν μεγαλύτερη ικανότητα να διευθετούν προβλήματα και να εξαλείφουν αδυναμίες. Ο κόσμος θεωρεί πως υπερβαίνονται όλα τα εμπόδια λόγω των ανισοτήτων (πληθυσμιακών, γεωγραφικών κλπ) με άλλους δήμους και επιτυγχάνεται ταχύτατα η ανάπτυξή τους.

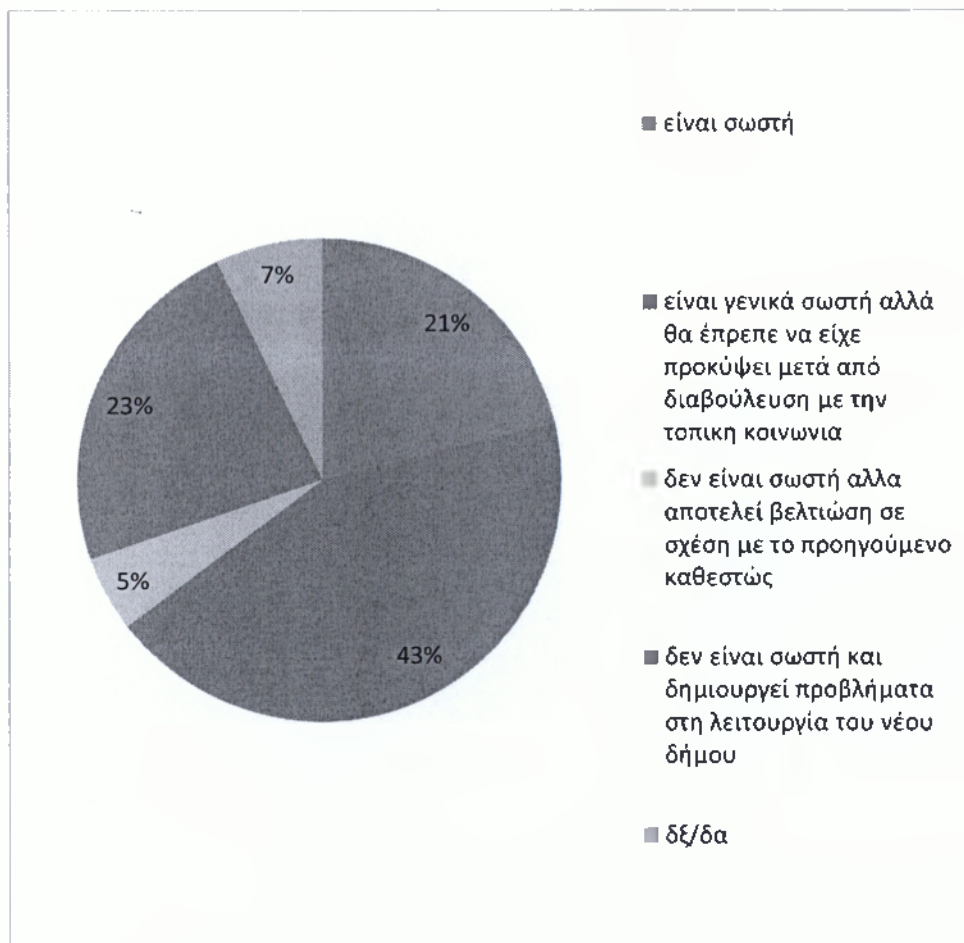
3.3.5. Ερώτηση 12: Ποια θεωρείτε ως πιο κατάλληλα μέτρα για την ενεργό συμμετοχή του δημότη στο νέο σύστημα αυτοδιοίκησης;

Οι περισσότεροι πολίτες πιστεύουν πως πρέπει οι δημότες να έχουν λόγο στις συνεδριάσεις του ΔΣ. Πολλοί θεωρούν σημαντική και την επαφή των δημοτικών συμβούλων με τους πολίτες όπως και τα δημοψηφίσματα. Οι πιο εξοικειωμένοι με τη τεχνολογία προτιμούν την ηλεκτρονική διαβούλευση και τα ηλεκτρονικά δημοψηφίσματα και τρεις ερωτώμενοι δεν θέλησαν να απαντήσουν.

3.4. Τμήμα Γ: Εφαρμογή του προγράμματος «Καλλικράτης» στο δήμο σας

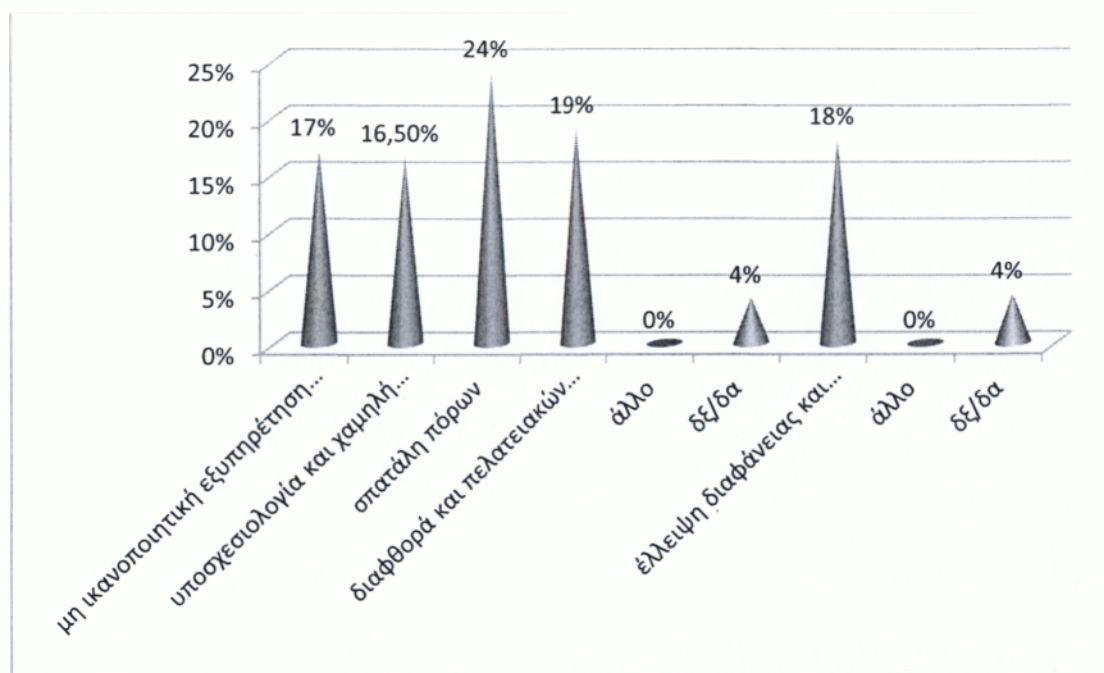
3.4.1. Ερώτηση 13: Πως κρίνετε τη συνένωση που εφαρμόστηκε στο δήμο σας;

Και σε αυτή την ερώτηση προκύπτει ότι ο κόσμος θέλει να συμμετέχει ενεργά στη ΤΑ και να ερωτάται από τη δημοτική αρχή και το κράτος γενικότερα. Θεωρεί λοιπόν σωστή τη συνένωση με διπλανούς δήμους, αυτό όμως δε συμβαίνει με το 23% των πολιτών οι οποίοι αντιτίθενται στη νέα διοικητική μεταρρύθμιση φέροντας ως επιχειρήματα τη μεγάλη έκταση με απόρροια τη δυσκολία στη διοίκηση. Η κοινή γνώμη αποδεικνύεται διχασμένη εφόσον και στις δύο επόμενες απαντήσεις το πλήθος δε φαίνεται να συμφωνεί. Μόλις τέσσερις ερωτώμενοι αρνήθηκαν να απαντήσουν.

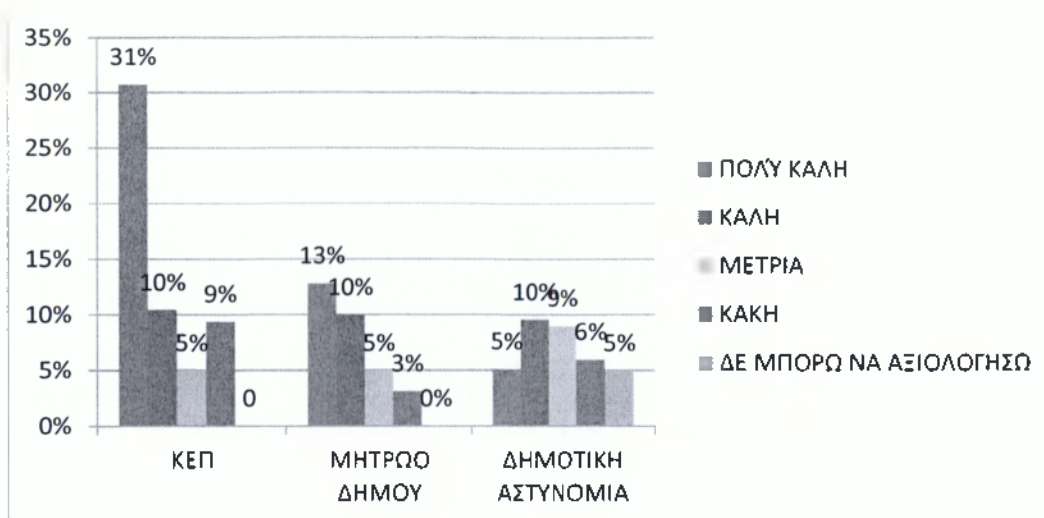

3.4.2. Ερώτηση 14: Ποια θεωρείτε ως τα βασικά προβλήματα στη λειτουργία του δήμου σας και στην επαφή του με τους δημότες κατά τη θητεία της προηγούμενης δημοτικής αρχής;

Η πλειοψηφία των πολιτών (και μάλιστα με διαφορά έναντι των άλλων επιλογών) ισχυρίζεται ότι το μείζον πρόβλημα είναι η σπατάλη των πόρων με αποτέλεσμα με τη συνένωση των δήμων να βαρύνει ενδεχόμενο χρέος το νέο καλλικρατικό δήμο. Οι δημότες προφανώς είχαν στο μυαλό τους το οικονομικό έλλειμμα που κληροδοτήθηκε στο νυν Δήμο Μεσσήνης από τον πρώην Δήμο Πεταλιδίου. Διαφθορά και πελατειακές σχέσεις μαζί με την αδιαφάνεια συγκροτούν τις επόμενες θέσεις της λίστας των προβλημάτων και ακολουθούν η υποσχαιολογία με την μη ικανοποιητική εξυπηρέτηση των δημοτών. Το 4% δε φάνηκε διατεθειμένο να απαντήσει.

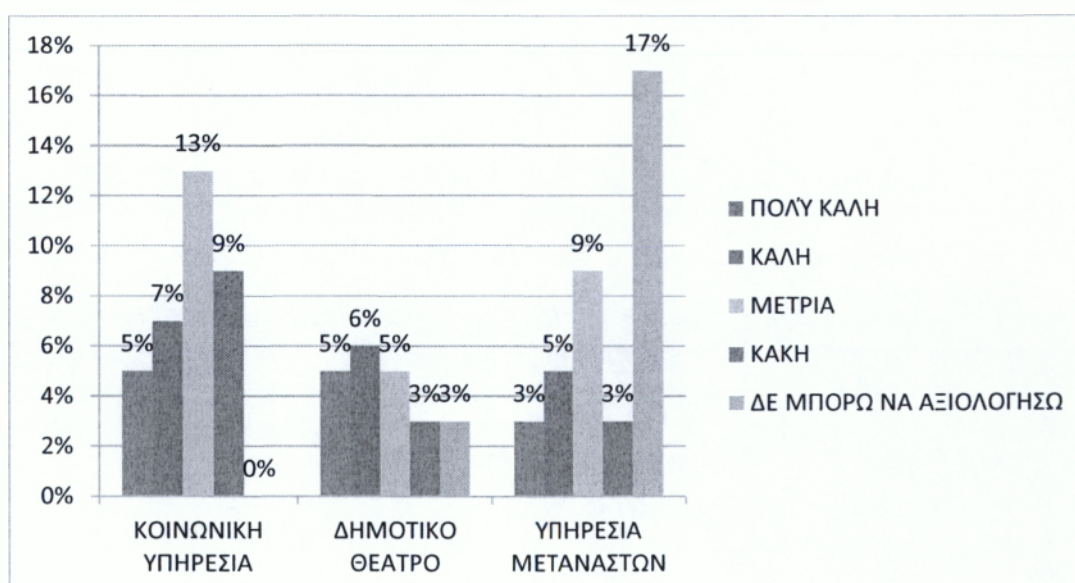
3.4.3. Ερώτηση 15: Αξιολογείτε την εξυπηρέτηση που είχατε από υπηρεσίες του Δήμου σας την τελευταία ζετία – πριν από τον «Καλλικράτη»

Ανάμεσα στις πιθανές απαντήσεις ο κόσμος επέλεξε να αξιολογήσει αρκετά θετικά όπως αποδεικνύεται στο παραπάνω γράφημα τα ΚΕΠ αποδεικνύοντας έτσι ότι η δημιουργία τους διευκόλυνε τους πολίτες στην επίλυση των υποθέσεών τους.

Η αξιολόγηση του Μητρώου είναι ιδιαίτερα καλή αν κρίνουμε από τις δύο πρώτες ράβδους, ενώ ακολουθεί η μέτρια κριτική και με πολύ μικρό ποσοστό η κακή.

Τη παρουσία της δημοτικής αστυνομίας ο κόσμος την αξιολογεί σε καλή και μέτρια κλίματα, ενώ στο ίδιο μέγεθος είναι ο χαρακτηρισμός πολύ κακής και ακολουθεί η πολύ καλή και το δεν μπορώ να αξιολογήσω.

Κάτι παρόμοιο με το παραπάνω διάγραμμα συμβαίνει και εδώ. Ο κόσμος δεν φαίνεται να είναι ιδιαίτερα ευχαριστημένος με τις παροχές της κοινωνικής υπηρεσίας

αν κρίνουμε ότι το μεγαλύτερο ποσοστό το κατέχει ο μέτριος χαρακτηρισμός και με διαφορά έρχεται η κακή αξιολόγηση. Χαμηλές επίσης είναι και οι μπάρες της πολύ καλής και καλής κριτικής.

Σε αυτή την ερώτηση πρέπει να αναλογιστούμε πως αρκετοί από τους παλιούς δήμους δεν διέθεταν δημοτικό θέατρο και όσοι από αυτούς είχαν τις κτηριακές υποδομές παρακολουθούσαν παραστάσεις κατά τους θερινούς μήνες όπου έκαναν περιοδείες θίασοι.

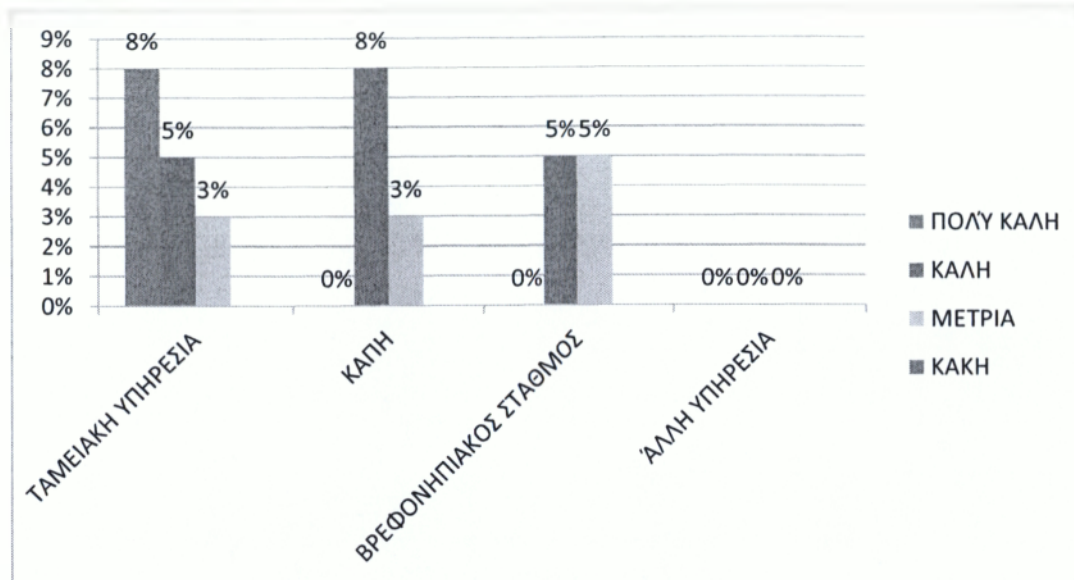
Το πρόβλημα με τους μετανάστες ήταν ένα από τα προβλήματα που ταλάνιζε τους καποδιστριακούς δήμους ειδικότερα το διάστημα πριν τη συγκομιδή του ελαιοκάρπου και της πατάτας. Αναμφισβήτητα αποτέλεσε καίριο μειονέκτημα για μικρούς πληθυσμιακά δήμους που δεν είχαν τη δυνατότητα να στελεχώσουν με προσωπικό την ανάλογη υπηρεσία.

Κατά πλειοψηφία οι πολίτες είναι δυσαρεστημένοι από τις δημοτικές αγορές που λειτουργούσαν κρίνοντας τις αρνητικά. Αυτό οφείλεται στην άσχημη οργάνωση που είχαν κάποιες και σε μερικές περιοχές ήταν και ανύπαρκτες.

Η τεχνική υπηρεσία έχει και αυτή άσχημη κριτική από τους πολίτες και αυτό είναι συνέπεια της έλλειψης οικονομικών πόρων ώστε να δυσκολεύονται να πραγματοποιηθούν νέα έργα.

Και εδώ οι κριτικές για την επιχείρηση ύδρευσης είναι μέτριες και κακές σε αξιολόγηση με σταθερά τα ποσοστά των διαβαθμίσεων ενώ το ίδιο συμβαίνει και στην υπηρεσία καθαριότητας.

Όσον αφορά την ταμειακή υπηρεσία των δήμων, ιδιαίτερα για τους μεγάλους που ήταν επαρκώς στελεχωμένοι παρατηρούμε πως οι συναλλασσόμενοι δεν κατέγραψαν παράπονα δυσaréσκειας.

Με πολύ μεγάλη διαφορά οι ερωτώμενοι φαίνονται να είναι πολύ ευχαριστημένοι με τις υπηρεσίες κοινωνικής πρόνοιας και συγκεκριμένα με το κέντρο ανοιχτής προστασίας ηλικιωμένων.

Αυτή η κοινωνική υπηρεσία ακριβώς επειδή εξυπηρετεί μια ευαίσθητη και τρυφερή ηλικία κρίνεται αυστηρά. Για το λόγο αυτό αξιολογήθηκε με καλή και μέτρια κριτική, δίνοντας αρκετά περιθώρια προόδου.

3.4.4. Ερώτηση 16: Αξιολογείτε την εξυπηρέτηση που είχατε από υπηρεσίες του Δήμου σας με την εφαρμογή του «Καλλικράτη»

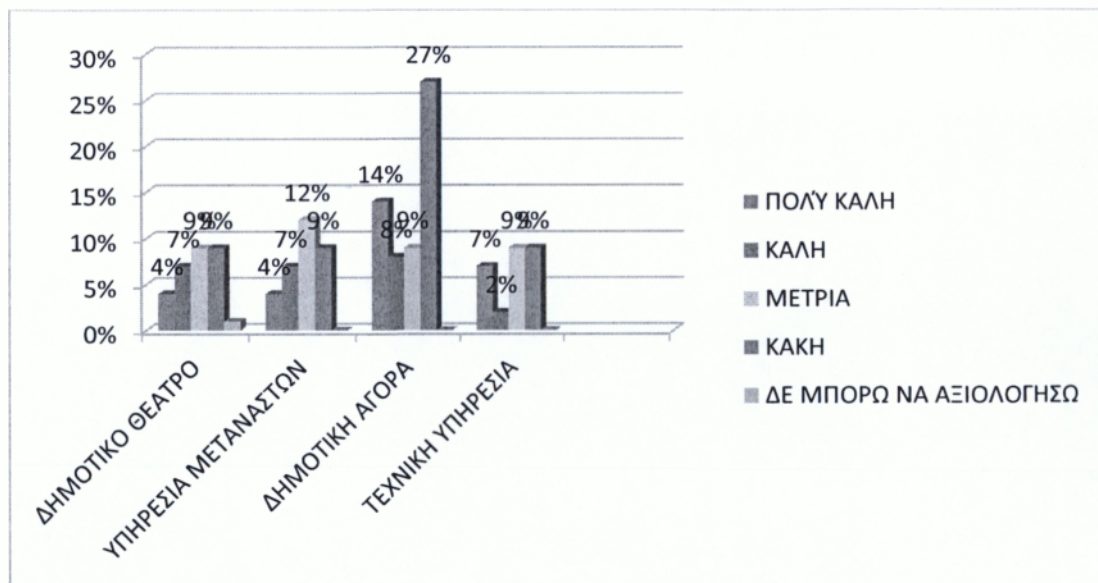

Και μετά την εφαρμογή του Καλλικράτη τα ΚΕΠ συνεχίζουν να αποσπούν θετικά σχόλια από τους πολίτες που τα χρησιμοποιούν για να διευθετήσουν τις υποθέσεις τους, αν και εξίσου μεγάλο ποσοστό πολιτών λόγω φόρτου εργασίας των υπαλλήλων δε δείχνει να' ναι ευχαριστημένο.

Το μητρώο του δήμου αποτελεί μια από τις πολυχρησιμοποιημένες υπηρεσίες από όλους σχεδόν τους δημότες και από το παραπάνω γράφημα προκύπτει πως είναι ικανοποιημένοι από αυτό.

Σε αυτό το γράφημα τα πράγματα είναι σαφώς πιο βελτιωμένα έναντι του γραφήματος προ Καλλικράτη. Η παρουσία της δημοτικής αστυνομίας ενισχύει το αίσθημα ασφάλειας και έτσι προκύπτει το παραπάνω αποτέλεσμα.

Θετικές εξελίξεις υπάρχουν και στην κοινωνική υπηρεσία που δείχνει να αναβαθμίζει τις παροχές της και τον κόσμο να επιβραβεύει αυτή τη προσπάθεια.

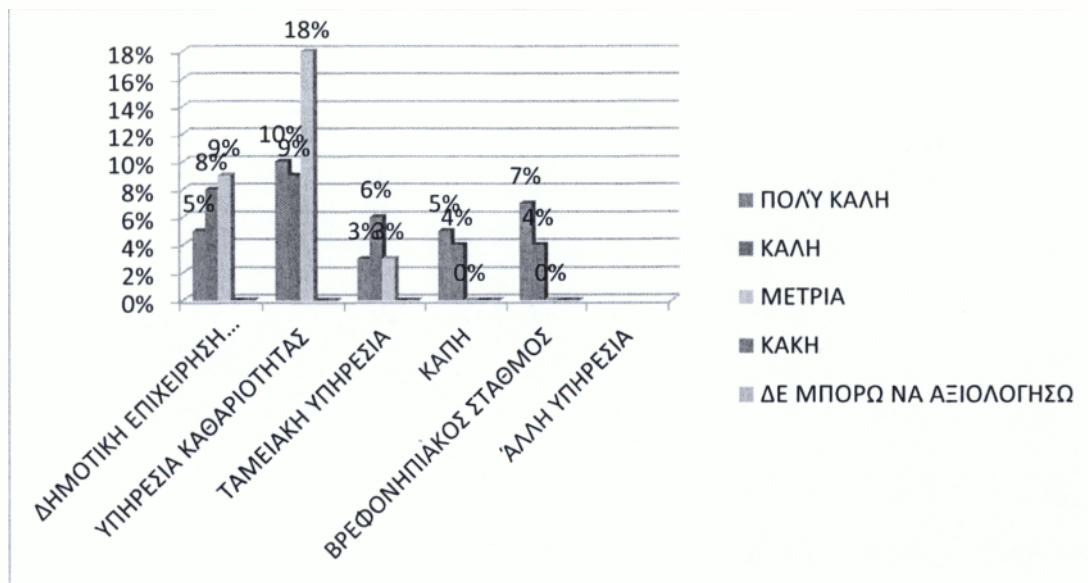

Οι τέχνες και ο πολιτισμός έχουν τη θέση που τους αξίζει στο νέο δήμο. Ο κόσμος επιζητούσε αυτή την αλλαγή στη ψυχαγωγία και τη προαγωγή του πνεύματος και της κουλτούρας.

Στασιμότητα παρουσιάζει και η υπηρεσία μεταναστών πράγμα που σημαίνει ότι η εκ νέου στελέχωσή της δεν είχε θετικά αποτελέσματα τόσο για τους μετανάστες όσο και για τον ίδιο το δήμο.

Στη περίπτωση των δημοτικών αγορών οι απόψεις δίστανται. Διακρίνουμε τη πλειοψηφία να έχει αρνητική γνώμη και ακολουθεί η θετικότερη άποψη. Είναι λογικό αυτό να συμβαίνει αν σκεφτούμε ότι σχεδόν όλες οι δημοτικές ενότητες απέκτησαν τελικά δημοτική αγορά που πληροί όλες τις προϋποθέσεις αλλά υπάρχει ακόμη η γραφειοκρατία για την έκδοση αδειών.

Η τεχνική υπηρεσία ακολουθεί την ίδια πορεία στη παροχή των υπηρεσιών της αν και ακόμη έχει πολύ δρόμο μέχρι να φτάσει το επιθυμητό επίπεδο με βάση την αξιολόγηση του κόσμου.

Μέτρια αξιολόγηση της προηγούμενης ερώτησης, μέτρια και τώρα. Δεν παρουσιάζονται βελτιώσεις στα μάτια του κόσμου που διατηρούν τα ίδια περίπου ποσοστά. Συνεχίζουν ακόμη οι πολίτες να είναι αυστηροί στο θέμα της καθαριότητας και της ευπρέπειας των κοινόχρηστων χώρων. Η επισκευσιμότητα αυξάνεται και μαζί αυξάνονται και οι απαιτήσεις καθαρό και βιώσιμο περιβάλλον.

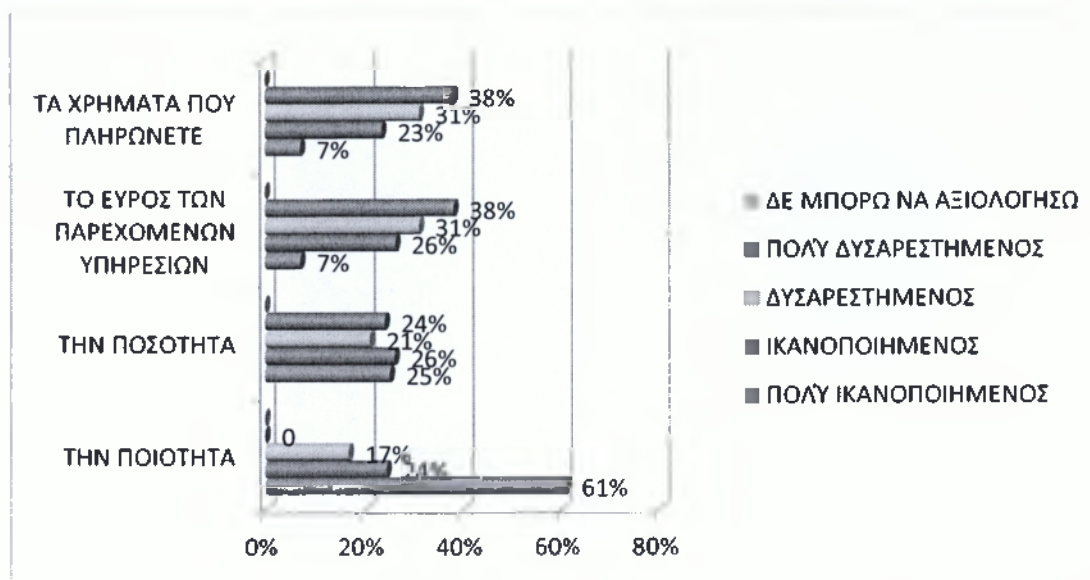
Στα ίδια περίπου επίπεδα κυμαίνεται με πριν και η ταμειακή υπηρεσία. Αυτό δεν είναι απαραίτητα κακό εφόσον δεν έχει μειωθεί η απόδοση και η ποιότητα των παροχών της.

Εδώ τα πράγματα διαφοροποιούνται λίγο, από τις θετικότερες αξιολογήσεις που είχε πριν ξαφνικά παρατηρείται μείωση στη θετική βαθμίδα. Αυτό οφείλεται στην κατάργηση κάποιων προγραμμάτων λόγω οικονομικής δυσκολίας να καλυφθούν από το δήμο και της μεγάλης ζήτησης που έχει επειδή αναγκάζεται να εξυπηρετεί περισσότερο κόσμο.

Υπάρχει και εδώ αύξηση της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών. Αν και τα κριτήρια είναι αυστηρά εφόσον πρόκειται για παιδιά. Οι ανάγκες βέβαια δεν καλύπτονται μόνο από μόνιμο προσωπικό που είναι ελάχιστο αλλά από υπαλλήλους με δίμηνη σύμβαση και παρά το ελάχιστο διάστημα παραμονής τους στην υπηρεσία έχουν αυξήσει το επίπεδο των παροχών.

- Δεν είχα ακόμη άμεση εμπειρία
Απαντήθηκε από τέσσερις δημότες

3.4.5. Ερώτηση 17: Αξιολογείτε συνολικά τις υπηρεσίες που σας παρέχονται από το δήμο σας σήμερα ως προς:

Οι πολίτες είναι ιδιαίτερα ικανοποιημένοι από τη ποιότητα των υπηρεσιών στο δήμο, πράγμα που σημαίνει προσεγμένη δουλειά και υπευθυνότητα του προσωπικού.

Ικανοποιημένοι φαίνονται να είναι και από τη ποσότητα οι πολίτες και αυτό σημαίνει σωστή οργάνωση του χρόνου και παραγωγικότητα από τους υπαλλήλους.

Όσον αφορά το εύρος των υπηρεσιών που παρέχουν εδώ διακρίνονται κάποια προβλήματα. Με μικρή διαφορά υπερέχει η μπάρα των ικανοποιημένων και αμέσως μετά των δυσαρεστημένων. Η εξήγηση για το παραπάνω διάγραμμα είναι μειωμένες αρμοδιότητες που είχαν μέχρι πριν μερικούς μήνες οι δήμοι λόγω των πολλών φορέων που υφίσταντο και η έλλειψη εξειδικευμένου προσωπικού κατάλληλο να στελεχώσει τις νέες υπηρεσιακές μονάδες.

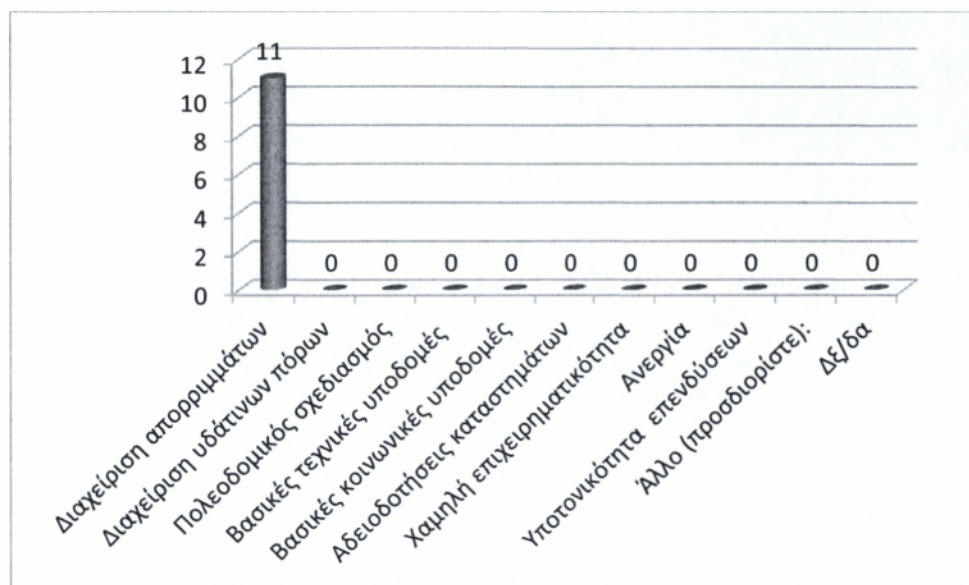
Σε αυτό το διάγραμμα η κοινή γνώμη μοιράζεται ανάμεσα στην δυσαρέσκεια και την ικανοποίηση για το κόστος των υπηρεσιών. Αρκετός ήταν ο κόσμος που διαμαρτυρόταν για τα αυξημένα δημοτικά τέλη, τα τέλη καθαριότητας, τα τέλη ηλεκτροφωτισμού και το ΤΑΠ. Όπως παρατηρούμε όμως κάποιος είναι πιο συγκαταβατικοί και θεωρούν τα ποσά αυτά ανάλογα με την προσφορά των υπηρεσιών και των αγαθών που τους παρέχονται.

✓ ΔΞ/ΔΑ

Πέντε (5) ερωτώμενοι δεν θέλησαν να απαντήσουν

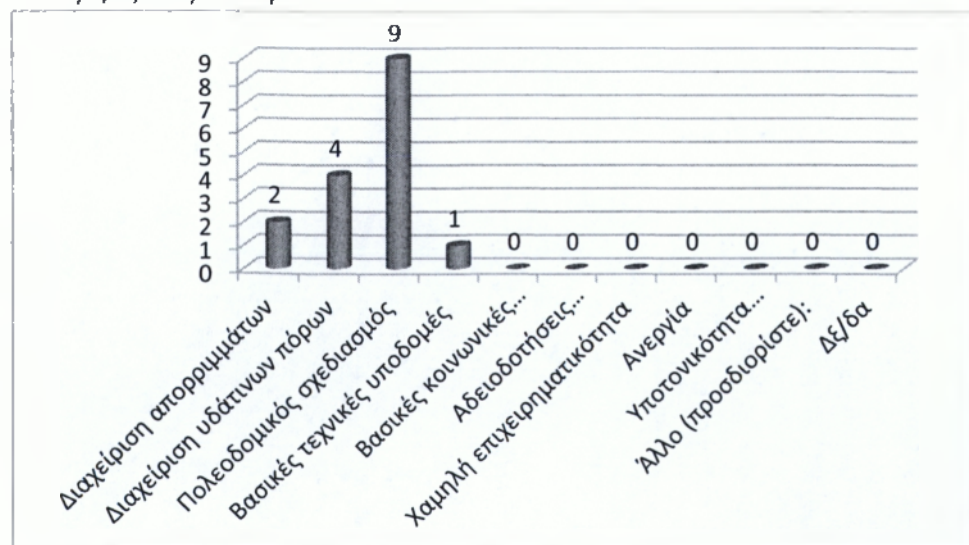
3.4.6. Ερώτηση 18: Ποια θεωρείτε ως τα κρίσιμα ζητήματα της περιοχής σας τα οποία θα πρέπει να αντιμετωπισθούν κατά προτεραιότητα από τη δημοτική αρχή;

Πρώτη προτεραιότητα

Οι σύγχρονες πρακτικές για τη διαχείριση των στερεών αποβλήτων³ υπαγορεύουν σχεδιασμό και υλοποίηση ολοκληρωμένων συστημάτων, με στόχο την διαχείριση και εξοικονόμηση φυσικών πόρων και ενέργειας. Είναι σημαντική η πρόληψη της παραγωγής αποβλήτων, η ανακύκλωση και η μείωση των επικίνδυνων συστατικών των αποβλήτων.

Δεύτερη προτεραιότητα

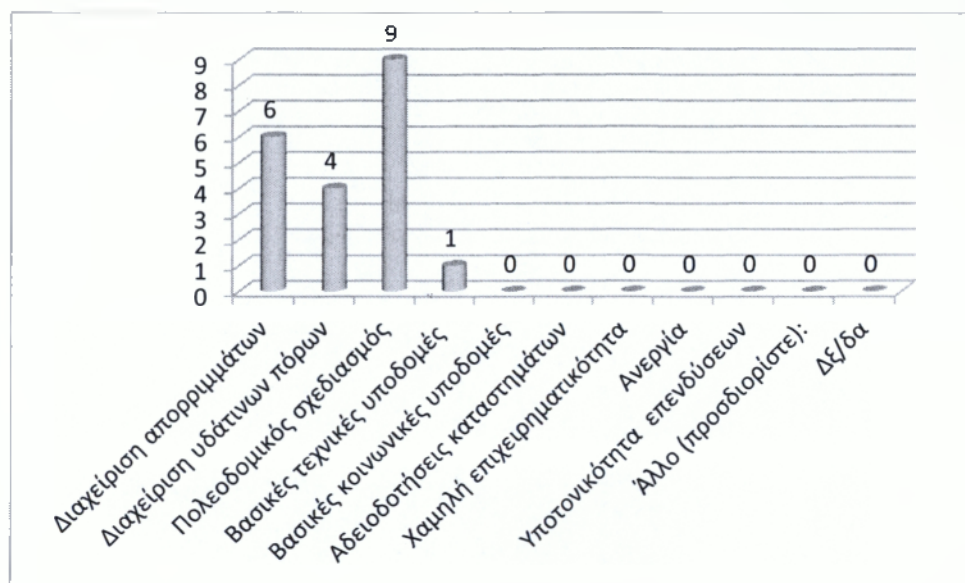

³ <http://www.minenv.gr/anakyklosi/general/general.html>

Ο πολεοδομικός σχεδιασμός που επηρεάζει την ανάπτυξη του χώρου, επηρεάζει άμεσα και την ανάπτυξη των κοινωνικό - οικονομικών χαρακτηριστικών του νοικοκυριού. Στόχος του είναι να ικανοποιήσει τις ανάγκες του νοικοκυριού και να αναβαθμίσει την ποιότητα ζωής του.⁴

Τρίτη προτεραιότητα

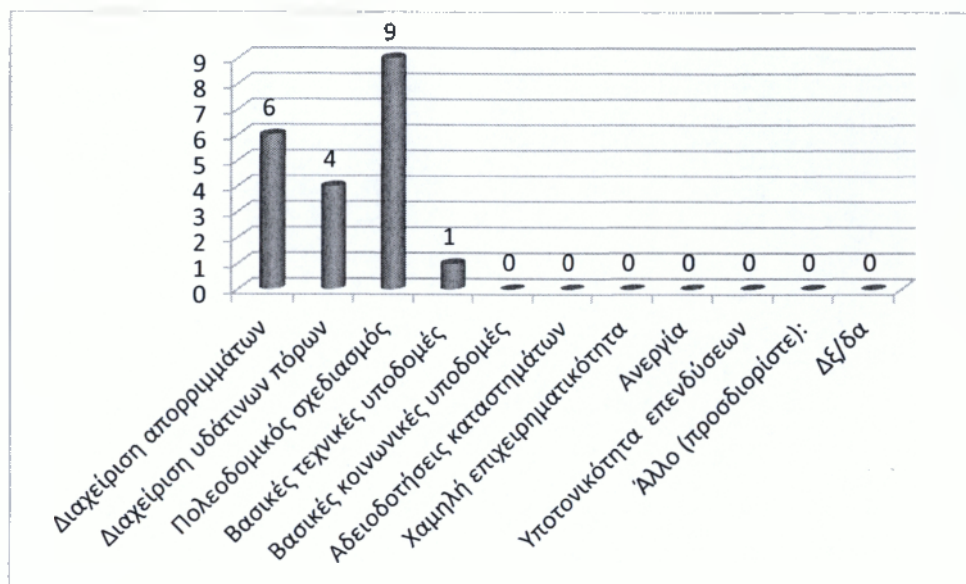

Ο πολεοδομικός σχεδιασμός⁵ περιλαμβάνει ένα σύνολο τεχνικών, οικονομικών, κοινωνικών και διοικητικών μέτρων που έχουν ως στόχο μια αρμονική λογική και ανθρώπινη ανάπτυξη των πόλεων. Ακόμη διακρίνεται σε τρεις βασικές κατευθύνσεις: την πολιτική, την τεχνική και την νομική.

⁴ Οι πληροφορίες για το πολεοδομικό σχεδιασμό πάρθηκαν από τον κ. Κούβελα Δ. Πολιτικό Μηχανικό Τεχνικής Υπηρεσίας και τη κ. Κουρούπη Γ. Αρχιτέκτονα

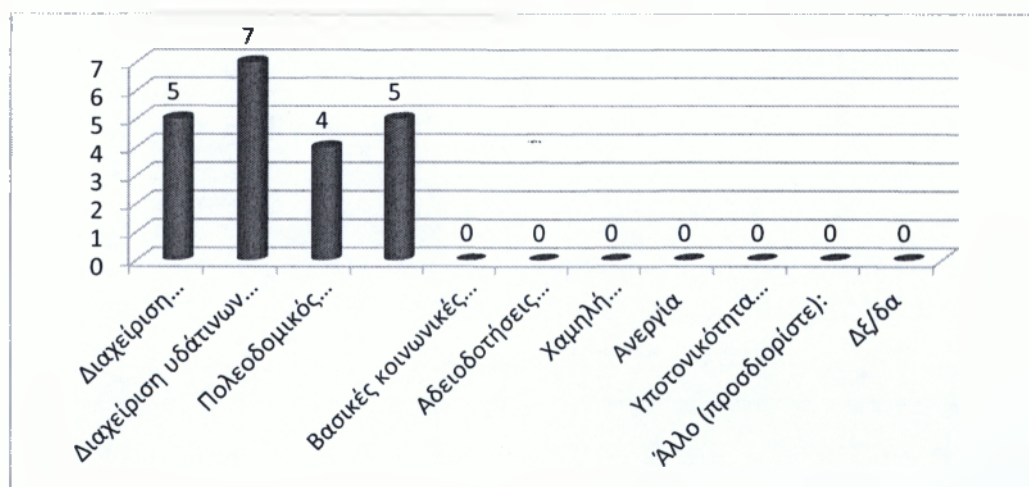
⁵ <http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A0%CE%BF%CE%BB%CE%B5%CE%BF%CE%B4%CE%BF%CE%BC%CE%AF%CE%B1>

Τέταρτη προτεραιότητα

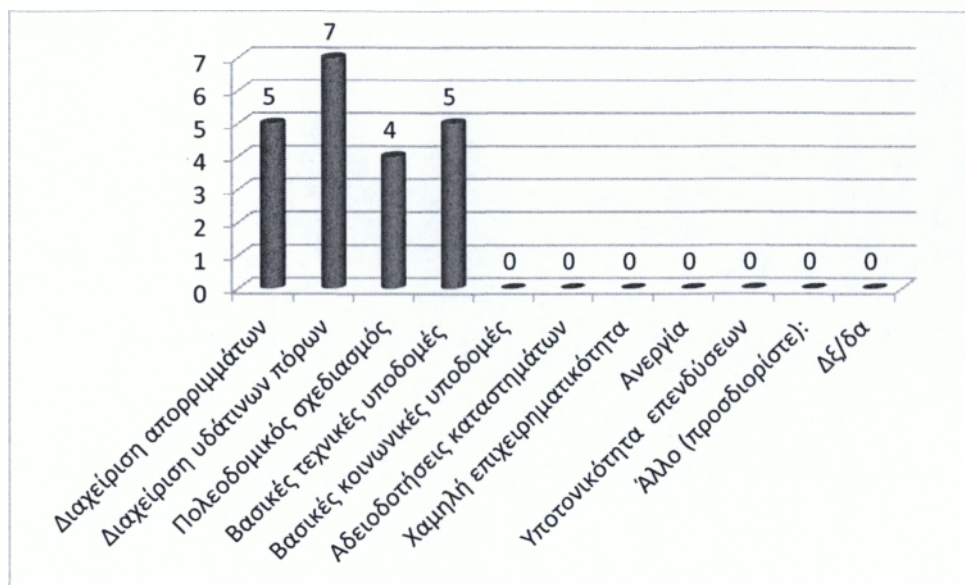

Ο κάθε πολίτης μπορεί να συμμετέχει στη διαδικασία πολεοδομικού σχεδιασμού με ενημέρωση για τις εξελίξεις στο δήμο, λαμβάνοντας μέρος στις δημοτικές συνεδριάσεις. Η συμμετοχή αλλά και η υποβολή προτάσεων θα επηρεάσουν το μέλλον του τόπου.

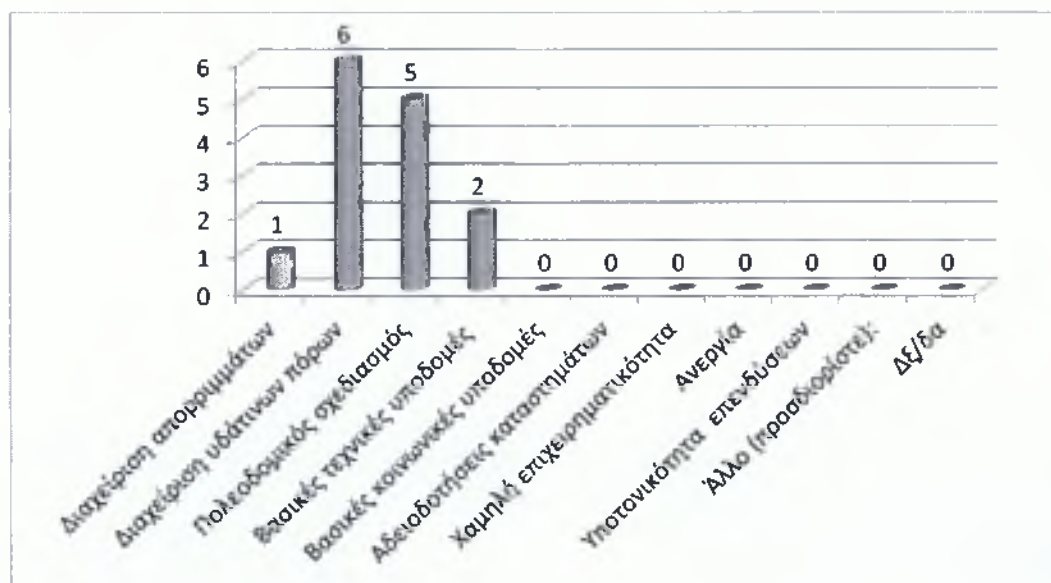
Πέμπτη προτεραιότητα

Παρά το γεγονός ότι παρατηρείται αφθονία του νερού στη φύση, υπάρχουν πολλά προβλήματα σε σχέση με τη διαχείρισή του. Η κακή διαχείριση έχει να κάνει με την εντατικοποίηση των αρδευτικών καλλιεργειών στη γεωργία και τις αποστραγγίσεις υδροτόπων, με τη ρύπανση των λιμνών, των ποταμιών και των υπόγειων υδάτων και με την καθημερινή σπατάλη στην οικιακή χρήση.

Έκτη προτεραιότητα

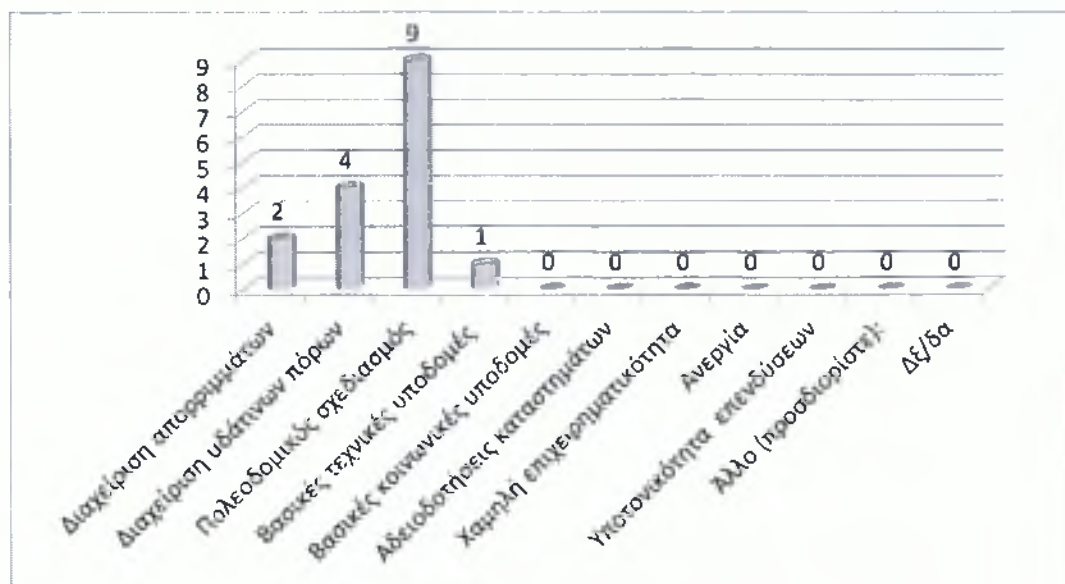
Η έλλειψη νερού είναι πιθανό να αποτελέσει ανασταλτικό παράγοντα για την κοινωνική, οικονομική και περιβαλλοντική ανάπτυξη, για το λόγο αυτό πρέπει να υιοθετηθεί η λογική διαχείριση των υδατικών πόρων. Το ζητούμενο σήμερα είναι να ληφθούν μακροπρόθεσμα μέτρα αντιμετώπισης της λειψυδρίας.

Έβδομη προτεραιότητα

Στις περισσότερες των περιπτώσεων οι διαφορετικοί υδάτινοι πόροι, γεωτρήσεις, λίμνες, ποτάμια βρίσκονται σε μεγάλες αποστάσεις μεταξύ τους, πράγμα που καθιστά δύσκολη την επικοινωνία και τη διαχείριση τους. Ένας επί πλέον λόγος δυσκολίας της διαχείρισης των υδάτινων πόρων είναι η δυσκολία που συνήθως υπάρχει στην

πρόσβαση. Συνήθως βρίσκονται σε απομακρυσμένες περιοχές στις οποίες δεν υπάρχουν δρόμοι και είναι πολύ δύσκολη η επικοινωνία των πηγών αυτών. Ακόμη οι καταναλωτές αλλά και η διαχειρίζουσα αρχή σε κάθε περίπτωση βρίσκονται συνήθως μακριά από τους υδάτινους πόρους.

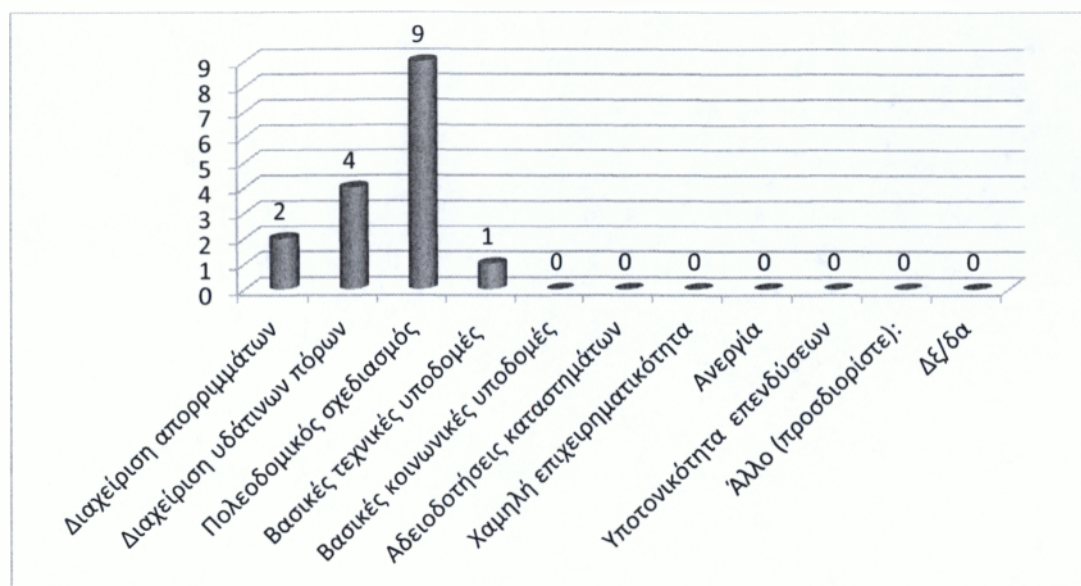
Όγδοη προτεραιότητα

Το νέο ΓΠΣ του Ν. 2508/97⁶ είναι διευρυμένο και περιλαμβάνει ολόκληρη την εδαφική περιφέρεια ενός Δήμου. Μετά τη πρώτη διεύρυνση των δήμων με το Πρόγραμμα Καποδίστριας, γίνεται αντιληπτό ότι το νέο ΓΠΣ άλλαξε χαρακτήρα και μετασηματίστηκε σε ένα τοπικό χωροταξικό σχέδιο στην περιοχή του ΟΤΑ. Αντίστοιχα σχέδια με τα νέα ΓΠΣ είναι και τα ΣΧΟΟΑΠ με τη μόνη διαφορά ότι στην περίπτωση των ΣΧΟΟΑΠ η έδρα του Δήμου έχει πληθυσμό μικρότερο των 2.000 κατοίκων.

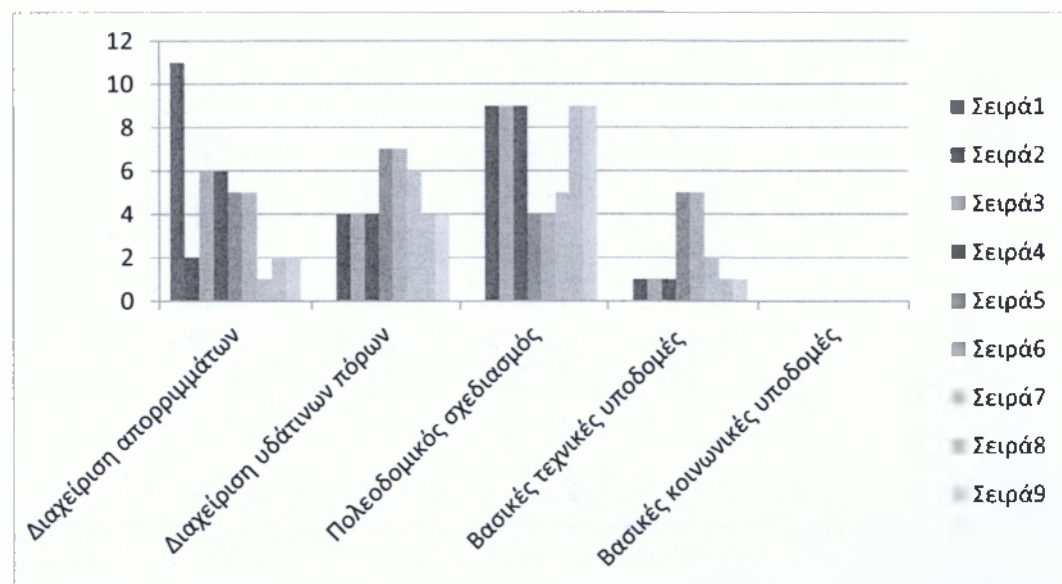
⁶ <http://www.vpeka.gr/Default.aspx?tabid=379>

Ένατη προτεραιότητα

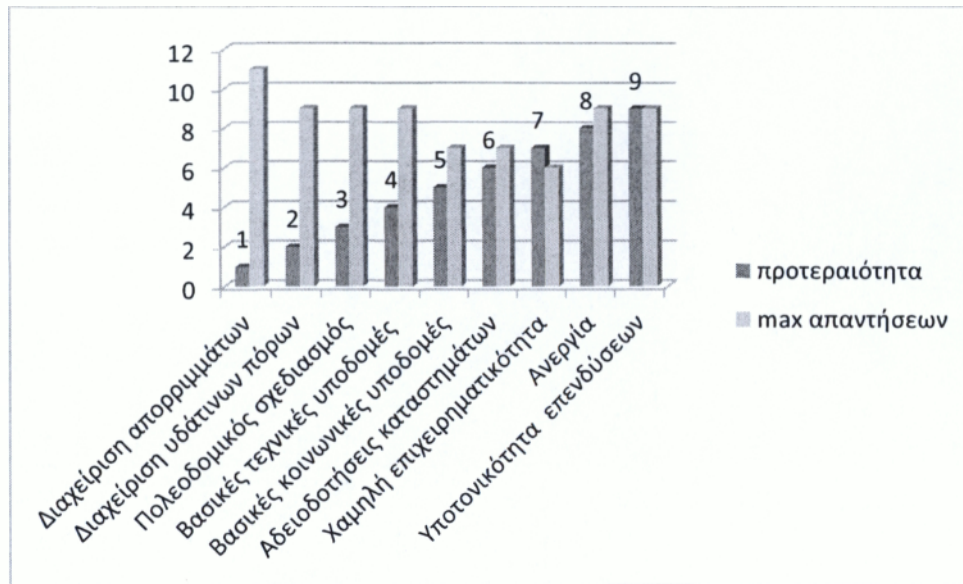
Πολεοδομικός σχεδιασμός ως δραστηριότητα είναι σχετικά πρόσφατη επιστήμη καθώς δημιουργήθηκε για αντιμετωπίσει τις μεγάλες αστικές συγκεντρώσεις των πόλεων μετά την βιομηχανική επανάσταση.

Απαντήσεις για προτεραιότητες από 1-9

Με τις απαντήσεις που δόθηκαν καλύφθηκαν οι τέσσερις πρώτες προτεραιότητες ενώ με διαφορά έναντι των άλλων είναι στη κορυφή η διαχείριση των απορριμμάτων. Η διαχείριση των αστικών στερεών απορριμμάτων αποτελεί σήμερα ένα από τα πλέον σημαντικά περιβαλλοντικά ζητήματα, σε εθνικό αλλά και διεθνές επίπεδο, καθώς η διάθεσή τους συνιστά ένα από τα πλέον οξυμένα προβλήματα των αστικών κέντρων, τόσο στις προηγμένες, όσο και στις αναπτυσσόμενες χώρες.

Προτεραιότητες με βάση το μέγιστο αριθμό απαντήσεων

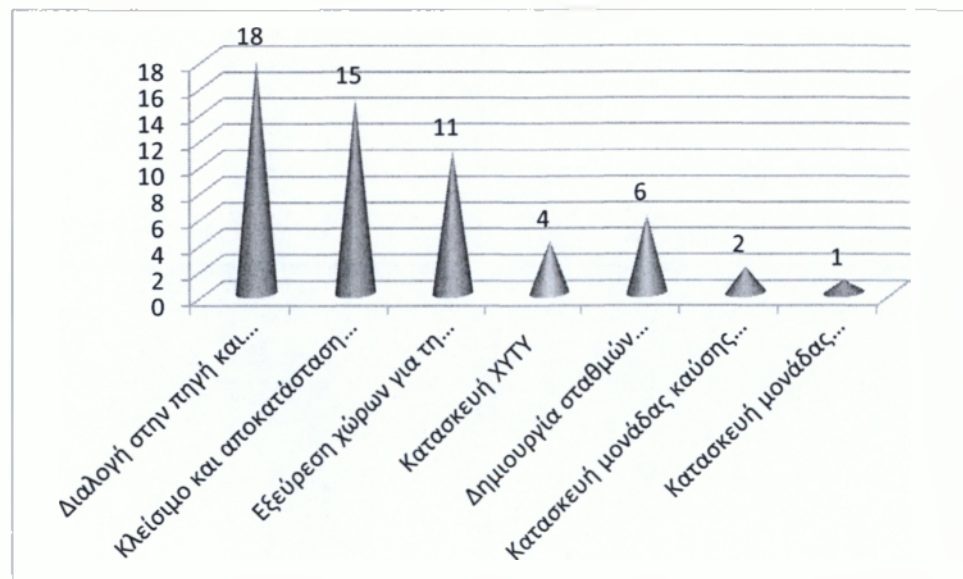

Το μέλλον της διαχείρισης των απορριμμάτων βρίσκεται στην ανακύκλωση και ανάκτηση των υλικών, σε πρακτικές μείωσης και πρόληψης της παραγωγής αποβλήτων.

Ο αυξανόμενος πληθυσμός αλλά και η άνοδος του βιοτικού επιπέδου προκαλεί την συνεχώς αυξανόμενη ζήτηση νερού με αποτέλεσμα την υπερ-χρησιμοποίηση των υπαρχόντων πηγών νερού αλλά και την αναζήτηση νέων.

3.4.7. Ερώτηση 19: Ποιες προτεραιότητες θα πρέπει να θέσει το Δημοτικό Συμβούλιο στα θέματα διαχείρισης των απορριμμάτων;

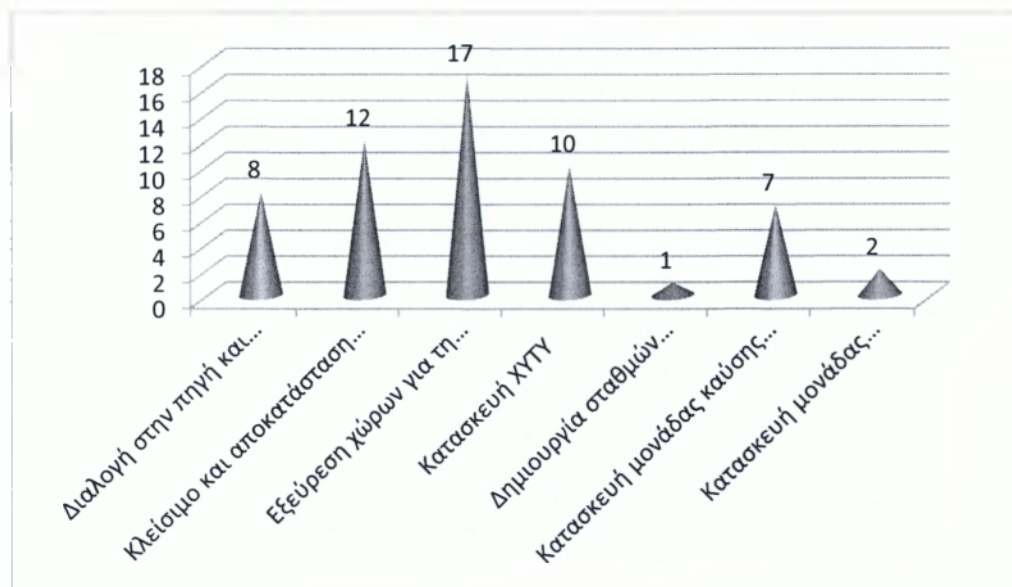
Πρώτη προτεραιότητα

Με μεγάλη διαφορά ο κόσμος θέλει η δημοτική αρχή να προωθήσει προγράμματα ανακύκλωσης. Συνεπώς αντιλαμβανόμαστε πως υπάρχει ευαισθητοποίηση για το περιβάλλον και την επαναχρησιμοποίηση των άλλοτε άχρηστων υλικών σε νέα αγαθά. Η ανακύκλωση αποτελεί ένα από τα στάδια της ολοκληρωμένης διαχείρισης απορριμμάτων.

Το πρώτο και σημαντικότερο βήμα πριν την ανακύκλωση είναι η πρόληψη που σημαίνει ότι μειώνουμε και περιορίζουμε τα σκουπίδια μας όσο το δυνατόν περισσότερο, χρησιμοποιούμε ξανά και δεν πετάμε απερίσκεπτα και χαρίζουμε ότι δεν είναι χρήσιμο ή δεν χρειαζόμαστε πια.

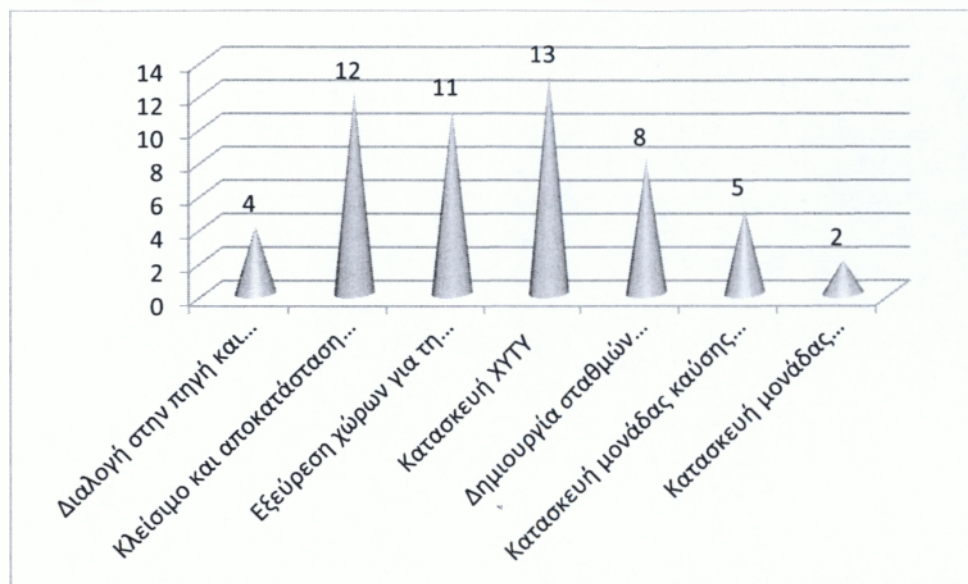
Δεύτερη προτεραιότητα

Η ανακύκλωση δεν είναι πανάκεια. Η διαχείριση των αποβλήτων πρέπει να γίνεται έχοντας ως προτεραιότητα: τη μείωση της ανεξέλεγκτης απόρριψης των απορριμμάτων, την επαναχρησιμοποίηση όπου μπορεί να εφαρμοστεί, την ανακύκλωση ή την ανάκτηση ενέργειας, και την τελική διάθεση των υπολειμμάτων των αποβλήτων από κάθε είδους επεξεργασία σε χώρους υγειονομικής ταφής απορριμμάτων (Χ.Υ.Τ.Α). Σύμφωνα και με όσα ορίζει η ΚΥΑ 29407/3508 για την υγειονομική ταφή των αποβλήτων, δεν επιτρέπεται η διάθεση σε ΧΥΤΑ αποβλήτων που δεν έχουν υποστεί επεξεργασία. Έτσι θεωρείται επιτακτική ανάγκη η εύρεση χώρου για τη διάθεση των υπολειμμάτων.⁷

⁷ <http://www.eedsa.gr/Contents.aspx?CatId=96>

Τρίτη προτεραιότητα

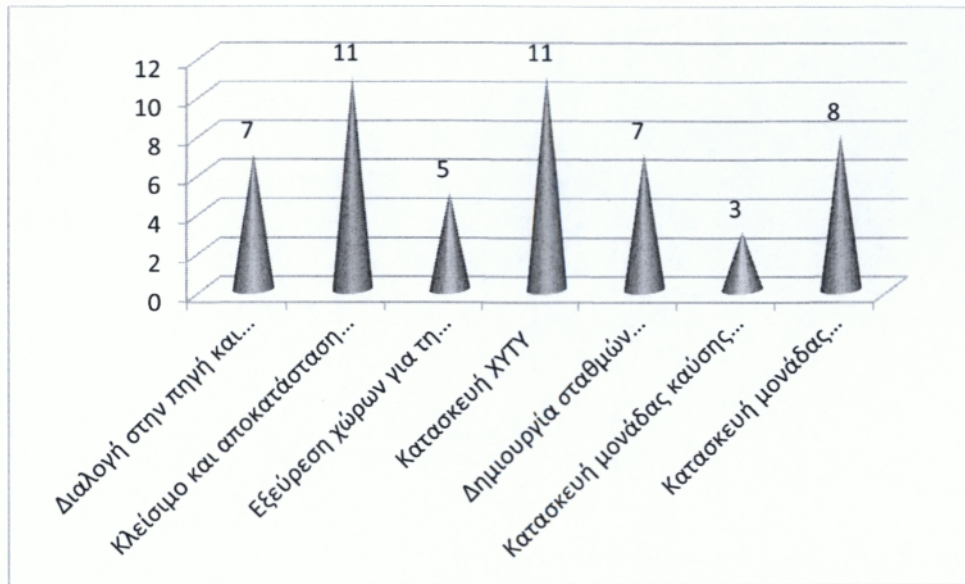
Με εμφανή την άποψη του κόσμου για δημιουργία ΧΥΤΥ⁸ σαν πρώτη προτεραιότητα σηματοδοτούνται τα εξής: Επιλογή και αναζήτηση κατάλληλων χώρων ταφής που είναι ένα ευαίσθητο ζήτημα που προκαλεί, σχεδόν πάντα, τη σφοδρή αντίδραση των κατοίκων της επιλεγείσας περιοχής και μόνιμο πρόβλημα για την τοπική αυτοδιοίκηση. Είναι φυσιολογικό οι πολίτες να είναι επιφυλακτικοί ή και εχθρικοί σε τέτοιες αποφάσεις, καθώς, τις περισσότερες φορές, απουσιάζει οποιαδήποτε ενημέρωση και προηγούμενος σχεδιασμός. Αυτή η εχθρική αντιμετώπιση έχει σαν αποτέλεσμα, τα κριτήρια χωροθέτησης ενός ΧΥΤΥ⁹ να είναι μόνο η απόσταση από οικισμούς και η απόκρυψη από οδικά δίκτυα. Τα κριτήρια που θα έπρεπε να τίθενται πραγματικά είναι διαφορετικά και σημαντικά όπως η σύσταση και η κλίση του εδάφους, το υπόβαθρο, ο υδροφόρος ορίζοντας, η πρόσβαση στο χώρο, κλπ.

⁸ Με τη μέθοδο αυτή τα απορρίμματα δεν πετιούνται ανεξέλεγκτα στο χώμα αλλά (συμπιέζονται και διασταυρώνονται) τοποθετούνται σε ειδικούς λάκκους, τα κύτταρα. Όταν το κύτταρο γεμίσει, πρέπει να καλυφθεί με χώμα για να αποφεύγεται η δημιουργία δυσάρεστων οσμών και να μην έρχονται σε επαφή με τα σκουπίδια άνθρωποι, ζώα και πτηνά. Ο χώρος που δέχεται τα απορρίμματα με αυτόν τον τρόπο είναι επιστρωμένος με κατάλληλο υλικό που αποτρέπει τη διαρροή του εκκρίματος, δηλαδή των υγρών που παράγουν τα απόβλητα όταν αποσυντίθενται, στα υπόγεια νερά και το έδαφος. Το πιο σημαντικό στοιχείο είναι ότι στο ΧΥΤΥ δεν αποθέτουμε όλα τα απορρίμματα.

⁹ <http://www.skorpialogia.com/forum/13-Διάφορα/2469-Τι-είναι-ο-ΧΥΤΥ.html>

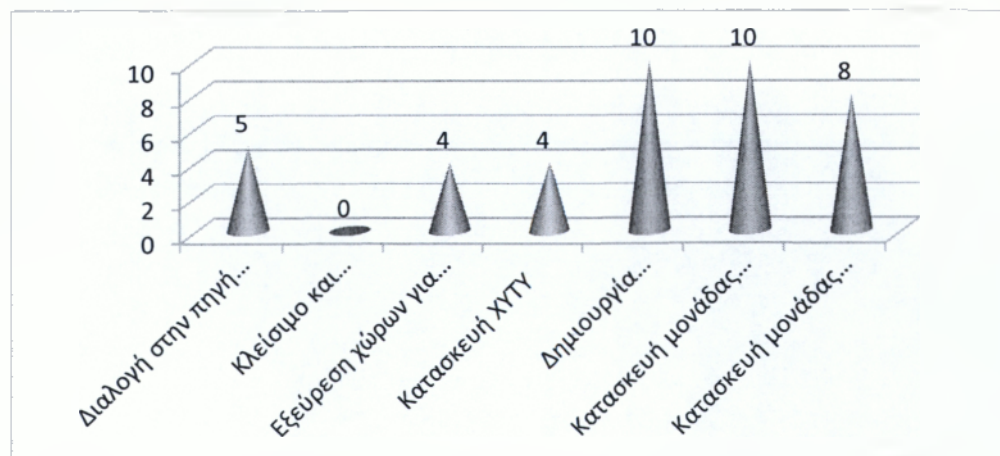
Τέταρτη προτεραιότητα

Σύμφωνα με τις οδηγίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης το πρώτο εξάμηνο του 2011 θα έκλειναν οι ΧΑΔΑ της χώρας και εφτακόσιοι θα αποκαθίσταντο με δεσμευμένους πόρους από το ΕΣΠΑ. «Το συνολικό πρόγραμμα για την παύση λειτουργίας των ΧΑΔΑ που περιλαμβάνει: Αξιοποίηση χώρων υγειονομικής ταφής που λειτουργούν ή θα τίθενται σταδιακά σε λειτουργία επειδή ολοκληρώνεται η κατασκευή τους, ενίσχυση της ανακύκλωσης, επιτάχυνση της εφαρμογής των προβλέψεων των περιφερειακών σχεδιασμών για ολοκληρωμένη διαχείριση των απορριμμάτων».¹⁰

Η κατασκευή ΧΥΤΥ αποτελεί προϋπόθεση για τη μόνιμη επίλυση του προβλήματος της ανεξέλεγκτης εναπόθεσης απορριμμάτων. Η σωστή λειτουργία ενός ΧΥΤΥ προϋποθέτει διαλογή των απορριμμάτων και προώθηση προς ανακύκλωση υλικών όπως το γυαλί, το χαρτί και το αλουμίνιο καθώς και η απομάκρυνση επικίνδυνων και τοξικών απορριμμάτων.

Πέμπτη προτεραιότητα

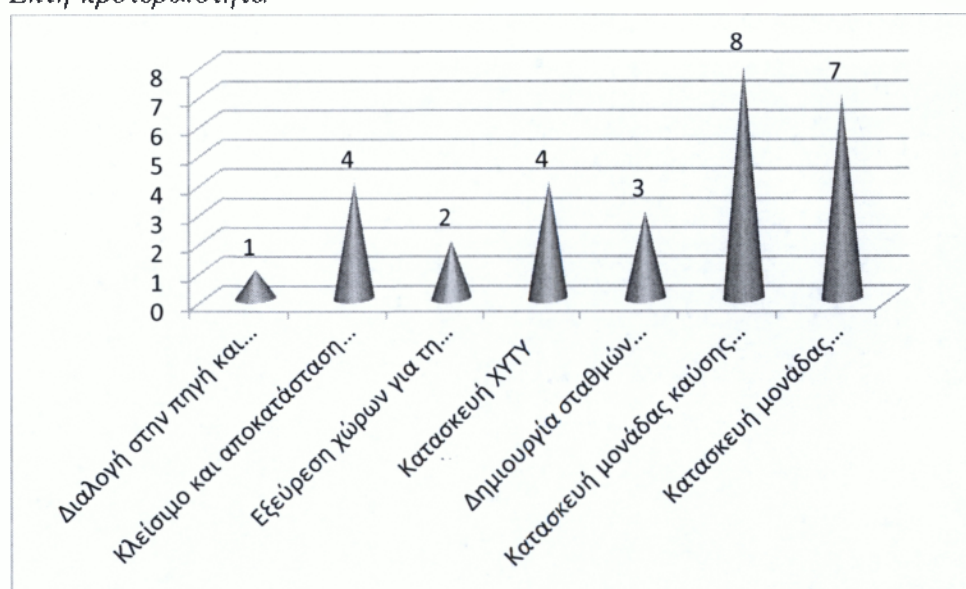

¹⁰ http://news.kathimerini.gr/4dcgi/_w_articles_ell_1_22/12/2010_426483

Οι σταθμοί μεταφόρτωσης είναι γνωστοί γι' αυτό και δεν μπήκαν στις πρώτες επιλογές των πολιτών. Σε έναν Σταθμό Μεταφόρτωσης Απορριμμάτων¹¹ προσέρχονται τα απορριμματοφόρα των Δήμων μιας ευρύτερης περιοχής που βρίσκονται σε μικρή απόσταση από τον εκάστοτε Σ.Μ.Α.¹² και απορρίπτουν το φορτίο τους σε ειδικά διαμορφωμένους, ανάλογα με το μέγεθος, υποδοχείς. Μέσω των υποδοχέων, τα απορρίμματα καταλήγουν σε ειδικά απορριμματοκιβώτια μέσα στα οποία επανασυμπίεζονται από ειδικούς συμπιεστές μειώνοντας σημαντικά τον όγκο τους. Στη συνέχεια, τα απορριμματοκιβώτια μεταφέρονται με ειδικά οχήματα στους χώρους τελικής διάθεσης (χώρος υγειονομικής ταφής απορριμμάτων - Χ.Υ.Τ.Α., εργοστάσιο ανακύκλωσης, εργοστάσιο καύσης).

Η λιπασματοποίηση αποσκοπεί στη καταστροφή παθογόνων – ανεπιθύμητων οργανισμών τα οποία βρίσκονται στα στερεά απορρίμματα και στη διατήρηση του θρεπτικού επιπέδου του οργανικού υλικού σε υψηλά επίπεδα, ώστε το compost που θα παραχθεί να ωφελήσει τη γονιμότητα του εδάφους.

Εκτη προτεραιότητα

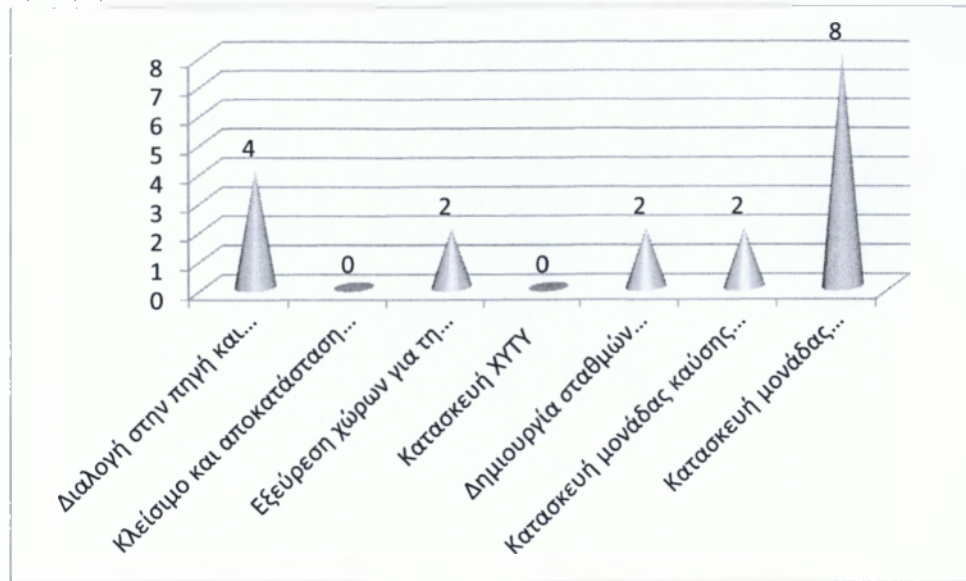
Η κατασκευή μονάδας καύσης απορριμμάτων¹³ είναι παλιά μέθοδος διαχείρισης απορριμμάτων. Διαφέρει όμως από τη σύγχρονη αποτέφρωση, που εφαρμόζεται την τρέχουσα περίοδο στην Ευρώπη, όσο διαφέρουν οι χωματερές από τους χώρους υγειονομικής ταφής υπολειμμάτων (ΧΥΤΥ).

¹¹ Ο Σταθμός Μεταφόρτωσης Απορριμμάτων (Σ.Μ.Α.) είναι ο σταθμός μαζικής συγκέντρωσης απορριμμάτων από ένα αστικό κέντρο και την μεταφορά τους με άλλο μέσο προς τον τελικό χώρο διάθεσης.

¹² http://www.diaamath.gr/?page_id=308

¹³ <http://www.e-telescope.gr/el/energy-and-environment/247-waste-incineration>

Εβδομη προτεραιότητα

Στις τελευταίες θέσεις έρχεται η μονάδα λιπασματοποίησης στις προτιμήσεις των δημοτών. Εφαρμόστηκε σε διπλανό δήμο (Καλαμάτας) και επεξεργάζεται το σύνολο της ποσότητας των αστικών απορριμμάτων. Η παραγωγική διαδικασία μειώνει σημαντικά την ποιότητα των απορριπτόμενων υλικών στο χώρο ταφής απορριμμάτων. Η λιπασματοποίηση¹⁴ (κομποστοποίηση ή βιοσταθεροποίηση) είναι μία ρυθμιζόμενη διάσπαση ή αδρανοποίηση των οργανικών ενώσεων των απορριμμάτων, από την οποία σε τελική φάση προκύπτουν με τη βοήθεια μικροοργανισμών:

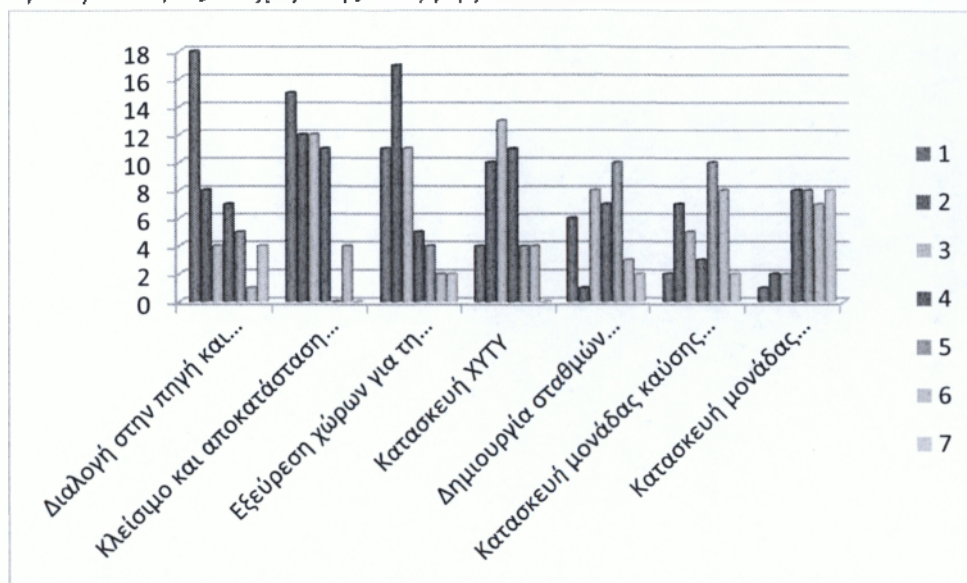
- Χούμους (humus), δηλ. κομπόστ, καθώς επίσης CO₂ και H₂O (στην περίπτωση αερόβιας).
- CH₄ (μεθανογένεση), καθώς επίσης CO₂ και λάσπη (στην περίπτωση αναερόβιας).

➤ ΔΞ/δα

Τέσσερα άτομα επέλεξαν αυτή την απάντηση

¹⁴ http://www.enveng.tuc.gr/Downloads/mp338/Shmeiwseis_kompostopoihsh.pdf

Προτεραιότητες διαχείρισης απορριμμάτων

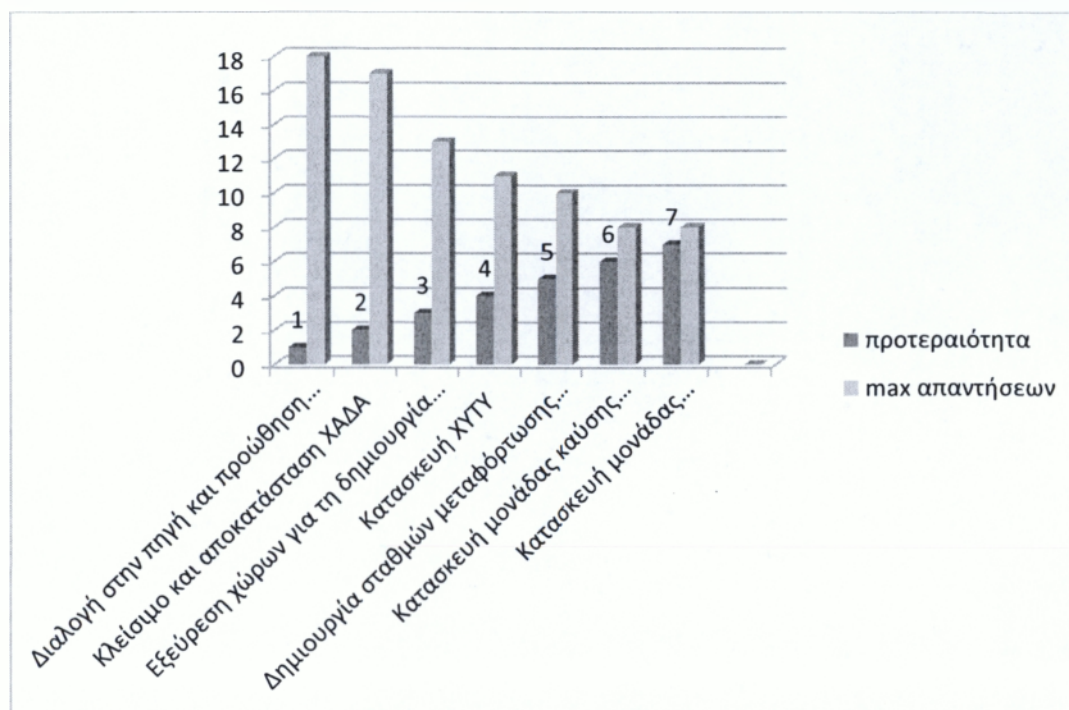
Η διαλογή στην πηγή είναι ο διαχωρισμός των απορριμμάτων στο σημείο της παραγωγής τους με σκοπό τη ξεχωριστή συλλογή και ανακύκλωση τους. Σημείο παραγωγής είναι το σπίτι μας, η δουλειά μας, τα καταστήματα, τα εμπορικά κέντρα κ.λ.π. Απαιτεί δηλαδή την εμπλοκή του καθενός μας στη διαλογή των υλικών σε όποιο σημείο αυτά παράγονται, με στόχο να έχουμε την αποδοτική ανακύκλωση τους.

Τα προβλήματα που επικεντρώνονται στα αστικά απορρίμματα αφορούν κυρίως στην υπερσυγκέντρωση του πληθυσμού σε περιοχές με περιορισμένους ή και καθόλου ΧΥΤΑ, στην έλλειψη ενός συγκεκριμένου σχεδιασμού, στην ανάγκη αντιμετώπισης των επιπτώσεων από τα υγρά (στραγγίσματα) και τα αέρια (βιοαέριο) απόβλητα, στους χώρους απόθεσης σκουπιδιών χωρίς υποδομή και βέβαια στο ζήτημα της άμεσης συμμόρφωσης με τις κοινοτικές οδηγίες. Έτσι τα ολοκληρωμένα συστήματα διαχείρισης αστικών απορριμμάτων πρέπει να ξεκινούν από την διαλογή στην πηγή και να συνεχίζονται μέχρι τα Κέντρα Διαλογής Ανακυκλώσιμων Υλικών (ΚΔΑΥ),¹⁵ στις μονάδες επεξεργασίας-αξιοποίησης και στην τελική διάθεση υπολειμμάτων σε ΧΥΤΥ.

¹⁵ <http://www.minenv.gr/anakyklosi/v.menu/siskeuasies/KDAY.html>

Τα Κέντρα Διαλογής Ανακυκλώσιμων Υλικών (Κ.Δ.Α.Υ.) είναι εγκαταστάσεις όπου με συνδυασμό μεθόδων μηχανικής – χειρονακτικής διαλογής, διαχωρίζονται μικτά ρεύματα αποβλήτων συσκευασίας, τα οποία προέρχονται από διαλογή στην πηγή και ακολούθως πραγματοποιείται αναβάθμιση και δεματοποίηση των διαχωρισθέντων υλικών ανάλογα με τις απαιτήσεις της αγοράς.

Προτεραιότητες με βάση το μέγιστο αριθμό απαντήσεων

Η διαλογή στην πηγή ενός υλικού ή ομάδας ανακυκλώσιμων υλικών δίνει τη δυνατότητα ανάκτησης χρήσιμων-εμπορεύσιμων υλικών σε σχετικά καθαρή μορφή και ευνοεί την αξιοποίηση των απορριμμάτων ως πρώτων υλών σε βιομηχανικές μονάδες.

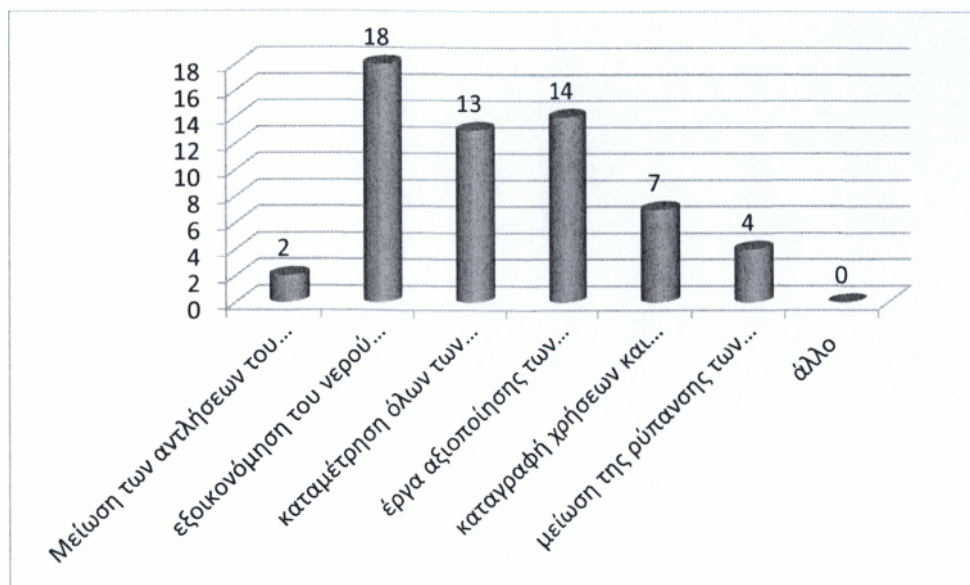
Τα ανακυκλώσιμα υλικά διαχωρίζονται στο νοικοκυριό και συλλέγονται από χωριστό δίκτυο συλλογής. Μεταφέρονται σε βιομηχανική μονάδα χειροδιαλογής / δεματοποίησης (ανάλογη μονάδα λειτουργεί και στη Καλαμάτα) και στη συνέχεια πωλούνται στο εμπόριο πρώτων υλών.

Η παραθαλάσσια χωματερή του Δήμου Μεσσήνης στα Λιμενικά παρουσιάζει εικόνα εγκατάλειψης, με τους σωρούς των σκουπιδιών να είναι εκτεθειμένοι χωρίς να σκεπάζονται με χώμα να και υπάρχει ικανός όγκος για κάτι τέτοιο. Πρόσφατα (20-09-2011) προκηρύχθηκε διαγωνισμός για την αποκατάσταση του ΧΑΔΑ που δεν είναι τίποτε περισσότερο από την κάλυψη των απορριμμάτων με χώμα. Ενώ οι δημότες ζητούν το κλείσιμο του όπως προστάζει η ευρωπαϊκή οδηγία.¹⁶

¹⁶ <http://content.yudu.com/Library/A1uei5/232011/resources/7.htm> άρθρο Β. Μπακόπουλου στην εφ. Ελευθερία 23-11-11

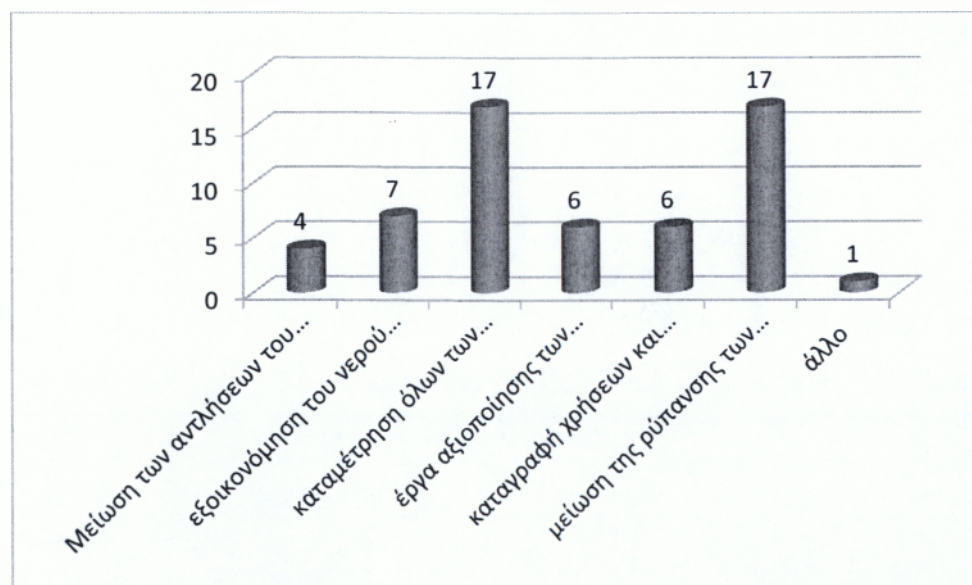
3.4.8. Ερώτηση 20: Ποιες προτεραιότητες θα πρέπει να θέσει το Δημοτικό Συμβούλιο στα θέματα διαχείρισης των υδάτινων πόρων;

Πρώτη προτεραιότητα

Η κατανάλωση του αρδευτικού νερού σήμερα, σε σχέση με τις ανάγκες, μπορεί να θεωρηθεί και ως υπερκατανάλωση, αφού ξοδεύεται περίπου 20% περισσότερο νερό από αυτό που απαιτείται.¹⁷

Δεύτερη προτεραιότητα

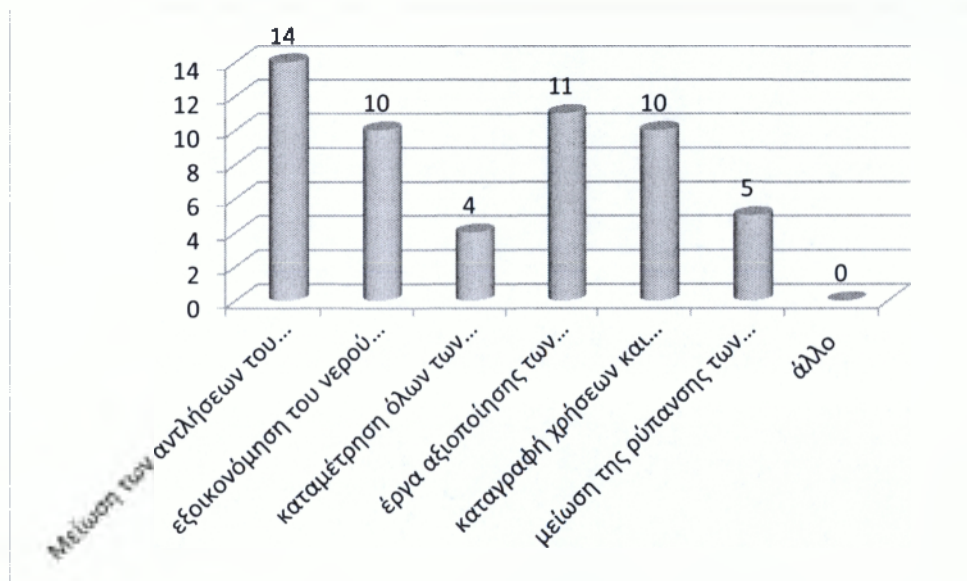
Από το 2000, η Ελλάδα μαζί με τις άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης καλείται να εφαρμόσει την Ευρωπαϊκή Οδηγία για το νερό, η οποία θέτει ως αδιαπραγμάτευτο στόχο την καλή οικολογική ποιότητα όλων των υδάτινων σωμάτων και την

¹⁷ http://www.greenpage.gr/save_water.htm

αντιστροφή φαινομένων ρύπανσης, προτάσσοντας τη διαχείριση στο επίπεδο της λεκάνης απορροής.¹⁸

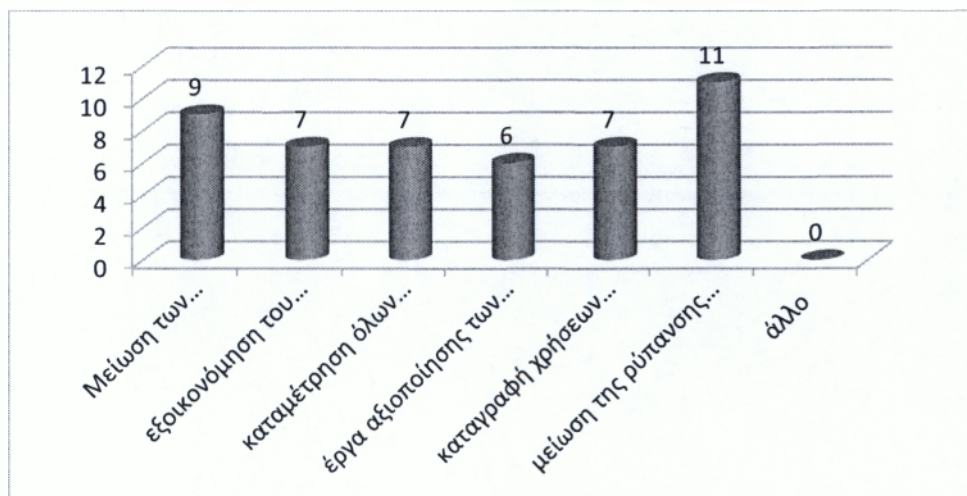
Η ρύπανση των υδάτων έχει μεγάλες επιπτώσεις στην ζωή του ανθρώπου και των υπόλοιπων ζωικών και φυτικών οργανισμών αφού η υποβάθμιση της ποιότητας του νερού υπονομεύει την υγεία αλλά και γίνεται ακατάλληλο για άλλες γεωργικές ή βιομηχανικές χρήσεις.

Τρίτη προτεραιότητα

Η υπεράντληση οδηγεί στη μείωση των υπόγειων υδάτων με συνέπειες όπως η ερημοποίηση της γης, η επιδείνωση της ποιότητας του νερού (αφαλάτωση), η απώλεια των υδροβιότοπων και η μεταβολή της αλληλεπίδρασης των ποταμών με τον υδροφόρο ορίζοντα.

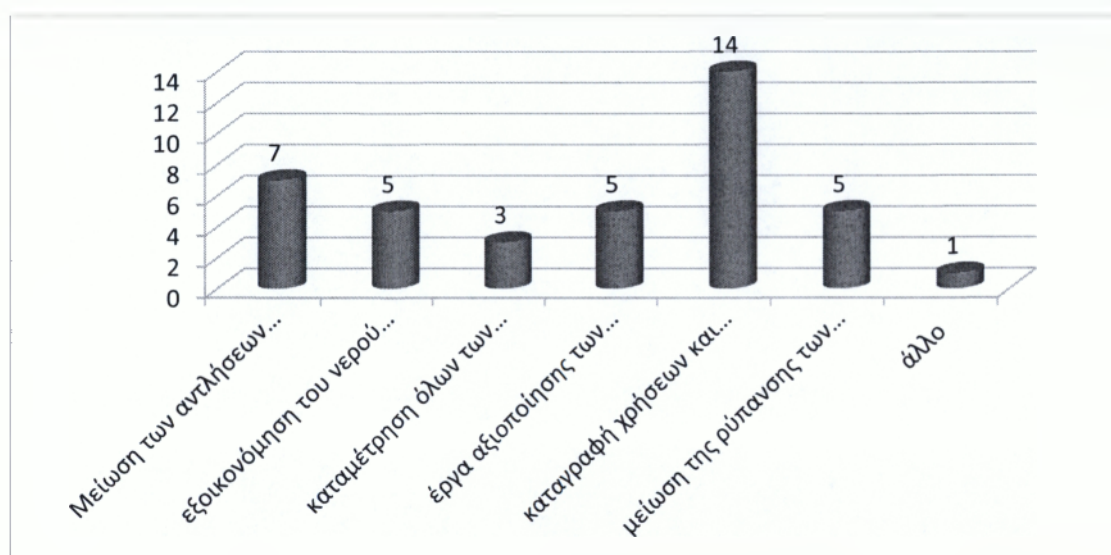
Τέταρτη προτεραιότητα

¹⁸ http://europa.eu/legislation_summaries/agriculture/environment/l28002b_el.htm

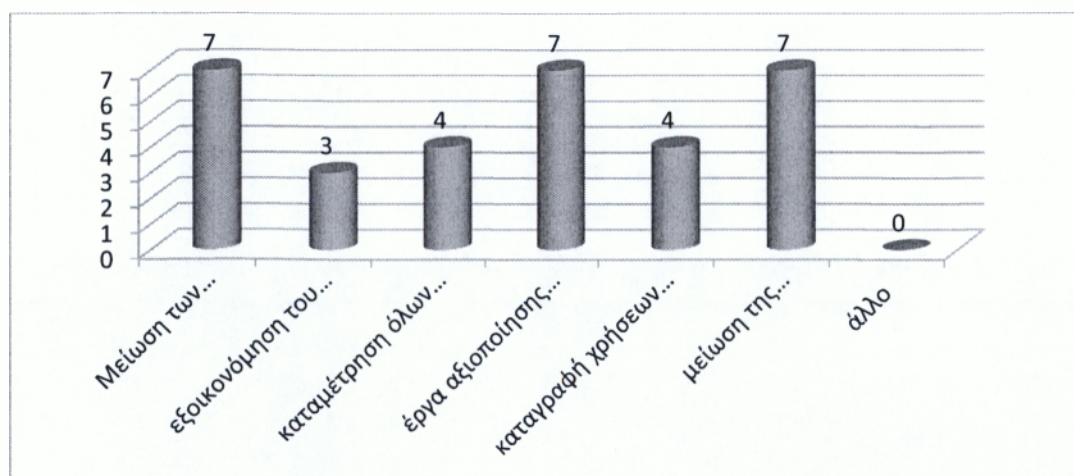
Η ρύπανση των υδάτων δημιουργείται με την απελευθέρωση σε λίμνες, ποτάμια και θάλασσες ουσιών, οι οποίες είτε διαλύονται, είτε κατακάθονται στον πυθμένα. Οι ρύποι αυτοί είναι πάρα πολύ διότι όλοι καταλήγουν εκεί. Και οι ρύποι της ατμόσφαιρας και του εδάφους μέσω των βροχών και της απορροής. Η μόλυνση μπορεί να γίνει από αστικά λύματα, από αγροτική ή βιομηχανική ρύπανση, από πετρελαιοειδή, από ευτροφισμό¹⁹, από τοξικές χημικές ουσίες και την όξινη βροχή.

Πέμπτη προτεραιότητα

Ο άνθρωπος χρειάζεται για τρεις κύριες χρήσεις το νερό: για προσωπική χρήση, για τη γεωργία και τη βιομηχανία. Η ποσοστιαία αναφορά για τη γεωργία αγγίζει το 87%, για αστική χρήση και τουρισμό το 10% και για τη βιομηχανία το 3%.²⁰

Έκτη προτεραιότητα

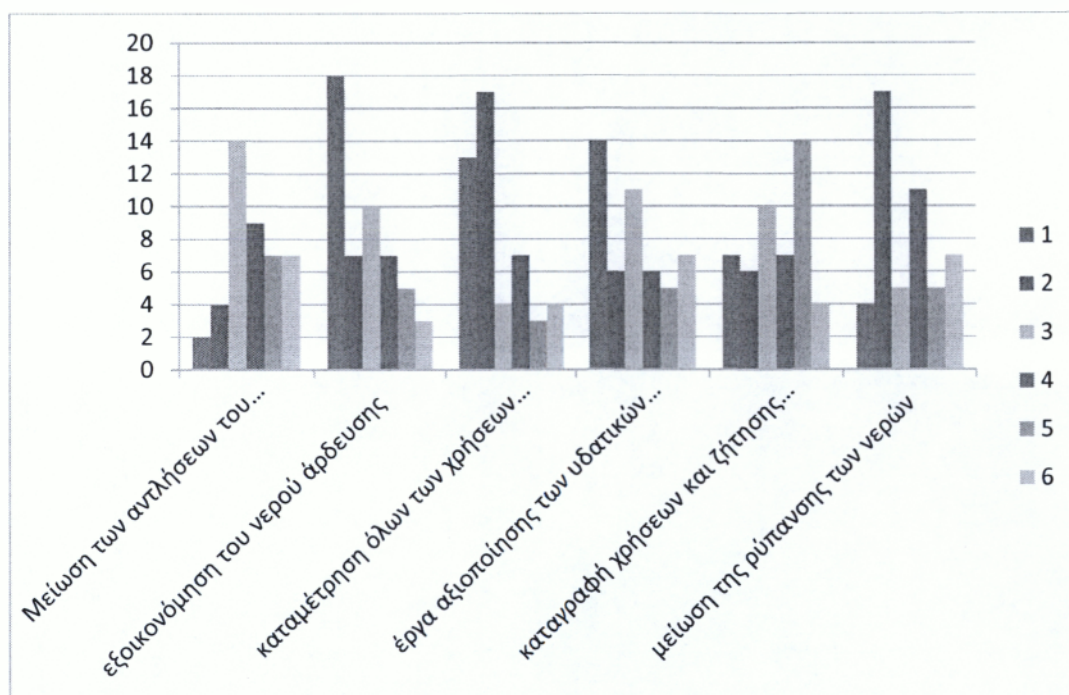
¹⁹ Ο ευτροφισμός παρουσιάζεται σε λίμνες ή σε κλειστούς αβαθείς κόλπους κάτω από ορισμένες συνθήκες. Το αποτέλεσμα είναι να μεταβάλλεται η πανίδα και η χλωρίδα των νερών και, λόγω της πράσινης γλοιώδους επιφάνειας, να δυσκολεύεται η αλιεία. Επακόλουθο του ευτροφισμού είναι η προοδευτική επιδείνωση της ποιότητας του νερού και η μείωση της αισθητικής του αξίας.

²⁰ <http://www.geo.auth.gr/763/ch8.htm>

Εξαιτίας της ραγδαίας αύξησης του πληθυσμού της γης, της μαζικής κατανάλωσης, της κατάχρησης των φυσικών πόρων και της μόλυνσης του νερού η διαθεσιμότητα του πόσιμου ύδατος δεν επαρκεί για να καλύψει τις ανάγκες της σύγχρονης εποχής και διαρκώς μειώνεται. Για αυτό το λόγο, το νερό αποτελεί στρατηγικής σημασίας αγαθό σε όλη την υφήλιο και αιτία για πολλές πολιτικές διενέξεις. Πολλοί έχουν προβλέψει ότι το καθαρό νερό θα γίνει το «πετρέλαιο του μέλλοντος» καθιστώντας τον Καναδά με τα πλεονάζοντα αποθέματα νερού την πιο πλούσια χώρα του πλανήτη.²¹

Απαντήσεις για προτεραιότητες 1-6

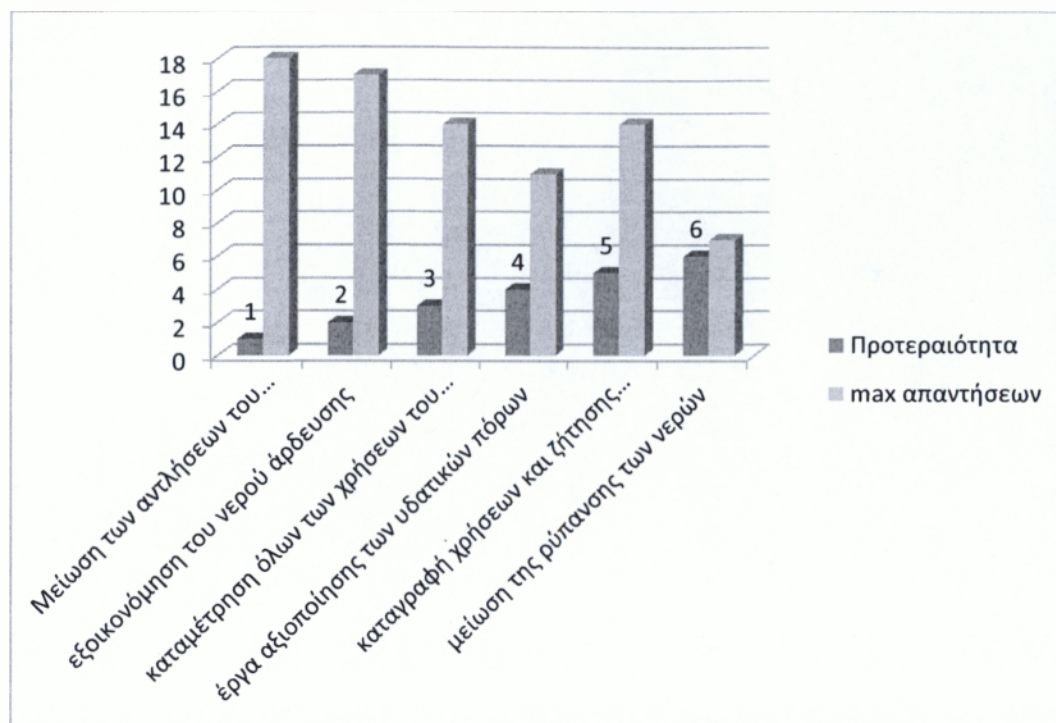
Το πρόβλημα του νερού δεν είναι ένα ισοζύγιο "ζήτησης και προσφοράς" το οποίο λύνεται με νέα έργα. Το νερό είναι ένας ανανεώσιμος πόρος και υπάρχει αρκετό για όλους αλλά συνεχώς ζητάμε όλο και περισσότερο καθιστώντας μας έτσι σπάταλους.

Αυτό που πρέπει να κάνουμε είναι να περιορίσουμε την κατανάλωσή μας. Τα προβλήματα του νερού είναι άρρηκτα συνδεδεμένα με την κοινωνία μας, τις καταναλωτικές συνήθειες και πρότυπά μας και εν τέλει τις επιλογές μας για τον κόσμο τον οποίο θέλουμε να φτιάξουμε. Δεν αντιμετωπίζεται το ζήτημα του νερού απομονωμένα ως ένα τεχνικό θέμα, αλλά σε συνδυασμό με ευρύτερες αναπτυξιακές επιλογές και τις οικονομικές, περιφερειακές, χωροταξικές και κοινωνικές πολιτικές, οι οποίες τις καθορίζουν.²²

²¹ Σύμφωνα με την έρευνα της UNESCO που πραγματοποιήθηκε το 2003 για τα παγκόσμια αποθέματα νερού, υπολογίζεται ότι στα επόμενα 20 χρόνια η ποσότητα του νερού που αναλογεί στον καθένα προβλέπεται να μειωθεί κατά 30%.

²² <http://www.watersave.gr/site/content/view/39/46/>

Προτεραιότητες με βάση το μέγιστο αριθμό απαντήσεων

Η υπεράντληση στους υδροφόρους ορίζοντες έχει σαν αποτέλεσμα την πτωτική τάση της στάθμης του υπόγειου νερού, τη μείωση ή και την εξάντληση των αποθεμάτων, την αύξηση του κόστους άντλησης και πολλές φορές την υποβάθμιση της ποιότητας του υπόγειου νερού.

Η ορθολογική διαχείριση του νερού άρδευσης αποτελεί αναγκαιότητα για την αειφόρο αγροτική ανάπτυξη. Εκτιμάται ότι από το νερό άρδευσης που εφαρμόζεται μόνο το 55% χρησιμοποιείται από την καλλιέργεια, ενώ 12% χάνεται κατά τη μεταφορά, το 8% κατά την εφαρμογή του στον αγρό και το 25% χάνεται λόγω υπέρ-άρδευσης.²³

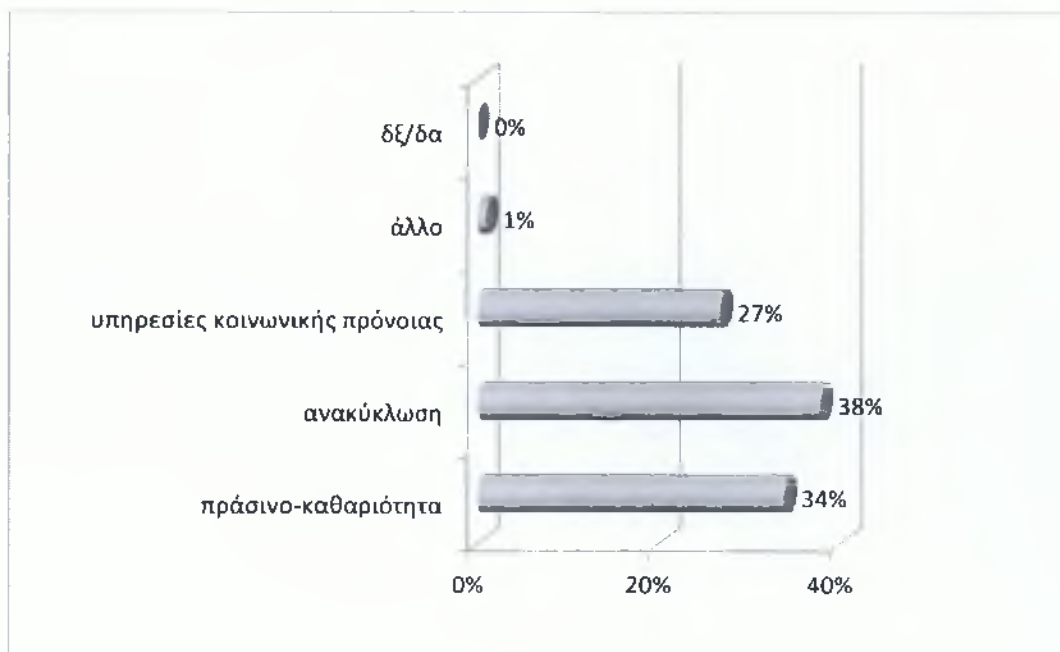
²³ http://www.envfriendly.tuc.gr/gr/index.php?cat_id=1&allid=1

3.4.9. Ερώτηση 21: Ποια μέτρα θεωρείτε σημαντικά για τη βελτίωση της επισκεψιμότητας στο δήμο σας;

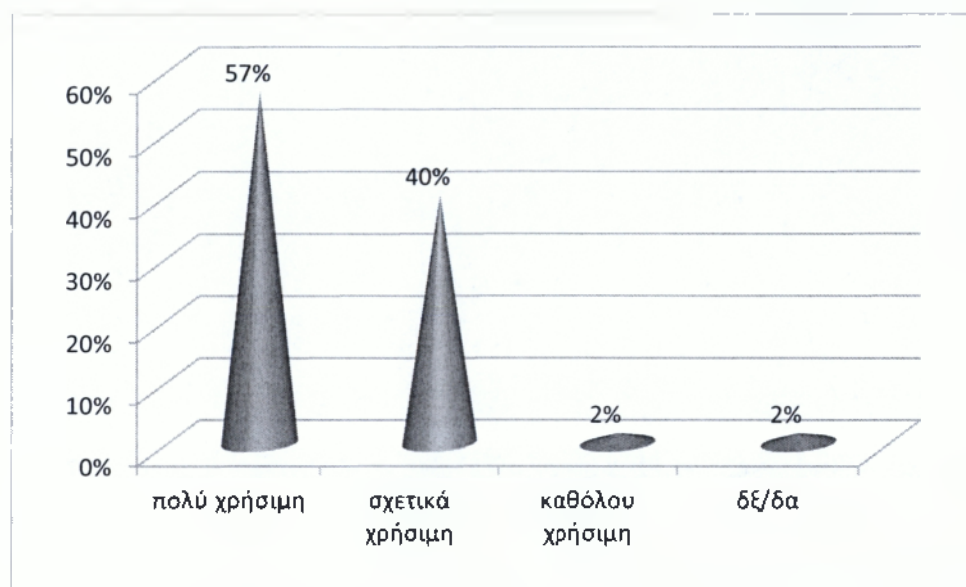
Πρώτη επιλογή είναι η ανάδειξη των πολιτισμικών πόρων που χαρακτηρίζει τη περιοχή και η βελτίωση των οδικών αξόνων και ελλοχεύουν κινδύνους για την ασφάλεια των οδηγών - επιβατών. Αμέσως μετά έρχονται οι καλύτερες τουριστικές υποδομές που επιβάλλονται στις τουριστικές περιοχές όπως αυτή και η βελτίωση σήμανσης και πληροφόρησης ιδίως για τους επισκέπτες .

3.4.10. Ερώτηση 22: Σε ποιους τομείς πιστεύετε ότι θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν υπηρεσίες εθελοντικών οργανώσεων ή προσώπων στο δήμο σας;

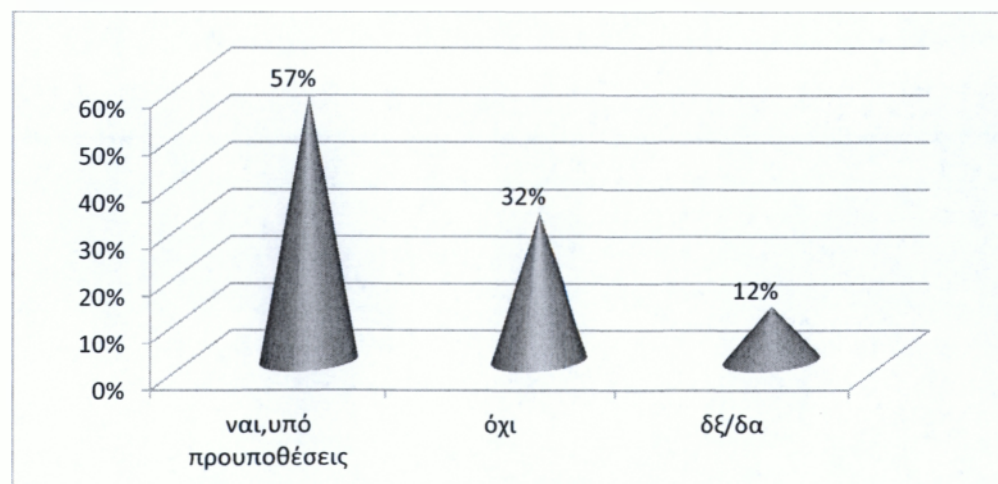
Οι ερωτώμενοι απαντούν πως οι εθελοντικές οργανώσεις θα πρέπει να χρησιμοποιηθούν στο τομέα της ανακύκλωσης και στη καθαριότητα. Ήδη στο δήμο έχει ιδρυθεί το σωματείο εθελοντών με δράσεις τη στήριξη ευάλωτων κοινωνικών ομάδων, τη συλλογικότητα, τη κοινωνική ευθύνη, τη κοινωνική προσφορά, το πολιτισμό και τη ποιότητα ζωής.

3.4.11. Ερώτηση 23: Θεωρείτε την αξιοποίηση εθελοντικών υπηρεσιών στο δήμο σας;

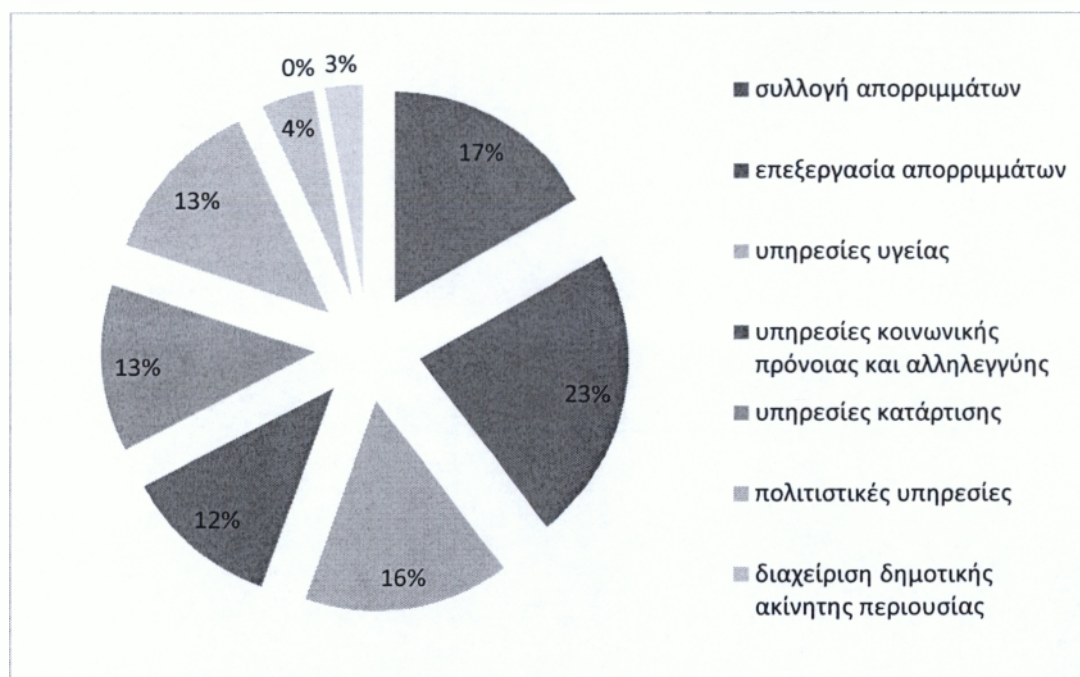
Ο περισσότερος κόσμος βλέπει πολύ θετικά την αξιοποίηση των εθελοντικών υπηρεσιών. Σκοπός των ομάδων είναι άλλωστε να προωθηθεί το πνεύμα του εθελοντισμού, να ενεργοποιηθεί η τοπική κοινωνία σε συμμετοχή και να καλυφθούν οι υπαρκτές ανάγκες της τοπικής κοινωνίας.

3.4.12. Ερώτηση 24: Είστε υπέρ της συνεργασίας του δήμου σας με τον ιδιωτικό τομέα για την παροχή των υπηρεσιών που εμπίπτουν στις αρμοδιότητες των δήμων;

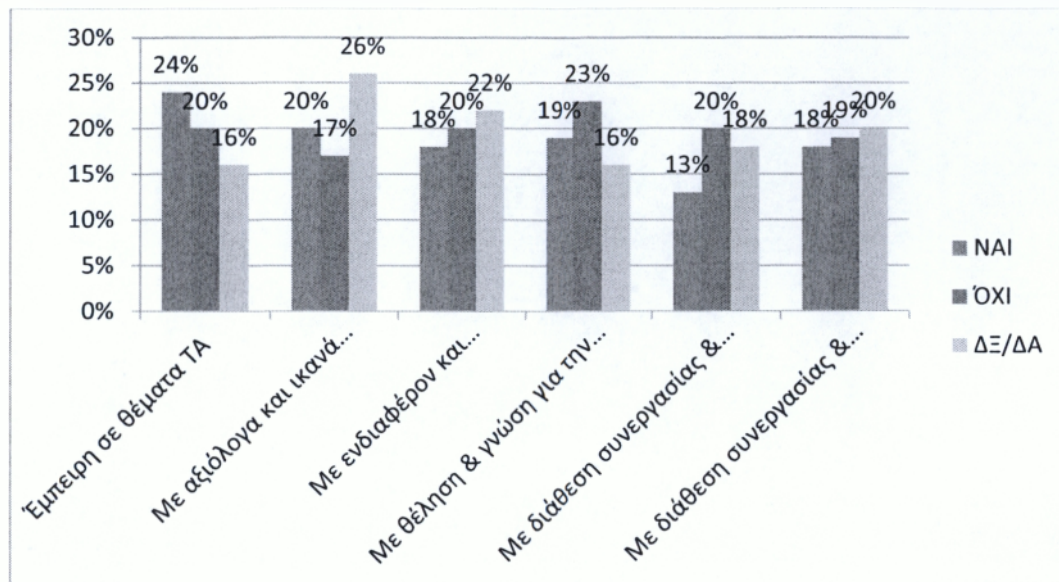
Στην έννοια της σύμπραξης δημόσιου και ιδιωτικού τομέα περιλαμβάνονται ποικίλες μορφές συνεργασίας, που συμπεριλαμβάνουν την κατασκευή έργων υποδομής ή/και την παροχή υπηρεσιών δημόσιου χαρακτήρα, με συνεχώς διευρυνόμενη εφαρμογή στην ευρωπαϊκή αγορά. Κάτι τέτοιο βρίσκει σύμφωνους τους δημότες αν τηρηθούν βασικοί κανόνες διασφάλισης της ποιότητας και του κόστους των υπηρεσιών.

3.4.13. Ερώτησης 25: Ποιες από τις υπηρεσίες στο δήμο σας θεωρείτε ότι θα μπορούσαν να παραχωρηθούν σε ιδιώτες με τον έλεγχο και την εποπτεία του δήμου;

Με μεγάλη διαφορά οι πολίτες θεωρούν ότι η παροχή της επεξεργασίας και της συλλογής των απορριμμάτων θα βελτίωναν το επίπεδο ποιότητας ζωής των δημοτών. Ακολουθούν οι υγειονομικές υπηρεσίες και οι υπηρεσίες κατάρτισης ενώ πιο χαμηλά βρίσκονται οι υπόλοιπες απαντήσεις.

3.4.14. Ερώτηση 26: Πως αξιολογείτε την εκλεγμένη δημοτική αρχή (Δήμαρχο και Δημοτικούς Συμβούλους της πλειοψηφίας);

Θετική είναι αξιολόγηση για την εμπειρία σε θέματα τοπικής αυτοδιοίκησης της δημοτικής αρχής. Τόσο ο δήμαρχος όσο οι αντιδήμαρχοι και οι δημοτικοί σύμβουλοι είχαν παλαιότερη συμμετοχή δε αξιώματα αιρετών καθώς και ολοκληρωμένη γνώση στην επίλυση τοπικών ζητημάτων.

Τόσο οι σπουδές όσο και η προηγούμενη εμπειρία τους σε θέματα διοίκησης τους καθιστούν ικανούς να αναλάβουν θέσεις ευθύνης. Ακόμη δεν έχουν αποδείξει τις ικανότητές τους. Οικονομία, κοινωνική πολιτική, περιβάλλον, αθλητισμός, ηλεκτρονική διακυβέρνηση και καθαριότητα είναι λίγες μόνο από τις αυξημένες υποχρεώσεις τους.

Το ενδιαφέρον και η ευαισθησία για τα κοινά έχει αποδειχθεί (κατά τη θητεία τους) στο παρελθόν για τους περισσότερους δημοτικούς άρχοντες, οι οποίοι διετέλεσαν νομαρχιακοί και δημοτικοί σύμβουλοι, αντιδήμαρχοι, αντινομάρχες και δήμαρχοι. Αυτό το γνωρίζει ο κόσμος και γι' αυτό απαντά θετικά.

Ο κόσμος δείχνει να εμπιστεύεται την εκλεγμένη δημοτική αρχή εφόσον με φανερή διαφορά δηλώνει ότι έχουν γνώσεις και θέληση να ασκήσουν τα καθήκοντά τους.

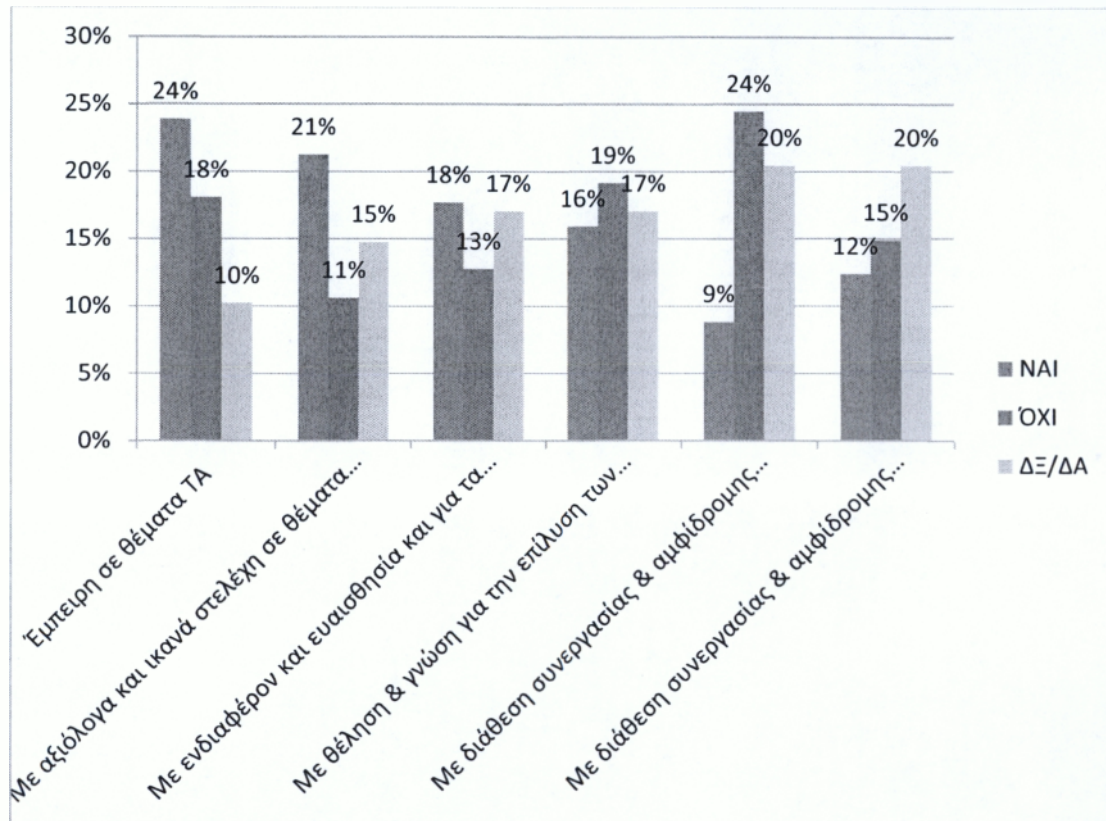
Αν εξαιρεθεί ο πολιτικός ανταγωνισμός πριν την εκλογική διαδικασία πλέον και οι δυο πλευρές (δημοτική αρχή και αντιπολίτευση) είναι σε θέση να συνεργαστούν για το καλό του τόπου.

Η συνεργασία με τον κόσμο στη περίπτωση της τοπικής αυτοδιοίκησης θεωρείται επιτακτική ανάγκη. Οι εκλεγμένοι πρέπει να επιζητούν τη γνώμη του κόσμου και να ζητάνε τη συμβολή τους όπου είναι εφικτό.

✓ ΔΞ/δα

Μόλις επτά δημότες δήλωσαν άγνοια για το ερώτημα

3.4.15. Ερώτηση 27: Πως αξιολογείτε την εκλεγμένη αντιπολίτευση (επικεφαλής συνδυασμών και Δημοτικούς Συμβούλους που συγκροτούν τη μειοψηφία του Δημοτικού Συμβουλίου);

Η μειοψηφία επειδή στο παρελθόν είχε αναλάβει θέσεις εξουσίας γνωρίζει πολύ καλά πώς να διαχειριστεί τη θέση της πιέζοντας καταστάσεις όπου χρειάζεται και ασκώντας κριτική.

Η αντιπολίτευση στελεχώνεται από έμπειρα και ικανά στελέχη με γνώσεις πάνω στη ΤΑ. Οι σπουδές, το σπουδαίο ενεργητικό τους καθιστούν και αυτούς αξιόλογους σε θέματα διοίκησης.

Αποδεδειγμένα τα μέλη της αντιπολίτευσης έχουν δείξει και αυτά ευαισθησία σε κρίσιμα ζητήματα κατά τη θητεία τους ως παλαιότερη δημοτική αρχή. Συνεπώς η γνώμη του κόσμου ότι θα συνεχίσουν να ενδιαφέρονται για τα τοπικά προβλήματα δεν αμφισβητείται.

Η πολύχρονη εμπειρία έχει αποδείξει τη θέληση και τη γνώση ωστόσο οι πολίτες μοιράζονται στην ερώτηση χωρίς να είναι βέβαιοι ότι θα ασκήσουν τα καθήκοντα τους από τα έδρανα της αντιπολίτευσης. Είναι απολύτως δικαιολογημένη αυτή η αίσθηση διότι αρκετές φορές έχουν έρθει σε αντιπαράθεση με τη δημοτική αρχή.

Λόγω κάποιων φραστικών επεισοδίων που συνέβησαν στην αίθουσα συνεδριάσεων και μεγαλοποιήθηκαν από τα ΜΜΕ ο κόσμος κατέληξε να πιστεύει πως η ανημπολίτευση δεν έχει τη θέληση να συνεργαστεί με την δημοτική αρχή. Δεν είναι σωστό να συμβαίνουν τέτοια περιστατικά και κυρίως μεταξύ πολιτισμένων ατόμων δημιουργώντας άσχημες εντυπώσεις στους δημότες.

Ο κόσμος εδώ είναι αναποφάσιτος κάτι που βλέπουμε πρώτη φορά στην έρευνα με τόσο μεγάλο ποσοστό. Ακολουθεί βέβαια με σημαντικό ποσοστό η θετική άποψη όσων πιστεύουν πως θα υπάρξει επικοινωνία και διάθεση για συνεργασία

✓ Δξ/δα

Μόνο έξι άτομα δήλωσαν πως δε γνωρίζουν

3.5. Τμήμα Δ: Εξατομικευμένες Ερωτήσεις

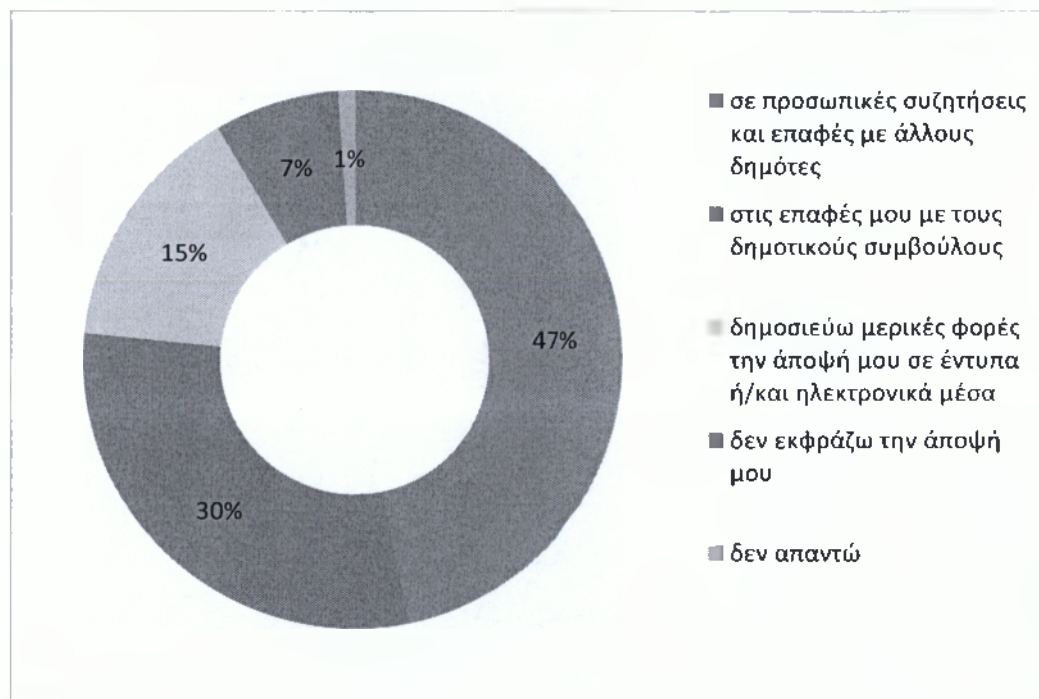
3.5.1. Ερώτηση 28: Πως ενημερώνεστε για τις δραστηριότητες και τα δρώμενα στο δήμο σας;

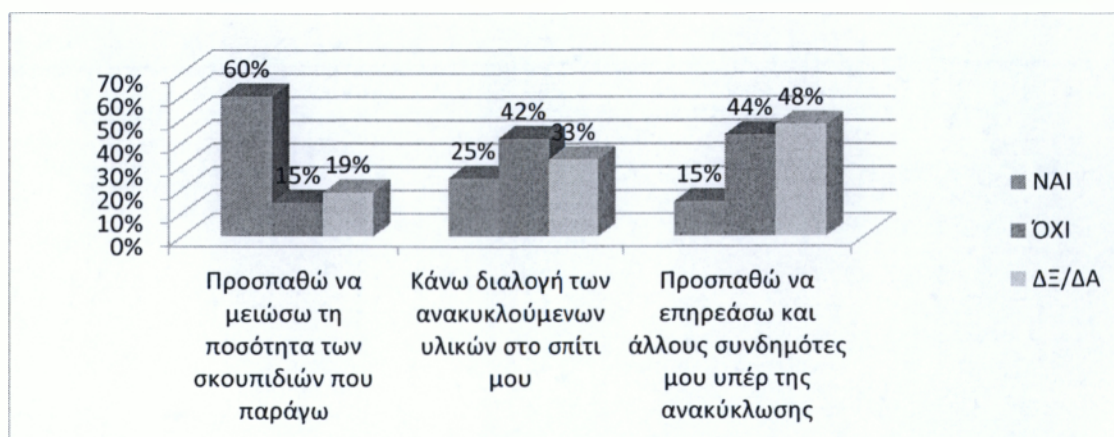
Οι ερωτώμενοι κατά πλειοψηφία ενημερώνονται από τις τοπικές εφημερίδες, από τα τοπικά κανάλια και έπειτα από συζητήσεις με άλλους δημότες. Οι πιο εξοικειωμένοι με τη τεχνολογία χρησιμοποιούν το διαδίκτυο και όσοι έχουν διαπροσωπικές σχέσεις με τους αιρετούς μαθαίνουν για τις ενέργειες της δημοτικής αρχής από αυτούς και λιγότερο από το ραδιόφωνο.

3.5.2. Ερώτηση 29: Πως εκφράζετε την άποψή σας για τις τοπικές υποθέσεις που διαχειρίζεται ο δήμος σας;

Ο κόσμος δε φαίνεται να εκφράζει έντονα την άποψή του για τα τοπικά ζητήματα. Οι τρόποι που επιλέγουν να χρησιμοποιούν είναι οι συζητήσεις με άλλους δημότες και σε επαφές του με τους συμβούλους.

3.5.3. Ερώτηση 30: Η προσωπική σας συμπεριφορά σε θέματα ανακύκλωσης

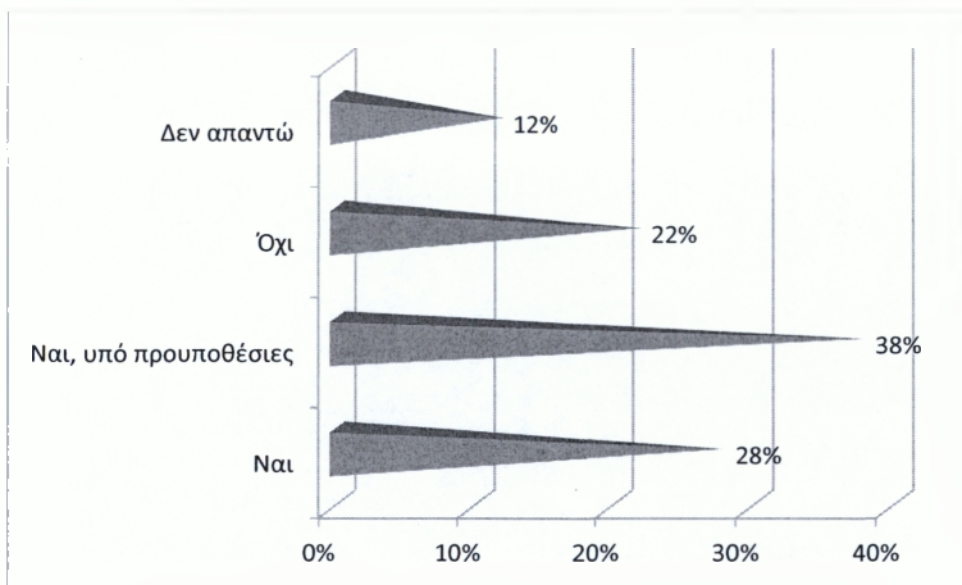
Υπερκαταναλωτικοί δηλώνουν οι δημότες εφόσον με μεγάλο ποσοστό υπερέχει η αρνητική απάντηση. Ο υπερκαταναλωτισμός έχει σαν συνέπεια την αυξημένη ποσότητα των σκουπιδιών και άρα και επιβάρυνση του περιβάλλοντος.

Ο κόσμος αρνείται να κάνει διαλογή των ανακυκλούμενων υλικών στο σπίτι επειδή πέρα από τα αστικά κέντρα που έχουν τους ανάλογους κάδους που διαχωρίζονται μέταλλο, πλαστικό, γυαλί και χαρτί, οι υπόλοιπες περιοχές διαθέτουν τους απλούς κάδους ανακύκλωσης και σε μερικές περιπτώσεις ούτε και αυτούς.

Οι πολίτες δε προσπαθούν να πείσουν τους άλλους συνδημότες για να συμμετάσχουν σε προγράμματα ανακύκλωσης και αυτό επειδή θεωρούν ότι αυτό αποτελεί προσωπική υπόθεση του καθενός.

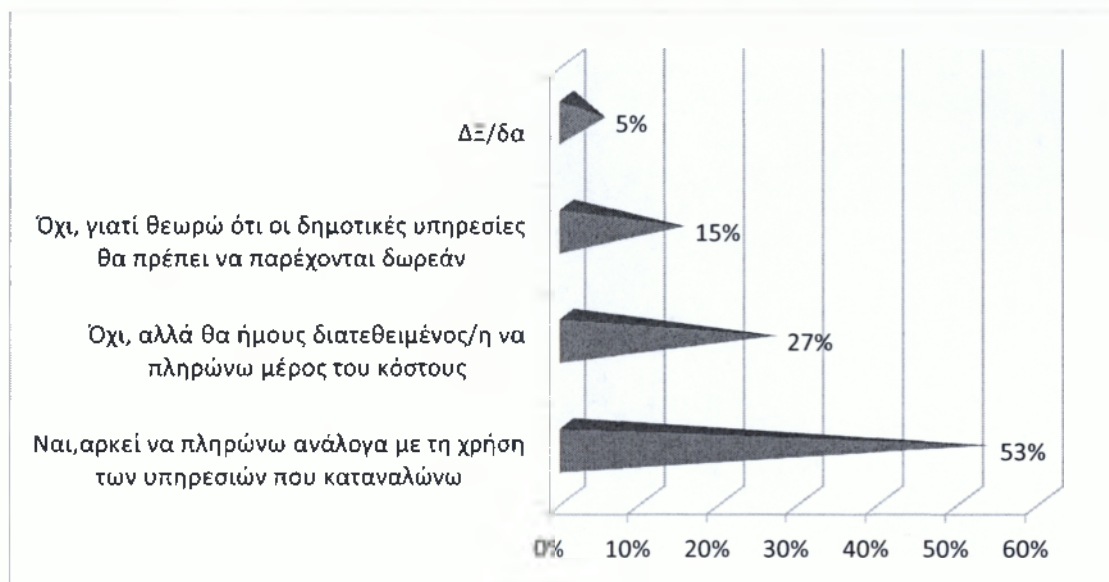
Επτά από τους ερωτώμενους δε θέλησαν να απαντήσουν σε αυτή την ερώτηση

3.5.4. Ερώτηση 31: Θα ήσασταν διατεθειμένος/η να προσφέρετε εθελοντικές υπηρεσίες στο δήμο σας;

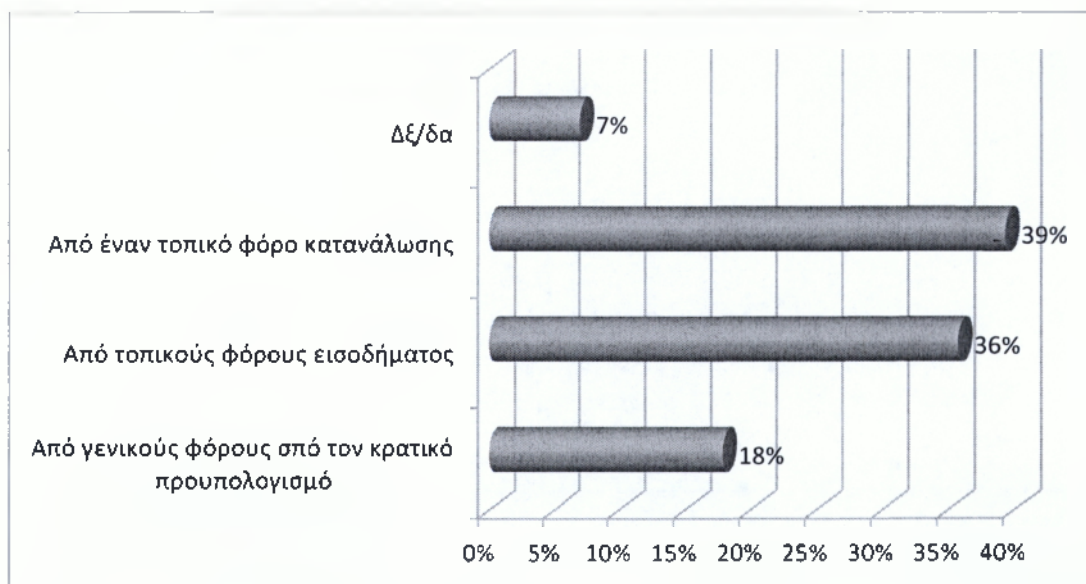
Ιδιαίτερα ενθαρρυντικά είναι τα αποτελέσματα της έρευνα για τη συμμετοχή των πολιτών στον εθελοντισμό. Παρουσιάζεται η ευαισθητοποίηση για τα κοινά από τη μια αλλά υπό πάντα όρους.

3.5.5. Ερώτηση 32: Θα ήσασταν διατεθειμένος/η να πληρώσετε το κόστος των δημοτικών υπηρεσιών που καταναλώνετε;

Το 53% των δημοτών είναι διατεθειμένοι να πληρώνουν για τις δημοτικές υπηρεσίες με βασική προϋπόθεση όμως τη κατανάλωση που κάνουν.

3.5.6. Ερώτηση 33: Πως νομίζετε ότι θα πρέπει να καλύπτεται το κόστος των παρεχόμενων δημοτικών υπηρεσιών;

Η πλειοψηφία των ερωτηθέντων απάντησαν πως το κόστος των υπηρεσιών θα πρέπει να καλύπτεται από τοπικούς φόρους κατανάλωσης κάτι που αν συμβεί στη παρούσα φάση θα επιβαρυνθούν υπερβολικά οι δημότες.

3.6. Ερώτηση 34: Αναφέρατε μέχρι πέντε ζητήματα, τα οποία εσείς θεωρείτε πολύ βασικά, που θα θέλατε να προωθήσει κατά προτεραιότητα η δημοτική αρχή στο δήμο σας

Η τελευταία ερώτηση απαντήθηκε από τη πλειοψηφία των ερωτηθέντων και αναφέρθηκαν τα βασικά ζητήματα που θα ήθελαν οι πολίτες να προωθήσει η σημερινή δημοτική αρχή. Επειδή όμως τα θέματα που πρότειναν είναι καθαρά υποκειμενικά δεν είναι δυνατόν να κατηγοριοποιηθούν πλήρως.

Θέματα κοινωνικής πολιτικής όπως η υγεία, η εκπαίδευση και η εργασία αποτελούν επιτακτική ανάγκη για το νέο καλλικρατικό δήμο. Προβλήματα όπως αυτό των μεταναστών, των αθιγγάνων και της εγκληματικότητας απαιτούν άμεση παρέμβαση για τη συνοχή της τοπικής κοινωνίας. Ζητούν τη συνέχιση του προγράμματος 'βοήθειας στο σπίτι' και άλλων τέτοιων παρεμφερών που θα φροντίζουν τις ανάγκες συμπολιτών μας.

Στην πλειοψηφία των ερωτηματολογίων δίνεται η απάντηση για τοποθέτηση σήμανσης και για τη συντήρηση - βελτίωση των οδικών αξόνων (δημοτικών και αγροτικών) που ελλοχεύουν κινδύνους τόσο για τους ντόπιους όσο και για τους επισκέπτες. Ακόμη ζητούν την επίλυση του κυκλοφοριακού προβλήματος στα αστικά κέντρα με έμφαση στη πλατεία της Μεσσήνης.²⁴ Εκφράζεται έντονα το αίτημα για κατασκευή κοινωφελών ιδρυμάτων που θα περιθάλπουν οικονομικά ασθενείς ενώ μειονότητες.

Η αποκατάσταση γηπέδων, αθλητικών εγκαταστάσεων καθώς και η δημιουργία χώρων αναψυχής (πάρκα) για τους νέους δημιουργούν διεξόδους ψυχαγωγίας και ανάπτυξη των ενδιαφερόντων τους (πχ. skateboard). Αξιοποίηση του αεροδρόμιου της Τριόδου για εκδηλώσεις του μηχανοκίνητου αθλητισμού και άλλων τέτοιων δραστηριοτήτων. Η καθαριότητα όπως και η ευπρέπεια των κοινόχρηστων χώρων φανερώνει τη σημασία που δίνει ο δήμος σε θέματα υγιεινής και ασφάλειας και όπως φαίνεται το ενστερνίζονται και οι πολίτες.

Μικρές απομονωμένες περιοχές βρίσκονται πίσω στην ανάπτυξη και το πολιτισμό και αιτούνται έργα όπως η αντικατάσταση του δικτύου ύδρευσης, πολιτιστικές εκδηλώσεις για να αναβαθμιστεί ο τόπος τους και να διευρύνουν οι ίδιοι το πνεύμα τους. Π.χ. εκτέλεση προγραμμάτων δια βίου μάθησης και επιμόρφωσης.

Ως αγροτικός δήμος επιζητά την προώθηση των τοπικών – παραδοσιακών προϊόντων, την ενημέρωση των αγροτών, των κτηνοτρόφων και των ιδιοκτητών τουριστικών καταλυμάτων για νέες μορφές καλλιέργειας και τουρισμού ώστε να τονωθεί η τοπική οικονομία, να μειωθεί η ανεργία και να προωθηθεί η επιχειρηματικότητα. Λόγω του άφθονου πράσινου που υπάρχει είναι μεγάλη ανάγκη για πυροπροστασία, ανόρυξη γεωτρήσεων σε χωριά με υψηλό υψόμετρο που πάσχουν τους καλοκαιρινούς μήνες από προβλήματα υδροδότησης και δρομολόγηση του βιολογικού καθαρισμού που τόσα χρόνια έμενε στα χαρτιά.

²⁴ http://www.tharrosnews.gr/index.php?option=com_content&task=view&id=33267&Itemid=32

Σε έναν δήμο όπως αυτός της Μεσσήνης που αποτελείται από ποτάμια, ρέματα, έλη, καταρράκτες και παραλίες είναι απαραίτητο να προστατευτεί από το υγρό στοιχείο. Άρα εγχειοβελτιωτικά και αντιπλημμυρικά έργα βρίσκονται στη πρώτη γραμμή. Δήμος παραλιακός και συνεπώς ιδανικός για water sports ακόμη και για αφαλάτωση θαλασσινού ύδατος για άρδευση και το παραγόμενο αλάτι να χρησιμοποιηθεί από ειδικά μηχανήματα για τη διάνοιξη χιονισμένων δρόμων το χειμώνα.

Ήδη σε δύο δημοτικά σχολεία εγκαθίσταντο φωτοβολταϊκά πάνελ για εξοικονόμηση ενέργειας (άρα αποκτούν οικολογική ταυτότητα), αξιοποίηση αρχαιολογικών χώρων, αύξηση της αστυνόμευσης ειδικά στις απομακρυσμένες περιοχές και αξιοποίηση του υδροφόρου ορίζοντα τόσο χρηστικά όσο και τουριστικά.

Για τις δημοτικές υπηρεσίες ζητούν να παταχθεί η γραφειοκρατία, να πάψει η υποσχεσιολογία και η αναξιοκρατία, απαιτείται η ηλεκτρονική πρόσβαση σε υπηρεσίες για την έκδοση εγγράφων απλής μορφής (πχ. πιστοποιητικά, βεβαιώσεις) εξυπηρετώντας τους κατοίκους που έχουν πρόβλημα μετακίνησης ή αδυνατούν για λόγους υγείας να προσέλθουν στο δημοτικό κατάστημα.

Σε θέματα πράσινης ανάπτυξης τώρα, οι πολίτες θέλουν να ενημερωθούν περισσότερο για την ανακύκλωση και να ευαισθητοποιηθούν και οι συνδημότες τους αποτελώντας δήμο πρότυπο πανελλαδικά. Ο ποδηλατόδρομος πρέπει να επεκταθεί για να μειωθεί το κυκλοφοριακό πρόβλημα της πόλης ενώ οι πολίτες θα αποκτήσουν καλύτερη υγεία. Στο αντίποδα τώρα η επέκταση του ποδηλατοδρόμου δε σημαίνει παραγκωνισμός των διαβάσεων των ΑΜΕΑ, ούτε μείωση των διαστάσεων των πεζοδρομίων αλλά προσφορά τμήματος από άλλους κοινόχρηστους χώρους (πχ. πάρκα) για την υλοποίησή τους.

3.7. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Όλοι οι δημότες έχουν έναν κοινό στόχο να μετατρέψουν τη περιοχή τους σε υπόδειγμα πόλης, με πλήρη ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, τις απαιτούμενες αναπτυξιακές υποδομές, με άρτιες εκπαιδευτικές μονάδες και προπάντων μια περιοχή που θα διακατέχεται από αίσθημα ασφάλειας.

- Η έρευνα πραγματοποιήθηκε σε ίδια αναλογία ανδρών – γυναικών, από όλες τις δημοτικές ενότητες και βάσει του πληθυσμού της καθεμίας πάρθηκε το ανάλογο δείγμα. Καλύφθηκαν όλες οι ηλικιακές ομάδες με το μεγαλύτερο αριθμό να λαμβάνεται από τη κατηγορία 50-64. Το μορφωτικό επίπεδο του δείγματος του πληθυσμού καλύπτεται με ισοψηφία μεταξύ δευτεροβάθμιας και τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, ενώ η απασχόληση των κατοίκων αποτελείται ως επί τω πλείστων από ελεύθερους επαγγελματίες, συνταξιούχους και αγρότες. Αυτό είναι πολύ λογικό εφόσον εξετάζουμε έναν κατεξοχήν αγροτικό δήμο με αρκετές βέβαια επενδύσεις σε τουριστικές επιχειρήσεις.
- Ο κόσμος φαίνεται να συμμετέχει σε τοπικά συλλογικά όργανα κυρίως σε πολιτιστικούς συλλόγους, αθλητικά σωματεία και σε αξιώματα στην ΤΑ.

Αυτόματα συμπεραίνουμε ότι δεν υπάρχει αδιαφορία για τα κοινά αλλά ενδιαφέρον και δραστηριοποίηση.

- Στην ερώτηση για την προσέλευση των δημοτών στις κάλπες στις προηγούμενες εκλογές διαπιστώθηκε ποσοστό 21,6% αποχής με βασική αιτιολογία την αντίδραση προς το υπάρχον πολιτικό σύστημα, γεγονός που αναμενόταν εκφράζοντας τη δυσαρέσκεια των πολιτών απέναντι στη κρατική εξουσία. Όσοι τώρα ψήφισαν το έκαναν με τοπικά κριτήρια (εφόσον πρόκειται για αυτοδιοικητικές εκλογές) αν και δεν ήταν λίγοι που δήλωσαν συναισθηματικούς λόγους.
- Η πλειοψηφία των ερωτηθέντων συμφωνεί πως το περασμένο καθεστώς διοίκησης παρείχε χαμηλό επίπεδο υπηρεσιών, οι πολίτες απείχαν από τις τοπικές αποφάσεις, δεν υπήρχε διαφάνεια - λογοδοσία (θεωρείται συνώνυμο της εμπιστοσύνης πλέον), κυριαρχούσε η γραφειοκρατία και οι πελατειακή εξάρτηση από τα κόμματα ενώ η επικοινωνίας με τον κόσμο ήταν ανύπαρκτη. Σε πιο πρακτικά ζητήματα παρατηρήθηκαν οικονομικές ατασθαλίες, δανειακές υποχρεώσεις, λανθασμένη οικονομική διαχείριση με συνέπεια την έλλειψη πόρων για την πραγματοποίηση βασικών έργων υποδομής. Στον ίδιο παρονομαστή βρισκόταν και η επιχειρηματικότητα με συχνά τα φαινόμενα αθέμιτου ανταγωνισμού και κυρίως της ευνοιοκρατίας προς τοπικές ελίτ. Οι ανισότητες μεταξύ των δήμων καθιστούσαν παντελώς ανίσχυρους τους μικρότερους οι οποίοι δεν ήταν σε θέση να πραγματοποιήσουν σημαντικά έργα λόγω μικρού μεγέθους. Κάτι ανάλογο συμβαίνει και με τα προβλήματα όπως αυτό των μεταναστών που λόγω απουσίας ειδικευμένου προσωπικού δεν κατάφερε να επιλυθεί. Απουσία ατόμων με εμπειρία και γνώση υπήρχε και στους αιρετούς κυρίως σε απομακρυσμένες ορεινές και δύσβατες περιοχές με αποτέλεσμα αρκετοί από αυτούς να κληροδοτήσουν χρέη στους νέους διευρυμένους. Βάσει απαντήσεων οι δημότες φαίνονται αισιόδοξοι για το νέο πρόγραμμα «Καλλικράτης», διατηρώντας τη πεποίθηση ότι τα παραπάνω προβλήματα θα αντιμετωπιστούν αποτελεσματικά.
- Οι πολίτες ανέφεραν τους τρόπους συμμετοχής τους στα κοινά οι οποίοι είναι η συμμετοχή τους στις συνεδριάσεις του ΔΣ με δικαίωμα λόγου, η άμεση επαφή τους με τους συμβούλους και τα δημοψηφίσματα. Τα ηλεκτρονικά μέσα δεν χρησιμοποιούνται κάτι που φανερώνει ελλιπή γνώση στις νέες τεχνολογίες.
- Βασικό ζήτημα που τέθηκε για τη λειτουργία των προηγούμενων δημοτικών αρχών (Καποδιστριακοί δήμοι) ήταν με διαφορά η σπατάλη των πόρων, η διαφθορά και οι εξυπηρέτηση των «δικών μας» ανθρώπων.
- Η πλειονότητα των δημοτών αποδέχεται την εφαρμογή του προγράμματος «Καλλικράτης» ωστόσο φανερώνει τη πρόθεσή του να προκύψει έπειτα από κοινή διαβούλευση με τον κόσμο. Γίνεται λοιπόν συσχέτιση της παρούσας απάντησης με προηγούμενη που θέλει τους πολίτες να συμμετέχουν ενεργά στις αποφάσεις που λαμβάνονται και τους αφορούν.

- Ερώτηση κρίσης είναι και η αξιολόγηση που κάνουν οι πολίτες για τις υπηρεσίες των καλλικρατικών δήμων. Τις καλύτερες κριτικές αποσπούν τα ΚΕΠ και το ΚΑΠΗ ενώ σε μάλλον δυσάρεστη θέση βρίσκονται η κοινωνική υπηρεσία, το δημοτικό θέατρο και η ΔΕΥΑ. Ως γνωστόν τα ΚΕΠ αν και αμφισβητήθηκαν πολύ κατά τη δημιουργία τους χρησιμοποιήθηκαν περισσότερο από οποιαδήποτε άλλη υπηρεσία λόγω του εύρους των παροχών και της αποτελεσματικότητάς τους. Το ΚΑΠΗ τόσο με τη φροντίδα που παρέχει όσο με το προσωπικό και τα προγράμματα για την δημιουργική ενασχόληση των ηλικιωμένων χαρακτηρίστηκε θετικότερα και από τους εγγεγραμμένους και από τους συγγενείς τους. Σε μειονεκτική θέση συναντάμε την κοινωνική υπηρεσία που για πολλούς δήμους ήταν ανύπαρκτη, το δημοτικό θέατρο επίσης σε σημείο που κάποιοι κάτοικοι δυσπρόσιτων περιοχών δεν είχαν παρακολουθήσει ποτέ από κοντά παραστάσεις. Όσο για τη ΔΕΥΑ, η υπηρεσία αυτή λειτουργούσε μόνο σε μεγάλους δήμους και οι μικροί μεταχειρίζονταν τριτοκοσμικά μέσα για τις αποκαταστάσεις βλαβών εφόσον τα κονδύλια που διέθεταν ήταν πενιχρά.
- Η αμέσως επόμενη ερώτηση αφορά την αξιολόγηση των τωρινών υπηρεσιών μετά την εφαρμογή του Καλλικράτη. Σταθερό παρέμεινε το ΚΕΠ, και ακολούθησαν το Μητρώο του Δήμου και η υπηρεσία καθαριότητας. Το ΚΑΠΗ παρέμεινε σταθερό στη κριτική του κόσμου ενώ η δημοτική αγορά και η υπηρεσία μεταναστών καταλαμβάνουν τις τελευταίες θέσεις. Τόσο η χρονοβόρα διαδικασία έκδοσης άδειας για την αγορά όσο και κάποιες αλλαγές που έγιναν δυσαρέστησαν τον κόσμο. Η υπηρεσία μεταναστών αν και στοιχειωδώς στελεχωμένη δεν αποδίδει τα μέγιστα.
- Ζητείται επίσης από τους δημότες να αξιολογήσουν τις υπηρεσίες με προκαθορισμένα κριτήρια. Τα κριτήρια είναι η ποιότητα, η ποσότητα και το εύρος των υπηρεσιών που απλώς ικανοποιούν τους πολίτες ενώ για τα χρήματα που δαπανούν γι' αυτές τις υπηρεσίες η κοινή γνώμη ισομοιράζεται σε ικανοποιημένους και δυσαρεστημένους. Η διαίρεση αυτή συμβαίνει γιατί τα τέλη που πληρώνουν οι δημότες από περιοχή σε περιοχή ποικίλουν (πχ. Όσοι ζουν σε παράκτιες περιοχές πληρώνουν το τέλος αιγιαλού κάτι που δεν ισχύει για τις ορεινές).
- Τα θέματα που πρέπει να προωθήσει η δημοτική αρχή κατά προτεραιότητα είναι: οι κοινωνικές και τεχνικές υποδομές, ο πολεοδομικός σχεδιασμός και τη διαχείριση απορριμμάτων. Πιο συγκεκριμένα για τη διαχείριση απορριμμάτων το βασικό είναι η προώθηση προγραμμάτων ανακύκλωσης και το κλείσιμο των ΧΑΔΑ. Στο θέμα της διαχείρισης των υδάτινων πόρων έρχονται πρώτες η μείωση αντλήσεων του υπόγειου νερού και η εξοικονόμηση νερού άρδευσης.
- Ως τουριστικός προορισμός χρειάζεται να πληρούνται κάποιες σταθερές προϋποθέσεις που θα ευνοήσουν την επισκεψιμότητα. Αυτές είναι η συντήρηση των οδικών αξόνων και η ανάδειξη των πολιτιστικών πόρων ενώ αμέσως μετά έρχονται οι καλύτερες τουριστικές υποδομές.

- Άλλο ένα σπουδαίο κεφάλαιο είναι εθελοντικές οργανώσεις και η αξιοποίησή τους. Ο κόσμος πιστεύει ότι μπορούν να αξιοποιηθούν κατάλληλα κυρίως στην ανακύκλωση ενώ παράλληλα θεωρούν εξαιρετικά χρήσιμη την συμβολή τους και οι ίδιοι θα συμμετείχαν υπό προϋποθέσεις βέβαια. Στο θέμα της ανακύκλωσης είναι μερικώς ευαισθητοποιημένοι. Δηλαδή προσπαθούν να μειώσουν τη ποσότητα των σκουπιδιών που παράγουν που έρχεται σαν άμεση απόρροια του υπερκαταναλωτισμού. Ωστόσο δεν κάνουν διαλογή των ανακυκλώσιμων υλικών ούτε προσπαθούν να επηρεάσουν τους συνδημότες τους να αλλάξουν συμπεριφορά υπέρ της ανακύκλωσης.
- Ένα θέμα που δίχασε τη κοινή στο άκουσμα και μόνο ήταν η σύμπραξη του ιδιωτικού με τον δημόσιο τομέα. Οι δημότες βλέπουν θετικά αυτή τη συνεργασία μόνο όταν επιτευχθεί υπό προϋποθέσεις. Οι υπηρεσίες που θέλουν να παραχωρηθούν σε ιδιώτες είναι η επεξεργασία των απορριμμάτων καθώς και η συλλογή τους. Παρατηρούμε λοιπόν πως και ο δήμος Μεσσήνης είναι ένας ακόμη από τους δήμους που αντιμετωπίζουν σοβαρό πρόβλημα με τα στερεά απόβλητα και επιζητά οριστικές και κυρίως αποτελεσματικές λύσεις.
- Οι πολίτες καλούνται επίσης να κρίνουν την εκλεγμένη δημοτική αρχή καθώς επίσης και την αντιπολίτευση. Θεωρούν πως η εκλεγμένη πλειοψηφία αποτελείται από έμπειρα και ικανά στελέχη ευαισθητοποιημένα σε θέματα ΤΑ, με θέληση και διάθεση συνεργασίας και με την μειοψηφία και με τους δημότες. Το ίδιο πιστεύουν και για την αντιπολίτευση εφόσον και αυτή έχει εμπειρία σε θέματα ΤΑ που ωστόσο δεν έχουν αποδείξει ακόμη τις δυνατότητές τους στο να επιλύουν τοπικά προβλήματα και δεν έχουν πείσει τον κόσμο για τον αν είναι σε θέση να συνεργαστούν με τη δημοτική αρχή ενώ δηλώνουν άγνοια για τον αν τελικά θα έχουν επικοινωνία με τους δημότες. Συνεπώς όλοι οι αιρετοί πρέπει να δείξουν ευαισθησία και ενδιαφέρον παραμερίζοντας οποιοδήποτε είδους ανταγωνιστικότητα και μεριμνώντας για από κοινού για τις ανάγκες των συνδημοτών τους.
- Μιας που αναφέρθηκε παραπάνω η πρόθεση των πολιτών για συμμετοχή τους στα κοινά, ερωτώνται και για τον τρόπο που ενημερώνονται για τις δραστηριότητες του δήμου. Οι περισσότεροι χρησιμοποιούν τα τοπικά έντυπα, τα τηλεοπτικά κανάλια και από επαφή τους με τους δημοτικούς συμβούλους. Εκφράζουν την άποψή τους σε συζητήσεις με συνδημότες τους και με δημοτικούς συμβούλους επίσης.
- Μείζον ερώτημα είναι και το κόστος των δημοτικών υπηρεσιών και αν οι δημότες θα ήταν διατεθειμένοι να το πληρώσουν. Το 50% θέλει να πληρώνει αρκεί το μέγεθος να ανταποκρίνεται στην κατανάλωση που κάνει, από την άλλη όσοι δε αντιδρούν θέλουν να καλύπτεται αυτό το κόστος από έναν τοπικό φόρο κατανάλωσης ή από τοπικούς φόρους εισοδήματος.

Προσωπικές Διαπιστώσεις - Προτάσεις

Κοινωνική Πολιτική²⁵

Η συμπαράσταση του δήμου σε ασθενείς κοινωνικά ομάδες, ειδικά αυτή τη περίοδο, αποτελεί τεράστια προσπάθεια και θεάρεστη πράξη. Η οικονομική στήριξη απόρων, η φροντίδα ηλικιωμένων και σωματικά αδύναμων ανθρώπων μέσα από προγράμματα, η μέριμνα για ευκολότερη πρόσβαση των ΑΜΕΑ σε δημόσιους χώρους, εργαστήρια για άτομα με αναπηρίες, συντήρηση του ΚΑΠΗ, ενημερωτικές ημερίδες για πρόληψη από τα ναρκωτικά, το αλκοόλ και άλλες εξαρτησιογόνες ουσίες καθώς η ίδρυση κέντρων φιλοξενίας αστέγων και ψυχικά νοσούντων θα έδινε ανάσα τόσο στους μόνιμους κατοίκους όσοι και σε κατοίκους διπλανών δήμων. Στελέχωση από έμπειρους και επαγγελματικά καταρτισμένους βρεφονηπιοκόμους και νοσηλευτές των ΝΠΔΔ που λειτουργούν αυτή τη στιγμή και προσφέρουν χείρα βοήθειας σε εργαζόμενες μητέρες και άτομα με βεβαρημένο ιατρικό ιστορικό. Διοργάνωση επιστημονικών διαλέξεων με θέματα όπως η δωρεά οργάνων για την ευαισθητοποίηση του κόσμου και την καθιέρωση της ημέρας αιμοδοσίας. Το πρόβλημα της αποκατάστασης των μεταναστών συνεχίζει να μαστίζει τους περισσότερους δήμους οι οποίοι καλούνται να διερευνήσουν το θέμα και να καταφέρουν να εντάξουν αυτούς τους ανθρώπους ομαλά στο κοινωνικό σύνολο χωρίς βέβαια να αλλοιωθούν τα πολιτισμικά τους στοιχεία.

Εκπαιδευτική Κατάρτιση – Ψυχαγωγία - Αθλητισμός

Η ενημέρωση των παιδιών και των εφήβων για θέματα όπως η βία και τα ναρκωτικά πρέπει να αποτελέσουν κύρια μέριμνα της δημοτικής αρχής με τη συμβολή βέβαια ειδικών που θα προσεγγίσουν το θέμα και θα νουθετούν τους νέους. Δε θα πρέπει να ξεχνάμε πως το σχολείο είναι δευτερογενής φορέας κοινωνικοποίησης και συμπληρώνει τα κενά της οικογένειας, άρα η σωστή διαπαιδαγώγηση οφείλεται και στη μόρφωση. Δημιουργία προγραμμάτων δια βίου μάθησης και επιμόρφωσης ενηλίκων, ακόμη και σχολείων δεύτερης ευκαιρίας για όσους δεν κατάφεραν να ολοκληρώσουν την εκπαίδευσή τους. Συντήρηση σχολικών μονάδων για να είναι ασφαλείς οι μαθητές και οι εκπαιδευτικοί.

Σε καιρό οικονομικής ύφεσης είναι παράλογο να μιλάμε για κατασκευή νέων αθλητικών και γηπεδικών εγκαταστάσεων, ωστόσο η συντήρηση και η αναβάθμισή τους είναι λιγότερο δαπανηρή. Είναι αναγκαίο οι νέοι να βρίσκουν διεξόδους από τη

²⁵

http://www.eleftheriaonline.gr/index.php?option=com_k2&view=item&id=3472:%CF%84%CF%83%CE%AD%CE%BB%CE%B9%CE%BF%CF%85%CE%BC%CE%BF%CF%85%CF%81%CE%BF%CF%8D%CF%86%CE%B1%CE%B5%CE%BB%CE%AD%CE%BD%CE%B7%CE%B7%CF%80%CF%81%CF%8E%CF%84%CE%B7%CE%B3%CF%85%CE%BD%CE%B1%CE%AF%CE%BA%CE%B1%CE%B1%CE%BD%CF%84%CE%B9%CE%B4%CE%AE%CE%BC%CE%B1%CF%81%CF%87%CE%BF%CF%82%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BD%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%BF%CF%81%CE%AF%CE%B1%CF%84%CE%BF%CF%85%CE%B4%CE%AE%CE%BC%CE%BF%CF%85%CE%BC%CE%B5%CF%83%CF%83%CE%AE%CE%BD%CE%B7%CF%82&Itemid=48

πίεση και τη μονοτονία που επιβάλλει το αυστηρό τους πρόγραμμα και αυτό επιτυγχάνεται με την σωματική άσκηση που αντλούν την ενέργειά τους. Άλλωστε τα ομαδικά παιχνίδια οξύνουν το μυαλό, επιδρούν θετικά στη ψυχολογία, αναπτύσσουν αίσθημα συνεργασίας και υπακοής στους κανόνες. Με γήπεδα μπάσκετ, ποδοσφαίρου, τένις και μπάτμιντον που ήδη υπάρχουν τόσο οι μικροί σε ηλικία όσο και οι μεγαλύτεροι ξεφεύγουν από τη καθημερινότητα. Ακόμη και η διοργάνωση τοπικών αγώνων θα προωθούσε το ευ αγωνίζεσθαι.

Σε όλη τη περιφέρεια του δήμου διοργανώνονται ενημερωτικές ημερίδες, μουσικές και θεατρικές παραστάσεις, επιστημονικές διαλέξεις και τοπικές εορτές. Αποδεδειγμένα έχουν στηριχθεί από τη δημοτική αρχή (προηγούμενη και νυν) γνωρίζοντας καλά ότι η πνευματική καλλιέργεια προάγει το πολιτισμό και εξημερώνει τα ήθη. Τέτοιες προσπάθειες οφείλονται να στηρίζονται για τη συνέχιση της παράδοσής μας και τη σύσφιξη των σχέσεων των δημοτών μεταξύ τους και των δημοτών με τους δημοτικούς άρχοντες. Σε μια περιοχή όπως αυτή επιβάλλεται η ίδρυση μουσείου με είδη λαϊκής τέχνης όπου θα μαθαίνουν οι νεότεροι την ιστορική παράδοση, θα τη συνδέουν με τη σημερινή εξέλιξη και θα συμμετέχουν στα πολιτιστικά δρώμενα.

Ανάρτηση εκδηλώσεων στην ιστοσελίδα του δήμου ώστε να παραβρίσκονται σε αυτές και άνθρωποι από άλλους δήμους και να αναβαθμιστεί το πολιτιστικό πρόσωπό του. Ανάδειξη της πολιτιστικής και αρχαιολογική κληρονομιάς μέσα από αρχαιοελληνικές παραστάσεις (κωμωδίες – τραγωδίες) σε ειδικά διαμορφωμένα τμήματα των αρχαιολογικών χώρων με ξενάγηση .

Υπηρεσίες του Δήμου

Η δημιουργία της Διαύγειας εξυπηρέτησε τους πολίτες στην ανάρτηση των αποφάσεων και ενημέρωσή τους, στη πάταξη της διαφθοράς και των πελατειακών σχέσεων, την έλλειψη διαφάνειας και στη σπατάλη των οικονομικών πόρων. Η καθαριότητα και η ευπρέπεια των δημοσίων χώρων αφενός διασφαλίζει τη δημόσια υγεία και τη βελτίωση της καθημερινότητας του πολίτη και αφετέρου αποσπά θετικές κριτικές από τους επισκέπτες. Τα ΚΕΠ καθώς και οι νέες συνενωμένες υπηρεσίες δίνουν υψηλής απόδοσης παροχές στους δημότες αντικρούοντας τη χρονοβόρα γραφειοκρατία. Η συγκροτημένη οικονομική υπηρεσία επιτρέπει τη συνετή διαχείριση των πόρων, την οικονομική ανάρρωση και την αναβάθμιση της ποιότητας ζωής των κατοίκων. Με το νέο πρόγραμμα εγκαινιάζεται η εξυπηρέτηση του κοινού με τις ηλεκτρονικές κάρτες που θα χορηγηθούν και θα χρησιμοποιηθούν για την έκδοση βεβαιώσεων και πιστοποιητικών χωρίς τη φυσική παρουσία. Αυτό θα διευκολύνει και όσους έχουν πρόβλημα μετακίνησης, όσους διαμένουν μακριά και κυρίως τους ηλικιωμένους. Η ύπαρξη της δημοτικής αστυνομίας βελτίωσε τη κατάσταση με την ανεξέλεγκτη στάθμευση στο κέντρο της πόλης συμβάλλοντας στη μείωση του κυκλοφοριακού προβλήματος, πάταξε φαινόμενα παραεμπορίου ενώ έδωσε ασφάλεια και σιγουριά. Κρίνεται ωστόσο απαραίτητη η πρόσληψη

προσωπικού για την επίλυση των αυξημένων αναγκών και τη διεύρυνσή της και στις άλλες δημοτικές ενότητες που αντιμετωπίζουν προβλήματα. Η σωστή οργάνωση των υπηρεσιών και κυρίως του προσωπικού στις κατάλληλες θέσεις διασφαλίζει το εύρος και την αποδοτικότητα τους.

Τεχνικές υποδομές – Τοπική Ανάπτυξη – Τουρισμός

Η διακοπή της δημοτικής συγκοινωνίας δυσκόλεψε όσους είχαν πρόβλημα μεταφοράς και εξυπηρετούνταν από τα αστικά δρομολόγια. Η σύνδεση με τη πρωτεύουσα γίνεται με τακτικά δρομολόγια του ΚΤΕΛ ωστόσο για τα απομακρυσμένα ορεινά χωριά η επικοινωνία με το κέντρο είναι σχεδόν αδύνατη. Στα τεχνικά θέματα μείζονα ζητήματα είναι η αποκατάσταση των οδικών αξόνων και οι απαραίτητες σημάσεις - παρεμβάσεις στα δύσκολα σημεία με έλλειψη ορατότητας. Αντικατάσταση εσωτερικών δικτύων ύδρευσης καθώς και ο βιολογικός καθαρισμός έμεναν στα χαρτιά και τώρα η νέα δημοτική αρχή με εγκεκριμένα κονδύλια αναλαμβάνει να υλοποιήσει βασικά έργα υποδομής που στερούνταν τόσα χρόνια οι κάτοικοι. Τα αντιπλημμυρικά, εγγειοβελτιωτικά, αντιδιαβρωτικά και λιμενικά έργα σε μια περιοχή που χαρακτηρίζεται από ύδατα κρίνονται απαραίτητα.

Όσον αφορά την τοπική ανάπτυξη, βασικός άξονας που θα κινηθεί η δημοτική αρχή είναι η τουριστική προβολή, η στήριξη των τοπικών προϊόντων και η ανάδειξη νέων μορφών καλλιέργειας.

Οικονομικά του Δήμου

Σε λίγες μέρες συμπληρώνεται ένας χρόνος με το καθεστώς του «Καλλικράτη», και τα προβλήματα στη πράξη φαίνονται περισσότερο να αυξάνονται παρά να μειώνονται. Η αυτοδιοίκηση βρίσκεται σε δύσκολη θέση και το μέλλον των ΟΤΑ είναι αβέβαιο, ιδίως μέσα στο σκηνικό της οικονομικής κρίσης. Η μετάβαση αρμοδιοτήτων χωρίς τους απαιτούμενους πόρους και η έλλειψη προσωπικού συνιστούν τα δυο μεγαλύτερα προβλήματα στους καλλικρατικούς δήμους όλης της χώρας.

Οι ΚΑΠ μειώθηκαν 50% σε σχέση με το 2009, το ίδιο συνέβη και με τη ΣΑΤΑ ενώ η εισπραξη της ΣΑΤΑ του 2010 έχει φθάσει το 22%. Το πρόγραμμα ΘΗΣΕΑΣ κληροδότησε στο δήμο την αποπληρωμή λογαριασμών ύψους 3.000.000 ευρώ χωρίς καμία ελπίδα εκταμίευσης. Συν ότι οι καποδιστριακοί δήμοι μεταβίβασαν υποχρεώσεις δανείων 3,3 εκατ. ευρώ και τέλος η χρηματοδότηση για τα σχολεία μειώθηκε στο 55% σε σχέση με το 2009. Οι αλλαγές αυτές έχουν σοβαρό αντίκτυπο στην υλοποίηση έργων τα οποία είχαν προγραμματιστεί για το 2011 και αναγκαστικά περιορίζονται στα απολύτως αναγκαία (εργατοτεχνικό προσωπικό και μηχανολογικός εξοπλισμός) για να καλυφθούν οι ανάγκες στις δημοτικές και τοπικές ενότητες.

Ο ίδιος ο Δήμαρχος κ. Αναστασόπουλος ανέφερε ενδεικτικά «Ο Καλλικράτης όντως αποτελεί μια μεγάλη μεταρρύθμιση και αλλαγή στον τρόπο διοίκησης της

χώρας, προωθώντας ένα μοντέλο αποκεντρωμένης διοίκησης. Σαφέστατα η χρονική συγκυρία υλοποίησής του, που συνέπεσε με την οικονομική κρίση που μαστίζει τη χώρα μας και την Ευρώπη γενικότερα, δεν ευνόησε την επίτευξη των επιθυμητών στόχων. Θέλω όμως να ελπίζω ότι όλοι μας θα προσπαθήσουμε, καταβάλλοντας το μέγιστο των δυνάμεών μας, χρησιμοποιώντας με τον καλύτερο δυνατό τρόπο τους υπάρχοντες πόρους με διαφάνεια και εξυπηρετώντας έτσι σε όλα τα επίπεδα τους συνδημότες μας, κατά τρόπο αποκεντρωμένο και αποτελεσματικό».²⁶

Η αυτοδιοίκηση οφείλει να αναλάβει ενωτικές, αξιόπιστες και διεκδικητικές πρωτοβουλίες απέναντι στη κεντρική διοίκηση, παραμένοντας το στήριγμα του κάθε πολίτη που βλέπει να μειώνονται όλο και περισσότερο οι υπηρεσίες των κοινωνικών δομών των δήμων. Το νέο πρόγραμμα απαιτεί από τους ΟΤΑ να διεκπεραιώσει αρμοδιότητες που μέχρι πρότινος ανήκαν είτε στις νομαρχιακές αυτοδιοικήσεις είτε στο κράτος. Εν τούτοις δεν επαρκούν τα ανάλογα ποσά ενώ ήδη έχουν περικοπεί τακτικοί πόροι. Συνεπώς η σωστή οικονομική διαχείριση καθίσταται απαραίτητη.

Κλείνοντας θα πρέπει να αναφερθούν ότι η έρευνα διεξήχθη ευτυχώς με ελάχιστες δυσκολίες και απέδωσε αντικειμενικά αποτελέσματα. Οι ερωτώμενοι είχαν τη επιλογή να κρατήσουν την ανωνυμία τους αν ήθελαν, γεγονός που μας δίνει απαντήσεις αυθόρμητες και αληθείς. Όσοι αποφάσισαν να μη συμμετάσχουν στη συνέντευξη δήλωσαν λόγους άγνοιας για τη νέα μεταρρύθμιση, γεγονός που είναι τρόπον τινά απογοητευτικό αν αναλογιστούμε ότι αυτή η αλλαγή έχει ως στόχο την εξυπηρέτηση και καλύτερευση της ποιότητας ζωής του πολίτη. Στα άτομα που συμμετείχαν ήταν και τοπικοί – δημοτικοί σύμβουλοι (πρώην και νυν) πράγμα που δίνει άλλη βαρύτητα στα αποτελέσματα.

Καλό θα ήταν μελλοντικά, όταν ο κόσμος δε θα είναι πια επιφυλακτικός για τον «Καλλικράτη» και όλες οι αλλαγές θα έχουν δρομολογηθεί, να επαναληφθεί η έρευνα με τις ίδιες παραμέτρους ώστε να συγκριθούν τα στοιχεία που προέκυψαν και να διαπιστωθεί αν υπάρχουν θετικές εξελίξεις και βελτιώσεις. Βέβαια χρήσιμο θα ήταν για την πορεία της έρευνας να ενημερώνονταν και οι ιθύνοντες της δημοτικής αρχής, μέσω της σχολής, ώστε να έχουν γνώση επί του θέματος. Αυτό αφενός θα διαλευκάνει την εικόνα που έχουν για τους συνδημότες τους και πως αξιολογούν το έργο τους και αφετέρου θα προσπαθήσουν να βελτιώσουν τη ποιότητα των υπηρεσιών και αγαθών που προσφέρουν γνωρίζοντας από τον πιο «σκληρό κριτή» τους για τις ελλείψεις και τις ανάγκες που υπάρχουν.

²⁶ «Ο Καλλικράτης έμεινε στις καλές προθέσεις», συνέντευξη στην εφημ. Ελευθερία

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ:

1. Κώδικας Δήμων και Κοινοτήτων, Υπουργείο ΥΕΣΔΔΑ, ΕΕΤΑΑ Αθήνα 2006
2. Γεωργούλης Χ. Σταμάτης, Τοπική και Περιφερειακή Αυτοδιοίκηση στην Ευρωπαϊκή Ένωση, εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή 1997
3. Χριστοφάκης Σ. Μανώλης, Τοπική Ανάπτυξη και Περιφερειακή Πολιτική, εκδ. Παπαζήση, Αθήνα 2001
4. Μπεςίλα - Βήκα Ευρυδίκη, Τοπική Αυτοδιοίκηση, εκδ. Β' Σάκκουλα, τόμος Ι,ΙΙ, Αθήνα – Θεσσαλονίκη 2005
5. Κοντιάδης Ξ., Μεταρρύθμιση του Κοινοτικού Κράτους και της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, εκδ. Παπαζήση, Αθήνα 2006
6. Χλέπας Ν.Κ., Η πολυβάθμια Αυτοδιοίκηση, εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή 1994
7. Παπαδόπουλος Γ. και Ζυγούρης Π., Πρόγραμμα «Καλλικράτης», εκδ. Όλγας Ζυγούρη, Αθήνα 2010
8. ΚΕΔΚΕ, ΕΕΤΑΑ, Παρατηρητήριο Τοπικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης «Οι δήμοι σε αριθμούς στον Καλλικράτη», Αθήνα 2011
9. Χλέπας Ν. Κ., Προοπτικές της Τοπικής Δημοκρατίας: Ένας ελληνογερμανικός διάλογος για την Τοπική Αυτοδιοίκηση, εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα 1998
10. Τσερπές Μ. Θεόδωρος, Ιστορία της πόλεως Μεσσήνης, β' έκδοση βιβλιοθήκης Δήμου Μεσσήνης (επιμέλεια β' έκδοσης Γιάννης Π. Πλατάρος), Καλαμάτα
11. Τσουντας Κων/νος, Οι λειτουργίες του Κράτους στα σύγχρονα πολιτεύματα, εκδόσεις Εμμανουηλίδης, Αθήνα 2004
12. Βακαλόπουλος Ε. Απόστολος, Νέα ελληνική ιστορία 1204-1985, κγ έκδοση Βανιάς, Θεσσαλονίκη 2005
13. Ασπίωτης Νίκος, Διοικητικοί και Αυτοδιοικητικοί Θεσμοί στη Κέρκυρα – πρόσωπα και γεγονότα 1817-1951, Κέρκυρα 2009, σελ. 8
14. Ιωαννίδης Α. Αδαμάντιος, Αναμνήσεις από την Μεσσηνίαν, τόμος 17 αρ. 2 και τόμος 16 αρ. 11, Παρνασός 1894
15. Παπαδασκαλόπουλος Αθ. – Χριστοφάκης Μ., Περιφερειακός Προγραμματισμός, εκδ. Παπαζήση, Αθήνα 2002
16. Καφαντάρης Γ., Η ενεργή συμμετοχή της Κοινωνίας των Πολιτών ως διασφάλιση δημοκρατικής ανάπτυξης του θεσμού της Τοπικής Αυτοδιοίκησης σε « Τετράδια Αυτοδιοίκησης», 2/2002, ΚΕΔΚΕ, Αθήνα 2002
17. Ενημερωτικό κείμενο για τη συμμετοχή των ΟΤΑ στο ΕΣΠΑ 2007-2013, ΚΕΔΚΕ, Φεβρουάριος 2008
18. Παρασκευόπουλος Ι., Μεθοδολογία Επιστημονικής Έρευνας, τομ.1, Αθήνα 1993
19. Χριστοφιλοπούλου Ε., «Κατανομή των λειτουργιών μεταξύ κεντρικής εξουσίας και τοπικής αυτοδιοίκησης» στο Χλέπας Ν.Κ. (επιμ.), « Προοπτικές της Τοπικής Δημοκρατίας: Ένας ελληνογερμανικός διάλογος για τη Τοπική Αυτοδιοίκηση», εκδόσεις Σάκκουλα, 1998. Η ομαδοποίηση αυτή έχει γίνει από τους Hesse και Sharpe στο «Local government in International Prospective: Some comparative Observations», 1991.

ΑΛΛΟΔΑΠΗ:

1. Judith Bell, Μεθοδολογικός σχεδιασμός, παιδαγωγικός και κοινωνικής έρευνας (απόδοση Αναστασία- Βαλεντίνη Ρήγα), εκδ. Gutenberg Αθήνα 1997

ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ-ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ:

1. Άρθρο Φρεμεντίτης Σπ., Πως θα κυβερνήσει «ο Καλλικράτης». Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία 11-04-2010
2. Άρθρο Νάκου Αθανάσιου πρώην υφυπουργού Εσωτερικών στο εβδομαδιαίο ειδικό ένθετο περιοδικό Metropolitan, τεύχος 9^ο, 3-4 Μάιου 2008, σελ.7
3. Συνέντευξη κ. Κουλουμπή Ε. στον Παπαγιάννη Π., «Συζήτηση για την πορεία της μεταρρύθμισης», περιοδικό Τοπική Αυτοδιοίκηση, Ιούλιος-Αύγουστος 1995, σελ.11
4. Άρθρο Στεмпίλη Δ. και Γρηγοριάδου Δ., «Η θεσμική ιστορία της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην Ελλάδα έως τη δεκαετία του '80», εφημερίδα Δρόμος της Αριστεράς, 25-12-2010
5. Αφιέρωμα στην ελληνική Περιφέρεια άρθρο του Αγγελόπουλου Ν., γ.γ Περιφέρειας Πελοποννήσου στο περιοδικό Metropolitan, Μάιος 2008, σελ.30-31
6. Συνεντεύξεις από τους Δημάρχους του Νομού Μεσσηνίας, «Ο Καλλικράτης έμεινε στις καλές προθέσεις», Δ. Πλεμμένος εφημ. Ελευθερία, 30-10-11

ΠΗΓΕΣ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟΥ:

1. www.protothema.gr/files/1/2011/07/22/Αρογραfi.pdf (δελτίο τύπου ΕΛΣΤΑΤ)
2. http://newsmessinia.blogspot.com/2011/07/blog-spot_8604.html?spref=fb (blog ειδήσεων)
3. www.kep.gov.gr (ηλεκτρονική σελίδα των ΚΕΠ, ημ. επισκ. 02-08-11)
4. www.peloponnisos.gr/index.php?option=com_content&task=view&id=93 (Π.Ε.Π. Πελοποννήσου, ημ. επισκ. 11-09-11)
5. http://europa.eu/legislation_summaries/glossary/
γλωσσάρι όρων της Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης των οργάνων και δραστηριοτήτων της Ε.Ε., (ημ. επισκ. 25-07-11)
6. <http://www.messiniachamber.gr/messinia/articles/article.jsp?categoryid=326&context=103&globalid=10411&articleid=3272> (Επιμελητήριο Μεσσηνίας, ημ. επισκ. 05-07-11)
9. www.ppel.gov.gr (περιφέρεια Πελοποννήσου, ημ. επισκ. 02-09-11)
10. www.statistics.gr (ΕΣΥΕ, ημ. επισκ. 29-06-11)
11. www.messini.gr (ιστοσελίδα Δήμου Μεσσήνης, ημ. επισκ. 13-07-11, 14-07-11 και 15-07-11)
12. www.infopeloponnisos.gr/new_investments/documents/RIPE23.doc (πληροφοριακό σύστημα περιφερειακής ανάπτυξης, ημ. επισκ. 25-06-11)
13. www.peloponnisos.org (περιφέρεια Πελ/σου, ημ. επισκ. 03-08-11)
14. www.emessinia.gr (δήμος Μεσσήνης 14-07-11)
15. www.yves.gr/karodistriias/greek/ (ιστοσελίδα ΥΠ.ΕΣ. ημ. επισκ. 07-05-11)
16. www.wikipedia.gr (ελεύθερη ηλεκτρονική εγκυκλοπαίδεια Βικιπαίδεια)
17. <http://government.gov.gr/wp-content/uploads/2020/10/Οι-20-μεγάλες-καινοτομίες-του-Καλλικράτη.pdf> (διαδικτυακός τόπος Ελληνικής Δημοκρατίας, ημ. επισκ. 9/5/2011)
18. http://www.karagilanis.gr/images/site/1000/2848_pe_4.pdf

- Σ. Καραγιάνης Ε.Π.Ε. (ειδικοί – οικονομικοί – λογιστικοί σύμβουλοι ΝΠΔΔ, ΟΤΑ, Επιχειρήσεων 26-9-11)
19. <http://www.eedsa.gr/Contents.aspx?CatId=96> Ελληνική Εταιρία Διαχείρισης Στερεών αποβλήτων (ημ. επισκ. 22-10-11)
  20. <http://www.e-telescope.gr/el/energy-and-environment/247-waste-incineration> «Καύση απορριμμάτων», Σωκράτης Φάμμελος ημ. δημοσ 13-11-07 (ημ. επισκ. 22-10-11)
  21. <http://www.ypeka.gr/Default.aspx?tabid=379> Υπουργείο Περιβάλλοντος Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής (ημ. επισκ. 09-11-11)
  22. www.eedsa.gr/Contents.aspx?CatId=96 Ελληνική Εταιρία Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων (ημ. επισκ. 03-11-10)
  23. <http://www.minenv.gr/anakyklosi/v.menu/siskeuasies/KDAY.html> Εναλλακτική Διαχείριση Συσκευασιών και Άλλων Προϊόντων (ημ. επισκ. 02-11-11)
  24. http://europa.eu/legislation_summaries/agriculture/environment/l28002b_el.htm Σύνοψη της νομοθεσίας της Ε.Ε. (ημ. επισκ. 39-10-11)
  25. <http://www.watersave.gr/site/content/view/39/46/> Δίκτυο Μεσόγειος SOS (ημ. επισκ. 01-11-11)
  26. <http://www.envfriendly.tuc.gr> Πρόγραμμα LIFE Environment 2005 (ημ. επισκ. 04-11-11)

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ – BLOGS:

1. www.constitutionalism.gr
«Σκέψεις για συνταγματική μεταρρύθμιση του διοικητικού συστήματος»
Πικραμένος Μιχάλης, Λέκτορας της Νομικής του ΑΠΘ και Πρόεδρος του ΣτΕ (ημ. επισκ. 01-09-11)
2. <http://gym-falan.lar.sch.gr/activities/paper/paper01/pap01/pap01-aytodioikisi.html>
«Α'βάθμια Τοπική Αυτοδιοίκηση από τη σύσταση του ελληνικού κράτους μέχρι σήμερα», εφημερίδα Δραστηριότητες (2000-1), αρ. φύλλου 1, Γιαννούλης Αλατά (ημ. επισκ. 30-08-11)
3. www.alphafm.gr/?p=6416 (blog καθημερινής ενημέρωσης)
Τσίχλης Χρήστος, Δικηγόρος Αθηνών, «Τι συγκεκριμένα αλλάζει ο Ν. Καλλικράτης», (ημ. επισκ. 04-07-11)
4. www.e-fylakas.com/archives/5049
«Πρόγραμμα Καλλικράτης»: Ολοταχώς προς την αποδημοκρατικοποίηση και την ομοσπονδιοποίηση της Ελλάδας!, 30-01-2010, (ημ. επισκ. 13-05-11)
5. www.milidis.com/καλλικράτης
Θεόδωρος Μηλίδης μέλος της Αναπτυξιακής Εταιρίας Σερρών 2009, «Καλλικράτης», (ημ. επισκ. 21-06-11)
6. www.vicerversamag.gr /τι-δήμους-θέλουμε/ (ανεξάρτητο νεανικό πολιτικό περιοδικό, ημ. επισκ. 19-08-11)
Χαράλαμπος Κουταλάκης, Λέκτορας του τμήματος Πολιτικής Επιστήμης και Δημόσιας Διοίκησης του Πανεπιστημίου Αθηνών, «Τι δήμους θέλουμε;»
6. <http://www.thinkpolitiix.blogspot.com/>

Το e-mail της Αυτοδιοίκησης και της Πολιτικής (πολιτικό περιοδικό επιμόρφωσης και ιδεών, προβληματισμού και διαλόγου), Παπαμιχαήλ Θανάσης επικοινωνιολόγος και Διευθυντής της Think Politics, «Πως θα πετύχει η Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης» (γνωστή και ως διοικητική μεταρρύθμιση), Νοέμβριος 2009, σελ. 4-5 (ημ. επισκ. 07-07-11)

7. <http://www.thinkpolitix.blogspot.com/>

Το e-mail της Αυτοδιοίκησης και της Πολιτικής, Μπαρμπαρούση Χριστίνα, « Το ΔΝΤ των ΟΤΑ: Όταν οι δήμοι γίνουν μια μικρή Αργεντινή», Ιούνιος 2011, τεύχος 40, (ημ. επισκ. 29-07-11)

8. <http://www.ita.org.gr/Contents.aspx?CatId=51>

(ινστιτούτο Τοπικής Αυτοδιοίκησης, ημ. επισκ. 09-05-11)

9. www.e-aftodioikisi.gr (ηλεκτρονικό περιοδικό για την Αυτοδιοίκηση, ημ.επισκ. 12-05-11)

10. www.tpo.gr (περιοδικό πολιτικής επικοινωνίας ημ. επισκ. 17-07-11)

11. http://www.express.gr/news/ellada/131995oz_20090213131995.php3

(ΕΞΠΡΕΣ ημερήσια οικονομική εφημερίδα, ημ. επισκ. 19-10-11)

12. <http://www.edu4u.gr/Comments.aspx?aid=531> «Τα παιδιά της επαρχίας διαβάζουν πολύ», πηγή εφ. Ελευθεροτυπία (ημ. επισκ. 19-10-11)

13. <http://www.tovima.gr/opinions/article/?aid=414314> (Γιώργος Ρωμαίος, «Σύνταγμα και κόμματα», εφ. Το Βήμα, ημ. δημοσ. 07-08-11, (ημ.επισκ. 20-10-11)

14.

http://news.kathimerini.gr/4dcgi/w_articles_ell_1_22/12/2010_426483

«Κλείσιμο όλων των ΧΑΔΑ το πρώτο εξάμηνο του 2011», Έλενα Καρανάτση, ημ. δημοσ 22-12-10, (ημ. επισκ. 22-10-11)

15. http://www.thartosnews.gr/index.php?option=com_content&task=view&id=33267&Itemid=32 «Θετικά βλέπουν την ελεγχόμενη στάθμευση στη Μεσσήνη», Χ. Χαραλαμπίδης, ημ. επισκ. 31-10-11

16. http://www.eleftheriaonline.gr/index.php?option=com_k2&view=item&id=3472:%CF%84%CF%83%CE%AD%CE%BB%CE%B9%CE%BF%CF%85-%CE%BC%CE%BF%CF%85%CF%81%CE%BF%CF%8D%CF%86%CE%B1-%CE%B5%CE%BB%CE%AD%CE%BD%CE%B7-%CE%B7-%CF%80%CF%81%CF%8E%CF%84%CE%B7-%CE%B3%CF%85%CE%BD%CE%B1%CE%AF%CE%BA%CE%B1-%CE%B1%CE%BD%CF%84%CE%B9%CE%B4%CE%AE%CE%BC%CE%B1%CF%81%CF%87%CE%BF%CF%82-%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BD-%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%BF%CF%81%CE%AF%CE%B1-%CF%84%CE%BF%CF%85-%CE%B4%CE%AE%CE%BC%CE%BF%CF%85-%CE%BC%CE%B5%CF%83%CF%83%CE%AE%CE%BD%CE%B7%CF%82&Itemid=48 «Τσέλιου - Μουρούφα Ελένη: Η πρώτη γυναίκα αντιδήμαρχος στην ιστορία του Δήμου Μεσσήνης», συνέντευξη στο Β. Μπακόπουλο, ημ. επισκ. 31-10-11

ΠΤΥΧΙΑΚΕΣ:

1. Φοιτήτρια Κοσμά Κων/να, επιβλέπων καθηγητής κ. Πασσάς Αργύρης « Η Τοπική Αυτοδιοίκηση στην Ελλάδα: Δομή και λειτουργία στην Ευρωπαϊκή Προοπτική», πτυχιακή Παντείου Πανεπιστημίου Αθηνών, Οκτώβριος 1998

http://library.panteion.gr:8080/dspace/bitstream/123456789/285/1/062_kosma.pdf

2. Φοιτητής Καραγκιόζογλου Μιχαήλ, επιβλέπων καθηγητής κ. Κυρμιζόγλου Παντελής, «Χρηματοοικονομική κατάσταση Δήμων Νομού Θεσσαλονίκης – Η περίπτωση του Δήμου Εχέδωρου», Θεσσαλονίκη 2008
http://eureka.lib.teithe.gr:8080/bitstream/handle/10184/617/kar_main.pdf?sequence=1
3. Φοιτήτριες Χατζηνικόλα Παναγιώτα και Σμολοκτού Δήμητρα, επιβλέπων καθηγητής κ. Κυρμιζόγλου Παντελής «Ο ρόλος της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και τα προγράμματα εξυγίανσής της», Θεσσαλονίκη 2007
http://195.251.240.254:8080/bitstream/handle/10184/274/smol_xatznk.pdf?sequence=1

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α΄

Διοικητική μεταρρύθμιση - Πρόγραμμα «Καλλικράτης»

Ερωτηματολόγιο προς τους πολίτες για την Α'βάθμια Αυτοδιοίκηση

Οι απαντήσεις στο ερωτηματολόγιο είναι ΑΡΕ ΕΜΠΙΣΤΕΥΤΙΚΕΣ. Οι απαντήσεις σας θα χρησιμοποιηθούν αποκλειστικά και μόνο για σκοπούς στατιστικής και κανένας δεν θα λάβει γνώση των ατομικών σας στοιχείων ή απαντήσεων, ούτε Δημόσια Αρχή ούτε ιδιώτης.

Βασικές διευκρινίσεις:

- Υπάρχουν πέντε τύποι ερωτήσεων: (α) Πολλαπλών απαντήσεων χωρίς ιεράρχηση – ερωτήσεις 9, 10, 12, 14, 21, 22, 25, 28, 29, 33, 34. (β) Πολλαπλών απαντήσεων χωρίς ιεράρχηση & διπλής απάντησης – ερωτήσεις 7, 11, 15, 16 (π.χ. στην ερωτ. 7, πιθανή συμμετοχή σε τρία συλλογικά σχήματα και χρόνος συμμετοχής σε αυτά). (γ) Πολλαπλών απαντήσεων με ιεράρχηση - ερωτήσεις, 18, 19, 20. (δ) Σύνθετες ερωτήσεις, όπου το κάθε υποερώτημα είναι μια αυτόνομη ερώτηση μοναδικής απάντησης - ερωτήσεις 17, 26, 27, 30). (ε) Μοναδικής απάντησης. Ο τύπος της κάθε ερώτησης προσδιορίζεται με σκιασμένα γράμματα αμέσως μετά την ερώτηση. Για όσες ερωτήσεις δεν προσδιορίζεται ο τρόπος απάντησης, είναι ερωτήσεις τύπου (ε) (μοναδικής απάντησης).
- Όπου ζητείται **ιεράρχηση** των απαντήσεων, χρησιμοποιούμε την κλίμακα: '1: το πιο σημαντικό, 2: το δεύτερο πιο σημαντικό, κλπ'.
- Σημειώστε τις απαντήσεις των ερωτώμενων με Χ.
- Οι αριθμοί σε παρένθεση (συνήθως στην τελευταία στήλη) αποτελούν την αρίθμηση των υποερωτημάτων και θα χρησιμοποιηθούν στην κωδικοποίηση και επεξεργασία των απαντήσεων.
- Το ερωτηματολόγιο απαντάται μόνο από δημότες του συγκεκριμένου δήμου, με προσωπική συνέντευξη.

ΑΜ ΕΡΕΥΝΗΤΗ: _____

ΑΥΞΩΝ ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ: _____

ΔΗΜΟΣ: _____

Τμήμα Α. Στοιχεία ερωτώμενου

1. Στοιχεία δημότη

Δήμος (όπου ψηφίζετε)		(01)
Δημοτική ενότητα		(02)
Κοινότητα (Δημοτική ή Τοπική)		(03)
Τόπος διαμονής (Δημοτική ή Τοπική Κοινότητα)*		(04)
Όνοματεπώνυμο**		(05)
Τηλέφωνο**		(06)
Δ/νση ηλεκτρ. ταχυδρομείου (e-mail)**		(07)

*Ο τόπος διαμονής θα πρέπει να είναι στο δήμο που ερευνάται.

**Προαιρετικά στοιχεία

2. Φύλο

Άρρεν		(01)
Θήλυ		(02)

3. Ηλικιακή Ομάδα

20-29		(01)
30-39		(02)
40-49		(03)
50-64		(04)

4. Επίπεδο εκπαίδευσης

Δημοτικό		(01)
Γυμνάσιο		(02)
Λύκειο		(03)
Μεταλυκειακή Εκπαίδευση (ΙΕΚ)		(04)
ΑΕΙ/ΤΕΙ		(05)
Μεταπτυχιακό/Διδακτορικό		(06)

5. Απασχόληση

Δημόσιος Υπάλληλος		(01)
Ιδιωτικός Υπάλληλος		(02)
Επιχειρηματίας		(03)
Ελεύθερος Επαγγελματίας		(04)
Εργάτης		(05)
Αγρότης		(06)
Συνταξιούχος		(07)
Οικιακά		(08)
Άνεργος		(09)

6. Συμμετείχετε ποτέ σε τοπικά συλλογικά σχήματα;

Ναι		(01)
Όχι		(02)

Αν η απάντησή σας είναι Ναι πηγαίετε στην επόμενη ερώτηση, διαφορετικά πηγαίετε στην επόμενη ενότητα ερωτήσεων

7. Τοπικά συλλογικά σχήματα στα οποία συμμετείχατε:

[Μην αναφέρεται πολλαπλών απαντήσεων χωρίς κλάση & διεκλήσ απάντησης]

		Συμ/χή	Έτη
(7.01)	Πολιτιστικός/περιβαλλοντικός σύλλογος		(7.01.1)
(7.02)	Συνεταιρισμός		(7.02.1)
(7.03)	Επιμελητήριο		(7.03.1)
(7.04)	Επαγγελματικός σύλλογος σωματείο (προσδιορίστε):		(7.04.1)
(7.05)	Αθλητικός σύλλογος		(7.05.1)
(7.06)	Αιρετός στην αυτοδιοίκηση (προσδιορίστε ιδιότητα):		(7.06.1)
(7.07)	Άλλο (προσδιορίστε):		(7.07.1)

Τμήμα Β. Αξιολόγηση Θεσμικού Πλαισίου Α' βάθμιας Αυτοδιοίκησης

8. Ψηφίσατε στις τελευταίες εκλογές για την ανάδειξη Δημάρχου & Οργάνων Α' βάθμιας Τοπικής Αυτοδιοίκησης;

Ναι		(01)
Όχι		(02)

Αν η απάντησή σας είναι Ναι πηγαίετε στην επόμενη ερώτηση, διαφορετικά πηγαίετε στην μεθεπόμενη

9. Αν ψηφίσατε, ψηφίσατε με κριτήρια: **[Δυνατότητα πολλαπλών απαντήσεων, χωρίς παράθεση]**

Πολιτικά		(01)
Τοπικά		(02)
Συναισθηματικά – γνωριμίες		(03)
Άλλο (προσδιορίστε):		(04)
Δε/δα		(05)

10. Αν δεν ψηφίσατε, λόγοι για τους οποίους δεν ψηφίσατε:

[Δυνατότητα πολλαπλών απαντήσεων, χωρίς παράθεση]

Δεν με εξέφραζε κάποιος από τους συμμετέχοντες συνδυασμούς		(01)
Για λόγους διαμαρτυρίας προς το υπάρχον πολιτικό σύστημα		(02)
Αδιαφορία για τις τοπικές υποθέσεις		(03)
Αγανάκτηση από την κακή δημοτική διαχείριση		(04)
Στάση μόνιμης αποχής		(05)
Κατοικώ μακριά από τον τόπο που ψηφίζω (ή άλλοι λόγοι απουσίας)		(06)
Άλλο (προσδιορίστε):		(07)

11. Πείτε μας την άποψή σας για τα προβλήματα - αδυναμίες με το προηγούμενο καθεστώς ΤΑ («Καποδιστριας») και τη δυνατότητα βελτίωσης με το πρόγραμμα «Καλλικράτης»:

[Δυνατότητα πολλαπλών απαντήσεων χωρίς παράθεση & δοσής απάντησης]

	Προβλήματα στους πρώην «Καποδιστριακούς» δήμους λόγω του θεσμικού πλαισίου	(1)	Αναμένετε βελτίωση με τον «Καλλικράτη»:		
			Ναι (2)	Όχι (3)	Δε/δα (4)
(01)	Χαμηλό επίπεδο εξυπηρέτησης και παρεχόμενων υπηρεσιών				
(02)	Έλλειψη διαφάνειας και λογοδοσίας των τοπικών αρχών				
(03)	Μη ενεργοποίηση και συμμετοχή των πολιτών στις τοπικές υποθέσεις (απουσία συμμετοχικής δημοκρατίας)				
(04)	Έλλειψη επικοινωνίας δημοτικών αρχών και πολιτών				
(05)	Γραφειοκρατία				
(06)	Εξάρτηση της ΤΑ από την κεντρική διοίκηση				
(07)	Πελατειακή εξάρτηση της ΤΑ από τα κόμματα				
(08)	Έλλειψη επαρκών οικονομικών πόρων				
(09)	Σπατάλες και μη ορθολογική οικονομική διαχείριση				
(10)	Διασπάθιση χρήματος - οικονομικές ατασθαλίες				
(11)	Μη στήριξη της επιχειρηματικότητας και της τοπικής οικονομίας				
(12)	Αδυναμία εκτέλεσης βασικών έργων, λόγω μικρού μεγέθους				
(13)	Έλλειψη προσέλκυσης ικανών αιρετών, με γνώση και εμπειρία (λόγω του μικρού μεγέθους των δήμων, τη μη αποζημίωσης των αιρετών και της κομματοκρατίας)				
(14)	Φαινόμενα αθέμιτου ανταγωνισμού (υπαίθριο εμπόριο, πλανόδιοι - παράνομοι μικροπωλητές κλπ.)				
(15)	Κυριαρχία τοπικών ομάδων συμφερόντων (τοπικές ελίτ), πελατειακών σχέσεων και ευνοιοκρατίας				
(16)	Προβλήματα με τους μετανάστες που κατοικούν μόνιμα στο δήμο				
(17)	Ανισότητες μεταξύ δήμων (λόγω διαφορετικών δυνατοτήτων)				
(18)	Άλλο (προσδιορίστε):				
(19)	Δε/δα				

12. Ποια θεωρείτε ως πιο κατάλληλα μέτρα για την ενεργό συμμετοχή του δημότη στο νέο σύστημα αυτοδιοίκησης; (Δυνατότητα πολλαπλών απαντήσεων, χωρίς ιεράρχηση)

Την ηλεκτρονική διαβούλευση μέσω διαδικτύου		(01)
Την άμεση επαφή μεταξύ δημοτικών συμβούλων και πολιτών		(02)
Τα ηλεκτρονικά δημοψηφίσματα		(03)
Τα δημοψηφίσματα		(04)
Τη συμμετοχή των πολιτών, με δικαίωμα λόγου, στις συνεδριάσεις του δημοτικού συμβουλίου		(05)
ΔΕ/δα		(06)

Τμήμα Γ. Εφαρμογή του προγράμματος «Καλλικράτης» στο δήμο σας

13. (Μόνο για δήμους που προέκυψαν από συνένωση)
Πώς κρίνετε τη συνένωση που εφαρμόστηκε στο δήμο σας;

Είναι σωστή		(01)
Είναι γενικά σωστή, αλλά θα έπρεπε να είχε προκύψει μετά από διαβούλευση με την τοπική κοινωνία		(02)
Δεν είναι σωστή, αλλά αποτελεί βελτίωση σε σχέση με το προηγούμενο καθεστώς		(03)
Δεν είναι σωστή και δημιουργεί προβλήματα στη λειτουργία του νέου δήμου		(04)
ΔΕ/δα		(05)

14. Ποια θεωρείτε ως τα βασικά προβλήματα στη λειτουργία του δήμου σας* και στην επαφή του με τους δημότες κατά τη θητεία της προηγούμενης δημοτικής αρχής;

(Δυνατότητα πολλαπλών απαντήσεων, χωρίς ιεράρχηση)

Μη ικανοποιητική εξυπηρέτηση των δημοτών (λίγες υπηρεσίες, ή/και χαμηλής ποιότητας υπηρεσίες, ή/και ακριβές υπηρεσίες)		(01)
Υποσχεσιολογία και χαμηλή αποτελεσματικότητα (πολλές υποσχέσεις και μεγάλοι στόχοι που δεν εκπληρώνονται)		(02)
Σπατάλη πόρων (ανεξέλεγκτες αναθέσεις έργων, υπεράριθμο προσωπικό, έλλειψη προγραμματισμού, κλπ.)		(03)
Διαφθορά και πελατειακές σχέσεις (εξυπηρέτηση των «δικών μας» ανθρώπων)		(04)
Έλλειψη διαφάνειας και λογοδοσίας των τοπικών αρχών		(05)
Άλλο (προσδιορίστε):		(06)
ΔΕ/δα		(07)

*Στον «Καποδιστριακό» δήμο όπου ανήκατε, πριν τη σύσταση των «Καλλικρατικών» δήμων.

15. Αξιολογήστε την εξυπηρέτηση που είχατε από υπηρεσίες του Δήμου σας την τελευταία ζετία - πριν από τον «Καλλικράτη» (Δυνατότητα πολλαπλών απαντήσεων χωρίς ιεράρχηση & διπλής απάντησης)

(Κλίμακα Αξιολόγησης: 1-Πολύ καλή, 2-Καλή, 3-Μέτρια, 4-Κακή, 5-Δεν μπορώ να αξιολογήσω)

	Υπηρεσία	Εξυπ/ση	Αξιολόγηση εξυπ/σης				
			1	2	3	4	5
(01)	Κέντρο Εξυπηρέτησης Πολιτών (ΚΕΠ)						
(02)	Μητρώο του Δήμου						
(03)	Δημοτική Αστυνομία						
(04)	Κοινωνική Υπηρεσία						
(05)	Δημοτικό Θέατρο						
(06)	Υπηρεσία Μεταναστών						
(07)	Δημοτική Αγορά						

	Υπηρεσία	Εξυπ/ση	Αξιολόγηση εξυπ/σης				
			1	2	3	4	5
(08)	Τεχνική Υπηρεσία						
(09)	Δημοτική Επιχείρηση (ή Υπηρεσία) Υδρευσης						
(10)	Υπηρεσία Καθαριότητας						
(11)	Ταμειακή Υπηρεσία						
(12)	ΚΑΠΗ						
(13)	Βρεφονηπιακός σταθμός						
(14)	Άλλη Υπηρεσία (προσδιορίστε):						
(15)	Δεν είχα άμεση εμπειρία μέχρι τώρα						

16. Αξιολογήστε την εξυπηρέτηση που είχατε από υπηρεσίες του Δήμου σας με την εφαρμογή του «Καλλικράτη» **(δυνατότητα πολλαπλών απαντήσεων χωρίς ιεράρχηση & διπλής απάντησης)**

(Κλίμακα Αξιολόγησης: 1-Πολύ καλή, 2-Καλή, 3-Μέτρια, 4-Κακή, 5-Δεν μπορώ να αξιολογήσω)

	Υπηρεσία	Εξυπ/ση	Αξιολόγηση εξυπ/σης				
			1	2	3	4	5
(01)	Κέντρο Εξυπηρέτησης Πολιτών (ΚΕΠ)						
(02)	Μητρώο του Δήμου						
(03)	Δημοτική Αστυνομία						
(04)	Κοινωνική Υπηρεσία						
(05)	Δημοτικό Θέατρο						
(06)	Υπηρεσία Μεταναστών						
(07)	Δημοτική Αγορά						
(08)	Τεχνική Υπηρεσία						
(09)	Δημοτική Επιχείρηση (ή Υπηρεσία) Υδρευσης						
(10)	Υπηρεσία Καθαριότητας						
(11)	Ταμειακή Υπηρεσία						
(12)	ΚΑΠΗ						
(13)	Βρεφονηπιακός σταθμός						
(14)	Άλλη Υπηρεσία (προσδιορίστε):						
(15)	Δεν είχα ακόμη άμεση εμπειρία						

17. Αξιολογήστε συνολικά τις υπηρεσίες που σας παρέχονται από το δήμο σας σήμερα ως προς: **(εφώνηστη ερώτηση)**

		Αξιολόγηση υπηρεσιών				
		1	2	3	4	5
(01)	Την ποιότητα					
(02)	Την ποσότητα / επάρκεια					
(03)	Το εύρος των παρεχόμενων υπηρεσιών (αν καλύπτουν τις βασικές υπηρεσίες που εσείς θεωρείτε απαραίτητες)					
(04)	Τα χρήματα που πληρώνετε (με τα δημοτικά τέλη και τις τιμές των υπηρεσιών)					
(05)	Δξ/δα					

(Κλίμακα Αξιολόγησης: 1-Πολύ ικανοποιημένος/η, 2-Ικανοποιημένος/η, 3-Δυσασεστημένος/η, 4-Πολύ Δυσασεστημένος/η, 5-Δεν μπορώ να αξιολογήσω)

18. Ποια θεωρείτε ως τα κρίσιμα ζητήματα της περιοχής σας τα οποία θα πρέπει να αντιμετωπισθούν κατά προτεραιότητα από τη δημοτική αρχή; **(επισημάνετε)**

Διαχείριση απορριμμάτων		(01)
Διαχείριση υδάτινων πόρων		(02)
Πολεοδομικός σχεδιασμός		(03)
Βασικές τεχνικές υποδομές (δρόμοι, δίκτυα ύδρευσης-αποχέτευσης, βιολογικοί καθαρισμοί, εγγειοβελτιωτικά έργα κλπ.)		(04)
Βασικές κοινωνικές υποδομές (στους τομείς υγείας, κοινωνικής αλληλεγγύης, παιδείας, πολιτισμού, αθλητισμού)		(05)
Αδειοδοτήσεις καταστημάτων		(06)
Χαμηλή επιχειρηματικότητα		(07)
Ανεργία		(08)
Χαμηλές παραγωγικές επενδύσεις		(09)
Άλλο (προσδιορίστε):		(10)
Δε/δα		(11)

19. Ποιες προτεραιότητες θα πρέπει να θέσει το Δημοτικό Συμβούλιο στα θέματα διαχείρισης των απορριμμάτων; **(επισημάνετε)**

Διαλογή στην πηγή και προώθηση προγραμμάτων ανακύκλωσης		(01)
Κλείσιμο και αποκατάσταση Χώρων Ανεξέλεγκτης Διάθεσης Απορριμμάτων (ΧΑΔΑ)		(02)
Εξεύρεση χώρων για τη δημιουργία μονάδων επεξεργασίας και τελικής διάθεσης υπολειμμάτων		(03)
Κατασκευή ΧΥΤΥ (Χώροι Υγειονομικής Ταφής Υπολειμμάτων, για ό,τι μένει μετά την επεξεργασία)		(04)
Δημιουργία σταθμών μεταφόρτωσης απορριμμάτων		(05)
Κατασκευή μονάδας καύσης απορριμμάτων		(06)
Κατασκευή μονάδας λιπασματοποίησης		(07)
Άλλο (προσδιορίστε):		(08)
Δε/δα		(09)

20. Ποιες προτεραιότητες θα πρέπει να θέσει το Δημοτικό Συμβούλιο στα θέματα διαχείρισης των υδάτινων πόρων; **(επισημάνετε)**

Μείωση των αντλήσεων του υπόγειου νερού		(01)
Εξοικονόμηση νερού άρδευσης		(02)
Καταμέτρηση όλων των χρήσεων του νερού		(03)
Έργα αξιοποίησης των υδατικών πόρων (φράγματα, γεωτρήσεις, κλπ.)		(04)
Καταγραφή χρήσεων και ζήτησης νερού		(05)
Μείωση της ρύπανσης των νερών		(06)
Άλλο (προσδιορίστε):		(07)
Δε/δα		(08)

21. Ποια μέτρα θεωρείτε σημαντικά για τη βελτίωση της επισκεψιμότητας στο δήμο σας;

(δυνατότητα πολλαπλών απαντήσεων, χωρίς υπέρβαση) Την ολοκλήρωση / βελτίωση των οδικών δικτύων		(01)
Την ανάδειξη των πολιτιστικών πόρων		(02)
Την προώθηση ήπιων μορφών τουρισμού		(03)
Καλύτερες τουριστικές υποδομές		(04)

Τη βελτίωση του κυκλοφοριακού προβλήματος (στα αστικά κέντρα)	(05)
Τη βελτίωση της σήμανσης & πληροφόρησης για τους επισκέπτες	(06)
Τη βελτίωση της καθαριότητας και της αισθητικής των περιοχών του δήμου	(07)
Το επίπεδο των ηλεκτρονικών επικοινωνιών και της ηλεκτρονικής πληροφόρησης συνολικά σε τοπικό επίπεδο (όπως info kiosks κλπ.)	(08)
Άλλο (προσδιορίστε):	(09)
Δε/δα	(10)

22. Σε ποιους τομείς πιστεύετε ότι θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν υπηρεσίες εθελοντικών οργανώσεων ή προσώπων στο δήμο σας; **[δυνατότητα πολλαπλών απαντήσεων, χωρίς ιεράρχηση]**

Πράσινο – Καθαριότητα	(01)
Ανακύκλωση	(02)
Υπηρεσίες κοινωνικής πρόνοιας	(03)
Άλλο (προσδιορίστε):	(04)
Δε/δα	(05)

23. Θεωρείτε την αξιοποίηση εθελοντικών υπηρεσιών στο δήμο σας:

Πολύ χρήσιμη	(01)
Σχετικά χρήσιμη	(02)
Καθόλου χρήσιμη	(03)
Δε/δα	(04)

24. Είστε υπέρ της συνεργασίας του δήμου σας με τον ιδιωτικό τομέα για την παροχή των υπηρεσιών που εμπίπτουν στις αρμοδιότητες των δήμων;

Ναι, υπό προϋποθέσεις	(01)
Όχι	(02)
Δε/δα	(03)

Αν απαντήσατε {1} πηγαίνετε στην επόμενη ερώτηση, διαφορετικά πηγαίνετε στη μεθεπόμενη.

25. Ποιες από τις παρακάτω υπηρεσίες στο δήμο σας θεωρείτε ότι θα μπορούσαν να παραχωρηθούν σε ιδιώτες, με τον έλεγχο και την εποπτεία του δήμου;

[δυνατότητα πολλαπλών απαντήσεων, χωρίς ιεράρχηση]

Συλλογή απορριμμάτων	(01)
Επεξεργασία απορριμμάτων	(02)
Υπηρεσίες υγείας	(03)
Υπηρεσίες κοινωνικής πρόνοιας και αλληλεγγύης	(04)
Υπηρεσίες κατάρτισης	(05)
Πολιτιστικές υπηρεσίες	(06)
Διαχείριση δημοτικής ακίνητης περιουσίας (κτίρια, οικόπεδα, αγροτεμάχια)	(07)
Άλλο (προσδιορίστε):	(08)
Δε/δα	(09)

26. Πως αξιολογείτε την εκλεγμένη δημοτική αρχή (δήμαρχο και δημοτικούς συμβούλους της πλειοψηφίας); **[μόνωση ερώτηση]**

	Ναι (1)	Όχι (2)	Δε/δα (3)	Ερ/ση
Έμπειρη σε θέματα τοπικής αυτοδιοίκησης				(01)
Με αξιόλογα και ικανά στελέχη σε θέματα διοίκησης γενικότερα				(02)

	Ναι (1)	Όχι (2)	Δξ/δα (3)	Ερ/ση
Με ενδιαφέρον και ευαισθησία για τα τοπικά προβλήματα				(03)
Με θέληση & γνώση για την επίλυση των τοπικών προβλημάτων				(04)
Με διάθεση συνεργασίας με την αντιπολίτευση				(05)
Με διάθεση συνεργασίας & αμφίδρομης επικοινωνίας με τους δημότες (φιλοσοφία συμμετοχικών διαδικασιών)				(06)
Άλλο (προσδιορίστε):				(07)
Δξ/δα)				(08)

27. Πως αξιολογείτε την εκλεγμένη αντιπολίτευση (επικεφαλής συνδυασμών και δημοτικούς συμβούλους που συγκροτούν τη μειοψηφία του δημοτικού συμβουλίου); **[σύνθεση ερώτηση]**

	Ναι (1)	Όχι (2)	Δξ/δα (3)	Ερ/ση
Έμπειρη σε θέματα τοπικής αυτοδιοίκησης				(01)
Με αξιόλογα και ικανά στελέχη σε θέματα διοίκησης γενικότερα				(02)
Με ενδιαφέρον και ευαισθησία για τα τοπικά προβλήματα				(03)
Με θέληση & γνώση για την επίλυση των τοπικών προβλημάτων				(04)
Με διάθεση συνεργασίας με τη δημοτική αρχή				(05)
Με διάθεση συνεργασίας & αμφίδρομης επικοινωνίας με τους δημότες (φιλοσοφία συμμετοχικών διαδικασιών)				(06)
Άλλο (προσδιορίστε):				(07)
Δξ/δα)				(08)

Τμήμα Δ. Εξατομικευμένες ερωτήσεις

28. Πως ενημερώνεστε για τις δραστηριότητες και τα δρώμενα στο δήμο σας;

[δυνατότητα πολλαπλών απαντήσεων, χωρίς ιεράρχηση]

Από τον τοπικό έντυπο τύπο (τοπικές εφημερίδες και άλλα έντυπα)		(01)
Από το διαδίκτυο (ιστοσελίδα δήμου, ηλεκτρονικός τοπικός τύπος, άλλες ιστοσελίδες όπως blogs κλπ.)		(02)
Από συζητήσεις με άλλους δημότες		(03)
Από την επαφή μου με δημοτικούς / τοπικούς συμβούλους		(04)
Από τοπικά τηλεοπτικά κανάλια		(05)
Από το τοπικό ραδιόφωνο		(06)
Παρευρίσκομαι σε (κάποιες) συνεδριάσεις του δημοτικού συμβουλίου		(07)
Άλλο (προσδιορίστε):		(08)
Δεν ενημερώνομαι		(09)
Δεν απαντώ		(10)

29. Πως εκφράζετε την άποψή σας για τις τοπικές υποθέσεις που διαχειρίζεται ο δήμος σας;

[δυνατότητα πολλαπλών απαντήσεων, χωρίς ιεράρχηση]

Σε προσωπικές συζητήσεις και επαφές με άλλους δημότες		(01)
Στις επαφές μου με τους δημοτικούς συμβούλους		(02)
Δημοσιεύω μερικές φορές την άποψή μου σε έντυπα ή/και ηλεκτρονικά μέσα		(03)
Δεν εκφράζω την άποψή μου		(04)
Δεν απαντώ		(05)

30. Η προσωπική σας συμπεριφορά σε θέματα ανακύκλωσης: **(σύνθετη ερώτηση)**

	Ναι (1)	Όχι (2)	Δεξ/δα (3)	Ερωτ/ση
Προσπαθώ να μειώσω την ποσότητα των σκουπιδιών που παράγω				(01)
Κάνω διαλογή των ανακυκλούμενων υλικών στο σπίτι μου				(02)
Προσπαθώ να επηρεάσω και άλλους συνδημότες μου υπέρ της ανακύκλωσης				(03)
Δεν απαντώ				(04)

31. Θα ήσασταν διατεθειμένος/η να προσφέρετε εθελοντικές υπηρεσίες στο δήμο σας;

Ναι	(01)
Ναι, υπό προϋποθέσεις	(02)
Όχι	(03)
Δεν απαντώ	(04)

32. [Αν υποθέτουμε ότι ο δήμος σας λειτουργεί ορθολογικά και χωρίς σπατάλες, ότι παρέχει υπηρεσίες με ποιότητα και επάρκεια και ότι μπορεί να κοστολογήσει σωστά τις υπηρεσίες αυτές και να μετρήσει πόσο καταναλώνει ο κάθε δημότης]

Θα ήσασταν διατεθειμένος/η να πληρώσετε το κόστος των δημοτικών υπηρεσιών που καταναλώνετε;

Ναι, αρκεί να πληρώνω ανάλογα με τη χρήση των υπηρεσιών που καταναλώνω	(01)
Όχι, αλλά θα ήμουν διατεθειμένος/η να πληρώνω ένα μέρος του κόστους	(02)
Όχι, γιατί θεωρώ ότι οι δημοτικές υπηρεσίες θα πρέπει να παρέχονται δωρεάν	(03)
Δεξ/δα	(04)

Αν απαντήσατε (2) ή (3) πηγαίετε στην επόμενη ερώτηση, διαφορετικά πηγαίετε στη μεθεπόμενη.

33. [Εφόσον νομίζετε ότι δεν πρέπει να καλύπτεται το πλήρες κόστος των υπηρεσιών από τους αντίστοιχους χρήστες]

Πως νομίζετε ότι θα πρέπει να καλύπτεται το κόστος των παρεχόμενων δημοτικών υπηρεσιών;

(δυνατότητα πολλαπλών απαντήσεων, χωρίς επόρρηση)

Από γενικούς φόρους από τον κρατικό προϋπολογισμό	(01)
Από τοπικούς φόρους εισοδήματος (ο κάθε δημότης να πληρώνει ανάλογα με τα εισοδήματά του, και όχι ανάλογα με την κατανάλωσή του, και να καταναλώνει ανάλογα με τις ανάγκες του)	(02)
Από έναν τοπικό φόρο κατανάλωσης (π.χ. ένας τοπικός ΦΠΑ)	(03)
Δεξ/δα	(04)

34. Αναφέρατε μέχρι πέντε ζητήματα, τα οποία εσείς θεωρείτε πολύ βασικά, που θα θέλατε να προωθήσει κατά προτεραιότητα η δημοτική αρχή στο δήμο σας:

(δυνατότητα πολλαπλών απαντήσεων, χωρίς επόρρηση)

	(01)
	(02)
	(03)
	(04)
	(05)

Ευχαριστούμε για το χρόνο σας και τη συνεργασία!